

21/1993

MIT LIVS ERINDRINGER
af

C.A. Garde

1 ste Hefte: 1834 - 1850

SIMONY
Abrinken 86
2830 Virum

Forord.

Da det jeg har oplevet i mit Liv ikke er af den Betydning, at det trænger til at opbevares til Bedste for Efterverdenen, og jeg heller ikke kan skrive saaledes, at ubetydelige Begivenheder paa Grund af Fremstillingen læses med Fornøjelse, burde disse Livs-Erindringer egentlig slet ikke eksistere; men naar de dog foreligger i det følgende, saa er den oprindelige Grund dertil den, at jeg trængte haardt til Beskæftigelse i den megen Fritid, jeg havde til Raadighed, og saa gjorde jeg, som saa mange Andre - jeg skrev om mig selv.

Det saaledes fremkomne Produkt har imidlertid oftere været udsat for Tilintetgørelse af mig selv; fordi jeg fandt, at det ikke fortjente bedre; Men saa har det dog beholdt Livet, fordi jeg tænkte, at mine Børn maaske dog kunne have Glæde af det, idet jeg tror at kunne sige, at i det mindste en Del af det er skrevet med følgende Salmevers i Tanke:

"Kom Hjerte, tag dit Regnebrædt
 "Skriv op dit Livets Dage
 "Se til, at Du kan sanse ret
 "Og tænke lidt tilbage;
 "Hvad har du gjort de mange Aar,
 "Du her i Verden levet?
 "Tænk, trykke Sjæl, at alting staar
 "I Herrens Bog opskrevet! "

=====

Meningen har derfor været god, og dog maa jeg bede Læseren om at have i Erindring, naar jeg omtaler Personer, hvilket ikke kan undgaaes, at jeg har skrevet, som det faldt mig i Pennen uden smaalig Kritik, og at derved en eller anden haard Dom eller uheldig Udtale let kan være undsluppen min Opmærksomhed.

Min Fødsel

Da jeg blev født d. 5te August 1834 boede mine Forældre i Store Kongensgade i København; men de skiftede kort efter Bopæl, idet min Fader fra 1ste August 1834 var bleven ansat som Inspektions-Officer ved Søetatens Drengeskole i Nyboder, hvor han fik en rummelig, frit beliggende Tjenestebolig. Han var dengang Kapitajn i Søetaten og 44 Aar gammel. Om min Fødsel har min Fader i sin Dagbog nedskrevet følgende:

" Den 5te August 1834 om Morgenen Kl. 4 1/2 fødte min elskede Doris lykkeligt og let vort 13de Barn og 5te Søn, som ved Daaben i Helliggeistes (Holmens Kirke har formentlig været under Reparation⁺) Kirke d. 19de November erholdt Navnet: Carl Adolph, hvilket vi gav ham til Erindring om Hædersmanden, afdøde Admiral Carl Adolph Rothe. Provst Holm forrettede Daabshandlingen, og Fadderne vare: Forældrene, Søsteren Anine, Broderen Peter, og de hos os værende Pensionærer, Ernst Dreyer og Georg Christian Henningsen."

+ C.A.Gardes indskud

Gamle Stine

Saaledes lyder i al sin officielle Tørhed Beretningen om min Fødsel og Daab; men jeg kan da heldigvis tilføje, at min Amme, gamle Stine, ikke en, men mange Gange har fortalt mig om, hvor dejlig en Dreng, jeg var, og hendes Vidnesbyrd, maa jeg holde paa, var paalideligt. Da vi flyttede til Søetatens Drengeskole, fik hun Ordre til at bære mig derud, efter at have modtaget nøje Besked om, hvilken Vej hun skulle gaa; men da hun aldrig havde været der før, var det hende ikke muligt at finde Drengeskolen, og i Fortvivlelse satte hun sig grædende paa en dørtærskel til et Nyboders Hus, indtil en Politibetjent endelig kom forbi og bragte hende og mig i Sikkerhed i det fædrene Hjem, hvor min Fader modtog hende med: "Husk nu Stine, at du staar mig til Ansvar for Drengen!"

Det huskede hun da ogsaa i stor trofasthed, og jeg er sikker paa, at hun passede mig udmærket i de mange Aar, hun blev i vort Hjem. Da jeg engang fik daarlige Øjne, og Doktoren spurgte hende, hvad hun gjorde ved dem, svarede hun: "Jeg sprøjter ham Patte i øjnene", og hun var meget stolt over, at Lægen bifaldt den Kur ved at sige til hende: "Det gør hun skam Ret i." Trods al Paapassenhed hændte dog efter Stines Mening noget forskrækkeligt, idet Søster Minna, der var 1 Aar ældre end jeg, en Dag i et ubevogtet Øjeblik, saa sit Snit til at faa mig ud af Vuggen og selv lægge sig i den; men det er næppe gaaet ustraffet af. Jeg erindrer, hvorledes Stine stak Boller til mig, naar vi skulde have Kødsuppe, og det stegte Flæsk, jeg nød i hendes Hjem i Nyboder, naar jeg som større Dreng besøgte hende, mindes jeg endnu som noget over al Maade delikat. Hendes Haab stod til en Gang at opnaa at drikke Kaffe i mit eget Hjem, og den Lykke opnaaede hun da mange

Gange, thi som Enke kom hun visse Dage om Ugen i en ^{lang} Aarrække i mit Hjem, og var der Sygdom, saa kunde vi lide paa hendes Trofast~~hed~~ og kærlige Hjælp; hun sad saaledes Nat efter Nat hos Carl Frederik under hans Sygdom og agerede Hest for ham, sommetider ved Midnatstid, naar Drengen ikke kunde sove. Hun var af disse gammeldags Edelstene, som er saa sjældne og saa værdifulde.

Hendes sidste Levetid tilbragte hun i Vartov, hvor vi havde skaffet hende en Plads, og hvor hun følte sig vel, indtil Døden i 1883 berøvede os hende.

Min naturlige Arv efter mine Forældre Om mine elskede Forældre og det lykkelige, kærlige Hjem, de gav deres Børn, har jeg fortalt i et særligt Hefte, saa jeg skal derfor ikke komme nærmere ind derpaa, men kun fremhæve de naturlige Anlæg, som jeg antager, at jeg har arvet efter dem. Der tales med fuld Ret om dygtige og udygtige Familier, om elskværdige og uelskværdige Familier; de fleste større Familier have et Særpræg, ikke alene i det Ydre, men ogsaa i Væren og Tanke, og det er en stor Lykke som Vuggегave at blive født i en god Familie. De Unge, som søge sig en Livsledsager eller "do Inde" gøre derfor bedst i ogsaa at tænke paa, om den Udkaarerede hører til de lykkelige Slægter; thi haabløse Slægter findes desværre, og dem maa man helst gaa forbi. Jeg vil ikke dermed sige, at der ikke i en daarlig Slægt kan udvikles gode Elementer, men de kommer som Stjerne-skud kun i Ny og Næ.

Det er dog ~~xxx~~ heldigvis kun Grundlaget, man arver, og at der paa en slet Grundvold kan opføres en god Bygning hører jo ikke til Umulighederne; kun må Grundvolden piloteres og afstives, medens Bygningen rejses. Nærmere er det, naar man faar den gode Grund leveret paa Vuggen, saa skal der kun god Vilje til for at bygge anstændigt. Jeg mener derfor, at vi skulle vogte os for at blive strenge Dommere overfor andre Mennesker; thi det er umuligt for os med Sikkerhed at vide, hvad de har haft at kæmpe med; det Gode, som Nogle fødes med, skulle Andre surt tilkæmpe sig; men Forældrene skulle i Opdragelsen af deres Børn være opmærksomme paa og modarbejde de svage Sider hos Børnene, og Forældre bør derfor, især, lægge sig efter at kende egne Svagheder.

Det vilde nu i Henhold til disse i det foregaaende udviklede grundsætninger være ret bekvemt for mig, om jeg turde vælte en Del af det Ansvar, der hviler på mig personlig over paa mine Forældre, og sige, at de gode Egenskaber, jeg kan paapege hos mig er selverhevrvede, og de daarlige ere Arv; men jeg maa jo blive Sandheden tro, og saa maa jeg indrømme, at jeg har arvet en god Grundvold at bygge paa, og at jeg er født i en sjælden sund, gudfrygtig, kærlig og ret dygtig Slægt.

Min Moder var from, gudhengiven, blid og yndig. Efter hende have vi Børn maaske arvet Nervøsitet, men tillige det fredsommelige og bløde Sind, en god Modvægt imod det heftige, hastige og myndige Sind, vi tage i Arv efter min Fader; thi han var en sjælden livlig, energisk og ikke ringe begavet Mand.

Jeg har desværre taget mest efter min Moder; jeg siger desværre; thi, det er svært at blive rigtig mand, naar man ikke har Stivelsen i sig fra Fødslen. Paa den anden side har jeg ikke haft et himmelstormende sind at kue; jeg har kun haft ringe Tillid til mig selv, og saa har man lettere ved at tro paa en Gud, end disse Mennesker, der svulme af Styrke og Selvtillid. Summa Summarum er jeg taknemmelig for den Arv, jeg har taget efter mine Forældre, og taknemmelig for den gode og kærlige Opdragelse, jeg har faaet i mit af lysende Kærlighed gennemtrængte Hjem, og jeg erkender, at det ikke lykkedes mig at blive mere og anderledes, end jeg er, - jeg maa om mig selv bruge Wessels ord:

"Han syntes født til Bagateller

"Og noget stort, han blev ej heller

saa maa det i væsentlig Grad være min egen Skyld.

Da jeg var 6 Aar gammel blev jeg sat i Mariboers Skole i Store Kongensgade, og fik Vandstøvler med lange Skafter, hvilket var henrivende; de prøvedes i enhver Pyt Vand og tillige under den Straale af varmt Vand, der flød ud af Brøndums Brændevinsbrænderi i St. Kongensgade, hvilket især Vinterdage var forførende. I Skolen var der c. 400 Drengene, og de kommanderedes i Frikvartererne af en lille Flok paa c. 30, de saakaldte Præliminariester, dem der skulde være Søkadetter. Naar Præliminariesterne ville lege Kæde-Tagfat, maatte de andre Drengene stille sig op langs Murene for ikke at blive revne omkuld, og jeg erindrer, hvilken Beundring nuværende Kommandør Nicolai Jacobsen vakte hos mig, da han alene gik foran Fronten af sin Klasse, og udæskede de største Drengene af Modstanderne i en anden Klasse til at angribe sig i ærlig Tvekamp.

Da Professor Mariboe var døbt Jøde, vilde det været naturligt, om han havde taget sig særligt af de mange Jødedrengene, der gik i hans Skole, men det kan han næppe have gjort; jeg erindrer i det mindste, at vi drev Jødemission ved jævnlig at trække Jøder hen under Posten for at døbe dem. Saa vidt jeg husker, straffedes der ikke meget med Prygl, hvilket ellers dengang var almindeligt; men der anvendtes Ærestraffe som at sidde paa en Tørv paa Gulvet i Klassen og med vendt Trøje. Adskillige Historier fra Skoletiden løber mig i Minde, men da Alle have oplevet saadanne er det maaske venligst imod læseren, om jeg her fritager ham for dem.

Valg af Livsvej

I mit 11te Aar skulde det bestemmes, om jeg vilde være Søofficer, og min Fader overvejede Spørgsmaalet grundigt med mig og søgte at faa mig fra den Lyst ved at udmale for mig alt det, jeg maatte gennemgaa i den Stilling. Jeg vidste om den sag kun, at det syntes mig herligt at kunne blive det samme som Fader og Broder August; jeg havde jo bemærket, hvor stor en Mand min Fader var paa Drengeskolen, hvor morsomt og interessant der var ved Nyholms Vagt, hvor Familien ofte drak Te, naar Fader havde Vagt der; jeg havde været ombord i Fregatten "Gefion", da min Fader i 1844 kom hjem med den som chef efter et Togt til Middelhavet, havde fraadset ombord i Figner og Rosiner, som ingensinde før, hvor var det muligt andet end at min Hu maatte staa til at blive som Fader. Maaske har min Fader set, at jeg maatte falde i Fristelse ved alle disse ydre Herligheder, maaske har han ikke selv været saa tilfreds i sin Stilling, at han kunde ønske, at to Sønner gik den Vej, og maaske har han fundet, at jeg ikke var egnet til at gaa den Vej; jeg ved ikke, hvad der var ledende for ham; men jeg erindrer, hvorledes han paa en Spadseretur udmalede for mig at en Sømand maatte døje svært Arbejde, Nattevagt, Kulde og Hede, vaad Trøje og Sult - det sidste som det værste, og saa endda være flink og vaagen til sit Arbejde. Resultatet blev imidlertid, at jeg fik mit Ønske opfyldt og blev indskreven til Søkadet. ---- At Uniformen - de saakaldte Præliminarister gik i blaa Klædes Trøje med Ankerknapper - har spillet en stor Rolle for mig, slutter jeg af, at jeg paa min sidste Tur med Bluse, nemlig med mine Søskende til Esrum, hvor vi overnattede, vaagnede efter den forfærdelige Drøm, at da den ventede Trøje kom fra Skræderen, havde han sat almindelige Knapper istedet for Ankerknapper i den, en Ængstelse som selv i vaagen Tilstand, angreb mig saa meget, at Søstrene maatte anvende al deres Opfindsomhed for at trøste mig. -

Indskreven til Søkadet.

Inden jeg kom i Trøjen var min Dragt Kadetlærreds Benklæder, Bluse med Pi-bekrave og lakeret Bælte om Livet. Min sidste Stadsdragt, en skotsktærnet Bluse, erindrer jeg særligt, fordi jeg havde et Ulykkestilfælde med den, idet min Broder Christian, og jeg fik Lov til at forlade Skolen, da vi en skønne Dag hørte Salut paa Rheden, hvilket var ensbetydende med, at min Fader ankrede med Fregatten "Gefion" efter endt Togt. Vi ilede da hjem, og jeg blev iført den omtalte Bluse, fordi vi skulde ombord og besøge min Fader. Jeg stormede afsted paa Længslens og Forventningens Vinger, indtil en stor Hund i Grønningen faldt paa at angribe mig og rive en stor Flænge i Blusen. Hele Feststemningen var forbi i samme Øjeblik, og jeg maatte til min store Sorg vende om for i Hjemmet at faa den lidte Skade udbedret, saaledes at jeg atter kunde gøre Forsøg paa at naa Toldboden, hvilket lykkedes uden videre Hæn-

delser, hvorpaa et Fartøj førte mig ombord i Fregatten til Alverdens Herlighed.

Til det meget, jeg skylder min udmærkede Fader Tak for, hører da ogsaa det, at han lod mig selv bestemme min Livsvej efter først alvorligt at have udmålet for mig Sandheden af Sangens ord:

"En Sømand, han maa lide langt mere Ondt end Godt, Godt, Godt"; thi det har ofte i mit Liv, naar jeg syntes, at min Virksomhed var besværlig, været mig en Støtte af Betydning, at jeg vidste, at jeg selv havde valgt at gaa tilss.

Jeg vil derfor raade Forældre til i lignende Tilfælde, at følge min Faders Fremgangsmaade.

Fornøjelser i Drengegaardene.

Bedre Tumbleplads for Børn end den, vi havde på "Søetatens Drengeskole", kan næppe tænkes. Der var to store Legepladser med Gymnastikapparater, i Skolegangene et Utal af Skjulesteder og paa vort Loft Lemme, hvorfra vi kunde kigge ned i Skolestuerne og iagttage, hvad der foregik. Foruden den store Flok af Børn, vort eget Hjem leverede, var der i Skolegaarden et anseeligt Kontingent af Funktionær-Børn, saa at vi var en hel Hær af Børn, naar Legene begyndte, og det kan nok være, at vi morede os; det var et Kongeliv for os.

Til Forandring gik vi ogsaa ud paa Smedelinien, hvor min Moder ofte tilbragte Formiddagen for at være i frisk Luft i det Grønne, og der serveredes saa Frokosten i et Lysthus hos en Underofficer, der leverede Vand på Maskine til Kaffen. En længere Ekspedition gjordes undertiden til Frederiksberg Have, som dengang var mindre besøgt end nu. Turen begyndte tidlig om Formiddagen, idet Moder med de mindre Børn gik derud; det er mig endnu ubegribeligt, at hun og vi kunde gaa den lange Vej, men jeg antager, at vi holdt mange Hvil paa Rejsen. Vejen dertil var dengang ganske landlig; thi kun meget faa Mennesker boede udenfor Portene, da den gamle Fæstning med sine Volde omgav Byen. - Fæstningens Porte bleve lukkede hver Aften, saa vidt jeg erindrer kl. 12 Nat, og Stadens Nøgler afleverede i Hans Majestæt Kongens Slot, hvilket jo var meget betryggende for dem, der boede indenfor Voldene, men ikke saa bekvent for dem, der vare udenfor og gerne vilde ind til Byen. Det kunde nemlig kun ske igennem en lille Laage i Porten og imod en Dusør, Portpenge, som det hed, medens Vogne maatte^t vente udenfor til det blev Dag.

Formiddagen gik dejligt i Frederiksberg Have med at rulle ned ad Bakken ved Schweitserhuset og fiske i Kanalen med et primitivt Apparat, nemlig et Lommetørklæde bundet imellem to Kæppe; men det var da ogsaa kun Hundestejle, vi fiskede, hvilket imidlertid fuldt ud tilfredsstillende vor Sportslyst. Ved Middagstid mødte vor Karl med en stor Torvekurv på Armen, og den indeholdt blandt andet Børnenes Livret: Tvebakskage, som fik humøret til at sti-

Ture til Frederiksberg Have

ge til Højdepunktet af Henrykkelse. Dagen sluttede med at drikke Te hos "Josty", hvor Fader og de ældre Søskende mødte. Naar vi så skulde hjem om Aftenen, var det meget spændende, hvad Moder saa svarede, naar Fader spurgte hende, om hun kunde gaa eller vilde køre; the deraf ahang ogsaa vor Skæbne. Blev Bestemmelsen, at vi skulde køre, saa satte Moder og de Smaa sig i en latterlig Omnibus, kaldet "Solen", fordi den var kuglerund, og Passagererne sad i Omkredsen med Benene ind imod Centrum, medens de Voksne gik hjem.

Den aarlige Theatertur og den aarlige Skovtur paa Faders Fødselsdag, har jeg omtalt i Heftet om mine Forældre, saa det skal jeg forbigaa her, skent disse to Fornøjelser absolut maa henregnes til de største i mine Borneaar.

"Venskab er violet,

Sig mig, hvor findes det?"

Dette kan være vanskeligt nok at svare paa, især i Drengaalderen. Man har sine Forældre og Søskende, af hvem man modtager den ene Kærligheds Gerning efter den anden, uden at ofte det en Taknemmeligheds Tanke; man tager alt det Gode, der bydes En i Hjemmet som en Selvfølge, som noget En med Rette tilkomme, og man bliver fornærmet og ubehagelig, naar der knappes af derpaa. Til Gengæld tænker man sjældent paa, selv at ofre noget. Det er vist en sørgelig Sandhed, at Mennesket er fra Fødslen sat i Klasse med den mest egenkærlige Del af Skabningen, og hvor opdragelsen ikke modarbejder denne Arvesynd, vil den helt bemægtige sig et Menneske. Tage, atter tage og er der mere (end?) man gider have, ja saa bliver man maaske spendabel, men man passer svært godt paa, at man ikke selv udsættes for at mangle. Det væmmelige er, at jo mere man har, desmere utilbøjelig bliver man til virkelig at ville ofre noget for andre. Er det for mørkt et Billede af det naturlige Menneske? Jeg tror det ikke. Hvori bestaar da Venskab i Drengaalderen? Er det andet end Egoisme, der driver Værket og bringer Drengvenskabet tilveje? Der er en vis tiltrækning til nogle, medens andre frastøder, og derfor bygges vel noget, men ellers er det vel mest Tilfældigheder, der afgør, hvem der bliver Ens Venner i Drengaalderen; men holder dette Venskab i en ældre Alder, efter at Kritiken er vaagnet, saa er det vel ogsaa en solidere Bygning, der kan staa for en Storm, og det gamle Ord "vis mig dine Venner, og jeg skal sige Dig, hvem Du er", er sikkert velbegrundet.

Efter denne Indledning, vil det jo nok forstaaes, at jeg føler mig som en modbydelig Egoist, og skulde jeg staa til Regnskab for al den Egenkærlighed, der har ledet mig, saa saa det sort ud for mig.

Det er kun Jesus frelsende Naade og Barmhjertighed, der formaaer at dække over det altsammen. Derfor er Kristendommen saa uendelig stor og dejlig, at den bringer Naade og Syndsforladelse og lærer Mennesket Kærlighed. Det gør ingen anden Religion paa Jorden, saa fuldt ud som den.

Til mine tidligste Venner må jeg henregne min Fætter, Carl Drewsen, for hvis Skyld jeg blev kaldt med mit fulde Navn "Carl Adolph" for at kende os fra hinanden i Omtale. Han var et bravt Menneske, der havde en fordrukken Fader, hvilket pinte Drengen meget, hvad jeg blandt andet slutter af, at jeg mindes, at han engang sagde til mig: Det Ord i Skriften: "Ær Din Fader og Din Moder o.s.v. ligger saa tungt paa mig; thi jeg kan ikke ære min Fader. Trods de Vanskeligheder denne daarlige Fader forvoldte mine Forældre, vare de dog kærlige imod hans Hustru - min Faders Søster Sine - og hendes Børn, som kom meget i mine Forældres Hjem. Carl Drewsen havde indtil for en halv snes Aar siden en Navigationsskole i Nordby paa Fanø, hvor han nød megen anseelse. Han har nu trukket sig tilbage til Privatlivet og bor i Nærheden af Assens. Jeg kender ikke meget til hans Liv; men for nylig hørte jeg fra ham, da han bad mig anbefale hans Svigersøn til en Bestilling under Københavns Havnevæsen, hvilket jeg ogsaa gjorde.

Medens jeg var Præliminarist kom jeg i Ægteskab med Greve Wlademier Moltke, hvis Fader var Gesandt i Rom. Han kunde kun daarligt udtrykke sig paa Dansk, da han kom ind i Skolen, og han kunde derfor vanskeligt følge med i Klassen, men maatte beskæftiges en stor Del af Tiden med at skrive danske Stile. Da læreren engang skulde rette hans Stil, fik han Ubehageligheder, fordi hans Pen ikke duede, og Læreren sagde til ham, at han vilde faa Anmærkning, hvis han ikke mødte med en ordentlig Pen. Man brugte dengang Gaasefjeders Penne, der bleve anbragte, som de nu brugelige Staalpenne i et Penneskæft. Da Læreren næste Gang skulde rette Stil for Moltke, var hans Pen atter ubrugelig, hvorfor Læreren irettesatte ham; men han svarede ved at aabne sit Penhus, og lade hele dets Indhold af skaarne Penne vælte ud over Protokollen, saa at denne ganske tildækkedes, til stor Moro for hele Klassen; men det indbragte ham en god Dragt Prygl; hvilket imidlertid ikke forhindrede ham i kort efter at være paa Spil med andre Løjer. - Han var en livlig godt begavet Dreng, men ikke meget lydig. Bekendtskabet med Moltke skaffede mig adskillige Fornøjelser. Jeg tilbragte saaledes to sommerferier paa Herregaarden "Glorup" i Fyen, der hører under Stamhuset Moltkenburg, hvor naturligvis alle de Herligheder en stor Gaard kan byde paa, stod til vor Raadighed. Moltkes Bedstefader var en fornøjelig gammel Herre, der ikke førte stort Hus og levede tarveligt. Vi spiste gerne til Middag i Haven og fik en Dag Vandgrød, som ikke smagte Wladimir, hvøprover den gamle Greve morede sig ved at citere af Wessel: "Naar dig nogen Karper byder, og Du faar kun tørre Jyder, bliver du lidt flov derved; men har Du en sulten Mave og ej anden Mad kan have, gaaer den tørre Jyde ned."

Carl Drewsen

Besøg paa Glorup

Wladimirs Drevenhed generede mig undertiden, jeg holdt saaledes ikke af, at han, hvor han kunde komme afsted med det, søgte at bilde Folf ind, at vi var Kadetter, ligesom han nok holdt af at give Greven, hvilket han kunde, da han var en godt udseende Fyr med rigelig Penge paa Lommen, saa at vi ikke led nogen Nød paa Rejsen. Om Vinteren boede Bedstefaderen i København, og jeg blev jævnlig indbudt til at spise hos ham. Aftenen tilbragte vi i Theatret, og jeg mindes, hvorledes den gamle Greve efter Middag ringede, hvorpaa hans Jæger kom ind og modtog Ordre til at købe to Billetter til det kongelige Theater til de unge Herrer. Jægeren spurgte om, hvilken Plads han skulde tage til, hvilket den Gamle, der var noget tunghør, ikke hørte; men Wladimir var ikke sen til at give Besked, idet han sagde: "Naturligvis 1.ste Parket, og der kom vi saa til at sidde. Ved Siden af os i Parkettet havde vi en ældre Herre, som har moret sig over de to Drengene, og blandt andet hød os en Pris Snustobak. - Moltke naaede ikke at blive dansk, men derimod svensk Søofficer, og han blev gift med Frøken Helt, Datter af en svensk Søofficer. Efter nogle Aars Tjeneste i Marinen blev han Landmand, og jeg mødte ham nu og da i København, ligesom jeg også engang besøgte ham i Carlskrona. Han bevarede altid stor Venlighed overfor mig, hvilket blandt andet viste sig ved, at jeg paa hans Opfordring blev buden sammen med ham til Middag hos Viceadmiral Meldal, som han holdt Omgang med. - Jeg havde ikke Fornøjelse af dette Møde i vore ældre Aar, da jeg følte, at vi var gaaede hver sin Vej, og at vore Veje ikke let kunde løbe sammen, hvorfor jeg ogsaa lagde det døde Øre til, da han talte om at besøge os. Nu er han død, og jeg skylder ham Tak for hans Venlighed imod mig.

Med Wilhelm Topsøe kom jeg i mine tidligste Drengesaar i Forbindelse, da hans Fader var Lærer ved Søetatens Drengeskoler, og vi saaledes boede i Gaard sammen. Hans Hjem var mere fedt end mit, og jeg blev behandlet med et vist Hensyn som Kommandørens Søn, hvilket altid tiltaler. Det maa have været saadanne Hensyn, der bandt mig til Wilhelm Topsøe; thi vi var ellers to Drengene, der var højst forskellige, og hvis Veje skiltes ad allerede i Drengesaa-rene. Han var en svag, forsigtig Dreng, der kun passede daarligt i de raske Lege, vi morede os med i Skolegaarden; han skulde være Præst, og jeg Officer, saa heller ikke i den Retning passede vi sammen, og dog har der Livet igennem været en god Forbindelse imellem os, skønt vor Væren og vore ydre Forhold vare saa forskellige, at Mennesker meget hyppigt have udtrykt deres Forbavselse, naar jeg kaldte Wilhelm Topsøe min Ven.

Sagen var den, at der var en god Kærne i Topsøe, og at jeg satte Pris paa denne Kærne, fordi den gav mig noget, som jeg selv manglede og savnede, nemlig i de yngre Aar Indsigt i Skønlitteraturen og i de ældre Aar Diskussion om religiøse Materier. - Han var et meget læsende, meget tænkende og meget skrivende Menneske og levede som Student i sine to Værelser i Kbhvn. omgivet af Bøger og atter Bøger. Faderen var bleven Præst i Hørsholm, hvor han forblev til sin Død, og hvor jeg jævnlig besøgte dem, og havde det behageligt saavel inden Døre, sammen med Wilhelms stille og yndige Moder og den nogle Aar end han yngre Datter, der nu er gift med Højesteretsassessor Jensen, som udendørs paa lange Fodture i den smukke Egn og jevnlig Køreture i Præstens smukke Ekvipage. Min Stilling som ung Lieutenant førte mig ud i Selskabslivet, hvor jeg var en søgt Balkavaler, og naar man, som jeg gjorde, dansede de 4 á 6 Dage om Ugen, saa faaer man ikke megen Tid tilovers til tænkende Arbejde ud over det lidt, som Tjenesten førte med sig. Men jeg savnede hvilende, stille Arbejde, og det fandt jeg under mine Besøg hos Wilhelm Topsøe, naar jeg ikke var i Selskab. Der var en grel Modsætning imellem de Aftener, jeg tilbragte i de forfængelige og verdslige Selskabskredse, og de Aftener, hvor jeg drak Te hos Topsøe paa hans lille Værelse, og hvor vi kun talte om Litteratur og læste baade "Shakespeare", "Goethe" og "Schiller" paa videnskabelig Vis med Forklaringer og Fortolkninger ved Siden af os til Forstaaelse af Teksten. Disse sidste Aftener vare Modgift imod de førstnævnte og bidrog væsentligt til, at jeg ikke druknede helt i Verdenslivet. Jeg skylder derfor Topsøe stor Tak for hans Venskab, og kan kun undre mig over, at han gad læse med mig, thi det var egentlig ham, der var Læreren og jeg Eleven, noget han i sin Beskedenhed maaske ikke har tænkt på. - Han kom nu og da i

Wilhelm Topsøe

Livet med Topsøe

Vi korresponderede ogsaa i disse Aar og kom jævnlig ind paa Drøftelse af religiøse Spørgsmaal ligesom han sendte mig, hvad han lod trykke, saaledes en Række gode Artikler i "Nordslesvigsk Søndagsblad" om "den hellige Nadver". I 1895 besøgte min Hustru og jeg ham i Alsted, hvor han dengang var Præst, og i Aaret 1900 døde han efter et kort Sygeleje af Bronchitis.

Peter og Carl Bruun

Til mine tidligste Barndomsvenner hørte Peter og Carl Bruun (senere kommandør Peter og Kontreadmiral Carl Bruun). De var Sønner af en Søofficer, boede paa Østerbro ved Trianglen og gik i Klasse med mig i Mariboers Skole. Peter var den ældste af os og dels af den Grund, dels fordi han var den mest energiske, den stærkeste og modigste af os, blev Carl og jeg kommanderet af ham, et Lydighedsforhold, der holdt sig, indtil vi blev gamle Mennesker, hvilket vistnok hænder hyppigt i Livet, hyppigere end Folk vil være ved.

Naar jeg nu som Ældre ser paa endel af de Mennesker, jeg fra mine Barneår og Ungdom har været vænnet til at se op til, enten fordi de var hovne og vittige, eller maaske endog kun, fordi de var ældre end jeg, og derfor med større Frihed end jeg turde nærme sig de i mine Øjne store, som jeg selv kun vovede mig til at beundre paa Afstand, saa forbavses jeg over saa smaa Folk, det er, som jeg saaledes havde bildt mig ind var Store. Virkelig Dygtighed er en sjælden Egenskab og den søges kun altfor ofte erstattet ved en selvtilfreds og overlegen Optræden. De Unge er sjældent sig selv; de ville gerne agere noget mere end det de er, og bliver derved usande. Jeg vil derfor advare meget beskedne unge Mennesker imod at lade sig imponere af deres Kammerater; der er i 99 af 100 Tilfælde ingen Anledning dertil. En har det paa en Maade, en anden paa en anden Maade, lad hver beholde sin naturlige Gave, og hyg i Trofasthed videre paa den uden at ville efterabe Kammeraterne, saa kommer der de dygtigste og mest selvstændige Mænd frem af Barnet.

Peter Bruun som Leder.

Under Peter Bruuns Ledelse gjorde Carl Bruun og jeg mange Spilopper. Vi kom altid i Slagsmaal med andre Drengene, og det var altid Peter der yppede Klammeri enten, fordi han ikke vilde gaa afvejen eller fordi han trængte til at slås. Jeg trængte ikke dertil; men jeg vilde ikke staa tilbage og holdt Trop. Paa egen Haand kom jeg ikke i Klammeri med Nogen; jeg gik hellere afvejen og havde heller ikke Mod nok til at være Leder. Jeg troer, at man tidligt kan bedømme hos et Barn, hvad Art Menneske han vil blive som Ældre, enten Leder eller Menig. Den, som gaar i Spidsen som Barn vil ogsaa vedblive med at gaa i Spidsen som Voxen; han har som Vuggегave faaet Frygtløshed, Mod og Virkelyst, der

mit Hjem; men det var vistnok ikke ret hyppigt, og han passede heller ikke rigtig mellem de livsfriske og lystige unge Mennesker, der samledes der. Saa besøgte jeg ham, da han var gift og Præst i "Heils" ved den slesvigske Grænse; han var da bleven Grundtvigianer, hvilket hans stille og beskedne Optræden nok kunde taale uden at virke anstødelig paa anderledes tænkende, og han var bleven en ivrig Kæmper for Nordslesvigs Tilbagekomst til Danmark. Jeg delte ikke fuldt hans Opfattelse, hverken om det religiøse eller om det nationale Spørgsmaal, men vi gik lidt udenom dem, og det kom aldrig til indgaaende Drøftelse imellem os. - Det følger af sig selv, at det var mig en stor Sorg, da Danmark i 1864 maatte afstaa Nordslesvig til Tyskland, og jeg beundrer den Kamp, der føres i Nordslesvig for Danskhedens Bevarelse der og synes, at det (Slesvig) danner et mægtigt Bulværk imod den fremstormende Germanisme; - men Gud har nu engang straffet os ved at lade os miste det Stykke Land, og jeg er ikke vis paa, at det vilde være en Lykke for Danmark, om vi nu fik det tilbage; thi en stor Del af Befolkningen i Nordslesvig er tysk og tysksindet, og det vilde skaffe os de samme Ulykker paa Halsen igen, som fremkaldte Krigene 1948-50, - hvis de bleve underlagte Danmark.

Nordslesvigs Tilbagekomst en tvivlsom Lykke.

Denne Anskuelse kan man fortiden ikke finde Øren Lyd for, og jeg vilde i de fleste Kredse blive betragtet som et hjerteløst og kun lidet fædrelandskærligt Menneske, hvis jeg fremkom med den, og jeg foretrækker derfor at tie med den; men det er nu alligevel min Mening, og naar Pastor Sørensen, endog i Kongens Nærværelse, fra Prædikestolen har bedt om Genforening med Nordslesvig rigtig nok tilføjende, "naar vi og de kunne taale det," saa kan jeg ikke rigtig være med til den Bøn og finder det urigtigt, at den fremføres offentlig i Kongens Nærværelse; thi Nordslesvig er dog taget fra os ved en Fredsslutning, som vi ikke har Magt til at ændre, og derfor i al officiel Tale maa underordne os. Noget andet er det, om Folk have Lyst til at støtte den danske Sag i Slesvig ved at sende Penge og Bøger dertil; det bliver et privat Spørgsmaal, og det kan jeg billige, da jeg troer, at det er nødvendigt at holde Bolværket imod Tyskheden vedlige, skønt det gør mig ondt, at der derved paaføres Nordslesvigerne Lidelser, hvilke de jo imidlertid selv ønske at bære.

Kunde den samme sejge Modstand imod alt Tysk, som for Tiden findes i Nordslesvig, overføres til Koldingegnen, lige nord for, saa vilde det jo gaa af med færre Ofre, men det Danske holdes maaske kun i Live under Kamp.

I Topsøes sidste Leveaar besøgte han os i Reglen 1 á 2 Gange aarlig, og han kom gerne, naar vi havde Hovedrengøring, saa at det tilsidst blev en fast Forventning, naar Rengøringen begyndte: Nu kommer Topsøe. Den Uhygge, der følger med Rengøring, syntes imidlertid ikke at genere ham; han tog situationen med samme blide, stille Ro som sædvanlig, og han mente vel ogsaa tilsidst, at det hørte nu med til vort Hus, at der altid var travlt med Vaskeballien.

Vi korresponderede ogsaa i disse Aar og kom jevnlige ind paa Drøftelse af religiøse Spørgsmaal ligesom han sendte mig, hvad han lod trykke, saaledes en Række gode Artikler i "Nordslesvigsk Søndagsblad" om "den hellige Nadver". I 1895 besøgte min Hustru og jeg ham i Alsted, hvor han dengang var Præst, og i Aaret 1900 døde han efter et kort Sygeleje af Bronchitis.

Peter og Carl Bruun

Til mine tidligste Barndomsvenner hørte Peter og Carl Bruun (senere kommandør Peter og Kontreadmiral Carl Bruun). De var Sønner af en Søofficer, boede paa Østerbro ved Trianglen og gik i Klasse med mig i Mariboers Skole. Peter var den ældste af os og dels af den Grund, dels fordi han var den mest energiske, den stærkeste og modigste af os, blev Carl og jeg kommanderet af ham, et Lydighedsforhold, der holdt sig, indtil vi blev gamle Mennesker, hvilket vistnok hænder hyppigt i Livet, hyppigere end Folk vil være ved.

Naar jeg nu som Ældre ser paa endel af de Mennesker, jeg fra mine Barneår og Ungdom har været vænnet til at se op til, enten fordi de var hovne og vittige, eller maaske endog kun, fordi de var ældre end jeg, og derfor med større Frihed end jeg turde nærme sig de i mine Øjne store, som jeg selv kun vovede mig til at beundre paa Afstand, saa forbavses jeg over saa smaa Folk, det er, som jeg saaledes havde bildt mig ind var store. Virkelig Dygtighed er en sjælden Egenskab og den søges kun altfor ofte erstattet ved en selvtilfreds og overlegen Optræden. De Unge er sjældent sig selv; de ville gerne agere noget mere end det de er, og bliver derved usande. Jeg vil derfor advare meget beskedne unge Mennesker imod at lade sig imponere af deres Kammerater; der er i 99 af 100 Tilfælde ingen Anledning dertil. En har det paa en Maade, en anden paa en anden Maade, lad hver beholde sin naturlige Gave, og byg i Trofasthed videre paa den uden at ville efterabe Kammeraterne, saa kommer der de dygtigste og mest selvstændige Mænd frem af Barnet.

Peter Bruun som Leder.

Under Peter Bruuns Ledelse gjorde Carl Bruun og jeg mange Spilopper. Vi kom altid i Slagsmaal med andre Drengene, og det var altid Peter der yppede Klammeri enten, fordi han ikke vilde gaa afvejen eller fordi han trængte til at slå. Jeg trængte ikke dertil; men jeg vilde ikke staa tilbage og holdt Trop. Paa egen Haand kom jeg ikke i Klammeri med Nogen; jeg gik hellere afvejen og havde heller ikke Mod nok til at være Leder. Jeg troer, at man tidligt kan bedømme hos et Barn, hvad Art Menneske han vil blive som Ældre, enten Leder eller Menig. Den, som gaar i Spidsen som Barn vil ogsaa vedblive med at gaa i Spidsen som Voxen; han har som Vuggegave faaet Frygtløshed, Mod og Virkelyst, der

driver ham fremad, hvorimod det ængstelige og forsigtige Barn sjældent vil komme til at udmærke sig ved Handedygtighed. Peter Bruun var og blev Leder sit Liv igennem; jeg vil ikke dermed sige, at han var særlig forstandig; thi han løb sig ofte Staver i Livet, og stod langt under Carl i Retning af Udholdenhed og Besindighed; men han kommanderede tildels, hvad enten vi legede sammen, og det var ikke alene mig, men ogsaa de andre Kammerater, der lystrede ham. Endnu medens vi som gamle Karle spillede Kort sammen i Søofficersforeningen, kommanderede han saa, at vi - c. 8 Kammerater, derspillede sammen - kunde under Spillet som Løjer sige, naar der var Uenighed om Spillet: Peter har jo beordret det saaledes og saaledes. Han hævdede dette Overherredømme ved Rastløshed, Energi og et hurtigt Hoved. Naar han engang imellem faldt til Ro, betragtede vi ham ikke som rigtig rask, men jeg maa dog tilføje, at han tillige var et nobelt og godt Menneske, der ikke med sin gode Vilje gjorde nogen egentlig Fortrød. I vore Drengaar lød Parolen paa, at vi skulde være raske Dreng, der ikke gik afvejen for noget. Vi badede 2 Gange om Dagen i Flaadens Leje, sprang paa Hovedet i Vandet fra Linieskibenes Rø, der var c. 20 Fod over Vandfladen, tog 3 og 4 Dækkere, der bestod i at sætte af med Benene paa hverandres Skuldre, saa at den nederste af de 4, næsten naaede Bunden. Huggede og fægtede i vor Fritid i Akademiets Gymnastksal og tildelte hverandre mange voldsomme Knubs. Det var et Mod og Raskhed udviklende Liv, og var jeg ikke kommet i Bruuns Selskab, var jeg rimeligvis bleven en større Kryster, end jeg nu er; thi paa Vuggen havde jeg intet arvet i den Retning. Peter Bruun var et halvt Hoved højere end Carl, og jeg, og dertil dobbelt saa stærk; han blev imellem Kammeraterne kaldt "Peter Bardun", medens Carl nød Hædersnavnet

Slagsmaal i Dreng-
aarene. "Kjæmpe". Da vi engang gik sammen til Bad paa Hønsbroen (paa Orlogsværftet) mødte vi paa Toldbodvejen en Skare Dreng fra Opfostringshuset. Peter gik foran os paa Fliserne og havde Fortougsret. Pludselig ser vi en Opfostringshusdrenge vælte sig i Rendestenen og en anden fare ligesaa ublidt ud til den anden Side. Det var Peter, der hævdede sin Fortougsret. - En Kamp paafølgte. Peter kommanderede Ryg mod Ryg, og der stod vi 3 Smaafyre og blev angrebne af en Snes Dreng, der tilsidst maatte trække sig tilbage overladende os Valpladsen. - Tre Matroser overværede Kampen og opmuntrede os Tre med deres høje beundrende Udraab. Næppe har en Alexander eller en Napoleon været stoltere efter deres Sejre, end vi var efter denne Kamp.

En anden Gang leverede vi et stort Slag paa Østerfællød imod en overlegen Styrke, der trængte os haardt; men pludselig fik vi en uventet Allieret i Broder August, der dengang maa have været Officer; han var bleven opmærksom paa

den ulige Kamp og greb saa kraftigt ind, at han brækkede sin Stok paa en af vore Angriberes Ryg, hvorpaa vore Fjender reddede sig ved ilsom Flugt.

Lystsejladts med Peter Bruun.

Naar Peter Bruun og jeg senere i Livet gik paa Lystsejladts sammen i Mariens Kutter, maatte jeg gerne have en mundtlig Bataille for at have ^{min}Ret, og først naar det var overstaaet, kunde jeg vente en hensynsfuld Behandling. Jeg saa gerne, at vi var nogle flere end vi to paa disse Lysttoure; thi saa gik Peters svulmende Mod ud over andre end mig. Engang havde vi saaledes den nu saa berømte Læge, Professor Christian Rovsing, med. Han var netop bleven Student, og Peter havde indbudt ham til at tage med paa Turen som sin Gæst. Noget skulde han bestille ombord, og Peter satte ham til at passe Borddækning og Provianten, hvilket han gjorde med stor Iver, men til Trods for sin Nidkærhed i Tjenesten maatte han jævnlig erfare, at det at passe, at Smørret og de halve Bajere var tilpas afkølede efter Peters Smag ikke var saa ganske let. Det gik altsammen med Løjer imellem dem; men Rovsing har dog vistnok i al Hemmelighed ønsket en Lejlighed til at spille sin strænge Herre et Puds, og den kom paa følgende Maade. Vi løb en Aften ind i Faxe Havn for at overnatte der og fortsætte Rejsen den næste Morgen. Det hændte da som sædvanlig, at Peter vaagnede længe før vi andre, og purrede ud ved at raabe: "Christian har du prøvet Vandet? Nej, saa skynd dig ud af Køjen, Du dovnene Rad, og prøv det for mig."- Efter nogle flere Tilraab af lignende Art hørte jeg, at Rovsing satte sig i Bevægelse, plumpede i Vandet og kom tilbage, hvorpaa jeg hørte Peters Røst, "hvordan er Vandet?" og Rovsings Svar: "Udmærket."

Lidt efter hørtes Peters tunge Trin op ad Kahytstrappen, et Plump i Vandet og en øjeblikkelig kommen op igen, hvilket var ganske mod Sædvane, da han plejede at svømme om i længere Tid. Straks efter lød hans vrede Røst til Rovsing " Christian, Dit Bæst, det kalder Du udmærket Vand; vi ligger jo lige i Kloaken." Rovsing lo smørret, og han blev ikke oftere betroet til at prøve Vandet for Peter, der øjeblikkelig beordrede Underofficeren til at forhale med Kutteren ud af Havnen, hvorpaa Peter i dejligt Østersøvand vaskede Faxe Kloakvand af sig.-

Forsvar for vore Slagsmaal

Jeg maa i Anledning af det jeg har fortalt om vore Slagsmaal dog give en lille Oplysning, for at Læseren ikke skal synes, at vi var nogle slemme Dreng. Da vi leverede Slagsmaalene var vi endnu kun Skoledreng, endnu ikke Præliminarister, hvilket jeg bestemt ved, fordi Peter Bruun's blaa Lærredstrøje endnu staar saa tydelig for mig under Kampen paa Toldbodvejen, som om det var kort Tid siden, at Slaget stod - Nutildags vilde man jo finde det meget upassende om saa fine Dreng som vi var, vilde slaas med Vajsenhusets

Dreng; men Tiderne har forandret sig. Det var i de gode gamle Dage, da Nyboders Betjent transporterede drukne Kællinger til Vagten paa en Stige, hvortil de blev surrede, hvilket naturligvis gjorde større Opløb i Gaden, end den drukne Kælling havde formaaet. Ingen blandede sig i Drengeslagsmaal; det var tilladt og velset Sport, og der var for faa Mennesker og for faa Politibetjente i Gaderne til at et Slagsmaal skulde tiltrække sig offentlig Opmærksomhed. København var dengang en lille By.

Aristokratisk Sind.

Jeg har en Fornemmelse af, at vi som Børn var nogle smaa Aristokrater, og jeg troer, at det var mine ældre Søskendes Aand, som raadede, ikke saa meget min Faders. Thi, dels var han af Naturen en liberal Mand, der i 1948 hurtig sluttede sig til den fri Forfatning, og de Omvæltninger, som den medførte, dels tillod han, at vi i Skolegaarden legede med de Underofficers Børn, der boede paa Skolen, og endog indbød dem til sit Bord. Jeg erindrer saaledes, at en Datter af Fejemester Hansen en Dag spiste hos os, og at jeg kom til at gøre en Bemærkning om hende, som længe mindedes. Den lille, pæne Pige, der var vor Gæst, hed Thea, og var paa Grund af den store Ære, der vederfaredes hende at spise hos Kommandørens, bleven lidt rød i Kinderne, hvilket foranledigede mig til at benytte en Pause i de Voxnes Bord Samtale til højt og galant at sige: "Thea, du blusser jo som Frja", hvilket naturligvis bragte den unge Dames Blod i en endnu voldsommere Bevægelse end før, og straks blev tagen til Indtægt af de Voxne. Samme Thea, der nu er gift med en Skræder, har senere opsøgt mig, medens jeg var Stabschef hos ~~Vice-Admiralen~~ Vice-Admiralen, for at opnaa en Plads ved Tilsynet af Vice-Admiralens kontor, der er i samme Lønge i Nyboder, hvor hun boede som Barn. Hun fik ikke Pladsen, fordi den ikke var ledig, men det vilde dog have glædet mig, om jeg havde Lejlighed til at hjælpe skøn Thea, som Forgyldningen rigtignok var gaaet sørgeligt af med Aarene.

Et andet Eksempel paa, at min Fader ikke tillod os at optræde som smaa Aristokrater, har jeg, idet den eneste Gang, jeg erindrer at have faaet Prygl af min Fader, netop var, fordi min Søster Doris og jeg i Forening vilde vise en fattig Dreng ud af vor Gaard, hvor han i Skarnkassen vilde lede efter Ben.- Da vi var naaede saa langt med Drengen, at han vilde til at gaa ud af Porten, kom min Fader netop ind af den, og misbilligende vor Opførsel fik vi begge en Revselse for vor Tjenesteiver. - Det har saaledes næppe været efter min Faders Sind, at vi voksede op i den Tro, at Embedsstanden stod over de andre Stænder, og at vi, som henhørende til den var hævede over den almindelige Borger; men det kan gerne være, at Gaardens øv-

rige Beboere have bibragt os den Tro, at Kommandøren og hans Børn stod højere end almindelige Dødelige; thi vi var jo Herremændene der, og de andre Bønderne.

Mange Djævle besatte mig.

Det Anlæg, der saaledes var hos mig, blev udviklet ved Opdragelsen paa Akademiet, og senere i Livet ved den fremtrædende Rolle en Lieutenant let opnaaede i Selskabsverdenen, saa den lille Djævel i mit Indre har haft rigelig Næring, og det har kostet mig megen Kamp for at holde den i Ave. Den medfører flere andre Aander, saasom Egenkærlighed og ukærligt Sind imod ~~Mennesker~~ Medmennesker, især imod de fattige og sørgeligt stillede, saa det er en slem Djævel at have inden i sig, og den skaffer et Menneske megen Sorg, naar det opdager, at ~~kan~~ ^{det er} saaledes befængt. Der er mange ^{ellers} gode Mennesker, som ikke ane, at de gaa omkring med saa alvorlige Sygdomme; men en skønne Dag rører Gud ved dem, og saa falder Skællet fra Øjnene, og de saa sig selv i deres fulde Elendighed. Det gør ondt, men saa kan Christus og den Helligaand faa Plads til at rydde op og komme med den lægende Balsam, Guds naaderige Ord. Før det Tidspunkt indtræffer, at et Menneske seer sin Tanke, Tale og Gerning fyldt med Synd, der trives trods de største Anstregelser for at redde paa Fejlene, kan Christus ikke komme til ham. Det nytter ikke at forsøge ved egen Kraft at blive bedre, rette den og den Fejl; thi der myldrer bestandigt ny frem. Nej, man maa græde over sin Synd; da jeg gjorde det, ikke Krokodilletaarer, men Taarer fremkaldte ved, at jeg saa min egen Afmagt til at blive bedre, da kom den Helligaand og trøstede mig, og gjorde mig glad. Det var først i de ældre Aar, at det skete, Held den, for hvem det lykkes i de unge Aar, thi først med Christus kommer den fulde Glæde over Livet.-

Der er kun En, der har Magt til at uddrive Djævle.

Kadet 1848

I August Maaned 1848 blev jeg Kadet som N° 3 af 14, hvoraf jeg slutter, at jeg har været ret flink dengang. Jeg var henrykt og syntes, at jeg nu havde naaet Lykkens Top; men da jeg den første Dag, jeg mødte paa Akademiet fik en Ørefigen af en ældre Kadet, fordi jeg, af Ærbødighed for det store Menneske, sagde "De" istedet for "Du" til ham, og da en anden befalede mig at løbe min Næse haardt imod hans knyttede Haand, saa fik jeg dog en Tvivl, om det nu ogsaa var Lykkens Top, jeg havde naaet. Tvivlen voksede, da det store Frikvarter kom; thi istedet for at jeg havde glædet mig til, efter i god Ro at have spist min Frokost, at kunne lege med mine Jevnaldrende, saa begav det sig, at det var Fælledsleg, man brugte, og at det i denne jevnlige gik ud over de Smaa, der de to første Aar benævnedes "Rade", og var stillet udenfor Lovene. Akademiet havde anskaffet et Himmelspræts Tæppe

Himmelspræt

til "Fornøjelse" for Kadetterne, og det var naturligvis altid en "Rad", der skulde op i Tæppet, der var forsynet med Haandtag af Toug, som de andre Kadetter, store som smaa tog fat i for at stramme Tæppet ud; Under en lystig Opsang blev "Raden" kastet op i Luften og grebet igen i Tæppet, hvilket forøvrigt var ret uskadeligt for Raden, og morsomt var det for de Andre at se ham sprælle i Luften. Men der var noget, som hed "Smaat Engelsk", og som bestod i, at Raden stod op i Tæppet, hvorpaa det sattes i Bevægelse med smaa Kast opefter, og saa faldt han i Reglen og blev generende rystet ved de korte Bevægelser. Undertiden var der to Rade samtidigt i Tæppet, og saa kunde der let vanke en Knubs af en Støvle eller en Albu, naar de to Rade under Himmelsprættet tærnedes sammen.

Styltekampe

Akademiet morede ogsaa Kadetterne paa en anden Maade, nemlig ved Styltekampe, der bestod i at hoppe paa den ene Stylte, medens den anden brugtes som Kølle for med saa megen Kraft, som stod til Vedkommendes Raadighed, at slaa et Slag paa den nederste Del af Modstanderens Stylter i den Hensigt at slaa dem fra ham. Det hændte jo undertiden, at den Angrebne faldt noget ublidt; men jeg erindrer dog ikke, at nogen kom tilskade ved denne Leg.

Sneglæder "I Krogen"

Derimod husker jeg, at der vankede mange "blaa Øjne", naar der om Vinteren sloges med Snebolde, især naar der blev sat Præmie paa at ramme en bestemt udpeget, som havde været saa uheldig at tiltrække sig de Ældres Opmærksomhed. Det burde ikke være tilladt at lade Radene staa i "Krogen" med et vinkelret Plankeværk som Baggund, og forsvare sig der alene imod alle de Ældre, der saa ret nød at bombardere de Smaa. Det var en uretfærdig Fordeling af Kræfterne og blev det endnu mere, naar nogle af Radene toges ud til at trykke Sneboldtene til de Ældre, hvilket især, naar det var Frostsne, som dyppedes i Vand for at faa det til at hænge sammen, var en drøj Morskab, som bragte Hadet op i de Smaa, og gjorde os ganske uskikkede til at bestille noget i den første Time efter Frikvarteret, da Fingrene brændte og svad, saa man var berøvet al Tanke. Det var da intet Under, at jeg fik en væmmelig Frost i Fingrene efter den Behandling.

Begravelse under Sneen.

Naar der var Sne med stærk Frost, foranstaltedes Begravelser i Sneen. Det var atter Radene det gik ud over; de begravedes i Fællesgrave, eller naar det gik særlig fint til i en enkelt Grav. Akademiet holdt Skuffer til det samme Brug, og Legen var uskadelig. Den begravede skulde lægge sig i Sneen paa Ryggen med Hænderne over Øjnene, og han dængedes derpaa til med den ene Skuffe Sne efter den anden, indtil der var dannet en anselig Høj over den Afdøde, der maatte passe at vende sig itide, saa at han fik Ryggen op efter, men ikke saa tidligt, at Dhr. Gravere bemærkede det. - Naar der saa var holdt en kort Tale til Hæder for den Hensovede brølttes der i Kor: "Rejs ud af Graven", hvorpaa den Døde rejste sig forholdsvis let, naar han havde faa-

et sig vendt itide; men var det ikke lykkedes ham, maatte han blive blandt de Døde, indtil Sneen blev skuffet af ham.

Undervisningen paa Akademiet. Undervisningen paa Akademiet gik til som i en Skole, dog fik vi ikke Karakterer, hvilket vilde været i Strid med hele Opdragelsestanken, der kunde indesluttet i, at gøre Kadetterne til dristige, raske Fyre, der tidligt kunde staa paa egne Ben, og tidlige egne sig til at tage Ansvar og til at kommandere Matroserne ombord i Skibene. Denne Tanke synes mig forstandig, og selv om Opdragelsen medførte lidt raskere Behandling end absolut nødvendigt, saa naaedes dog Maalet paafaldende hurtigt; thi det var morsomt at se, hvor hurtigt selv forsagte Drengene lærte, stillede paa en Vagtsbænk, at kommandere Manøvrer saa alle Mand lystrede. - Sømandsskab lærtes i Land paa en stor Model af et Linieskib, der var taklet ganske som et rigtigt Skib, og paa en Mast med Sejl, der stod paa Øvelsespladsen. Artilleri lærtes ombord i de oplagte Krigsskibe, hvor vi exercerede med store Kanoner, og Geværexercits øvedes paa Skolepladsen med smaa Geværer. Gymnastiklæreren kommanderede Exercitsen, og naar de saa hed "Bajonet paa!" "Fæld Gevær!" "Fremad march", saa kunde Læreren ikke standse den fremstormende Ungdom, før alle Bajonetter sad fast i Gaardens Plankeværk, skønt han med højere og højere Stemme kommanderede "Holdt" "Holdt". Det nyttede ikke Bajonetterne maatte først plantes fast i Plankeværket, som da ogsaa bar tydelige Spor af Krigens Tummel. Læreren, en gemytlig Mand, der hed Reinwaldt, vidste godt Slutningen paa "Fremad marsch", og han lo selv med, naar vi under Hurraraab stormede fremad, ikke ændsende hans Kommando.

Ved Siden af de krigeriske Øvelser dandsedes der paa Livet løs to Timer ugentlig i de 6 Aar, jeg gik paa Akademiet, og Resultatet var da ikke alene flotte Balkavalerer, men der var flere Solodandsere, der agerede som paa Theatret, og en større Styrke iførte gammeldags Rustninger udførte Vaabendandse ved de aarlige Fremvisninger, som overværedes af en stor Kreds Indbudte.

Naar hertil føjes, at vi lærte at ro og sejle med Fartøj, og om Sommeren var 3 Maaneder tilsøs med Kadetskibet, hvor Bogen lagdes tilside, og den sømands og krigsmæssige Side af Uddannelsen fortsattes, saa vil det ses, at Livet paa Akademiet afgav en sund, frisk Uddannelse, der kunde frembringe Mænd.

Lykkens Top er en Lygtemand

Men Lykkens Top havde jeg ikke naaet ved at blive Kadet; den flyttede sig som en Lygtemand, Livet igennem, til Lieutenant, til Kapitajn, til Kom-

mandør o.s.v. og blev aldrig naaet. Jeg vil raade de unge Mennesker til ikke at jage efter den Lygtemand, der hedder Lykkens Top, men at være glad i det Givne; thi det slaar til: "At det Bedre er det Godes værste Fjende". Vent ikke, at de stegte Duer flyve Dig i Munden uden Arbejde, men tag fat med Alvor paa det, Du er sat til, og søg at fylde din Plads med Troskab og Pligtfølelse, saa gives Resten dig. "Arbejd, vær glad og lad Vorherre sørge for Resten" saa lykkes Livet, og man er altid paa Lykkens Solside. Stol paa Guds Hjælp, og hold hans Befalinger.

Den første sles-
vigske Krig 1948-
1850.

Enhver, der har været saa lykkelig at opleve den første slesvigske Krig 1848-1850, vil med mig erkende, at det var en begejstret ~~Tid~~ højsindet Stemning, der raadede i Folket. - Alt smaaligt Hverdagsvrøvl var lagt tilside, Alle arbejdede i Endrægtighed til det samme Maal, at fri Fædrelandet ud af Fjendehaand. Mændene meldte sig i stor Udstrækning som Frivillige til Flaaden og Hæren. De rige Folk gav deres Penge; Kvinderne pillede Charpi og strikkede Uldtøj til Soldaterne, og Drengene, hvortil jeg hørte, lavede Patroner paa Københavns Tøjhus. Alle og Alle toges i Fædrelandets Tjeneste, og hvergang Melding om en Sejr indløb fra Krigspladsen, var der en uendelig Jubel i København, saa at det at gaa i Skole og læse til Eksamen, som jeg maatte i 1948, ikke var saa let en Sag; men det endte jo som meddelt med, at jeg blev Kadet, og i Vinteren 18⁴⁸/49 hvilede Vaabnene, medens Diplomaterne søgte at bringe en Fred istand.

Det lykkedes som bekendt ikke dengang og i 1849 tog man fat igen paa Krigen i April Maaned, og Stillingen var da saaledes, at Tyskerne stod i Slesvig og den danske Hær i Jylland og paa Als. Hæren forstærkedes med Hjemforlovede, og Flaaden, der havde været oplagt om Vinteren, gjordes sejlklar. Der var Liv og Røre overalt, hvilket for en Dreng i min Alder var en dejlig Nydelse. Soldaterne havde været flinke i det første Krigsjaar, og man saa nu med Tillid hen til disse Bønderkarle i de lyseblaa Benklæder, den højrrøde Kjole og den mer end morsomme sexkantede Læder-Chalot, medens Drengene før Krigen nok troede sig berettiget til, naar de gik forbi en Skildvagt, at udtrykke deres Ringeagt ved at mumle "Kvib-Kvab". Det var et Udtryk for Hovedstads-Hovmoden, som viste sig saa ganske uberettiget; thi Bonden har i Krigen og senere glimrende godtgjort, at han ikke er "Kvib-Kvab", men maaske udgør den bedste Del af Folket.

Ombord i Fregatten
"Gefion".

I Slutningen af Marts Maaned 1849 gik jeg ombord i Fregatten "Gefion" for som 9de Kommanderende at tjene Fædrelandet. Officersbesetningen bestod af: Kommandør I.A. Meyer som Chef, Kapitajn Carl Meyer som Næstkommanderende. De to var Fætre og kom godt ud af det sammen, Chefen var desuden Ven af mine Forældre, saa jeg var godt anbragt hos de to rare Mænd. Premierlieutenant Vigge Skibsted var 3^{die} Kommanderende og var baade en dygtig og elskværdig Mand. Dernæst kom der 3 Sekondlieutenanter, nemlig den som Illustratør af H.C. Andersens Eventyr senere saa bekendte Wilhelm Pedersen, Wilhelm Mickelsen og Tegner. Saa var der tre Kadetter nemlig Schneider, Mourier og min Ringhed, samt to rare Læger Wilkens Hornemann og Rybesahn, og endelig en elskværdig Proviandforvalter Bøgild, hvilket giver: 1 Chef der førte sit eget Bord, og 11 Subalterne, der spiste sammen i Officersmessen. ~~ixHsxxMajestætixKongensxxxxx~~
~~gaxx~~ Jeg var saaledes i min 14^{1/2} Aars Alder bleven en betydelig Person, Fædrelandsforsvarer, 9de Kommanderende og Medlem af Officersmessen i Hs. Majestæt Kongens Fregat. En saa stor Mand blev da ogsaa af Matroserne tituleret Hr. Lieutenant, og jeg har vistnok til sine Tider været meget sejg, medens til andre Tider Barnet er kommet op i mig, og jeg har følt mere Lyst til at gemme mig i Moders Skørter, end til at træde op som den store Mand, jeg slet ikke var.

Min første Natte-
vagt.

Da jeg saaledes skulde gøre min første Nattevagt under Sejl, og jeg Kl. 12 om Natten mødte paa Dækket, hvor der var bælgmørkt, koldt og blæsende, saa Fregatten for fulde Sejl skød en svær Fart igennem Bolgerne, da var jeg ikke saa synderlig stor paa det, og jeg blev aldeles ikke fornærmet, fordi den vagthavende Officer sendte mig tilkøjs igen efter en Times Vagt. Tværtimod fandt jeg, at Lieutenant Skibsted var en ualmindelig elskværdig Mand, som saadan kunde sejle uden min Hjælp, men jeg vilde paa den anden Side maaske ikke holdt af, at det blev bemærket af Matroserne.

"Gefion" var et nyt Sejlskib uden Dampmaskine, og det havde 48 Kanoner i to Lag, paa et lukket Batteri og paa det aabne Dæk - samt en Besætning af 400 Mand. - Det var saaledes en Myretue, jeg kom til at bo i, og det var mig naturligtvis noget uvant i Begyndelsen; men Tiden gik hurtigt, da Enhver havde sin Bestilling at passe, og min bestod væsentligt i at lære 12 Mand Kanonexercits ved de 4 Kanoner paa den forreste Del af det aabne Dæk, den saakaldte Bak. - Paa dette Sted kommanderede i "Klart Skib" (naar Alt var rede til at gaa i Kamp) Lieutenant Pedersen, og naar han tog sig af Sejlmanøvrene, saa skulde jeg passe Kanonerne under hans Tilsyn. - De 12 Mand var fordelte 6 til

hver Kanon paa den ene Side, og naar der skulde kæmpes med begge Sider (dubleres) blev Besætningen delt saaledes, at 6 Mand besatte to Kanoner.

Mit Hjem afgiver 4 Mit Hjem leverede 4 Deltagere til Krigen, nemlig min Fader, der var EskadretilKrigen. chef for Søstyrken, der skulde virke i Østersøen, Kattegat og Bælterne. Han havde sin Stander hejst ombord i Dampskibet "Skirner", der havde Hovedstation ved Sønderborg paa Als, hvor ogsaa Hærens Overkommando opholdt sig. Broder August, Fætter Georg og jeg var paa hver sit Skib.

"Gefion" i Sønder- "Gefions" Togt begyndte med, at vi d. 20de Marts 1849 forlod Kbhvn. og sejlede Syd og Falster til Sønderborg, hvor Chefen skulde melde sig hos Eskadretchefen. Jeg fik her Lejlighed til at se min Fader, da Chefen tog mig med i sit Fartøj, da han gik ombord i "Skirner", og jeg tænker, at det, at min Fader indtog en saa høj Kommando har forøget mine Overordnedes Interesse for mig, men jeg erindrer ikke anden Begunstigelse end den nævnte, at jeg blev taget med til Besøget i "Skirner", som kun var ganske kort. Fregatten lettede kort efter og vi sejlede til Kieler Bugt, hvor vi skulde blokere Kiel og Eckernförde. Vi kilede svært paa de daglige Øvelser ombord for at gøre Besætningen bekendt med Sejlmanøvrer og med Vaabenbrug, for at vi snarest muligt kunde være istand til at gaa imod Fjenden; men Vejret var saa blæsende, og saa vinteragtigt, at vi kun naaede 1 Gang at øve Skarpskydning med Kanoner, før vi kom i alvorlig kamp.

Hærens Fremrykning d 3/4 1849

Den 3^{die} April 1849 aabnede Hæren Fjendtlighederne ved at rykke ind i Slesvig, dels fra Als og dels fra Jylland. Flaaden skulde nu støtte denne Fremrykning ved at "alarmere" ved Eckernförde for at faa Fjenden til at tro, at de Danske tilsigtede en Landgang der, medens den virkelige Kamp skulde staa i Sundved. Vi vilde altsaa narre Fjenden, og ordren til Flaaden gik ud paa at gøre et fingeret Angreb ved Eckernförde saaledes, at Efterretninger om dette Angreb vilde naa det tyske Hovedkvarter d. 5te April og gøre det betænkeligt ved at angribe de Danske i Sundved. -

Christian VIII i Sigte

Vi laa med vor store Fregat paa Blokadestationen og vidste ikke noget om dette; men den 4de April om Eftermiddagen saa vi en stor smuk Sejler komme nord fra hen imod os, og den var fulgt af 2 Dampskibe, hvoraf det ene havde nogle Jagter paa Slæb. Da de kom nærmere saa vi, at det var 84 Kanon-Linjeskib, "Christian VIII", først af Kommandør F. Paludan, og at Dampskibene var Hjulskibene "Hekla" og "Gejser" kommanderede henholdsvis af Kapitajnerne Aschlund og Peter Wulff.

Det var i den militære Verden efterhaanden bleven til en Læresætning, at Skibe med et stort Antal Kanoner forholdsvis let kunde bringe mindre Søbatterier til Tavshed, idet man støttede sig til de Erfaringer, der forelaa fra fremmede Mariner om dette Spørgsmaal. Saavel den engelske, som den franske og østerrigske Marine havde bestaaet heldige Kampe imod Søforter, og det er derfor ikke til at undre sig over, at den danske Marines Officerer troede paa denne Læresætnings uberettigede Rigtighed, og at de Ledende ved Eckernförde lagde deres Krigsplan i Tillid til, at det vilde være en let Sag for det store Linjeskib og Fregatten, der tilsammen havde 132 Kanoner at ødelægge de tyske Skanser, der tilsammen kun var besatte med 10 Kanoner, nemlig 6 paa de^t nordlige og 4 paa det sydlige Batteri. Denne Tro paa Sagens Lethed naaede ogsaa ombord i "Gefion" Aftenen før Kampen, og skønt jeg ikke nu erindrer bestemte Udtalelser i den Retning, saa tør jeg dog sige, at det var Stemningen i Officersmessen. Jeg erindrer derimod tydeligt, at da jeg om Aftenen spadserede paa Dækket sammen med Forvalter Bøgild, og udtalte min Glæde over den næste Dag at komme i Kamp, hvilket var en Impuls modtaget fra Officersmessen, da blev jeg forbausset ved at høre, at Bøgild ikke var saa tillidsfuld og ytrede, at det kunde blive alvorligt nok. Han bibragte mig ved sin Tale saa alvorlige Tanker, at jeg i min Aftenbøn bad om, at det maatte gaa bedre, end Bøgild troede. Jeg sov dejligt den Nat, men blev tidligt vækket, da der allerede blæstes til "Klartskib" Klokken 3 1/2 om Morgenen. Chefen gik ombord i Linjeskibet for at faa de sidste Ordre, og da han kom tilbage Kl. 5 var det med Meddelelse om, at Kommandør Paludan vilde se Vejret an til efter Solopgang, og da bestemme sig, om han vilde beordre Angreb eller ej, hvilket vilde blive meddelt pr. Signal. Det blæste nemlig endnu friskt af østlig Vind, men ved Solopgang blev det stille, og vi gik nu og ventede efter Signal. Det var nogle lange Timer at vente, Alt var kampberedt i Skibet, alle løse Dele var bragte ned i Skibet for at gøre Dækkene saa ryddelige som muligt, saa at Kugler havde saa lidt som muligt at tage fat i, over hele det øverste Dæk var imellem Masterne udspændt Næt for at nedfaldende Dele af Rejsningen ikke skulde belejre Kanonerne, Mandskabet var bevæbnet med Sabel og Pistol, Skildvagter var udstillet ved Lugerne for at kontrollere, at Ingen uden Tilladelse forlod sin Post, Kanonerne var ladede med Skarpt parate til Skud, og Besætningen paa Plads hver ved sin Kanon. - Endelig Kl. 6 kom det ventede Signal om at lette Ankeret, og Kl. 7 1/2 et nyt Signal om at holde tæt i den Kommanderendes Kølvand. Sejladsen gik ind efter imod de fjendtlige Batterier med klart smukt Vejr og let østlig Brise. Skibene havde

Stemningen før Kampen.

Skibene sejle mod Fjenden d. 5te April 1849.

kun Merssejlene til og skød majestætisk afsted med langsom Fart. Kanonerne stillede saa forligt i Portene som muligt for hurtigt at kunne faa dem til at bære, og Folkene kiggede ud af Portene for at opdage, hvor Batterierne laa. Da jeg, som fortalt, havde min Post paa Bakken, kunne jeg neje iagttage alt, hvad der foregik, og jeg saa, at vi sejlede tæt ved den nordre Kyst, og Stilheden blev kun afbrudt ved Lodskivernes ensformige Syngen ud for Vanddybden, 9 Favne, 10 Favne o.s.v. Det var et højtideligt Øjeblik, da vi sejlede imod Fjenden, Solen skinnede saa stærkt paa de hvide Sejl, og Skibene bevægede sig saa lydløst afsted, som om det gik til en Lystsejlsads og ikke til en alvorlig Dyst, hvor det gjaldt Liv eller Død.

Det første Lag af-
gives Kl. 8 F.M.

Klokken blev 8: endnu den samme Stilhed overalt, Linjeskibets Angivelse af Tiden ved 8 Slag paa Skibsklokken (8 Glas) hørtes tydeligt ombord hos os, og straks efter lød vor Skibsklokke 8 Glas. Det var det stille før Stormen; thi straks efter afgav Linjeskibet sin Ild med vældig Kanontorden, og vi saa Jorden i det nordlige Batteri flyve højt op i Luften paa de Steder, hvor Granaterne ramte. Saa var Fregatten naaet saa langt frem, at dens Kanoner kunde bære, og saa lød det Bum, Bum, ogsaa fra de to Kanoner, jeg havde at kommandere. Jeg var i dette Øjeblik stolt over Situationen og følte aldeles ingen Ængstelse.

Skibene ankre.

Linjeskibet drejede nu ud i Fjorden og gik tilankers midt imellem Batterierne; Fregatten fulgte dens Exempel; Dampskibene holdt sig paa Sydsiden af Fjorden og havde Ordre til at holde sig udenfor Skudvidde for at kunne være tjenstdygtige, hvis Sejlskibene skulde behøve deres Hjælp.

Christian d VIII og "Gefion" laa saaledes, at de kunde beskyde begge Batterier, hvilket kaldes at doublere, og Fregatten havde et "Spring paa Kæden" (et Tov fastgjort paa Kæden) for at holde sig i den rette Stilling med en Skibsside imod hvert Batteri.

For dristig An-
grebsmaade.

Der blev nu givet Lag paa Lag fra Skibene, og Batterierne gjorde tappert Gengæld, især det sydlige Batteri, thi det nordlige havde faaet en saa rigelig Bekomst under Skibenes Forbisejling, at det kun havde en Kanon tjenstdygtig, hvilket viser, at Skibene ved en samlet Ild kunde have beholdt Overvægten; men som vi laa var det ikke Tilfældet. Det var en fejl Angrebsmaade, vi anvendte med vore uøvede Besætninger, der var til den Grad uøvede, at Linjeskibets Folk endnu ingensinde havde skudt efter maal og Fregattens kun 1 Gang, siger og skriver kun 1 Gang, og Linjeskibet ingensinde. At det ikke kunde gaa godt, fik vi snart at føle.

Det lyder forbløffende, naar Kommandør Paludan i sin Rapport senere meddeler, at han forinden Kampen lod flere Kanoner affyre med løse Skud, da "Flere af Mandskabet ^{ikke ?} var bekendt med Lyden af det glatte Lag. - Skarpt Skud var til den Tid ikke løsnet fra Skibet." At saadanne Kanonbesatninger ikke kunde betjene Skytset tilfredsstillende er indlysende, og det burde der efter min Mening være taget Hensyn til saaledes, at man angreb et Batteri ad Gangen istedet for begge paa en Gang. Eller man kunde med Dampskibene surrede paa Siden af Skibene holdt dem i Bevægelse, saa at det blev vanskeligere for de fjendtlige Batterier at indskyde sig. Som det nu gik, laa de store Skibe som et stilleliggende Maal for Fjenden, et Maal han let kunde træffe, medens han selv og hans Skyts stod dækket bag favnetykke Jordvolde.

Begge Batterier rettede især deres Ild mod "Gefion" og den led derfor de første Timer meget, medens Linjeskibet endnu Kl. 10 FM næsten var uskadt. Desuden blev der skudt fra nogle Feltkanoner, der var placerede bag en Tværvold, der gik ud fra det nordlige Batteri, som tildels var ude af Stand til selv at udrette noget.

De første Saarede. At Fjenden ikke skød med løst Krudt, fik vi da snart at føle. Jeg hørte et Slag imod Agterenden af Skibet og straks efter Menneskers Jamren, og da jeg saa agter efter laa 4 á 5 Mand i deres Blod paa Dækket, iblandt dem min specielle Ven, en smuk Bornholmer, Styrmand Skovgaard, der nu havde mistet det ene Ben. Mine Folk bleve, ligesom jeg selv, lamslaaede ved dette syn og glemte deres Arbejde; men jeg tog mig hurtigt sammen og befalede, at de skulle passe deres Kanoner, hvilket de da ogsaa af Pligtfølelse gjorde. Der var en blodig Hue, som fangede mine Øjne, hvergang jeg saa agterefter; den laa i Faldnettet, der var udspændt imellem Masterne, og den maatte tilhøre en af de Matroser, der var placerede i Merset; men Manden kunde jeg ikke finde, og jeg pinte mig selv med at lede efter Hovedet til den Hæ. Det blev jeg imidlertid kureret for, da kort efter en Kugle ramte Skibssiden der, hvor jeg stod, og flere af mine Folk maatte bringes ned som saarede. Senere blev Lieutenant Pedersen ogsaa saaret og maatte gaa ned for at blive forbundet, men han kom dog op igen.- Jeg blev kastet om paa Dækket ramt af en Køje, der truffet af en Kugle var revet ud af Finkenettet, hvor den opbevaredes, og nu ledsaget af en Skov af Splinter med voldsom Kraft susede hen paa Dækket og tog den lille Garde med sig i Farten.

Det var ikke Løjer, og jeg fandt Kampen lidet tiltalende; men da jeg havde sundet mig lidt og bemærket, at de mange Træsplinter i min Frakke lod sig bør-

ste af, kom jeg atter paa Benene og saa, at jeg var sluppet med Forskrækkelsen; jeg trængte ikke dengang til anden Lægehjælp end lidt godt Humør, hvilket mærkeligt nok ogsaa kom af sig selv.

Men allerede efter en halv Times Kamp begyndte Ulykkerne at ramle ind over Fregatten, idet den ved friskere Vind kom i Drift og svajede saaledes for Vinden, at Agterenden viste mod det sydlige Batteri, som nu kunde beskyde "Gefion" driver og bliver beskudt langskibs. "Gefion" langskibs, hvilket er den farligste Stilling for et Skib, da Kuglerne træffe agter og saa gaa ~~paa~~ Skibets Længde igennem, medens det selv sættes ud af Stand til at benytte sine Brædside-Kanoner og kun kan skyde med Speil-Kanonerne (de, der staar i Agterenden). Der blev straks forsøgt ved Hjælp af "Springet" at bringe Skibet i rigtig Stilling; men da det vedblev med at drive, maatte det andet Anker falde for ikke at drive ned paa Linjeskibet. Dampskibet "Geiser" blev saa kaldt til Hjælp, og det gjorde ogsaa et Forsøg paa at svaje Fregatten, men Tovet det halte i brast eller blev overskudt, og det maatte standse med Forsøget, hvilket efter ~~en~~ fornyet Forsøg opgaves, da "Gefion" nu var blevet svejet lidt ud af sin farlige Stilling.

"Geisers" Forsøg paa at hjælpe mislykkes.

Dampskibene blev u-tjenstdygtige.

Under alle disse Manøvrer var "Gefion" ved den langskibs Beskydning bleven noget medtaget saavel paa Rejsningen som paa Skroget, og den havde faaet mange Dræbte og Saarede. Kommandør Paludan gav derfor omtrent Kl. 10 Ordre pr. Signal til, at Dampskibene skulde slæbe Skibene ud af Ilden; men det var lettere sagt end gjort; thi da Dampskibene nærmede sig for at yde Hjælp, blev de voldsomt beskudte af de fjendtlige Kanoner, og fik det ene/^{et} Skud i Roret, saa at det ikke kunde styre, det andet et Skud i Maskinen, saa at det maatte ankre for at reparere Skaden. De stakkels Sejlskibe, der paa Grund af den sønderskudte Rejsning og den stive østlige Vind, som efterhaanden kom op og blæste lige ind i Fjorden, ikke kunde komme bort ved Hjælp af Sejlene, gjorde nu Forsøg paa at varpe; men skønt "Gefion" fik 17 Matroser til Hjælp til Varpningen fra Linjeskibet, kunde den dog intet udrette imod den betydelige Sø, der efterhaanden fejstes i den imod Østersøen ganske aabne Fjord.

Paludan havde, tilskyndet af de underlagte Chefer, ladet sig lede ind i en Fælde uden tilstrækkeligt at overveje, hvorledes han kunde slippe bort igen, hvis Angrebet mislykkedes. Man var saa sikker paa en let Sejr, at man slet ikke tænkte paa Tilbageslaget. - Gaar en saadan Fremgangsmaade, saa hæves Lederen til Skyerne for sin Dristighed; men mislykkes den, da maa han bære den Dadel, det fortjener.

Situationen blev mere og mere fortvivlet, da den østlige Vind tiltog, og Paludan besluttede da at hejse Parlamentairflag for at forhandle med Fjenden og truede med at beskyde Byen, hvis Skibene ikke fik Lov til uhindret at forlade Fjorden. Det var atter et Fejlgreb, thi under de derpaa følgende For-

20
handlinger, istandsatte Batterierne deres Skade, der var betydelig, idet Nordbatteriet dengang slet ikke kunde skyde og Sydbatteriet kun havde to Kanoner tjenstsygtige. Desuden benyttede Fjenden Vaabenhvilen til at gløde Kugler, som senere anvendtes imod Skibene. Da Vaabenhvilen begyndte var Kl. 12 $\frac{1}{2}$, og der var altsaa dengang kæmpet i $4\frac{1}{2}$ Time.

"Gefion" havde paa dette Tidspunkt lidt forfærdeligt. - Det er ikke selve Kuglen, der gør den største Skade, og dræber de Fleste, men det er især de Træstykker og de Splinter, som den river ud af Skibssiden ved at fare igennem den. Disse virke som Granatstumper, da de slynges afsted med en frygtelig Kraft. Man kan følge Projektillets Bane igennem Luften fra det er udskudt og indtil det rammer, og jeg fik sørgelig Anledning til at gøre mine Iagttagelser i saa Henseende; thi mod Slutningen af Kampen var jeg ganske ene paa Bakken, da alle mine Folk var bleven saarede, og kun jeg stod uskadt tilbage uden at kunne udrette noget. Det var en drøj Tid, jeg tilbragte paa den Maade, men vidunderligt nok ramte ikke et eneste Skud paa den Tid forude, hvor jeg stod, skønt jeg ofte syntes, naar jeg saa Projektilet komme farende, at det maatte træffe netop der, hvor jeg stod. Det er ikke til at undre sig over, at jeg under disse uhyggelige Omstændigheder fik mest Lyst til at gemme mig, hvilket jeg kunde have gjort ved at gaa ned i Skibet; men en stærk Følelse af, at jeg skulle blive paa min Post, fordi det var min Pligt, holdt mig tapper, saa at jeg blev paa Dækket. - Det kunde jeg takke min Faders af Pligtfølelse gennemsyrede Opdragelse for, og det glæder mig nu paa mine gamle Dage at kunne sige, at jeg holdt min Post.

Det blev fortalt i en Avis og er senere gentaget i Bladet "Vort Forsvar" i Aaret 1892, at da Skydningen i "Gefion" var hørt op, lød endnu et sidste Skud fra Bakken; "det var den lille tapre Kadet Garde, som affyrede det Skud". - Fortællingen er rigtig; jeg bemærkede nemlig i min Ensomhed, at en af mine Kanoner var ladt og stod færdig til Skud, og skønt jeg ikke havde kræfter til at rette Kanonen, syntes jeg dog, at det var bedre at gøre Spektakel med den for at afbryde den uhyggelige Stilhed, der ellers herskede; - thi Fregattens Skyts tav, og kun Fjendens Projektiler ramte - og derfor trak jeg i Laaseliinen, saa at Skuddet smældede af, hvilket dog skaffede mig lidt Opmuntring i min Ensomhed.

Da Parlamenteringen begyndte indstilledes Skydningen overalt, og jeg fik Tid til at se mig om i Fregatten, men hvilket forfærdeligt Syn mødte mig ikke. Dækkene fløed af Menneskeblod, og man havde for ikke at glide i det, strøet Sand i det, saa at det dannede en Grødmasse. Paa Batteriet var der dannet

Ene paa Bakken.

Det sidste Skud d.
5/4 1849.

Sunde i Fregatten.

en lille Høj af døde Mennesker, hvoraf mange var rædsomt lemlæstede. Hele Batteriet bar Spor af Ødelæggelsen, Kanoner demonterede, store Huller i Skibssiden, Granatstumper i Dækbjælkerne, og alt i Uorden som ved en Flyttedag. Chefens Kahyt, der var agter paa Batteriet, gjorde et særligt stærkt Indtryk paa mig, fordi den hvidmalede Kahyt var farvet med Blod og afrevne Stykker af Kød og Haar klæbede i Blodet. Jeg gik længere ned i Skibet og kom til Banjerne, hvor de Saarede fandtes, Luften var kvalende, og de mange lemlæstede Menneskers Skrig og Jamren saa angribende, at jeg ikke blev fristet til at blive der ret længe. Mit Lukaf paa Banjerne var besudlet overalt af Saaredes Ophold der, men det var i Øjeblikket tomt, formodentlig forladt, fordi en Granat var sprunget i Lukafet og havde ødelagt mine Møbler og andre Ejendele, saa at man ikke kunde opholde sig der. Jeg priste mig selv lykkelig ved at have min Post paa Dækket, istedetfor som mine Kammerater, Kadetterne Schneider og Mourier, at have Post ved Krudtmagasinerne og Krudtladningen, hvor de vel var i større personlig Sikkerhed, da Krudtmagasinerne ligge under Vandet, men de maatte leve uden for det Hele uden at have andet Barometer for Kampens Gang end Antallet af Saarede, der bragtes ned til dem.

Efter denne lille Afstikker gik jeg igen op paa Dækket og traf paa et Fad med Rugbeskøjter, hvoraf jeg erobrede mig et Par Stykker, som jeg med god Appetit gnavede løs paa. Jeg syntes, at Alt saa forholdsvis godt ud paa Dækket skønt ogsaa der var Blod og Ødelæggelse, men man var dog i fri^{sk} Luft. Desuden arbejdedes der, hvilket straks gjorde et bedre Indtryk, end den Forladthed og Død, der fandtes om Læ. Man halede nemlig i et Varp, i det Haab at kunne bringe "Gefion" udenfor Batteriernes Skidvidde, og det skulde ikke synes saa vanskeligt at varpe det Par tusinde Alen afvejen; men nej, det vilde heller ikke lykkes. Jeg halede ved Siden af Forvalter Bøgild alt det jeg formaaede, men p.Gr. af den stigende Kuling og Sø laa vi bestandigt stille, og jeg beholdt Varpet i Haanden paa samme Sted uden at de flyttede sig. Der var vel 50 Mand foruden os, der trak i Varpet; men der manglede Kraft. Havde Skibet saaledes som nu tildags haft en Skrue eller blot et Dampspil saa havde det været en let Sag at komme fremad, men dengang havde det ikke, og man saa modløse paa hinanden, thi Ingen formaaede at hjælpe.

Kl. 4¹/₂ Eftermiddag ophørte Parlamenteringen, thi nu havde Tyskerne faaet alt istand til et fornyet Angreb, medens Skibenes Stilling ikke var blevet det mindste forbedret.

Den langskibs Beskydning af "Gefion" begyndte Paany fra det sydlige Batteri med gloende Kugler, og desuden blev vi beskydte af en del Feltbatterier, der

Varpning i Gefion

Skydningen begynder
igen d. 5te April
1849.

havde taget Stilling paa de bedste Angrebspunkter. Vi havde kun til Forsvar nogle af Kanonerne i Agterportene, og vor Skydning var derfor sørgelig langsom og uvirksom.

Fregatten var truffet af 60-70 Skud, hvoraf 20 i Vandgangen. Størstedelen af Styrbords Skanse var bortskudt, alle Fartøjer undtagen et gennemskudt og ubrugelige, Rejsningen ødelagt og Besætningen enten død, saaret eller udmattet.

Skibsraad.

Under disse Omstændigheder samlede min kære Chef, der hele Tiden havde kommanderet med en høj Grad af Ro og Uforfærdetraad, et Skibsraad i Næstkommanderendes Lukaf paa Banjerne for at drøfte Situationen. Her var tilstede foruden Chef og Næstkommanderende to Lieutenanter, Michelsen og Tegner, 3 Underofficerer: Højbaadsmand, Overkanoner og Overtømmermand, samt Kadet Garde, som mærkeligt nok kom med til denne vigtige Raadslagning, da Chefen havde givet mig Ordre til at følge ham, hvor han gik. - Jeg erindrer tydeligt, hvorledes Chefen, efter at alle havde sat sig paa Gulvet, hvorved man fik Hovedet under Skibets Vandlinie og saaledes i forholdsvis Sikkerhed, forelagde Skibsraadet det Spørgsmaal, om det ikke var nødvendigt at stryge Flaget, hvorpaa Næstkommanderende udtalte, at han fandt Situationen haabløs og at det ikke vilde være forsvarligt at ofre flere Menneskeliv, hvortil de Andre sluttede sig. Der blev saa talt om at sprænge Skibet i Luften, men hertil bemærkedes, at de saarede saa vilde være redningsløst fortabte, og det mente man kunde ikke forsvares. Dermed var den sørgelige Beslutning taget at stryge Flaget.

Flaget stryges.

Vi gik derpaa op paa Dækket, og Flaget blev halet ned, hvilket imellem civiliserede Nationer betyder, at man overgiver sig. Men det blev ikke forstaaet i Land; thi Skydningen fortsattes imod os med uforandret Voldsomhed, skønt vi hørte op med vor Skydning. Det var meget pinligt saaledes at staa værgeløs som Skive, jeg stod paa Dækket ved Siden af Chefen, og jeg hører endnu hans Kommando op til en Mand paa Stormasten om at hale Vimplen ned, hvilket skete efter flere Tilraab; men det hjalp ikke det mindste, det blev heller ikke forstaaet i Land, og tilsidst maatte Lieutenant Michelsen gaa i Land med vort eneste Fartøj for at gøre Fjenden begribeligt, hvad vore Manøvrer betød. Det tog naturligvis Tid at skaffe denne mundtlige Forbindelse tilveje, og Chefen sagde derfor til os, at vi skulde Alle forlade Dækket og søge Sikkerhed nede i Skibet.

En gloende Kugle.

Jeg fulgte efter Chefen, der gik ned i Storlasten; men næppe var vi kommet ned, før Raabet: "Brand", "Brand" lød ovenover os, og vi klavrede derfor lige saa hurtigt op igen som vi var komne ned og saa en gloende Kugle, der var trængt igennem Skibssiden og nu laa ganske gemytligt og stak Ild i Banjerdækket. Ved Hjælp af et Par Tænger blev den paatrængende Gæst taget i Nakken og

puttet i en Pøs med koldt Vand, hvor den saa sydede og hvædede nogen Tid. Jeg kiggede til den nogle Timer senere og troede, at den var afkolet, men det var der ikke Tale om; den havde det med indvendig Hede, og da den havde sundet sig lidt, begyndte den at lyse ligesaa kraftigt som ved sin Entré. Det er derfor ikke muligt at slukke saadanne Projektiler, naar de sætte sig fast i en Træskibsside, og det ^{var} ogsaa de glødende Kugler, der satte Linjeskibet i Brand.

Dagens Slutning d.5te
April 1849.

Dagens anstrengende Arbejde var nu endt for mit Vedkommende, og jeg kunde søge Hvile, hvor jeg kunde finde den. Stokdøv efter den stærke Skydning og sløvet overfor Dagens Rædsler gik jeg ned i Officersmessen, der vel var fyldt med Saarede; men hvor jeg tillige kunde faa et Maaltid, hvilket jeg i høj Grad trængte til. Man tog for sig af, hvad der var; der var jo ikke Anledning til at spare paa Noget, da det næste Dag skulde tages af Fjenden, og jeg lod mig smage, hvad der fandtes af Vin og Mad. Doktor Hornemann spurgte mig efter endt Maaltid, om jeg ikke vilde hvile paa hans Køje, og det varede da heller ikke længe, før jeg var blidelig indslumret der, omtrent Kl.7 Eftermiddag. Hvor længe jeg sov, ved jeg ikke; men jeg maa have sovet trygt; thi jeg blev meget forbavset, da jeg igen kom paa Dækket ved at se Linjeskibet i Brand tæt ved os, og da jeg spurgte mig for, hvordan det var gaaet til fik jeg at vide, at det imellem Kl.8 og 9 Aften var sprunget i Luften med et vældigt Brag, hvorefter den tiloversblevne Del af Skibet endnu brændte med et kraftigt Baal, der oplyste Alt omkring sig. At jeg kunde sove fra det Knald, Linjeskibets Sprængning gav, er ikke til at undre sig over, naar det erindres, at jeg var stokdøv og sov nede i Skibet, udmattet efter at have været paa Færde siden Kl.4 om Morgen.

Christian d.VIII
sprængt i Luften
d.5/4 1849.

Skønt jeg saaledes nød de Retfærdiges Søvn, da den store Explosion fandt Sted, kan jeg dog nok fortælle om, hvordan det gik til, at dette Skib ogsaa tabtes. Da Vaabenhvilen ophørte Kl. 4¹/₂ E.M. var Linjeskibet temmelig uskadt og havde kun nogle faa Saarede; men saa blev det heftigt beskydt med gloende Kugler fra Batteriet paa Sydsiden og med Granater fra Feltartilleri, der var kørt op til en forskandset Bakke bagved det sydlige Batteri. Den Ild, der udvikledes imod "Christian d VIII" var meget morderisk, og de gloende Kugler satte hurtigt Skibet i Brand. Paludan bestemte sig da til ved Krydsning ud af Fjorden at redde Skibet, men det mislykkedes. - For Fok, Klyver og Mesan fik han nogen Fart paa Skibet; men da der saa skulde vendes, mislykkedes Vendingen, og Skibet drev paa Grund, hvor det stod fast udsat for den voldsomme fjendtlige Ild. Kl.6 EM, da Linjeskibet var stærkt i Brand, blev Flaget strø-

get, hvorpaa saavel Kommandør Paludan som min Chef, Kapitajn Meyer, maatte efter Forlangende gaa fra Borde med en Deel af deres Mandskab. - Efterat Chefen for Linjeskibet var taget til Fange, var Ledelsen taget fra Skibet, og det gik istaa med Slukning af Ilden i Linjeskibet, der rasede saavel i Skibssiden som i Storlasten. - Besætningen reddede sig i Land med Skibets Fartøjer og i Baade fra Land, og toges til Fange, efterhaanden som de satte Foden paa Land. - Tidligere end ventet exploderede Linjeskibet; der gik rygter om, at Næstkommanderende og Trediekommanderende havde stukket Ild i Krudtmagasinet; men det er aldrig bevist. Kun veed man, at de nævnte Officerer og en stor Del af Besætningen sprang i Luften med Skibet. En norsk Officer, Premierlieutenant Wedel-Jarlsberg, der havde gjort Tjeneste i Skibet, var tæt ved det i en Baad, da det exploderede; han sprang i Vandet og dykkede for ikke at blive truffet af de mange Stykker Træ og andet, der for omkring i Luften ved Explosionen, og da han kom op igen, var han omgivet af Vragstumper, hvorpaa han svømmede i land. - En anden af Linjeskibets Officerer, Lieutenant Ulrich stod paa Strandbredden, da Skibet fløj i Luften, og han benyttede den derved opstaaede Forstyrrelse til at gaa sin vej, inden han var taget til Fange. Han spadserede ud af Landevejen til Flensborg, iførte sig en Regnkappe over sin Uniform og gjorde Kasketten civil ved at aftage Guldtressen og Ankerknapperne. Hen ad Morgenstunden var han nær bleven kendt i en Kro, hvor han vilde have noget at spise; men hans gode Plattysk hjalp ham til at slippe forbi de mange tyske Soldater, han mødte paa Vejen. Da han naaede Flensborg Fjord, tog han et Fartøj, der laa ved Stranden, og roede afsted i det ad Als til, hvor de danske Tropper stod. Da han var kommet et Stykke fra Land bemærkede man, at der var noget galt paa Færde og raabte ham an, og da han ikke svarede, skød Soldaterne efter ham, men det var for silde, Fuglen var fløjet, og han naaede velbeholden til Sønderborg. Senere samme Aar blev jeg udkommanderet med ham i Linjeskibet "Skjold", der blev udrustet til Erstatning for Christian d VIII, men Folkene var ikke glade for at faa ham med ombord; thi han havde haft saa mange Uheld før den Tid ved Forlis og andet, saa at Mandskabet troede, at han bragte Ulykke med sig, og de kaldte ham ikke Lieutenant Ulrich, men Lieutenant "Ulykke", og henvendte sig til Chefen for "Skjold" om at blive ham kvit, hvilket der selvfølgelig ingen Notits blev taget af. Han bragte da heller ingen Ulykke med sig i "Skjold", men endte ulykkeligt selv, da han endnu som

Saa Fortællinger
fra Linjeskibet.

ung Mand døde paa en Sindssygeanstalt.- Det var imidlertid raskt og modigt handlet, at han saaledes forstod at benytte Situationen til at fri sig fra det lange, kedsommelige Fangenskab, som hans Skibskammerater maatte udstaa.

Natten efter Kampen.

Medens den Del af Linjeskibets Besætning, der blev taget til Fange, blev indlogeret i Eckernförde om Natten, maatte den største Del af "Gefions" bli- ombord i Fregatten Natten over, hvilket ikke var særligt behageligt, da der ikke fandtes noget Sted, hvor man kunde hvile sig. Jeg vandrede saaledes hele Natten om paa Dækket, da det var for Koldt til at sætte sig til at sove der. Man benyttede Tiden til at gøre endel af Materiellet ubrugeligt, og jeg hjalp saaledes med til at skrue Laasene af Kanonerne og fire dem i Søen, saa kunde da Kanonerne ikke straks bruges imod de Danske. Vi blev saa jevnligt mindede om, at vi laa under Tilsyn; thi saasnart vi viste et Lys, der kunde ses i Land, blev der skudt efter os.

Lægernes Utrættelig-
hed.

Læerne i "Gefion" havde et forfærdeligt Arbejde. I det af en Olielampe op- lyste Lasaret nede i Skibet amputerede de Arme og Ben i stort Antal uden Be- døvelse af Patienterne, da man dengang ikke kendte det velsignede Bedøvelses- middel Cloroform. Desuden troede man dengang, at det for at undgaa Koldbrand var nødvendigt straks at amputere et saaret Lem, og man vilde forstaa hvilke Lidelser de Saarede gennemgik og hvilket Arbejde Lægerne havde. Lieutenant Skibsted, som jeg havde kær siden hin Hundevagt, da han gav mig fri, hørte til dem, der blev amputeret, og han døde senere af sit Saar; men ellers slap Officersbesætningen i "Gefion" helskindet fra det; thi Lieutenant Pedersens Saar var kun ringe.

Officerernes forhold
under Kampen.

Lægerne arbejdede utrætteligt, saa længe der endnu var Patienter at tage sig af, og de fortjene megen Ros for deres Udholdenhed og Opofrelse. Ligele- des tør jeg sige om Officersbesætningen i "Gefion", at den fuldt ud gjorde sin Pligt og fortjener Hæder for sin Færd paa denne sørgelige Dag. Der hvil- ler absolut ingen Plet paa nogen af de Kommanderende; thi de var jo ganske uskyldige i, at Alt saaledes sammensvor sig, at Resultatet blev ulykkeligt, trods al Dygtighed, Mod og Kækhed. Chefen Kapitajn I.A.Meyer blev sammen med Paludan senere stillet for en Krigsret, der vel dadlede nogle af Meyers For- holdsregler, men udtalte, at han havde forholdt sig som en ærekær Officer og ikke strøget sit Flag, før Fregatten var i en saadan Tilstand, at ethvert Haab om Frelse var tabt, hvorfor han ogsaa blev frikendt.

Alting faar en Ende, og den lange Nat i "Gefion" var knap forløben, før en Mængde tyske Soldater, Sømænd og Skippere mødte ombord for at tage Fregatten i Besiddelse. Den eneste danske Søofficer, der i 1848 svigtede sin Troskab

imod Kongen hed Donner, og han havde Frækhed nok til at møde ombord v^{a-}ne Lejlighed. Han havde da heller ikke Glæde af at være med, hvilket var deligt nok af hans Optræden. Han søgte at skjule sig, og stod med Kraven om Ørene, skulende til Officererne, der ikke vilde kendes ved Forræderen. Tilsidst tiltalte han Baadsmanden, og spurgte ham direkte, om han ikke kendte ham igen, hvortil den brave Baadsmand kun svarede "Forbandet nødigt".

Min Følelse ved Besættelsen af "Gefion".

Der blev nu en Raaben og Kommanderen paa Tysk, som var meget uhyggelig for mig. Jeg følte mig saa ydmyget ved at høre den tyske Kommando paa Fregattens Dæk, som syntes mig vanæret derved, dette Dæk, som ~~syntes mig~~ jeg havde betragtet som en Helligdom. Saa ung jeg var knugede Ansvar for, at det var kommet saa vidt med min smukke Fregat, at den skulde regeres paa Tysk, mig dybt ned, og jeg skammede mig, hvilket jeg vedblev med mange Aar efter, jeg holdt ikke af at tale om den Affære. Det er gaaet mig som den unge "midshipman", der stod som Vidne for Krigsretten, da hans Fregat var forlist ~~og~~ som svarede: "I am in for it", som om det var hans Fejl, at det gik galt. - Man kan ræsonnere sig til, at det er noget Vrøvl, at et Barn ikke 15 Aar gammelt er ganske uskyldigt i en saadan Begivenheds Udfald, enten det nu var gaaet godt eller galt, som det gik; men at jeg havde den Følelse saa stærkt, at jeg mindes den den Dag i Dag viser, hvor stærkt det fælles Ansvar var gaaet ind i min Tanke.

Efter megen Skrig og Skraal fik Tyskerne et Par Forsejl satte, og sejlede derpaa Fregatten for den østlige Vind, der endnu stod, ind til Eckernførde Havn, hvor den fortojedes. Det gik saa uendelig let, at sejle "Gefion" derhen, og jeg tænkte: Hvor let vilde det ikke have været for os at slippe bort igaar, om Vinden blot 1 Time var gaaet vestlig. Men det skulde ikke hænde, Vorherre vilde det anderledes; vi skulde ydmyges, fordi Marinen trængte til det. Den levede højt paa Hæderen fra 1801 og var bleven for hovmodig; den trængte til Tugtelse, og det fik den grundigt ved Eckernførde.

Efterhaanden som vi gik i Land fra "Gefion" blev vi tiltalte af en mager Herre i Uniform, den Højstkommanderende paa Stedet, Herugen af Saxen-Koburg-Gotha, som apurgte: "Wollen Sie ihren Ehrenwort geben, dass Sie nicht weglaufen wollen"? Naar dette var besvaret med Ja, kunde vi gaa, og vi søgte da til Hotellet, hvor Linjeskibets Besætning havde overnattet. Her var Obelitz vittig overfor mig ved at give mig Nøglen til sit Lukaf i Christian d VIII med de Ord: "Den kunde De jo sende til Deres Fader". Det var en haard Bemærkning, som saarede mig; thi det tydede jo paa, at han mente, at min Fader som Eskadrechef havde Part i det ulykkelige Udfald, hvilket jo var ganske uberettiget; men det kunde jeg ikke udrede i Øjeblikket, og jeg troede, da det var

en ældre Lieutenant, og den Skyhed jeg, som tidligere fortalt, havde for at tale om Kampen, voksede ved denne taktløse Bemærkning.

Krigsfange i Rendsborg i 1849. Efter nogle Timers Ophold i Eckernförde blev vi paa aabne Vogne kørt til Rendsborg, medens Mandskabet maatte tilbagelægge de 4 Mile til Fods. Henad Middagstid naaede vi Rendsborg, og Indvaanerne var naturligvis paa Færde for at se den Lækkerbischen af Krigsfanger, som Vogntoget førte med sig. Folk løb da ogsaa op paa Siden af Vognene lige til Hotellet, hvor vi foreløbig skulde træde af. Man morede sig med at beglo os, og snart hørte vi Ord som "Hannemann", et Skældsord de brugte om de Danske, snart hed det: "Die dumme Dänen", og snart befaledes der: "Die dänische Kokarde ab", men det kunde vi jo alt sammen le af, da vi sad sikkert nok paa Vognene, medens de andre rendte ved Siden af. Paa Hotellet samledes begge Officersbesætninger, c. 30 Mennesker, for at spise til Middag ved et langt Bord, og jeg fik da ogsaa min Plads ved det Bord, men Maden fik jeg ikke meget Fornøjelse af; thi jeg havde levet i en unaturlig Spænding i de sidste 34 Timer og kun faaet nogle Timers Søvn i den Tid, saa at Overtræthed gav sig Udslag ved, at jeg bogstavelig faldt i Søvn ved Middagsbordet med Suppeskeen i Haanden.-

Mere ved jeg ikke af mig selv at sige; jeg vaagnede først flere Timer efter og laa da paa min gode Chef, Kommandør Meyers, Sofa. Han havde ved denne Lejlighed som ofte tidligere, taget sig venligt af mig. Min Ungdom maatte tjene til Undskyldning for min lidet ceremonielle Optræden i mine høje Overordnedes Selskab. - Mit Fangenskab i Rendsborg var ikke byrdefuldt for mig, og jeg kom da snart til Hægterne, efterat have sovet ud i en god Seng i mit Logis, der var i en militær Bygning ved Porten til Festningen; jeg kunde spadsere frit omkring i Byen indenfor Festningens Volde; men jeg benyttede mig ikke ofte deraf, da Gadedrengene ikke lod mig i Fred, naar jeg gik ud, hvorfor jeg helst vilde følge med Officererne, der kunde beskytte mig imod Drengene. Man var ellers meget venlig imod mig, og Kommandanten indbød mig til sit Hjem, og lovede mig megen Fornøjelse i Selskab med sin Søn, der var paa min Alder. Han fortalte mig saaledes, at han vilde udvirke, at jeg fik Tilladelse til at foretage Ride-ture med Sønnen ogsaa udenfor Festningen; men denne og andre Herligheder, der stilledes mig i Udsigt, fik jeg ikke Brug for, da jeg efter 14 Dages Ophold fik Meddelelse om, at Kadetterne Mourier og Garde var frigivne paa Grund af, at de endnu ikke var komfirmerede, og derfor maatte betragtes som Børn. Det var en Slægtning af min Moder, Fru Thomsen, der hos General Bonin havde udvirket, at vi bleve satte paa fri Fod, og glade var vi over atter at kunne vende til-

bage til Danmark. Vi rejste derfor hjem, medens de andre Kadetter måtte sammen med den øvrige Besætning blive i Fangenskab i 5 Maaneder, der tilbragtes i Segberg i Holsten, hvor der forevrigt tilstodes dem store Friheder, Cheferne havde saaledes deres Hustruer hos sig. Mandskabet indkvarteredes i Fæstningen Glückstadt.

Hjemrejse til Danmark 1949.

Mouriers og min Hjemrejse formede sig som et helt Triumftog for os; thi man var overalt stærkt optaget af denne mærkelige Kamp ved Eckernförde, der havde faaet et saa uforstaaeligt Udfald, at Alle baade Højt og Lavtstillede var interesserede i at tale med de første Vidner om Affairen.- Imellem Tyskerne var det mest det romantiske, at to saa unge Kadetter havde været med, og ifølge Aviserne været saa særdeles tapre, som optog Gemytterne, især den kvindelige Del af Befolkningen; medens der imellem de Danske mest var Spørgsmaal om at faa Oplysning om, hvad der var foregaaet, hvad der havde bevirket Ulykken, og hvem, der egentlig var Skyld i, at Danmark skulde have den store, den dybe Sorg, som Meddelelsen om Eckernförde Ulykken havde fremkaldt. Det var en Landesorg, som Tabet af de to Skibe skabte; i København græd Folk paa Gaderne, da Efterretningen kom, og man tiltalte ganske fremmede Mennesker for at give sit af Sorg betyngede Hjerte Luft.-

I en Kalechevogn befordredes Mourier og jeg ledsaget af en slesvighølstⁿ Officer, Kapitajn Harboe, fra Rendsborg nord efter og tilbragte den første Nat i Slesvig By, hvor jeg blev indkvarteret hos en velhavende Familie, der lagde mig i en Himmelseng og om Morgenen serverede Kaffe med Boller og kun Boller for mig paa Sengen, hvilket imponerede mig, da jeg ikke var vant til saadant Velvære og Velleved. Efter at have givet den forsamlede Familie, hvis Navn jeg desværre ikke^e rindrer, en Beretning om mine Oplevelser, kørte vi videre og overnattede næste Aften i Aabenraa, hvor jeg ligeledes indkvarteredes og blev saa beundret, at Husfruen hensmeltede i Taarer, fordi hun syntes, at jeg lignede hendes for nogle Aar siden afdøde Søn, der ogsaa skulde været Søkadet. Hun forærede mig ved Afrejsen et Perlemoders Penneskæft, der havde tilhørt hendes Søn.

Jordbunden for Beundring var godt beredt af de tyske Aviser, der havde givet lange Beretninger om Kampen, hvori jeg nævnedes. I en Avis, der sendtes mig et Udsklip, hedder det saaledes:

En tysk Avis Udtalelse om mig. "Gegen 9¹/₂ Uhr kam die "Gefion", an deren Spiegelkanonen die Mannschaft dreimal Weggemäht worden waren, und der blutjunge Kadett Garde zeitweilig fast allein hatte bedienen müssen, glücklich wieder herum. Aber---o.s.v.

I Christiansfeld, hvor det tyske Hovedkvarter laa, blev vi indbudne af den Højstkommanderende, General Bonin til at spise til Middag hos ham. Ved bordet var c.en Snes tyske Officerer, og Generalen gav os to Grønskollinger Plads, en paa hver Side af ham. Han hædrede os fremdeles ved at udbringe en Skaal for "die tapferen junge Seeleute" og sluttede Skaalen med: "Nun können Sie ihren Degen wieder tragen", eller med andre Ord, nu var vort Krigsfangenskab til Ende. Denne sidste Bemærkning af Generalen, at vi nu atter kunde bære vort Værge generede mig meget, thi det yngste Hold Kadetter havde dengang ingen Værge, hvilket krænkede mig i det Øjeblik; men den Skam gemte jeg hos mig selv dengang.

Efterat have taget Afsked med Kapitajn Harboe, der bad mig hilse hans Fader og Kæreste i København - han hørte til de Ulykkelige, der var gaaet over til Fjenden, skønt han var saa nøje knyttet til Danmark som igennem Fader og Kæreste - blev vi ledsagede af en af General Bonins Adjudanter, Lieutenant Treschow, til de tyske Forposter, som vi passerede og kørte saa imod de danske Forposter. Han havde en Trompeter med i Vognen for at melde vor Ankomst, men Trompeteren benyttedes ikke, hvorimod Treschow rejste sig op i Vognen og viftede med et hvidt Tørklæde for at tilkendegive, at han kom som Parlamentair. De danske Dragoner, der var paa Forpost for den danske Hær rykkede frem imod os, omringede Vognen og rettede deres Pistoler imod os i Vognen spørgende, hvad vi vilde. Treschow samtalede med dem, forklarede sit Ærinde, og jeg skyndte mig at slaa min Overfrakke tilside for at vise min danske Uniform med Ankerknapper og rød Krave med Guldstriber for hurtigt at komme ud af den Situation, at danske Dragoner truede med at skyde mig. - Med et glad Hjerte og Tak for lykkelig Frelse var jeg nu imellem mine Egne, og vi fortsatte Rejsen igennem Fyn og Sjælland til København, hvor mit kære Hjem modtog mig med Henrykkelse.

I General Olaf Ryes Dagbog fra Krigen, der i Aaret 1899 blev udgivet af Rf.Rist, læses Pag. 216 om vor aflevering til de danske Forposter saaledes:

Af General Ryes Dag-
bog fra 1849.

D.17 April 1849 "En Parlamentair fra Bonin med et Brev og to Søkadetter, Garde og Mourier, der var frigivne af Fangenskab, da de ansaaes for Børn. Parlamentairen var Lieutenant Treschow, Adjudant hos General Bonin af Kejser Alexanders Regiment. Høst sendes hen for at modtage ham. Lieutenant Wedelfeld blev sendt frem med Brev til General Bonin med Tak for Søkadetternes Frigivelse". General Rye har altsaa været Forpostkommandør, da vi afleveredes til de Danske, men jeg erindrer ikke, at vi talte med ham eller med General Bülow, der dengang var Højstkommanderende efter General Kroghs afsættelse fra Kommandoen.-

I et Udklip af en dansk Avis fra den Tid, som haves, staaer følgende om os:

En dansk Avis om mig
1849.

-----Imidlertid Laurids Skau, som var reden ud imod dem, for at erfare, hvorledes det egentlig hang sammen, tilbage, og fortalte, at det var en Parlamentair, en Mechlenborg-Strelitzer Officer, som medbragte tven-
de af vore Gutter, Kadetterne Garde og Mourier, som blev fangne ved Eckern-
førde og som i Nat indkvarteredes, for imorgen at tiltræde Rejsen til Kø-
benhavn. - Grunden til, at disse Unge er frigivne, vides ikke; men dette vil jo snart opklares. Den Førstnævnte rostes særdeles af den meklenborg-
ske Officer for hans raske og tapre Færd under den sørgelige Bataille ved
Eckernførde. Garde havde været ansat tillige med 13 Andre ved to Kanoner,
og alle disse 13 bleve bortskudte, medens han stod ene tilbage. Man spurg-
te ham her, hvorledes en saadan Affaire huede ham, hvortil han leende sva-
rede: "Jeg troede, det havde været meget værre, end det virkelig var".-----

Medens jeg paa Rejsen til København kunde give den store Mand og levere
Folk en Sludder for en Sladder saaledes som jeg gjorde i Roskilde, da jeg
omringet af Folk fra Raadhustrappen var Folketaler og meddelte af mine Øp-
levelser, saa gik den Overfladiskhed ikke, da jeg i København blev stillet
overfor en sagkyndig, Kommandør Aschehoug, der vilde have grundig Besked.
Her glippede min Viden, og jeg følte mig overfor ham som, naar jeg stod
ved Tavlen i Matematiktimen og ikke kunde min Lektie. Han vilde vide,
hvorledes vi havde gjort det, og hvorfor vi havde undladt det, hvilket gik
langt over min Viden og Forstand, hvorfor jeg blev ham Svar skyldig paa
det meste. Men da en af mine Søstre spurgte mig, om jeg ikke havde haft
Lyst til at løbe min Vej fra Dækket, da det gik saa varmt til, da skal jeg
uden Betænkning have yttret min Forbavselse over den Tale ved at svare -
"Men jeg stod jo paa min Post". og det var et Svar udaf mit Hjerte.

at Klemme at aflevere.

Jeg havde en Hilsen at aflevere i København og det var fra min gode Chef,
der gav mig et Kys til Afsked og bad mig bringe det til hans Hustru. Denne
Mission generede mig, og jeg tænkte ofte paa Rejsen, hvordan skal jeg dog
bære mig ad med det; thi saa meget Mand var jeg, at jeg ikke syntes, det
var saa lige en Sag. Det gik imidlertid, som saa ofte med Vanskeligheder i
Livet, meget let; thi da jeg traadte ind ad Kommandørinde Meyers Dør, faldt
hun mig uden Omsvøb om Halsen og kyssede mig, og saa sagde jeg, at det var
fra Manden.

Efter en uheldig Affaire, som den ved Eckernförde, er Pressen og Publikum i travl Virksomhed for at finde den eller de Skyldige, og Myndighederne drives fremad til at handle.- Den egenrådige og hensynsløse Krigsminister Hansen gjorde i 1849 Begyndelsen ved at afskedige den ham "misliebige" Overkommando, General v.Krogh og hans dygtige Stabschef Læssø, idet han i Forestillingen til Kongen hævdede:

1. At ordren til Eskadrechefen om Alarmering ved Eckernförde var uklart affattet og

2. At den burde være tilbagekaldt, da Hærens Fremrykning d. 4de April blev standset (af Krigsministeren!!).

Min Fader blev uanfægtet på sin post som Eskadrechef, og først da Felttoget i Slutningen af Aaret var endt, og Krigsfangerne komne hjem, nedsatte Marineministeren et Forhør over Marinens Deltagere i Affairen og derpaa fulgte en Krigsret, der dømte Paludan til 4 maaneders Fæstningsarret, og min Fader til 2 Maaneder, fordi han ikke havde tilbagekaldt Ordren til Skibene, da Hærens Fremrykning blev standset.

Denne Dom over min Fader betragtede han indtil sin Død, som indtraf 25 Aar senere, som en uretfærdig Dom; men han bøjede sig i kristelig Taalmodighed under Guds Vilje, og fik derigennem en velsignet, lykkelig Alderdom.

For mig stod det som en Skam, at min Fader var bleven dømt, og jeg genrede mig for at tale med Andre om denne Sag, og mindst turde jeg tale med min Fader om den. - Rettens Dom stod for mig som noget ufejlbarligt, og jeg vovede kun indvendigt at kritisere den; men jeg brændte af Begærlighed efter engang at komme tilbunds i den Sag. Det skulde ogsaa mærkeligt nok ved Guds Naade falde i min Lod at rense min Fader for en uretfærdig Dom, og det gik saaledes til.

Oberst Otto Vaupell, en flittig, men upaalidelig Historieskriver, havde i flere af sine Bøger angrebet min Fader haardt for hans Virksomhed som Eskadrechef overfor Eckernförde Alarmeringen, og da han saa i 1895 i en Bog "Læssøes Levned" paany angreb min Fader, bestemte jeg mig til at tage til Gemæle, hvilket jeg nu bedre end tidligere kunde gøre, da min Fader og begge mine Brødre Peter og August var døde, og jeg som Sagkyndig saaledes stod nærmest til at hævde min Faders Ære. Jeg henvendte mig forinden til Marineminister Ravn med den Forespørgsel, om jeg til Brug ved den tilsigtede Besvarelse kunde faa Adgang til at læse Krigsforhørets Papirer og andre officielle Dokumenter vedrørende Eckernförde, og til min store Glæde og Forbavselse gav Ravn mig Tilladelsen, da, som han bemærkede, alle Krigsrettens Dommere og andre særligt interesserede nu var døde. Ravn udtalte tillige

sin personlige Mening om Sagen, som jeg temmelig nøjagtigt kan gengive, da jeg nedskæev den straks efter min Samtale med ham; den lod saaledes:

"Jeg troer ikke, at ~~der~~^{der} var med Rette kan tillægges Deres Fader noget Ansvar for Eckernførdesagen, og han er efter min Mening uretfærdigt dømt. Da tiden troede paa Skibes Overlegenhed overfor Landbatterier. Det hele Angreb vilde under gunstige Omstændigheder kunnet løbe heldigt af, og det var da Krigstid, saa noget maatte ^{man} ~~da~~ være berettiget til at risikere. Admiral Irminger har vist været ildesindet mod Deres Fader og øvet Indflydelse paa Kongen. Paludan var en skikkelig Mand, maaske god Sømand, men havde vist næppe Begreb om Artilleri, som Datiden i det hele kimsede af. Han var ikke den rette Mand til den Post; meget forsigtig var han ellers, men man ser ofte, at forsigtige Folk bliver dumdristige."

Minister Ravns klare og rigtige Dom om Eckernførdesagen glædede og støttede mig naturligvis overordentligt og jeg arbejdede med stor Iver og Interesse i den mægtige Pakke af Protokoller og Skrivelser, der blev givet mig Adgang til fra Marineministeriet, hvorpaa jeg i "Tidsskrift for Søvesen Ny Række 31te Bind 1ste Hefte Aar 1896" skrev en Artikel om Sagen, som ogsaa findes i Særtryk. Jeg gør i Artiklen gældende:

Dommen over min Fader er et
Justitsmord.

1 At min Fader havde modtaget skriftlig Ordre til Eckernførde Alarmeringen fra Overkommandoen, som han var underlagt, og at denne altsaa maatte tilbagekalde Ordren, om det ønskedes.

2 At Overkommandoen slet ikke ønskede at tilbagekalde Ordren, hvilket blandt andet ses af General Kroghs Erklæring og af, at Læssø selv var tilstede, da Soldaterne til Eckernførde indskibedes i Jagterne, hvilket skete, efter at Hærens Fremrykning var standset.

3. At min Fader, ligesom alle Andre mente, at en Alarmering, som den paa budte, var en let Sag, en temmelig farefri Sag, som derfor godt lod sig udføre uden Fare, selv om den ikke var absolut nødvendig for Hærens Bevægelser. -

Mit Indlæg sendte jeg til en Mængde militære og andre Personer, der havde Indsigt i den Sag, og jeg fik anerkendende og tilsluttende Svar fra dem alle, ligesom mit Forsvar blev godkendt af alle Sø- og Landmilitaire, der skrev offentligt om Sagen. De Svar, jeg modtog, har jeg samlet i Pakken og lagt dem ved Eckernførde Sagens Papirer.

Det lykkedes mig at bevise, at der var begaaet et Justitsmord overfor min Fader, og jeg haaber, at Historien vil frikende ham.

Ansaret for Ulykken maa jeg lægge paa Paludan, Tidens Mangel paa Viden, Vejrforholdene, Sammenstød af Uheld, Dampskibenes Utjenstedygtighed og forøvrigt med Hensyn til Ankerne mod Paludan henvise til Departementstidende N° 41 og 42 af 27de April 1850, hvor Dommen med Præmisses findes optaget.

Edkommando med
"Skjold" Maj 1849.

Ved min Hjemkomst fra Fangenskab kommanderedes jeg til Tjeneste i Linjeskibet "Skjold", der hurtigst muligt udrustedes for at erstatte Chr.VIII. Men Skibet var oplagt helt tomt, som man brugte dengang, og trods al Il naaede man ikke at faa det sejlklart før d.10de Maj, altsaa 35 Dage efter Eckernførde Dagen. - Derimod havde man lært, at det i Krigstid haster med at gøre Skibet kampberedt, og der blev allerede den første Dag, vi havde forladt Kbhn.skudt til Maals med Kanoner paa Køgebugt, medens man i "Gefion" rigtignok p.Gr.af daarlige Vejrforhold, ikke naaede til Skiveskydning før 5 Dage, efterat vi havde forladt Kbhn. og i Linjeskibet Christian d.VIII var man ude i 13 Dage uden at have faaet Lejlighed til at skyde, hverken Løst eller Skarpt. - Det synes derfor, som om man kunde skyndt sig lidt mere i Chr.VIII end man gjorde, hvilket jeg dog ikke bør fremsætte som en Dadel, da jeg ikke tilstrækkeligt kender de Vanskeligheder, der har været at overvinde.

Thomsen som Chef.

"Skjold" blev kommanderet af Kommandør Thomsen, om hvem man sagde, at enten maatte Marineministeren være bleven gal, eller Thomsen klog, da han fik den Kommando; det viste sig senere, at Thomsen var gal, og han opførte sig højst mærkeligt i de to måneder, han var Chef. Vi var aldrig paa vor Blokadestination ved Kiel, men bestandig i Bevægelse imellem Kieler Fjord og Langeland, hvor vi endog engang tilbragte flere Dage tilankers, fordi Chefens Frue og Datter var ombord. De tyske Kanonbaade vovede sig derfor jevnligt udenfor Kielerfjord, og skød paa os paa lang Afstand uden at kunne naa os, men vi gjorde heller ikke noget for at faa fat paa dem. Derimod havde Thomsen meget travlt med at møde en russisk Eskadre paa 12 Skibe, der kom til vore Farvande for at støtte vor Sag, et Møde, som kun viste, at vi ikke passede vor Station, da vi mødtes langt borte fra denne.-

Thomsens Virksomhed som Chef var saaledes utilladelig, og hans Optræden saaledes, at Næstkommanderende, Bøcher, jevnlig betegnede ham som gal. - Han sov sjældent mere end 2 å 3 Timer om Natten, Resten af Døgnet drak han Kaffe og var i stadig bevægelse. En Dag bragte "Hekla" ham 2 Fiskere, der var tagne i deres Baad i Kielerfjord; han beholdt begge Fiskerne ombord som Krigsfanger og satte deres Baad ind paa Linjeskibets Dæk. Mig vilde han sende i Land som Spion, forklædt som Pige; hans Datter havde nemlig engang været i Selskab i mit Hjem, hvor jeg for Løjer var iført Pigeklæder og agerede Kusine fra Landet; dette i forbindelse med, at jeg havde Slægt i Slesvig

skulde benyttes, og han beordrede mig til at skrive hjem efter Pigeklæder og spurgte mig, hvergang Posten kom, om Klæderne ikke var med.- Om Søndagen tog han sig af Kadetternes Undervisning, en mærkelig Virksomhed for en Chef, og Undervisningen var ligesaa mærkelig. Vi var 6 Kadetter ombord, der mødte i hans Kahyt, og saa foretog han tankevækkende Historier for os; jeg vakte hans Beundring ved at kunne svare paa, hvad han medbragte i en Kurv, da han engang steg ned i en Grotte, i hvis Bund fandtes en varm Kilde. Læseren kan maaske ogsaa gætte det, at det var et Æg, som han vilde koge i Kilden. Vi blev alle 6 vejede, og han sagde, at den af os, der paa Togtet tiltog mest i Vægt, vilde blive bedst anbefalet til Ministeriet. Gal var han og gal blev han, saa at Officererne tilsidst fik Næstkommanderende og Lægen (Drachmann) til at afgive en skriftlig Erklæring til Eskadrechefen om hans Sindstilstand, hvilken Erklæring bevirkede, at Thomsen blev afløst af Kommandør Aschenhoug som Chef, en meget ubehagelig Bestemmelse for min Fader at tage, da Thomsen hørte til hans nære Kammerater, og senere forfulgte Thomsen ham da ogsaa med Skrivelser og fordrede sin Sag for Retten.

Thomsen afløses af
Aschenhoug

Da Aschenhoug havde overtaget Kommandoen, fik Piben en anden Lyd, vi ankrede en god Mil udenfor Kielerfjord, hvorfra vi virkelig kunde blokere Fjenden og saaledes udfylde vor Post, hvilket havde til Følge, at vi allerede Dagen efter Thomsens Afgang kom i Kamp med de tyske Krigsskibe. Den 17de Juli saa vi Dampskibene "v. der Tann" og "Løven" komme ud imod os med 4 Kanonbaade paa Slæb. De antog, at vi som sædvanlig laa alene; men vi narrede dem, idet vi havde Dampskibet "Eideren" - som jeg senere kom til at føre i Postfart - paa Siden, skjult af det store Linjeskib. - Da Fjenden mærkede, at vi kunde bevæge os hen imod dem uden Sejl, gjorde de straks omkring og smurte ind efter Kiel det bedste, de kunde. Desværre slap de for tidligt fra os til, at vi kunde indhente dem; men vi skød c.200 Skud paa dem, og gjorde i det mindste en af Kanonbaadene læk, saa at den næppe kunde flyde, medens vi af de talrige sort-rød-gult malede Vandfade, Træsplinter og Baade, der flød paa Vandet kunde se, at de havde taget endel Skade, medens vi var ganske uskadte. Resultatet af Kampen var, at Fjenden ikke oftere vovede sig ud, og vi laa paa vor Post uantastet Resten af Togtet.

Fægtning med tyske
Kanonbaade d 17/7
1849.

Det glæder mig at tænke tilbage paa denne lille Fægtning d.17de Juli.- Klokken var omtrent 1 Eftermiddag, da Tyskerne kom, saa vi havde faaet Madro forinden; det var en dejlig klar Sommerdag med Vindstille, og morsomt var det at se; hvor Officerer og Mandskab var godt oplagte og glade ved at gaa i Kamp

45

Chefen for Dæksbatteriet, Pr-Lieutn. Chr. Gottlib, der til daglig var en pedantisk, rolig, lille Mand, blev pludselig som Fyr og Flamme, da det gik løs, og han sprang om som en ung Kadet, kommanderende og ledende, saa at han satte Fart i dem allesammen. - Jeg kom senere til at gøre Tjeneste under ham ved Krydstoldvæsenet, og jeg holdt meget af ham; men jeg saa ham aldrig som den Dag, og jeg mindes ham helst fra den Dag; thi da var han i sit Es. Der er noget betagende ved at gaa i Kamp paa Liv og Død, noget der fører selv den mest koldsindige afsted. I dette tilfælde blev det kun til en Jagt, hvor vi var Skytterne, og Tyskerne de Jagede, men Kuglerne susede os dog om Ørene, men var saa slet rettede, at de ikke gjorde os nogen Skade, men kun satte Humøret op. - Jeg var i "Klartskib" ansat som Ordonnans hos Næstkommanderende og fulgte ham i hælene. Min Tjenesteiver morede ham, og jeg erindrer, hvorledes han gjorde Officererne opmærksom paa, hvorledes jeg foer afsted som en Raket i det store Skib, naar han havde givet mig en Ordre. Bøcher kælede egentlig for mig, og det gjorde han, saalænge han levede. Jeg kom senere oftere i hans Hus, og da jeg en Aften skulde føre Bal op hos dem med hans eneste Datter, blev der sendt Bud efter mig, fordi jeg ikke mødte i rette Tid paa Grund af Lektielæsning. Ballet kunde ikke begynde, før jeg kom. - Bøcher var en stor Ven af Ungdom og Liv, og jeg troer, at Kadetterne havde ualmindelig megen Fripas i Linjeskibet. Vi gjorde undertiden rigelig megen Sjov i vore Lukafer paa Banjerne, og jeg mindes, at Pr. Lieutn. ^{Chr.} Pédersen, der boede ved Siden af os, mere end en Gang bankede paa Væggen ind til os for at skaffe Ro tilveje. Der var en Tid, da vi jævnligt blev vækkede tidlig om Morgen, fordi de tyske Kanonbaade viste sig og paa Afstand skød nogle Bueskud efter os; vi laa derfor altid paa Spring, og da jeg en Aften var gaaet tidlig til Ro, blev jeg kaldt paa med det Raab: "Tyskerne er der, skynd dig paa Post". Jeg for ud af Køjen, røg i Klæderne og jagede op paa Dækket, hvor Alt var ganske dagligdags og intet paafærde. Der stod de Hallunker og lo af mig, det var det Hele.

Kadetterne var Medlemmer af Officersmessen og fik Udbytte af denne, naar der var Overskud, hvilket der i de Tider altid var. Da jeg forlod Linjeskibet fik jeg foruden flere Pund Stearinlys, som jeg afleverede hjemme, saamange Dalere i Overskud, at jeg for dem kunde købe mig et Sølvur, hvilket jeg bar i mange Aar, og den Dag i Dag - 54 Aar efter - gaaer Carl Frederik med det, saa det maa have været et godt Ur, jeg dengang købte. Det var mine først fortjente Penge.

Ombord i Kadetski-
bet fra den 24/8 -
16/9 1849.

Den 25de August 1849 sluttedes Vaabenhvile, og Blokaden hævedes. Krigen var endt for det Aar. Kadetterne blev samlede i Korvetten "Flora" under Kadetchefen, Kapitajn van Dockums Kommando, og nu gik det løs i Østersøen med Stagvendinger til Øvelse om Dagen, og liggende stille (opbrast) om Natten, da Mandskabet ikke kunde holdes i Arbejde baade Nat og Dag.

Jeg nød den Hæder, at Kadetchefen roste mig for min Færd ombord i "Gefion", men jeg erindrer ikke, hvilke Ord han brugte til at udtrykke sin Ros med.

Togtet med "Flora" varede kun 3 Uger, til den 16de September, og vi besøgte i den Tid Sønderborg og Lillebælt.

Skole 18⁴⁹/50

Vinteren 18⁴⁹/50 gik vi som sædvanlig i Skole paa Akademiet i Bredgade, og dykkede efter de Kundskaber, der, som vor Historielærer Zahrtmann udtrykte sig, naar vi ikke kunde huske noget, formodentlig var sænkede i Østersøen eller Nordsøen. - Noget af vor Lærdom fandt vi da igen og fik ogsaa lidt Nyt fat; men det var for Undervisningen ikke saa heldigt, naar vi, som i 1849, tilbragte det halve Aar paa Søen. Derimod glædede vi os stort, hvergang vi begyndte Ekviperingen, og da d. 1ste Maj 1850 oprandt, var vi atter indskibede i Korvetten "Flora" som Kadetskib med van Dockum som Chef. Han var i mange Henseender en udmærket Chef, en dygtig, fornøjelig, flot Sømand og en udmærket Manøvrist, hvilket dengang spillede en stor Rolle. Han imponerede os paa mange Maader, saaledes ved at løbe agtanom et Skib, i et nu bjerge alle Sejlene, løbe op paa Siden af Skibet, og saa sætte Sejlene til igen alt med en uhyre Hurtighed, eller ved med alle Sejl satte at løbe igennem det smalle Alssund, der ikke er bredere end Købns Havn. Han yndede at udtrykke sig kort f. Ex. saaledes: "8 Glas, piib skaffe, kald Leif", hvilket paa almindelig Dansk vilde sige: Klokken er 12, Mandskabet skal spise, kald paa min Oppasser. - Indtil den 9de Juli færdedes vi i Østersøen, men saa gik vi en Tur til Nordsøen, og d. 13de August forlod vi Korvetten i Listerdyb på Syld; thi nu var Krigen brudt ud paany, og vi skulde atter fordeles til de udrustede Krigsskibe, medens "Flora" blev i Nordsøen for at blokere Elben.

gennem Slesvig til
flensborg 1950.

Turen over Land fra "Syld" til "flensborg" staar for mig i Rosensker. Vi blev i en Jagt sejlede fra "Syld" til "Højer", og vi kom hvert Øjeblik paa Grund til stor Morskab for Kadetterne og til Fortvivlelse for Skipperen, derkun havde 1 Matros, der skulde være ved det altsammen, og han hed mærkeligt nok Abraham. Naar vi saa nærmede os Grunden, blev Skipperen urolig, og saa lød det: "Abraham, stik ud", hvorpaa Abraham med en Stage undersøgte Vanddybden. - Saa gik det lidt fremad igen, og Vanddybden tog af. - Bums - der stod vi fast. "Abraham skynd dig i Jollen og drej os af". Det lykkedes

og saa begyndte vi forfra med Sejlads og Grundstedning, indtil vi vel beholdne naaede Høier paa Slesvigs Fastland. - Her blev vi indkvarterede; jeg var saa heldig at faa Logis hos min Søster Fanny Regoli, hvis Mand var Præst i "Dahler" tæt ved Høier. Her havde jeg det rart, og det morede mig at se deres Præstegaard; de var fulde af Ros over Kapitajn Hammer, der med sine Matroser - det eneste Militær, der fandtes paa Vestkysten - holdt den tyske Befolkning i Ave. Han havde kun 20 Mand, der hørte til Kanonbaadene og med disse 20 Matroser agerede han paa Tordenskjolds Vis, saa at han var en skræk for alle Tysksindede. Hans Folk saa meget drabelige ud; de var stærkt beskærgede, bevæbnede til Tænderne med Sabler og Skydevaaben, og havde Hovedkvarter paa Torvet i Høier, hvor 2 Haubitzer anbragte paa Underdelen af to Vogne udgjorde Styrkens Artilleri. Man fortalte, at Hammer jevnlig anvendte Prygl som Straf for Tysksindede, og at han lærte dem Geografi ved at spørge dem, hvor langt Danmarks Grænse gik. Naar der saa svaredes til "Kongeaaen" vankede der Prygl, indtil Grændsen blev erkendt at være ved "Elben". Nogle vilde standse ved "Eideren" med det kostede ogsaa nogle Stokkeslag. Han bemægtigede sig alle offentlige Pengekasser og bestilte ofte Kvarter til 400 Mand og saa mødte kun 10; det hele Forsvarssystem dreves meget middelalderligt; men det lykkedes for ham at holde Orden og Ro langs hele den slesvigske Vestkyst, hvilket jo var meget vundet.

Dagen efter vor Ankomst til Høier spiste vi samlet Frokost med Hammer og andre; Hovedretten var Lax, og da der manglede Gafler brugte vi Dolkene, og drak saa godt til, at Flere maatte have sig en god Lur paa Vognen, der kørte os til Flensborg. Herfra gik vi med Dampskib til de Skibe, vi skulde gøre Tjeneste i, og det faldt i min Lod atter at komme til Eckernførde Fjord, hvor jeg indskibedes i Fregatten "Thetis".

Fortsættelse af "Mit Livs Erindringer".2^{det} Hefte 1850 - 1858Thetis 1850 fra
20/8 - 26/9.

Første Hefte af disse Erindringer sluttede med, at jeg som Kadet kom ombord i Fregatten Thetis d. 20 Aug. 1850. Mine Erindringer fra dette Togt stræke ikke ret langt, og jeg har derfor tyet til Skibsjournalen og andre officielle Papierer. Kapt. Polder var Chef, Kaptlt. C. Meyer (den samme som i Gefion) Næstkommanderende, Prltn. Jacobsen, Secondlt^{ne} Skibsted, Bauer og Bille. Læger Gjørling og Gandil. Forvalter Bøgild (den samme som Aaret før var i Gefion.)

Jeg tilbragte godt og vel en Maaned i Fregatten, som i den Tid stadig laa tilankers i Eckernførde Fjord, hvor den blandt andet havde det Hverv at demolere Byens Skandser, som i 1849 havde været saa skæbnesvangre for os. Den sydlige Skandse var vistnok sløjfet, da jeg kom ombord; jeg erindrer idetmindste kun, at jeg var i Land ved den nordlige Skandse og saa paa Arbejderne der. Naar jeg erindrer saa lidt om Opholdet i Thetis - ja det indskrænker sig næsten kun til, at jeg husker min Forbavselse, da jeg saa Lt. Bauer kopierede med Haandskrift sine Breve til sin Forlovede i en stor Protokol, forinden de afsendtes - saa tænker jeg mig, at det ligger i, at Dommen over min Fader var falden i Foraaret, og at jeg derfor skyede at tale med Andre om Eckernførde-Sagen; thi ellers havde det dog ligget nær, at jeg med Iver havde undersøgt Skandserne, og endvidere havde talt med Bøgild om Kampen det foregaaende Aar. Nu erindrer jeg kun at have været i Land ved den nordlige Skandse og set, at Kuglerne var begravede i Krudtmagasin-Voldens Sand, hvilket tyder paa for høj Skydning. Den 12te September blev en Helbefaren af vore Folk fanget af Fjenden, og en af vore Soldater saaret. Matrosen var iland til Skandsesløifning, og Soldaten hørte til Kapt. Falkenbergs Kommando, der havde besat Eckernførde. Fjenden rykkede nemlig frem Syd fra, og vore Tropper trak sig tilbage, dog kun for kortere Tid. Fra Fregatten blev der skudt 61 Skud imod de fjendtlige Tropper i Land. - D. 22de Sept. saaes atter Fjender i Land, og "Holger Danske" og Kanonbaadene skød paa dem. - "Gefion" laa endnu dengang i Eckernførde, og jeg erindrer, at der under Skydningen fra Fregatten Thetis var meget Tale om, at man burde skyde Fregatten "Gefion" i Brand, eller idetmindste som af Vanvare sende nogle Granater ind i nogle Brændestabler, der laa tæt ved Fregatten. At man ikke turde bemægtige sig "Gefion"

eller skyde paa den var begrundet i, at den dengang laa under preussisk Flag, og at vi paa den Tid kun havde Krig med Slesvig-Holstenerne og ikke med Tyskland (Preussen). Hvorledes "Gefion" kom til at hejse preussisk Flag forstaar jeg ikke; thi den var slet ikke erobret af Preussen. Artilleribesætningen i Eckernförde-Skanderne d. 5te April 1849 bestod af ialt 91 Underoff. og Menige under Kaptajn Jungmann - en Slesvig-Holsteners - Kommando. - 3^{die} slesvig-holstenske Reserve-Infanteri Batalion afgav Besætning til Nordbatteriet, og i Omegnen kantonnerede 4 Batterier under Hertugen af Sachsen Coburg Gotha, der dog ikke kom tilstede før efter Kampen. Preussen synes saaledes ikke at have været med i Kampen, og det er saaledes rimeligvis en stjaalen Trofæ, de nu i mange Aar har pyntet sig med. Gefions Flag og Vimpel opbevares i Tøjhuset i Berlin - lutter Blæveri; de havde ingen Ære deraf.

Kadetterne afgik fra "Thetis" d. 26 Sept. og sendtes til Vinter Undervisning paa Akademiet. Fregatten blev ude til Nytaar.

Opbørd i Kadetskibet "Flora" fra 1/5 - 25/7 1851.

Kadetskibstogtet begyndte i 1851 som sædvanlig d. 1te Maj, men denne Gang under en ny Chefs Kommando, nemlig E. Suenson, den senere bekendte Sejrhætte i Slaget ved Helgoland d. 9de Maj 1864. I August Maaned 1851 var nemlig Zartmann fratraadt Posten som Marineminister, Irminger havde foreløbig overtaget den, indtil den endelig blev besat i November med Kadetchefen v. Dockum, som derpaa udnævnte E. Suenson til Chef for Søkadetkorpset.

Kadetchef.

Suenson var i mange Retninger meget forskellig fra van Dockum, og naar jeg nu ser tilbage paa dette Valg af en Kadetchef, undrer det mig, at E. Suenson kunde falde i v. Dockums Smag, og det maa han uagtet deres Forskellighed dog have gjort; thi Chefen for Kadetkorpset maatte i v. Dockums Øjne staa som en af de vigtigste Poster, der skulde besættes med noget extra Godt. Van Dockum var den muntre, gemytlige Kadetchef, der ikke foragtede lidt Komediantvæsen for at agere stor Sømand, medens E. Suenson var Alvorsmanden paa hvis Ansigt aldrig saaes et Smil, men som tillige lagde Hovedvægten paa, at Kadetterne oplærtes til virkelige Dygtigheder med Banlysning af alt Humbug. Suenson kunde ikke drage de Unge til sig, saaledes som van Dockum, men han gavnede ved at ansætte gode Lærere, og i det Hele ordne Akademiet mere skolemæssigt, end det før havde været. Gamle Zartmann afskediges, han var lærer i Historie og Geografi, og regelmæssigt anvendte hande to Timers samlet Undervisningstid, han havde om Morgenen, saaledes,

at han den første Time konverserede den vagthavende Officer og lod os sidde ene i Klassen; den næste halve Time spadserede han saa op og ned i Klasseværelset eller saa paa et Landkort, og først den sidste halve Time gav han en Overhøring, idet hver Elev fik 1 á 2 Spørgsmaal efter Bogen. Han blev afløst af Berg, der var en dygtig Mand, som underviste os ivrigt i begge Timer og dog altid ved Timens Slutning overraskedes over, at Tiden allerede var forløben. Naar han kom til Undervisningen hed det altid: "Naa lille Herre", eller "Lille De", nu maa vi skynde os; Tiden er saa kort. Og saa fortalte han og examinerede saa morsomt, at vi alle fik Interesse for Historie og Geografi og undrede os over, at det før saa kedelige Fag kunde blive saa interessant.

Edinborg 1851.

Kadetkorvetten sejlede til Nordsøen nogle Dage, efterat den var lagt ud, og saa saa vi ikke Land i 7 Uger, idet vi først d.20 Juni 1851 ankrede paa Leith Rhed, hvilket ogsaa er betegnende for Suenson; han ville vænne Kadetterne til at kunne lade sig nøje med Synet af Hav og Luft. Det viser ogsaa, hvor Suenson var haard mod sig selv; thi han maatte jo i de 7 Uger spise Salt i en Uendelighed og kun haardt Brød; man kendte ikke dengang til den Finesse at have Bageren ombord. Den nuværende forfinede Slægt finder det forfærdeligt at skulle holde Søen i en Uge. Ved Leith blev vi i 6 Dage, og gjorde i den Tid en Tur til Sterling, hvor vi besaa den gamle Fæstning og vistest om af Officerer i rigtig Skotte-Uniform med bare Knæ og Skørt. Fra Leith gik vi til Reikjavik paa Island, hvor vi kun blev i 3 Dage for derpaa at vende Næsen hjemad. Den 25 Juli gik vi i Land i Kbhn. og toge saa fat paa vor Vinterlæsning.

Reikjavik 1851.

Naar vi saa i Historien havde glemt nogle af Bergs Visdomsord fra sidste Cursus, saa spurgte han, hvor vi havde glemt det, om i Nordsøen eller Østersøen.- Denne Afbrydelse af Læsningen i 3 Maaneder var naturligvis meget uheldig for Studierne; men Kroppen og derigennem Aanden havde godt af det, og jeg betragter Undervisningsmetoden paa Søofficersskolen som en Mønster-Undervisningsmaade, idet Læsning og legemlig Øvelse i passende Maal blandedes imellem hinanden.

Jeg stemples som noget lovende 1851.

Paa det ovenfor omtalte Kadetskibstogt var Prltn. Hagen Næstkommanderende, Kapt.Joh. Gottlieb og Falbe. I.Tuxen Navigationslærer. Læge: Salomon og Forvalter:Bøggild. Man opdagede paa dette Togt, at jeg var meget lovende, maaske en Fremtids"Niels-Juel", og man belønnede mig storartet, idet man efter Togtet lod mig springe 6 af mine Kammerater forbi, og Kadetchefen satte Kronen paa Værket ved at skrive til min Fader, at hans Søns "gode Kundskaber, stadige Flid og rosværdige Opførsel" havde gjort ham fortjent til

et Legat paa 200 Kr. aarlig at have i 3 Aar fra Nytaar 1852 at regne. Det var nu meget behageligt for mig og ogsaa for min Fader, der vel kunde trænge til den Pengehjælp. Men at jeg ikke var den rigtige Niels Juul, men kun en flittig og skikkelig Dreng, mærkede jeg selv i Løbet af Vinteren, da mine Kammerater, især Reche, som jeg var sprunget forbi, fortrædagede mig paa forskellig Maade af Misundelse, og jeg havde ikke Stivelse nok i mig til at staa imod deres Ubehageligheder. Paa det følgende Aars Kadetskibstogt under Raffenberg som Chef fandt mine Foresatte ogsaa ud af, at jeg var kommet for højt tilvejs Aaret før, og jeg faldt ned paa min tidligere Plads. Det er ofte senere i Livet gaaet mig paa samme Maade som i Kadetskibsdagene. Man har været begejstret over mig, saaledes: Marineminister Ravn, Vice-Admiral Meldal og Gehejme-Etatsraad Tietgen; men Begejstringen har ikke holdt ud, ikke ført til noget varigt - fordi - ja hovødsagelig, fordi jeg manglede Stivelse. Min Energi var opblussende og ret stor; men den var ikke seig nok; jeg kunde ikke tage mig sammen og staa som en Mand; men jeg var blød og veg tilside, hvor jeg skulde staaet. Det er sørgeligt nok at skulle bekende det, og naar jeg saa spørger mig selv, om det er min egen Skyld, at jeg har manglet Stivelse, saa kan jeg vel skubbe mig noget ind under, at jeg fra Fødslen har manglet Anlæg i den Retning, og endvidere kan jeg undskylde mig med, at jeg har haft Tilbøjelighed til at stamme, og at mine Bestræbelser for at skjule denne Naturfejl - som har været mig en uhyre Plage - har taget megen Tanke og megen Energi fangen; men jeg maa paa den anden Side indrømme, at jeg kunde styrket min Vilje mere imod de Skavanker, jeg nu engang led af, og jeg tør ikke kaste nogen Skyld hverken paa Gud eller Mennesker. -

En Konfirmation.

Medens jeg nu er ved min sjælelige Udvikling, vil jeg omtale, hvad jeg har glemt i det foregaaende, nemlig min Konfirmationsundervisning. - Jeg gik til Forberedelsen hos Provst Münster i Vinteren 1849-50 efter Togtet med "Gefion" og "Skjold". Münster var en Præst af den gamle Skole; vi undervistes af ham i hans Spisestue, hvor vi rangeredes efter vor Stilling eller vore Forældres Stilling i Samfundet. Øverst sad Søkadetterne, 4 i Tallet; de havde Lov til at gøre, hvad de vilde, og det var altid udmærket. De examineredes længe, og der vistes dem stor Hæder. Saa kom andre Drengene, som fik lidt mindre Hensyntagen og endelig de 10 Drengene fra Laxegades Friskole, som slet ikke fik nogen Opmærksomhed og altid examineredes under Et, naar Provsten sagde: "kan saa Drengene fra Laxegades Skole sige mig ":----o.s.v." Jeg maa dog straks tilføje, at medens man nu vel synes, at denne Ordning var forfærdelig, saa fandt man det ikke dengang. Münster var hverken mere eller mindre end en Mand af sin Tid. - Hans Undervisning var indtrængende, og jeg tror god. Om Christus fik sin rette Plads som Guds Søn og vor Frelser saavel imod Menneskers Mangel paa

Stivelse som imod en Skavank som min Stammen, ved jeg ikke. Men jeg lærte ikke at drage Nytte af min Christendom i det daglige Liv; og lærte og opfattede den 1ste Troesartikel om Gud Fader som Himlens og Jordens almægtige Herre; men den 2^{den} og 3^{die} Troes Artikel fik jeg ikke fat paa. Jeg hverken naaede til Christus eller til den Helligaand; men jeg maa udtrykkelig tilføje, at jeg ikke tør lægge nogen Skyld paa Münster derfor, skønt jeg antager, at han var Rationalist. Han har muligvis forklaret og søgt at indprente os det; men skønt jeg mødte med et lærvilligt Sind fuld af Ærbødighed, saa bragte jeg ikke noget med mig ud i Livet om Christus endmindre om Helligaanden. Derimod forøgedes min Kærlighed til Gud, og jeg mindes med udelte Glæde saavel Undervisningstimerne som selve Konfirmationsdagen. Jeg erindrer også, at jeg efter Timerne alvorligt undersøgte mig selv og vejede, om den eller den Handling var til Guds Behag; men jeg ved ogsaa, at jeg altid fandt undskyldende Grunde, hvor jeg var i Tvivl. Vi maatte give Münster Haanden paa, at vi hver Dag vilde prøve vore Handlinger, inden vi gik i Seng - et Løfte jeg naturligvis ikke holdt, og som Münster ikke burde taget af Drengene. Derimod har jeg ikke ret ofte forsømt min Aftenbøn; jeg hentedes som Dreng Trøst af den, men ingen Kraft til at anstrænge mig; thi jeg manglede Begrebet om Gud som en retfærdig Gud, der maa fordre, at vi Mennesker ikke lægger Hænderne i Skødet, men selv arbejde. Jeg mente, at jeg kunde skubbe Ansvarer fra mig, og jeg tænkte, som der fortælles, at Søster Minna tænkte og talte engang vi skulde i Skoven; idet hun da mente, at Vorherre ikke kunde nænne at lade det blive Regnvejrs den Dag. Men det blev nok Regn alligevel. Og saaledes har det da ogsaa i figurlig Betydning regnet meget paa mig i mit Liv; men Guds Naade har dog været stor. Søster Minna blev konfirmeret sammen med mig, og hun tog naturligvis alle Gratulanter Opmærksomhed, saa jeg gik temmelig ubemærket. Præsenter kendte man ikke dengang i den Udstrækning som nu; jeg troer, at jeg kun fik en Salmebog, der er mig dyrebar, fordi min Fader har skrevet et godt Ord foran i den. Af Broder Peter fik jeg det "Ny Testamente" med et godt Ord skrevet foran i det. I mange Aar har den Gave været mig til Velsignelse, og jeg takker den kærlige Broder for den. Rimeligvis har jeg saa dog ogsaa faaet nogle Smaating af de andre Søsken, siden Peter forærede mig noget, men det erindrer jeg ikke. Paa Kirkegulvet stod de 4 Kadetter øverst iført Kjole med rød Krave med Guld paa, Dolk i Livgehæng og trekantet Hat, omtrent som man nu vilde pynte en Abekat; men dengang var jeg stolt og blev det ikke mindre, da Admiralinde Mourier, hvis Søn ogsaa blev konfirmeret, senere spurgte om min Skræder, da min Kjole sag saa godt.

51

D. 3^{die} Mai 1852 hejste vi atter Kommando i Kadetskibet "Valkyrien" under Kapt. Raffenberg's Kommando med Aug. Schultz til Næstkomdr. L. Braag som 3^{die} Komdr. Chr. Pedersen som Meddommer (han var bleven ansat som Næstkomdr. ved Akademiet) L. Skibsted, Ravn Navigationslærer og Falbe. Vi gik straks til Nordsøen, hvor vi sejlede sammen med den nybyggede Skruekorvet Thor, hvis Sejlegenskaber skulde prøves. Efter c. 3 Ugers Sejlads gik vi norden om Skotland og derpaa ind til Brest, hvor vi besaa Værfterne, hvilket naturligvis var interessant, men Kadetter, der drives i Flok om paa et Værft se ikke saa meget, som de burde; de længes for meget efter at blive Officeren kvit og faa Lov til at færdes paa egen Haand. En af de følgende Dage, da vi havde Landlov, hændte det for os herlige Tilfælde, at vi paa Grund af Stormvejr ikke kunde komme ombord om Aftenen, men maatte tilbringe Natten paa en Restauration, hvor nogle af os fandt Natteleje paa Billardet. Efter en Uges Ophold i Brest, hvor vi syntes, at vi var blevne helt drevne i Fransk, blev vi bugserede ud af en fransk Orlogsdamper "Souffleur" og stod igennem Kanalen og Nordsøen hjem for at gaa iland d. 28. Juli og atter tage fat paa Læsningen.

Brest.

Akademiet.

Vi gik i min Tid til Undervisning paa Akademiet fra Kl. 8-2 og saa fra 4-6 E.M. Denne Deling af Undervisningstiden var ikke heldig og passer især ikke for en stor By, hvor flere nødvendigvis maa bo et godt Stykke fra Skolen; desuden har Ordningen den Mangel, at Eleverne i Reglen ikke læse paa det, de skulde have for om E.M., før i de to Mellemtimer, og min engelske Grammatik og Yorks Samling af Talemaader, som vi skrev efter Diktat, bære mange synlige Spor om, at jeg har spist Middagsmad samtidig med at læse i Bøgerne. Den sidste Tid jeg var paa Akademiet blev denne Deling af Undervisningstiden ogsaa forandret til en samlet Tid. Om lærerne kan der naturligvis være en hel Del at berette; men dels er de fleste nu døde og dels har mange oplevet disse almindelige Skolehistorier med tilhørende Drengestreger, saa jeg skal ikke opholde mig ved dem; men kun nævne, at nuværende Geheime-Etatsraad Klein, Overpræsident i Kbhn. tidligere Justitsminister, stor Politiker og Højesterets-Assessor, var en mærkelig svag Lærer i Retslære. Vi drev vore Løjer saa vidt hos ham, at vi efter Aftale pudsede alle Lysene ud paa engang, hvilket med Skin af Uheld kunde lade sig gøre, fordi der brændtes Talglys, som jevnlig skulde pudsnes, og saa kunde man jo let have det Uheld at slukke det. - Naar vi saa sad i Mørke, bad Klein ynkelig for sig, om vi dog ikke havde en Fyrstik, og da i Reglen Ingen havde en saadan, maatte Klein rykke i Ilden med sit sidste Argument for at skaffe Lys; idet han sagde: "Sæt, at Chefen kom!" Dermed var Evret aldeles opgivet; thi det var

kun en Opfordring til at fortsætte Løjerne. Langt om længe var En maaske saa heldig dog at finde en Fyrstik, eller vi maatte gaa ind i Klassen ved Siden af og tænde, hvilket Klein nødigt saa, da det saa offentlig røbedes, hvilket Mørke vi levede i. - Det undrer mig nu, at en saa begavet, energisk og dygtig Mand som Klein nu er, dengang kunde være saa magtesløs overfor Kadetterne. Jeg troer, at dels hans Ungdom, dels det, at han ikke kunde lade være med at le af os, gjorde hans Ulykke; han var kun kortere Tid Lærer og blev afløst af den senere Theaterdirektor Christensen, der ingen Løjer taalte. De to Marineministre: Michelsen og Ravn var dygtige Lærere. Det er værd at lægge Mærke til, at en stor Del af vore dygtigste Folk have undervist; de har ikke været Lærere af Profession; men de har haft et Bierhverv derved. Grunden hertil ligger nær, Sagkundskab og ikke^{saa}meget at leve af, at man kan undlade at bestille noget, er Hoveddrivfjedrene; og det lønner sig dobbelt at være Lærer paa den Maade; thi Undervisning lærer Læreren Taalmodighed og Studium af de Unge, to Ting der begge kunne komme til Nytte i Livet. Georg Tuxen, som Lærer i Navigation, mindes jeg med kærlige Tanker. Han examinerede saa venligt og blev aldrig vred. Paa Søtogterne stod han altid saa hyggeligt i Nærheden af Vagtbænken, naar han havde Vagt, og nynnede gamle Sømandssange, tyggende sin Skraa, han var støt, dygtig og elskværdig, og i Besiddelse af denne velgørende Ro, der er saa almindelig i den Tuxenske Slægt.-

Embord i Kadetskibet 1853 fra 2/5 - 1/8 53.

I 1853 var E.Suenson atter Chef for Kadetskibet, der gik ud til sædvanlig Tid og som sædvanlig gik lige til Nordsøen. Nu tildags holder man for, at Drengene skulle behandles som Ællinger, der efterhaanden vænnes til det store Hav ved først at begynde indenskørs. Briggen Ørnen, der er til Underofficers-Elevens Opdragelse, ligger saaledes først nogle Maaneder i en af vore Fjorde, før den vover sig tilsøs, og i "Georg Stage" følges samme Princip. Mit Minde om disse Togter til Nordsøen er just ikke venligt; vi frøs meget, og vi forsømte mange Dage paa Grund af Storm, ligesom jeg ogsaa har en Fornemmelse af, at Forstaaelsen af de Sager, vi ~~skulde~~ skulde lære, kom sent, fordi Grundlaget for Forstaaelsen var mangelfuld. Der blev ikke taget med Blidhed paa os, og der manglede efter mit Skøn System i Maaden, vi lærte paa. Men Pligtfølelsen blev vækket, og Lydigheden holdt i Ære.

Søsyges Behandling.

Da det engang var daarligt Vejr laa jeg søsyg nede i Kadetmessen og hørte, at man paa Dækket kommanderede: "Klar ved Bramfald, Skjøder og Gigtouge!" Jeg skulde altsaa op til at beslaa Bramsejlet; men jeg troede, at en Søsyg var fritagen, en Fejltagelse som en Kadetunderofficer ved Hjælp af en lille Tamp hurtig bragte mig ud over. Jeg kom saa op til Bramsejlet, var søsyg ud over

Sejlet; men blev ikke oftere søsyg, idetmindste ikke saaledes, at jeg ikke kunde gøre min Tjeneste.

Officersbesætningen i 1853 var følgende: Bjelke, Meddommer. Gandil Næstk. G.Rohde 3^{die}do. Skibsted og Falbe Kadetofficerer. I Tuxen Navigationsoff. Læge Salicath. Forvalter Eigtved. Vi blev dette Aar ualmindelig kort Tid i Nordsøen, nemlig kun til Slutningen af Maj, hvorpaa vi gik til Østersøen. Enkelte Begivenheder, ofte Ubehageligheder, tegne sig saa skarpt i Erindringen medens større ofte udviskes. Jeg erindrer saaledes tydeligt, at vi i Slutningen af Maj i dejligt Solskinsvejr laa tilankers ud for Fornæs ved Grenaa, og at vi her beskæftigedes med at tegne Landtoning, hvorpaa vi bade udenbords fra Skibet i et Sejl, som hang ned i Vandet mellem Bomme, hvilket bruges og altid bruges i Nordsøen, hvor der muligvis kunde være Hajer. En Dag var vi i Land i Kerteminde og besøgte der en Kammerat, Ferdinand Læssøes Tanter sammen med ham. Efter at være anmeldt ventede vi, 4 á 5 Stykker i Dagligstuen paa, at Tanterne skulde vise sig; men forinden hørte vi den ene Tante melde den anden den glædelige Overraskelse vort Besøg fremkaldte, idet vi hørte hende sige: "Det er saamænd Ferdinand med 4 forslugne Kadetter." Vor stakkels Kammerat, der havde indbudt os blev noget ilde tilmode ved denne uventede Mangel paa Glæde over at se ham og hans Venner, men vi hjalp hans Tanter ud af Kniben, de var i, ved at førsikre, at vi kun havde Tid til en fransk Visit. I 2 Dage laa vi tilankers ved Kiel og derpaa sejlede vi til Bornholm, hvor vi i Rønne maatte landsætte en af vore Kammerater, Aspirant Hansen, der var faldet ned fra Store Pyttingvant paa Dækket og havde slaaet sig betydeligt. Jeg stod tæt ved Stedet, hvor han faldt. Det erindrer mig om et lignende Tilfælde, hvori jeg spillede en Rolle. Jeg havde paa Dagvagten bemærket, at Vimplen var uklar, og den skulde altsaa klares, en Bestilling der i Reglen overdroges en af de yngre Kadetter. Jeg udvalgte hertil en Fyr, der hed Tegner, og som var meget doven, hvorfor jeg mente, at han særlig trængte til den Øvelse og Muntring. Der var altsaa lidt Ondskab i mit Valg, men En skulde udføre Arbejdet, og at man saa vælger den Dovneste er naturligt. Han gaar tilvejs, og da jeg lidt efter ser op, bemærker jeg ham ved Storknappen klarende Vimplen, hvorpaa jeg ser ham glidende i Nøkketag ned af en af Bardunerne. Det saa ud, som om han ikke kunde holde fast mere og var ifærd med at falde. Noget saadant ser jo altid stygt ud, og naar man, som jeg i dette Tilfælde, havde en daarlig Samvittighed, ser det endnu værre ud, og jeg blev saa forskrækket, at jeg tabte Målet og kun kunde pege op, da Chefen, Kapt. E. Suenson, som gik på Dækket sagde til mig: "Hvad er der iverjen Menneske?" Suenson kommanderede da en af Topsgasterne fra Mersæt op for at hjælpe Tegner, og han bjergedes velbeholden ned i Mersæt, og glad var jeg.

Aspirant faldet
1853.

Carlskrona 1853.

Den 1ste Juli gik Korvetten ind til Carlskrona og blev der i 4 Dage; vi besaa naturligvis Orlogsværftet, og var paa en Skovtur i Skærgaarden, som de svenske Søofficerer arrangerede for os.

Ombord i Linieskibet
Dannebrog fra 9/8-
1853.

Turen med Kadetskibet sluttede ikke dette Aar (1853) paa sædvanlig Maade, idet vi paa Grund af Koleraepidemien i Kbhn. den 9de August blev fordelt til Skibene i en Eskadre, der var sammensat af Linieskibet "Dannebrog", Kapt. P. Wulff, Korvetten "Valkyrien", hvor Kapt. H. P. Holm havde afløst E. Suenson som Chef og Dampskibet "Holger Danske", Kapt. C. Wulff. Eskadren kommanderedes af Kommandør v. Dockum, der havde sit Kommandotegn hejst i Linieskibet, der var ~~at~~ ude paa Prøvetogt. v. Dockum havde først været Chef for Linieskibet og havde i den Tid besøgt Carlskrona og krydset ind ad denne Havns smalle Indløb, hvilket dengang med et saa stort Skib ansaaes for en modig Gerning, der omtaltes med Beundring af de svenske Officerer. Skibet havde forøvrigt i nogen Tid været indlemmet i en svensk-norsk Eskadre og sejlet med den i Østersøen. Det var i Skandinavismens Blomstringstid. Til dette store Skib blev jeg kommanderet sammen med nogle Kammerater og var der c. 1 Maaned, da vi sendtes hjem. Linieskibets Besætning var følgende: Næstk. Holst, O. W. Skibsted, Moe, Købke, Wilde, Groth, Prosilius, W. I. Pedersen, Carlsen, Mac Dougall, Christiansen og G. Jacobsen. Det var 12 Officerer foruden Chefen, Meinertz. Læger var: Hornemann, E. Holst og E. Hansen (Gruth) den bekendte Øjenlæge. Forvalter Velschou.

Kadetterne anvendtes til Signaltjenesten, hvorved vi gjorde vor Vagt. Der var to Mennesker, der i dette Skib gjorde særlig Indtryk paa mig; den ene var Lieutenant Prosilius - der senere døde af Drik - Han imponerede mig ved sin store Krop og brillante Kommando, det var en Nydelse at høre ham kommandere fra Linieskibets Hytte, hvor han tog sig godt ud. Den anden, som imponerede mig var en langt yngre Mand, kun en Student, nemlig Edmund Hansen, og han imponerede ved sin Flothed i Manerer, hvilket er det, som mest bestikker Drengene og det store Publikum. En Skoledreng imponeres nemlig mest af et stort Skæg og en flot Optræden, om Dygtigheden spørges ikke, og de fleste Mennesker paavirkes af en rask Optræden, idetmindste i Begyndelsen. - Kadetterne, hvis hele Opdragelse gik ud paa at gøre dem til raske Fyre, erhvervede sig ogsaa derfor ofte en frejdig Optræden, som gjorde, at de kunde komme frem overalt, og gøre sig gældende, hvilket er en god Egenskab i en saa beskeden Nation som den Danske. Den 12te August aflagde Kong Frederik d. VII^{de} et Besøg ombord i Dannebrog. Da Togtet var sluttet fik v. Dockum

Elev Kadetunderoffi-
cer d 5/8 53.

Held i Uheld.

officiel Ros for den udmærkede Kommando, han havde ført, og Orlogsværftet Ros for det udmærkede Skib, saa det endte alt sammen glædeligt. Svenske Dekorationer uddeltes. Inden jeg gik ombord i Linieskibet var jeg d.5.Aug. bleven forfremmet til Kadetunderofficer i følgende Nummerorden: Thomy Jessen, Peter Bruun, August Wolff, C.A. Garde og Ellbrecht. - Otto Suenson var nok den 6te Kadetunderofficer; han havde i 1852 gjort sig bemærket paa en aparte Maade ombord i Kadetskibet, og var avanceret paa dette Tilfælde. En Nat maatte vi nemlig, efter om Aftenen at være staaet Drogden ud, vende om paa Grund af Storm og under vanskelige Forhold søge tilbage til Drogden. Otto Suenson bliver ved en Fejltagelse purret sammen med de Kadetter, der skulde paa Vagt og han staar op i den Tro, at alle Kadetterne skulde møde paa Dækket. Det var bulder mørkt og stormende paa Dækket, og Suenson, der var meget fortunlet, begik den Genistreg at vælte Kompasset, hvilket selvfølgelig bragte Røre i Lejren. Da Skaden var istandsat ledte den Vagthavende Officer efter Synderen, og Meddommeren C. Petersen fik da ogsaa fat paa Suenson; det opdagedes, at han slet ikke skulde være paa Dækket og Kaptain Chr. Pedersen siger derfor til ham, hvad han vilde paa Dækket. Han har da den Aandsnærværelse at svare, at han var kommet op for at se paa Sejladsen, og med dette Svar var hans Lykke Gjort; thi det maatte jo være en Sømand paa en Hals, som saaledes frivillig mødte paa Dækket i en Storm om Natten. Havde Suenson ikke været saa klodset at vælte Kompasset, havde ingen lagt Mærke til ham, og saaledes gaar det saa ofte i Livet, et heldigt Svar, en Bagatel gør Udslaget. Det gælder at gribe til i Øjeblikket. - Men man ser ogsaa deraf, hvor kortsynede - i dette Tilfælde Chr. Pedersen - vi Mennesker er.

Sit Hjem.

Kadetterne var ikke i min Tid, saaledes som nu fortiden, indlogerede paa Skolen; men de boede i deres Hjem, hvilket er en heldig Ordning for dem, der, som jeg, havde et godt Hjem. Medens min Fader boede paa Søetatens Drengeskole, læste jeg om Aftenen mine Lektier i Faders Værelse. - Han gik hver Aften Kl. 6 i Kongens Klub, og der var da varmt i hans Værelse. Denne Varme nød jeg godt af, og jeg sad der i den store Stue - Kommisionsstuen kaldet - og terpede i Lektierne med mere Flid end Forstand. Under mig havde "Mamsel" Hansen - Lærerinde for Søstrene Doris og Agnes samt for nuværende Fru Jyting og Fru Salicath - sit Værelse. Hun var en meget dygtig Dame fra Augustenborg og blandt anden Dygtighed havde hun ogsaa den, at hun spillede Klaver, hvilket mishagede mig, der sad ovenover og skulde læse, hvorfor jeg ogsaa ved Stamp i Gulvet undertiden viste min Uvillie, noget hun forresten tog meget pænt. En Dreng har ikke godt af at sidde saaledes ene, han finder paa saa mange Ting istedetfor at læse, og jeg tror, at et Tilsyn er gavnligt;

Om Opdragelse.

men dette Tilsyn maa ikke føres af en streng Fader, der ikke kan taale, at Drengen rører sig af Pletten, heller ikke saa gerne af en Broder, men bedst af en Moder eller ældre søster, som hjælper ham lidt og holder ham med Selskab. Ældre Søstre kunne i det Hele taget være til stor Velsignelse for unge (Mennesker) Mænd; de overse ikke deres yngre Brødre, tvertimod se de ofte op til dem, og de lære dem ingen Uartigheder; men det forudsætter, at Søstrene er kærlige og ogsaa selv har noget Arbejde, der kan opfylde dem. I det Hele tror jeg, at Brødre og Søstre har godt af at færdes sammen, hvorimod det imellem Venner og Veninder ofte kan blive til farligt Koketteri, og jeg hylder derfor ikke det amerikanske Princip med fælles Skole for Dreng og Piger i den mere fremskudte Alder. Det glæder mig ofte at se, hvor Carl Frederik har det godt med sine Søstre Elisabeth og Clara, og jeg tror, at de har en gavnlig Indflydelse paa ham, og jeg haaber, at Otto maa faa lige saa megen Nytte af sine 3 yngre Søstre. Forældre har Vanskelighed ved at følge deres Børn, og det ligger væsentligst i, at de hyppig maa optræde belærende og formanende overfor dem, hvorved Fortroligheden saa let tabes. Held den Moder, der kan holde sin Søns Fortrolighed i Stort som i Smaat. Børn er i Reglen listige og forstaa med forbavsende Snuhed at skjule deres Fejltrin, og der hører stor Paapasselighed til at følge og opdrage dem. Da jeg var i den for en Dreng saa farlige Udviklingsalder fra Barn til ung Mand havde jeg Tilsyn nok, idet foruden min Fader tillige 5 ældre Søstre vaagede over mig, og de gjorde det alle med Kærlighed; men jeg tror ikke, at jeg havde Fortrolighed til nogen af dem. De vilde alle kommandere mig, og opdrage paa mig; men der bliver derved for megen Kommando, for lidt Nedladenhed til til den Yngres Standpunkt, og Følgen bliver let, at Drengen gaar sin egen skæve Vej og retter sig mest efter Kammerater, som i Reglen er tarvelige, ofte daarlige og fordærvende Vejledere. Jeg erindrer, at min Fader undertiden læste Sprog med mig; jeg stammede da frygteligt, og det undrer mig, at der ikke gjordes noget for at afhjælpe denne Fejl, at man ikke talte med en Læge derom; denne Stammen var væsentlig Nervøsitet og kunde vistnok været formindsket ved Behandling itide.

Flyttede til Fiolen
52.

I 1852 flyttede vi til den røde Hjørnegaard ved Nørrevold paa Hjørnet af Fiolstræde, til "Fiolen", som mine Søsken de døbte vor ny Bolig. Her fik jeg Soveværelse og Dagligstue sammen med min Fader, idet det største Værelse, en trefags Stue, deltes ved en spansk Væg i to Rum, hvoraf det ene blev vort fælles Soverum. Det var en 4de Sal, vi beboede, og den laa smukt, ligeoverfor Volden, som dengang endnu var paa sin Plads. Broder August og Christian

havde en kort Tid to Værelser tilleie hos Fader; Broder Peter var allerede i 1850 befordret til Sognepræst i Nørreløgum i Slesvig. Søstre Emilie og Fanny blev gifte i 1849; de andre Søstre var hjemme og boede paa Fiolen. Fader havde saaledes hjemme at forsørge 5 Døtre og 1 Søn, og naar det Hus skulde føres for en Pension af c. 3500 Kr. saa vil det indses, at der var ikke meget at flotte sig med, og dog var Hjemmet altid pænt, og der førtes en del Selskabelighed ikke med Middags-Fremmede; det havde vi saa at sige aldrig; men med smaa Aftenselskaber, hvor der altid arrangeredes noget for at more de Unge, enten Komædie, Tableauer eller Dans og Leg. De 4 søstre var dengang unge livlige Piger, der saa godt ud, og Søster Anine var en munter, elskværdig Værtinde, der med de smaa Midler forstod at give Huset et Udseende, saa at man ikke følte nogen Mangel. Senere fik vi forskellige Pensionairer i Huset, i længere Tid Frk. Olavia Petersen, der endnu med hjærtelig Venskab er knyttet til Søstrene, og som med rørende Hengivenhed hænger ved Familien. To unge Mennesker Berner og Trechow boede kortere Tid hos os, og da jeg i 1854 blev Officer lejede jeg et Værelse til Gaarden hos Fader, og vi havde da kun Berner og Frøken Petersen hos os. Søstre Marie og Minna boede paa et Kvistværelse, saa Pladsen var godt benyttet, og Glæde var der i Hjemmet. Anine fortjener megen Anerkendelse for den hele Ledelse og særlig, fordi hun tog alle Ubehagelighederne på sig ved den økonomiske Side af Sagen, saa at vi Yngre aldrig hørte hende klage i saa Henseende, skønt det sikkert ofte har været svært at faa det til at slaa til. Fader mente at burde blive i Kbhvn. for Ungdommens Skyld, for at de unge Piger ikke skulde begravnes i lændelig Ensomhed, som det hed; senere, i Aaret 1867, flyttede han til Farum og henlevede vistnok den bedste og lykkeligste Tid af sit Liv der, fri for økonomiske Sorger, der havde tynget paa ham Livet igennem, og fri for Verdens Begær og Uro i Fred med Gud og Mennesker. Han havde efter sit flittige, byrdefulde og paa store Sorger rige Liv en dejlig Livsaften i Farum, hvor han endte sine Dage d. 16 Januar 1875.

Som naturligt var indførtes jeg efterhaanden i de samme Huse, som Søstrene kom i, saaledes hos Familierne Frisch og Voss, der førte selskabelige Huse; Admiral Mourier, Konferensraad Raffns, Admiral^{Gottliebs} og Flere. Desuden havde jeg min egen Balkreds, der voxede stærkt med Aarene, idet jeg blev en yndet Balkavaller, mere søgt end godt var for mig.- Fader og Anine havde aldrig nogen af deres Venner hos sig. I tidligere Aar havde Fader et

Fader og Anine i Hjemmet.

L'hombreparti - Luntevageren kaldet - der turvis holdtes hos Deltagerne, men da Paludanerne, der vistnok var Faders nærmeste Kammerater, i 1949 efter Faders Mening behandlede ham ilde i Eckernførde-Sagen, blev dette Forhold brudt, og Fader omgikkes derefter ingen af sine Kammerater. Han havde sin Fornøjelse igennem Kongens Klub, hvor han hver Formiddag læste Aviserne og om Aftenen spillede sit Parti saaledes, at han kom hjem Kl. 9 og derpaa i Dagligstuen drak sin Bajer med 2 Stykker Smørrebrød til. Han levede et meget nøjsomt, regelmæssigt Liv, hvilket maaske bidrog til, at han blev 85 Aar og var rask og rørig; men hans Natur var det ikke at leve saa stille, han havde megen Lyst til Selskabelighed og var en livlig og bevægelig Mand, der kærligt ofrede sin Lyst til at leve med for at hans Børn kunde have lidt Fornøjelse. Anine offrede sig ligeledes for de Unge, og ingen af hendes Veninder kom i Hjemmet. Saadan Opoffrelse fra Faders og Anines Side tænkte jeg ikke paa, da jeg var yngre, først nu ved at se tilbage paa Livet indser jeg, hvor meget de have offret af deres personlige Lyst for at glæde de Unge. Børns Tanker række ofte kun sørgelig kort; de tage Alt Godt, der bydes dem som en Selvfølge uden at tænke over, hvem der offerer, og hvad der offres, for at de kunne have det godt.

Faders og Paludans
forhold til hinan-
den.

Jeg kender ikke Detaillen i Kommandør F. Paludans Forhold til Fader, men ved kun, at deres Unighed skrev sig fra, at Paludan under Forhørene i Eckernførde-Sagen søgte at vælte Ansvarret over paa Fader; men at han har fortrudt sin Færd og søgt at gøre det godt igen, slutter jeg af den Opmærksomhed, han viste mig. Da jeg blev Kadet sendte han mig en Dolk til Foræring, og da jeg blev Officer forærede han mig Epauletterne, ligesom han jevnlig indbød mig til at besøge sig. Fader modsatte sig ikke disse Opmærksomheder, men han forsonedes ikke med Paludan, og de to fordums Venner blev ikke forsonede igen.

Faders Slægt.

Af Familie havde vi ikke meget i Kbhvn. og den vi havde, saa vi ikke stort til paa den Tid. Faders Søster, Tante Wibeke, Enke efter Kommandør Nielsen, døde i 1860 og hende besøgte vi, medens hun levede; Faders Søster Line, Enke efter Godsforvalter Drewsen, sad i smaa Omstændigheder og støttedes nu og da af Fader. Onkel Janus, Faders eneste Broder, var paa den Tid Byfoged i Rønne; ham holdt vi Børn meget af, han var munter og god imod os. Senere forflyttedes han til Helsingør og døde i Kbhvn. d 4 Sept. 1874.

Foruden de nævnte Søskende havde Fader en talrig Fætter og Kusine Kreds,

hovedsagelig Præstefamilier, ude i Landet Onkel Christian og Onkel Søren Garde der begge var Præster, hørte jeg ofte omtale, men jeg har kun en Gang besøgt dem. Men rejste ikke dengang saa meget som nu; det var en større og besværligere Historie end nu, og derfor saa vi kun lidt til Familien udenfor København. - Faders Kusine Tante Wibeke var gift i Kbhvn. med Højesteretsadvokat, Kammeradvokat Blechingberg, der var en anset og formuende Mand, og derfor den i Familien, som der blev set op til, og som ogsaa skaffede mine ældre Søskende megen Fornøjelse i det selskabelige Hus, de førte. Jeg har ogsaa nydt godt af denne Gæstfrihed, men kun i Ny og Næ. - Moders slægt boede alle i Slesvig og Holsten; hun selv var Præstedatter fra Amrum - og den Side af Familien kender jeg kun meget lidt til. Betingelsen for at pleje Familieforbindelser ligger væsentlig i, om der er Velstand i Familien. Har man ikke Raad til at se Familien hos sig, saa dør Forbindelsen ud i næste Generation, og det er Skade; thi naturligt er det dog, at man først og fremmest søger sine Venner i Slægten. Broder Peters og mine Børn kender kun lidt til hinanden, hvilket noget skriver sig fra Forskel i Alder; men kunde vi Brødre hyppigere bringe vore Børn sammen, vilde det være os en Glæde, og det vilde ogsaa knytte Børnene til hinanden. Søster Emilies Børn, der bor i Tyskland, kender vi næsten intet til. Broder Augustes og Fætter Georgs Børn samt Søster Doris Jørgensens Børn er heldigvis noget mere kendte med vore; de passe bedre sammen i Alder.

Oldenburg og Rothe.

I Vinteren 18⁵³/54 gjorde jeg Bekendtskab med to unge Mennesker, Valdemar Oldenburg og Tyge Rothe, der en skønne Dag stod i mit, eller rettere min Faders Værelse, og var komne for at se til mig. Oldenburg og Rothe var Neveuer af Broder Augusts Hustru Amalie, og jeg formær, at det er August, der har sendt dem op til mig. Jeg var noget forlegen ved dette første Møde, og jeg erindrer, at det ogsaa generede mig, at jeg ikke havde mit eget Værelse at byde dem ind i, hvilket naturligvis var meget latterligt, da Fader ikke var hjemme; men Drengene ville hellere byde Kammerater ind i en Sprække, som er deres egen, end ind i en Andens større Salon. O og R var begge i Latin-skole, og dette Bekendtskab førte til et Venskab for Livet imellem mig og Birkedommer, senere Overpræsident V. Oldenburg og Slotsgartner Tyge Rothe; desværre døde Rothe for nogle Aar siden. Med Valdemar O. staar jeg endnu i trofast Venskabsforbindelse.

Om bord i Kadetskibet
fra 29/4-26/7 54.

Den 1 Jan 1854 fik vi en ny Kadetofficer, idet Falbe blev afløst af Holbøll. Kapt. Ipsen blev Chef for Kadetskibet dette Aar, C. Pedersen Meddommer, Skibsted, Holbøll, I. Tuxen. Læge Stenberg, Forvalter Aumont. Imellem Kadetunderofficererne var der sket den Forandring, at Ellbrecht havde faaet Afsked, O. Suenson var bleven Officer og Carl Bruun Underofficer i hans Sted. Den 29de April 1854 hejste Kadetskibet Kommando og gik straks til Nordsøen, hvor vi som sædvanlig holdt os i Nærheden af Doggers Banke, et meget kedeligt Sted, hvor man kun sjældent saa en Sejler, da det laa udenfor den almindelige Vej imellem Kanalen og Skagen. Den 27de Maj løb vi ind til Reykjavik og blev der i 4 Dage. Vi fik Stille udenfor Reykjavik, og vi roede da Korvetten ind til Ankerpladsen med store Aarer (Burkaarer), 4 Mand ved hver Aare, og der roedes i Takt efter Baadsmanspiiben, en Manøvre der morede Kadetterne, dels fordi den var ny for os, dels fordi vi som altid længtes efter at naa Land med dets store Forjættelser om Fornøjelser. Den 20 Juni kom vi tilankers paa Spithead Rhed ved Portsmouth og laa der i 3 Dage, hvilket naturligvis var en Svir for os; alene det at se Englændere, der talte rigtig Engelsk var os en Fornøjelse og saa at færdes i Portsmouth var noget Nyt og Interessant. Slutningen af Togtet tilbragte vi i Østersøen, og d. 26 Juli afgik vi fra Skibet.

Elev Sec.Ltn d.3/8 54.

Togtet var gaaet tilfredsstillende for mig og den 3 August 1854 fik jeg min Udnævnelse til SecondLieutenant i Marinen, og glad var jeg. Det første jeg anskaffede mig for min Gage var et Cigarfutteral, en Pibe og en Stok, nødvendige Artikler for at kunne træde op som "free and independent gentleman".

Nu havde jeg altsaa naaet mine Ønskers Maal og var bleven Officer med en Gage, som syntes mig uhyre, men som snart viste sig at være meget knap; thi jeg skulde fra nu af betale Alt selv, saavel Klæder som Ophold hos min Fader, hos hvem jeg fra nu af fik eget Værelse med lejede Møbler.

Paa Opmaaling i Kal-
lebodstrand 1854.

Den 25de Oktober kom jeg allerede i Virksomhed, idet jeg fik Ordre til at hjælpe Prltn. Falbe - den tidligere Kadetofficer - med at opmaale Kallebodstrand, hvilket udførtes fra et Ro Orlogsfartøj. Denne Opmaaling varede c. 4 Uger, og jeg havde i den Tid Tillæg til min Gage. Vi mødte tidlig hver Morgen ved Langebro og roede saa hele Dagen, hvilket saalænge det var mildt var ret morsomt; men da det blev saa koldt, at jeg knap kunde holde Instrumentet, hvormed jeg skulde maale, var det undertiden drøjt, og jeg erindrer, hvor blaa og rystende af Kulde, jeg jevnlig var, maaske især, fordi jeg ikke var paaklædt til en saadan Tur; thi jeg havde endnu ikke gjort Bekend-

skab med Underbenklæder og Uldtrøjer. Jeg forstod ikke at klæde mig paa, og mente, at det hørte sig til at skulle fryse. Falbe havde en gammel Rom med sig og trakterede mig til Frokost med Snaps, men forøvrigt levede vi paa Smørrebrød uden at faa Varmt, før vi sent om Aftenen kom til vore Hjem. Da Opmaalingen var færdig paa Søen, hjalp jeg med Beregningerne, som udførtes i Falbes Hjem, og han var vistnok venlig imod mig, men jeg følte mig aldeles ikke som hans Ligemand, men som en Skoledreng, der skulde sidde pænt og regne sine Stykker. Der kom ikke noget gemytligt Forhold imellem os, skønt vi færdedes saa længe sammen; han 8 Aar ældre end jeg, havde været Kadetofficer, og han blev ved at staa som saadan for mig. Jeg var heller ikke meget frejdig eller dristig af mig, saa han betragtede mig vistnok som et Barn, og jeg begyndte at føle, at det ikke kom saa meget an paa "at synes som paa at være", og at der endnu manglede mig noget i at være en Mand. I

Min Selskabelighed. Løbet af Vinteren udviklede jeg mig desværre endel i "at synes", idet jeg blev buden til en Mængde Selskaber, isæt Baller; jeg gjorde Lykke paa Ballerne, og det er farligt; især naar man ikke har dagligt Arbejde ved Siden af, som kan bringe En ud over Baltanker. Mine Søstre var stolte over, at jeg var saa søgt, og efterhaanden som Aarene gik, og jeg bestandig blev søgt, blev dette Selskabsliv skadeligt for mig, idet det forhindrede alvorligt Arbejde, som jeg dog indvendig sukkede efter. Jeg er født med Trang til at bestille noget; jeg kan kun daarlig finde mig i Lediggang, og jeg har derfor altid haft lidt at pille med ved Siden af min Tjenestevirksomhed, men Talent i særlig Retning blev mig ikke givet, og jeg har derfor ikke haft noget bestemt, hvorom min Interesse kunde gruppere sig ved Siden af min Stilling som Officer. Det har mere været tilfældigt Sjøv, jeg har levet af, hvilket ikke er tilfredsstillende i Længden. Mennesker uden Talenter trænger til anvist dagligt Arbejde, der kan holde dem igang i Trædemøllen og saadant Arbejde har jeg til Tider haft; men jeg har ikke altid forstaaet at nyde det som et Gode; jeg er let bleven ked af det. Skriftlige Arbejder have i Reglen moret mig; en Vinter har jeg ogsaa beskæftiget mig med Konstruktionsstegning hos English & Hansen, hvor Hansen var en Bekendt af Fader. Til Tider, naar jeg havde Plads til det, har jeg snedkereret, hvilket morede mig. Jeg troer ikke, der er noget saa egnet til at drive Griller paa Flugten som legemligt Arbejde, helst noget, der interesserer, men i Mangel af andet har jeg endnu ifjor med megen Fornøjelse gravet, savet og hugget Brænde. Saadant Arbejde er godt baade for Sjæl og Legeme, og jeg tror, at unge Mennesker bør beskæftige sig lidt paa den Maade og ikke se ned paa det Arbejde som unyttigt, hvilket man er tilbøjelig til.

62

Den 1ste Januar 1855 deltog jeg i den Deputation fra Marinen, der som sædvanlig overbragte Kongen Marinens Nytaarslykønskning. Vi var ialt c. 12 Sø-officerer førte af Vice-Admiral Mourier, og Couren fandt Sted på Christiansborg Slot. Kongen, Frederik d VII, iført Vaabenfrakke og Fantasi-Hjelm med forgyldt Løve ovenpaa Hjelmen, modtog os i ~~Førgemakksix~~ Trongemakket, hvor Tronstolen med Baldakinen over stod paa en med Tæppe belagt Platform, der fyldte omtrent 1/3 af Værelset. En Kammerjunker stod ved hver Dør, og det Hele var saaledes festligt, og jeg naturligvis imponeret af Øjeblikkets Storhed, da jeg skulde stedes for Allerhøjstsammes Aasyn. Vi stod i en Kreds om Tronen, Admiralen afleverede en lille Tale, og saa svarede Fr.VII omtrent saaledes: "Jeg takker Hr. Vice-Admiralen og Dhr. for den Lykønskning, De har bragt mig fra Marinen ----- De ved, at Marinen altid har været Kongen kær og ligget ham paa Sinde ----- Det gaar som der saa smukt staar i Sangen-----" Derpaa en lang Pause under hvilken Kongen rolig spadserede nogle Gange frem og tilbage paa Platformen, grundende paa Sangens Ord. Forlegenheden bliver større og større hos Tilhørerne; men saa standser Kongen slaar ud med den Stridshandske beskyttede Haand og siger: "Ja jeg kan (sku?) ikke huske Ordene, men Meningen er, at Kongen altid har sat Pris paa sin Marine. Farvel mine Herrer, " og saa var den Audients forbi, hvorpaa vi gik, Alle oprømte; men Andagten var gaaet fløjten.- Kaptltn. Knudsen morede sig saa godt, at han ikke kunde vente med at give sine Følelser Luft; men inen^d han endnu var ude af Døren vender han sig om til sin Bagmand og siger: "Det var da forbandet, at han ikke gav os Melodien, saa skulde vi nok givet ham Ordene." Jeg har ikke mere end den ene Gang hørt Fr.VII forsøge sig med en længere Tale, saa jeg har ikke noget stort Indtryk af hans Veltalenhed. Man sagde, at han undertiden kunde sige treffende Ting. Jeg har nogle Gange hørt ham paa Christiansborg Ridebane, naar han kom frem paa Slottets Altan for at takke for Mængdens Hurraraab, og saa sagde han altid med kraftig Røst det samme, nemlig: "Tak skal I ha'e, Gaa nu hjem og hils jeres Koner og Børn," og det gjorde Indtryk, fordi han var afholdt af Mængden, fyldte godt paa Altanen og havde en kraftig Stemme. * Ellers erindrer jeg ham bedst paa en hvid Hest, iført Hjelmen med Løve, fulgt af et stort Følge, ridende i rask Trav paa Volden, som vi havde ud for vore Vinduer. Da Nørreport blev reven ned for at give Luft ind i Byen, forbandt man af Hensyn til Kongens Rideture de to nu adskilte Volde med en Bro, saa at han kunde ride lige ud uden at skulle ned og op ad Bakker. En stor Del af Aaret boede han paa Frederiksborg Slot, indtil det en skønne Dag brændte; men han saaes ikke hyppig i Kbhvn. Tilfods saaes han aldrig paa Gaden; han var altid i stort Optog, og

Fr.VII og Grevinde
Banner.

holdt i det Hele af at omgive sig med theatralsk Effect. Rød Fez har jeg set ham i, og man sagde, at han i sin Vogn havde en halv Snes Hovedtøjer, som han skiftede med under Kørslen. I min Familie var man ikke begejstret for Fr.VII, fordi man fandt, at hans huslige, lidet kongelige, Liv med Grevinde Danner var upassende for Kongen, og det var jo ogsaa sørgeligt fat, naar Kongen ikke formaaede at faa Landets Damer til at komme til sig. Alle hans Bestræbelser i saa Henseende mislykkedes, og da Rygtet sagde, at nu skulde Grevinden, den tidligere Modehandlerinde med tvivlsomt Rygte, gøres til Landets Dronning, saa mødte Oppositionen kraftig. Erik Bøgh skrev til Casino Stykket "Grevinden og hendes Søskendebarn", som i lang Tid opførtes for fuldt Hus, og Publikum sang med og jublede, naar det fra Scenen lød: "Jeg hader den, som steg fra Dybet - Bedækket med sit Folks Foragt, - Som nu behersker hele Krybet - Med ranet Gods og stjaalen Magt."- Grevindens højre Haand, Kammerherre Berling, blev i den Tid insulteret paa Gaden. En Mand kom saaledes en Dag til ham paa Slotspladsen og spurgte høfligt, om det var Kamhr.Berling, og da denne sagde "Ja", spyttede Spørgeren og sagde "Fy for Satan". Grevinden blev da ikke Dronning, og hun levede meget p^yant og tilbageholdende efter Fr.VII^s Død. Den folkekære Konges Statue rejste man imidlertid Landet over, næsten hver By har sin; han var jo Grundlovens tilfældige Giver, og folkelig var han.

I Decbr. 1854 fik vi en ny Marineminister, idet Bille gik af, og min for-
dums Lærer Komdr.Michelsen overtog Marineministeriet. I Januar gennemgik jeg en Artilleri-Exercerskole ved Værftet, hvilket ikke morede mig, mest fordi jeg, som de fleste af mine Kammerater, ikke havde den tilbørlige Respekt for Exercits og hvad dertil hører; vi vilde være Sømand, men havde Uvilje imod alt, der smagte af Soldatervæsen. Nu er man ifærd med at vende op og ned paa Tingene, nu er der kun ringe Plads til Sømandskab. Saaledes have Tiderne forandret sig, og det er svært for de Gamle at følge med. Jeg er opdraget i Sejlskibet, med Troen paa, at den gode Manøvre gjorde Udslaget i en Kamp; nu er Sejl-Rejsningerne forsvundne; vi leve i Panserskibe med store Kanoner, Maskiner og Torpedoer. Ak, hvor forandret, en sørgelig Forandring, idetmindste for os Ældre.

Bord i Vagtskibet
ved Helsingør 1855.

I Aaret 1855 udkommanderedes jeg med Vagtskibet ved Helsingør, Korvetten Flora, det tidligere Kadetskib, hvor jeg tilbragte 9 Maaneder. Vi sejlede til Helsingør i Marts og havde saa ikke Ankret af Bund, før vi sejlede hjem i December. - Kaptltn. Wulff var Chef, Prltn. Jacobsen Næstk., og Falbe, Friis og jeg Lieutenanter til den daglige Tjeneste. Gerber Læge og Mühlen-

stedt Forvålt. Det var en meget attraaet Post at blive Chef for Vagtskibet ved Helsingør, thi Chefen fik 1 Mark (33 Øre) af hvert Skib, der passerede, hvilket i gode Aar betød 4.000 Kr. i Lommen. Wulff hørte til de Heldige, der fik denne Bid med. De følgende Aar afløstes Sundtolden, og Vagtskibet hørte da ogsaa op. Det var Skik, at Chefen boede i Land, og Wulff fulgte i saa Henseende Skik og Brug; han kom i Reglen lidt ombord hver Dag, og gav forevrigt sine reglementerede Middage for Officererne ombord. Ved en saadan fortalte Ltn. Friis ved Desserten (Rosiner og Mandler) en Historie om en Næstkommenderende som "spillede første Violin", hvilket morede os, fordi vor Næstk. netop spillede den Rolle i høj Grad, medens Chefen var N^o O. Midt i Fortællingen erindrer Friis, at Slutningen af Historien var lidt fedtet, og han gør derfor Wulff en Undskyldning, forinden han fortsætter; men da den skikkelige Mand svarer: "Jeg holder nok af en fedtet Historie til Rosiner og Mandler", saa brast vi ud i Latter og morede os nok saa meget over Chefens naive Svar, som over Friis Historie. Tjenesten skiftede imellem Falbe, Friis og mig saaledes, at vi havde en Dag Vagt ombord, næste Dag Brovagt iland og tredje Dag fri. Brovagten bestod i, at vi opholdt os paa et dertil lejet Værelse ved Havnen og skulde møde med Soldater, hvis der forefaldt Slagsmaal eller anden Uorden imellem de mange fremmede Søfolk, der paa Grund af Sundtolden færdedes i Havnen. Det var imidlertid sjældent, at der hændte noget i det Aar, jeg gjorde Brovagt, og jeg indser ikke ^{at} ganske unge Officerer, som jeg var, egentlig egnede sig til at træde op imellem Fremmede, der sloges; et Par Politibetjente vilde være mere paa Plads. Det blev da heller ikke taget strengt med Tjenesten, og vi spiste i Byen, enten paa Hotellet, ved table d'hote eller vi blev budne ud. Helsingør var dengang i sin Glansperiode, og der boede endel velhavende Folk, som førte stor Selskabelighed, og gerne saa Officererne hos sig, saaledes: Apotheker Stenberg, Commandørerne Snedorph og Prosilius, den engelske Konsul Tailor og en Familie Deacon, der havde 4 á 5 smukke Døtre. Deacon var Leverandør til den engelske Flaade, hvis Skibe jevnlig laa ved Helsingør, idet Krigen mellem Rusland paa den ene Side og England, Frankrig og Tyrkiet paa den anden Side førtes endnu i dette Aar. "Bornarsund" var bleven bombarderet Aaret før, og i 1855 var det Sveaborgs Bombardement, der var den væsentligste Begivenhed i Østersøen, medens i Sorte Havet Sevastoplos Erobring bragte Krigen til en Afslutning. Hos Familien Deacon gjorde jeg Visit i Følge med en dansk Artilleri-Lieutenant Bartholin, der laa paa Kronborg, og som ønskede at følges med mig, da han ikke kunde et Ord Engelsk. Det traf sig saa uheldigt, at kun Fru Deacon var hjemme, og vor Konversation gik derfor snart istaa, dels fordi vi kun havde faa Berøringspunkter og især, fordi jeg næsten aldrig hav-

Selskabelighed i
Helsingør 1855.

de talt Engelsk før; vi maatte afhandle Temaet Vejret endnu engang, og saa forsvandt jeg med min aldeles stumme Artilleri-Lieutenant. Senere kom jeg hyppigt i Huset og Samtalen med de unge smukke Piger gik forbavsende let. Det var vistnok i Deacons Hus, jeg gjorde Bekendtskab med en "midshipman Peter Simple", der hørte til en engelsk Hjuldamper, som laa flere Maaneder paa Helsingørs Rhed. "Simple" var en flink, ung Mand, som virkelig hed "Peter" ligesom hos Marryat, vi færdedes meget sammen og gjorde blandt andet Rideture til Fredensborg, hvilket gik meget godt, skønt ingen af os havde lært at ride; men vi havde lært at holde os fast paa en Paa i en Storm, naar Skibet slingrede, og vi syntes derfor, at det var en Bagatel at bide sig fast paa en Hest. Vi morede os dejligt sammen, og han lærte mig saa meget Engelsk, at jeg senere har kunnet klare mig i det Sprog. Den tids Mennesker var mere indsnevrede i Former og Etikette end Nutidens; man kendte ikke til Sport af nogen Art, navnlig var de unge Damer udelukkede fra enhver friere og selvstændig Rørelse. At en Dame skulde kunne færdes ene paa Gaden om Aftenen var utænkeligt, og Skøjteløbning, Velocipede og anden Sport laa fjernt fra dem. Det var endnu den franske Paryk Riddertid, der regerede, og Søofficererne fik et saameget friskere og friere Sving paa sig i Sammenligning med andre Herrer, fordi deres Opdragelse og Liv gjorde, at de emanciperede sig i høj Grad fra det, som Nutiden vilde kalde Latterlighed, idet de mere end andre traadte op som naturlige Mennesker. I Helsingør levede paa den Tid en fransk Sproglærer Hr. Seehusen, der var endnu mere naragtig end hans Samtid, hvilket særlig yttrede sig i hans lapsede Paaklædning. Han var dengang c. 40 Aar gammel, høj og spinkel, idetmindste i Benene, dog med svære Lægge i et Par meget snevre Benklæder med Stropper under Saalerne. Disse tynde Ben havde forskaffet ham Øgenavnet "Vovehalsen", og et Par brede Skuldre gav ham yderligere Krav paa denne Benævnelser. Hovedet var stort, smukt Ansigt med Knebelbart og en uhyre krøllet Paryk, en meget for lille Hat og en "stick", kort Stok, i Haanden. Han var en latterlig Figur, vel kendt fra Københavns Østergade, hvor han havde færdedes i mange Aar og erhvervet sig Navnet "vovehalsen". Figuren var saa unaturlig, at Manden absolut maatte være udstoppet, og det kom paa en^{for} ham bedrøvelig Maade for Dagens Lys, idet han en Middag havde drukket saa meget, at en af vore Officerer maatte følge ham hjem og klæde ham af. Det viste sig da, at Raden ved Hjælp af forlorne Lægge, Skuldre og Bryst samt Træklodser i Støvlerne ved Hælene (for at faa smaa Fodder), havde skabt sig sin Figur. Det første han spurgte om, da han vaagnede af Rusen var: "Hvem har klædt mig af igaar?" Denne mærkelige Mand var Ven med vor Forvalter Mühlenstedt, der var en tyk ~~mand~~ Mand med et rødt Ansigt, og paa hvem Klæderne hang som en Sæk, saa det var rigtignok jo Kontraster, der havde fundet

Observatoriet paa
Kronborg 1855.

hinanden. Mühlenstedt havde været Søkadet og stod derfor de ældre Officerer nærmere, hvilket i Forbindelse med at han havde Lune gav ham en vis Anseelse. Han boede iland og spiste paa Hotellet sammen med Seehusen. Fra Vagtskibet blev der hver Middag Kl. 12 givet et Tidssignal til Underretning for de paa Rheden liggende Skibe. Vi havde i den Anledning Kronometer ombord, og dette reguleredes ved Observationer, som Officererne gjorde paa et Observatorium paa Kronborg Bastion. Jeg var oftere deroppe, og særlig erindrer jeg en Aften, hvor Lt. Friis og jeg var sammen paa Observatoriet, omtrent ved Midnattid. Vi skulde ved Hjælp af den i Observatoriet værende store Kiggert observere en Stjerne i Meridianen, og Stjernen stod saa højt paa Himlen, at vi maatte ligge paa en Stol for at faa Øjet under Kiggerten. De til Observationen nødvendige Forberedelser var gjorte, Beregningen udført, Kiggerten indstillet, og Friis laa nu paa Ryggen og ventede paa, at Stjernen skulde komme i Kiggerten. Da det varede ham noget længe, begyndte han at tale om, at han maaske havde gjort en Fejl i Beregningen, og vi gav os begge til med Iver at gennemgaa Beregningen, og Blodet steg os til Hovedet under dette Arbejde, da vi frygtede for, at Stjernen skulde slippe fra os. Det blæste friskt udenfor, og Vinden tog jevnlige i det lille Træhus, vi var i; Penduluret slog sine ensformige taktfaste Slag, der lød meget stærkt i den ellers os omgivende Stilhed. Pludselig hører vi i en Krog en underlig skrattende Lyd, og vi standse begge i vore Regnestykker og se betænkelig paa hinanden. Lyden hører op, men kort efter begynder den forfra. Vi blive mere og mere underlige ved dette Kogleri; Værelset, vi var i var kun 4 Alen i Firkant og oplyst ved en lille Lampe, saa at man netop kunde se hver Krog. Tilsidst efter gentagne Afbrydelser bleve vi enige om, at Lyden kommer fra et Stykke graat Papir, der laa i en Krog i Observatoriet. Vi blev enige om samtidig at gribe om Papiret - Ingen af de modige Krigsmænd vilde gøre det alene - for at fange det Uhyre, der gemtes i Papiret. Tilsidst viste sig urostifteren i hele sin Forfærdelighed, nemlig en stor Trælus, ^{som} Ved at kravle paa det ru Papir havde frembragt Lyden, der paa Grund af Nattens ~~Sikkæ~~ Ensomhed og Situationens Spænding var forekommet os som en Helvedes Larm. Vi blev noget flove ved dette Resultat, og endnu mere flove, da det viste sig, at Stjernen ikke havde ventet paa os, men var gaaet sin Gang forbi Meridianen smilende til de to forskrækkede Stjernetydere. Den næste Aften maatte vi saa observere igen, og dengang kom der ingen Trælus ivejen -

Apotheker Stenbergs
Bem.

Denne Fortælling minder mig om gamle Apotheker Stenbergs Fortællinger om de mange Syner, han havde haft. Han havde f.Ex. siddet i sit Apothek med sit Arbejde ved Vinduet. En bankede paa Ruden; han ser op, og hans Broder stod da udenfor paa Gaden og nikkede til ham. Han gik ovenpaa paa 1ste Sal for at

modtage Broderen, der ellers boede paa Landet; men der var ingen Broder. Den næste Dag fik han Meddelelse om, at Broderen var død Dagen før. Jeg synes, at Apothekeren sagde uden foregaaende Sygdom men det husker jeg ikke ganske. Den Gamle forsatte denne og lignende Historier med en saadan Overbevisning om, at der var foregaaet noget Overnaturligt, at man blev ganske underlig ved det. Man var i det Hele taget i det Hus stærk i at tro paa Spøgeri. En Aften kom jeg derop sammen med en Sibsløge Gerber og traf en Kreds af Ungdom, der sad i Halvmørke og fortalte Spøgelseshistorier. Gerber sad nogen Tid stille og hørte, men saa tog han Ordet og udmalede med livlige og stærke Farver en Situation i ^{i en} stor Have afsides beliggende Pavillon, hvori det spøgede. En Gæst skulde sove der, men vækkes om Natten ved at Sengetæppet langsomt bliver trukket af ham; han farer rædselsslagen ud af Værelset, og det viser sig, at det var en Hummer, hvis Kløer man havde forsømt at binde, som havde faaet fat i Sengetæppet. De unge Piger, der med stive Øjne havde hørt til, medens Gerbers Fotælling ~~hævede~~ fik Vandet til at løbe dem koldt ned ad Ryggen, bleve slukørede, næsten vrede ved den Slutning, der virkede som et godt kølende Pulver paa dem. Falbe og jeg deltog mest i Selskabeligheden i Helsingør, idet Friis holdt mest af at studere Søren Kierkegaard, og Forvalter og Læge begge var noget tilaars. Jeg holdt imidlertid mest af at komme ud alene, da Falbe trykkede mig; han var en meget smuk, elegant Mand, der ved at bevæge sig i Hofkredse havde faaet en vis Flothed. Naar han skulde iland til Brovagt medførte han en uhyre Baggage af Klæder og Toiletsager, men saa blev han ogsaa fin, naar han fik sig pyntet. Han satte Pris paa, at han ogsaa skulde gøre Standen Ære, naar vi var ude sammen, og jeg erindrer, at han lærte mig forskellige Toiletfinesser og blandt andet en Dag fik mig iført et af sine hvide Slips til Uniformskjole; vi skulde paa Bal sammen. At gaa med hvidt Slips til Uniform var et groft Brud paa Reglementet; men man tog det ikke saa nøje i saa Henseende dengang. Enhver Officer pyntede sig efter sin Smag; jeg erindrer saaledes af ureglementerede Klædningsstykker: Lang Silkekvast i Uniformshuen, sort Fløjelskrave indvendig paa Uniformsfrakken, lyseblaa Fløjels Vest med Ankerknapper og en Uendelighed af forskellige Overfrakker og Slag. Kjolerne kunde ikke knappes og uldne Tørklæder var ikke usete.

ombord i Thor.
23/5 56 - 23/6 56.

Den 20de Marts 1856 afsejlede jeg med Korvetten Thor til Østersøen med Kiel som Station. Kapt. Joh.Gottlieb var Chef; Prltn. T.W.Pedersen Næstkomd. Fremdeles var ombord Prltn. Prosilius, Secondltn^{ne} I.U.Holm. C.A.Garde og Blom. Læge Topp og Forvalter Aumont. Thor var forsaavidt et interessant Skib,

??

som det var vor først byggede Skruekorvet, bygget i 1851, og det var derfor et Skib, hvori der kunde læres Sejlmanøvrer og tillige Dampmanøvrer. I Sæen havde Prosilius og Holm Nattevagterne, medens Blom og jeg var betroede Vagten om Dagen. I Slutningen af April gik vi til Nordsøen og besøgte Færøerne; jeg maa her have faaet selvstændig Vagt ogsaa om Natten, formodentlig var Næstkommanderende, den kunstneriske begavede men brystsyge Pedersen var fritagen for Tjeneste paa Grund af Sygdom. Jeg erindrer idetmindste, at Prosilius løste mig af fra Hundevagt en Nat, det var taaget. Straks efter at jeg var kommen ned i mit Lukaf, bjergede han Sejl, og han fortalte mig senere i en advarende Tone, at vi straks, efter at jeg havde afgivet Vagten, var passerede en Fisker klos uden at se ham før i sidste Øjeblik. Jeg har formodentlig ført for meget Sejl i Forhold til Taagens Tæthed. Det gør unge Mennesker altid. Prosilius var, saavidt jeg ved, ude paa Prøvetur, idet han allerede dengang var fordrunken, hvilket han forbavsende godt forstod at skjule. Ved Chefens Bord var det ham umuligt at drikke mere end et ganske lille spids tilløbende Glas Rødvind, og hed Vin rørte han ikke; i Messen var han lidt mere ugenert, og navnlig mærkedes det om Søndagen, naar der var gratis Vin paa Bordet, idet Prosilius da lod sit Lune spille og fortalte saa uhyre morsomme Historier, at vi glemte at drikke; men, naar han saa tav, var ogsaa Flaskerne tomte af ham. Fuld saa jeg ham aldrig, men han gik formodentlig i en jevn Rus; idetmindste samlede Messeforstanderen os en Dag i Messen, medens Prosilius havde Vagt for at meddele, at Prosilius havde drukket i Smug det meste af vor store Vinbeholdning, og vi opfordredes derfor til at bestemme, hvor megen Vin, vi ønskede os forbeholdt, saa kunde Prosilius faa Resten. En vittig Herre var han, og han spillede morsomt Komedie, naar han fortalte. En Dag, medens vi laa i Kiel, kom en Bekendt af ham, en Landofficer, ombord for at besøge ham. Vi samlede i den Anledning i Officersmessen, hvor der trakteredes med Sherry, Rosiner og Mandler. Landofficeren kedede os ved sine lange Fortællinger, saa at vi ønskede, han ville gaa. Men saa fortæller han om et Bal, der havde været hos General Krogh paa Slottet i Kiel; fortæller vidtløftigt om nogle Tableauer, der havde været og udbreder sig i sirlig Selskabstone affektet om hvor varmt, der havde været og anfører som Exempel, at der var saa varmt, at han havde "transpireret" tre Sjørter igennem den Aften, hvorpaa Prosilius falder ind med: "Det var den Onde tordne mig godt svedt!" hvorefter han tømmer sit Glas og gaar op paa Dækket til Landofficerens store Forbavselse. Dette noget grovkornede Udbrud kom som en velgørende Byge i en lummer Luft. Prosilius forfaldt senere mere og mere; han døde 4 Aar senere af Delirium. Ltn. Wilhelm Pedersen, der allerede dengang var en bekendt Kunstner, idet han f.Ex. havde illustreret Andersens Eventyr, var en meget elskværdig Person, som med Pen og Blæk tegnede mange ypperlige Billeder om Aftenen i Messen, medens vi andre passerede omkring ham. Forvalter Aumont var

Ltn. Prosilius.

en i sin Tid bekendt Portraitmaler, men maatte opgive Kunsten paa Grund af Øjensygdом, og Holm var Litterat, saa det var en i flere Henseender godt besat Messe. Saavidt jeg ved er hele Officersbesætningen nu uddød; kun jeg er tilbage.

Det interesserede mig naturligvis at se Færøerne; vi besøgte Thorshavn og gjorde en Tur om imellem Øerne, der er nøgne, høje Fjelde, der rage lige op af Havet med dybe, men meget smalle Sunde imellem sig, hvorfra man nu og da faar Udsigt til smilende grønne Dale. Befolkningen er fattig, men nøjsom og elksværdig. Det glædede mig saaledes at gøre Bekendtskab med Lodsен, der blev ombord i Skibet under vort Ophold. Det var en velvoksen, kraftig Mand i graa Jakke, Knæbenklæder og en lille Hue. Han sagde straks: "Du" til mig, idet han bemærkede: "Jeg har kendt din Fader, da han var her med "Gefion" med Kronprindsen (den senere Fr.VII) ombord; jeg kunde godt lide ham." Færøerne havde dengang Faar, men ingen Svin, og Lodsен ~~havde~~ vilde ikke være ved, at de ikke havde Raad til at opføde Svin; det Kød vilde man efter hans Mening ikke spise paa Færøerne. Dog tog han godt til sig en Dag, vi fik Svinesteg til Middag. Og da vi spurgte ham, hvad han havde spist, nævnede han stolt "Oksekød". Oplyst om sin Fejltagelse mente han, at han nok i Fremtiden vilde spise Svinekød, naar det smagte saa godt. Vi fik Figner til Dessert, og det kunde han ogsaa lide; han troede, at de voksede i Danmark. Landfogden paa Stedet gjorde en Fest for os med sur Rødvин. Amtmanden var bortrejst og derfor maatte Landfogden eller "Ladefogden", som Gottlieb kaldte ham, representere Øen. Han drak selv saa tæt, at han var noget desorienteret efter Middag, og jeg erindrer ham siddende i en Lænestol med en lang Pibe, som hans halvvoxne Søn jevnlig sendtes ud for at tænde i Køkkenet, fordi han ikke formaaede at holde Ilden vedlige i den. Den 23de Juni var Togtet endt, og vi lagde ind i Flaadens Leje for at takle af. Jeg blev ansat som Inspektionsofficer ved Takkelvæsenet, og jeg tilbragte Vinteren og en Del af Foraaet der med forskellige Arbejder, som morede mig, og i min Fritid lærte jeg at dreje paa Drejerværkstedet paa Orlogsværftet. Det vilde være uoverkommeligt at nævne de mange Huse, jeg blev indbuden til i Løbet af Vinteren, og jeg skal derfor kun nævne nogle af de anseligste: Hos Prins Christian (nuværende Konge) og hos Prins Ferdinand og Caroline var jeg paa Bal i Reglen 1 á 2 Gange om Vinteren; men jeg spillede ikke nogen Rolle der, jeg var for tilbageholdende og for stolt til at udsætte mig for at faa Kirsebær Stene i Øjnene. Jeg erindrer, at Kgl. Skuespiller, senere Instnuktor, Hødt en Aften var indbuden hos Prins Ferdinand, og at nogle adelige Labaner stod i en Kreds og talte uforskammet højt om ham med Bemærkninger om, at han formodentlig var buden for at gøgle for Herskaberne. Hødt hørte disse Bemærkninger og satte Pris paa, at jeg straks efter nærmede mig ham, hvilket havde til følge,

Færøerne.

Orlogsværftet

56 7

elskabelighed i

thvn.

al-Bekendte

at vi senere hilstes, naar vi mødtes paa Gaden. I afdøde Excellense Halls Hus har jeg ogsaa været; han var Elskværdigheden selv, hun en højst mærkelig Dame, der lagde an paa at være aparte; men disse Mennesker er beskrevet saa mange Steder, at jeg ikke skal fortælle videre om dem. I Biskop Martensens og Provst Münters Hjem dansede jeg ofte.

Hos Grosserer Alfred Hage, der var Folketingsmand og fremragende Demokrat, kom jeg til Selskaber, hvor foruden Unge tillige Rigsdagens Medlemmer, fra Ministre til Bønder, var samlede. Det var et interessant Selskab med L'homme, Whist og Trekort-Borde samt Dans for de Unge, der morede sig særlig godt, naar en af Damerne for Løjers Skyld fik en rigtig Bonde med Vadmels Kofte og Vandstøvler til at danse rundt med sig.- Assurance-Mægler Edv. Hvidt inviterede mig foruden til elegante Baller tillige til fine Middags-selskaber, hvilket dengang ikke var almindeligt og derfor saa meget mere skattet. Hos Minister Michelsen har jeg været til Soiré sammen med Diplomat, Ministre og andre Stormænd. Jeg talte her med H.C. Andersen, der fortalte en Historie om sig selv. Nulevende Geheime-Etatsraad Krieger, der dengang var Minister, havde "Det Dygtige" mere i Hovedet end i Benene. Jeg saa ham træde paa en Dames Slæb, og et Skridt tilbage og træde en Herre paa Tæerne, og for at gøre Undskyldning der puffe en Dame i Maven, saa at han stod ene imod en Trippelalliance til Latter for de Omstaaende. Denne Mand var det man i 1864 sendte til England for at drive Fredsforhandlinger for os; men Resultatet blev ogsaa derefter. En Aften var jeg første Gang indbudt til Dans hos Fru Braae paa Nørregade. Da jeg kom ind i Selskabet undrede det mig, at der var saa mange Jøder, og at jeg, der kom saa meget omkring - Ingen kendte. Jeg søgte efter Vertinden, som jeg havde gjort Visit hos og altsaa kendte af Udseende, men kunde ikke kende hende. Jeg spurgte mig da for og erfarede, at jeg ved en Fejltagelse var kommet i selskab hos Redaktør Goldschmidt, der boede i Huset ved Siden af Fru Braae, hvorpaa jeg skyndte mig med at finde min rette Salon for den Aften. Det kunde hælde, at jeg var paa Bal hver Aften i Løbet af en Uge, hvilket naturligvis var for meget. Indførelsen af en ny Dans "Les lanciers" foranledigede endel Selskabelighed, idet man i flere Huse arrangerede Dansepartier for at lære Dansen, og jeg hørte til flere saadanne Partier. En anden Fornøjelse, nemlig Komediespil, blev ogsaa udøvet i saa stor Udstrækning, at det blev kedeligt; thi enhver Ung troer naturligvis, at han har Talent i den Retning, og at Andre ogsaa bør nyde godt af det. Man saa derfor megen slet Komedie. I det foregaaende har jeg omtalt de Hjem, hvori jeg hyppigst kom sammen med mine Søstre. Desuden var der et Hjem, hvor jeg i mange Aar kom ene temmelig regelmæssig hver Søndag, og det var hos afdøde Etatsraad, Landskabsgartner Rudolph Rothe, Tyge og Johannes Rothes Fader.

Hans Hjem.

Han boede i Gartnerboligen ved Indgangen til Frederiksberg Have, og Tyge Rothe var dengang ansat i Botanisk Have, som laa i Ny Havn bag Charlottenborg. Der søgte jeg hyppig ind til Tyge, han læste Botanik med mig og jeg læste Engelsk med ham, og om Søndagen fulgtes vi til hans Forældres Hjem og havde nogle dejlige Søndage der. Det var et Hjem saa sirligt, som jeg ikke ved at have set andetsteds. Gulvene uden en Plet, Lofter og Vægge uden en Skjold, et net Møblement, og Dug saa ren, at den absolut maa have ligget paa Bleg i Haven. Etatsraaden imponerede mig, den høje, ranke Mand, med det hvide Halstørklæde, den rolige, belærende Tone hvori han talte, Alt gjorde, at jeg syntes, han var en overordentlig fin og dannet Mand. Han elskede Musik

Etatsraad Rothe.

og fandt, at Balletten var den fineste Skuespilkunst; hans smukke Datter Marie - senere gift med General Koefoed - spillede udmærket, og hun maatte regelmæssig producere sig, særlig blev "Don Juan" sat højt. Jeg forstod mig ikke paa Musik; men det turde jeg næppe sige i den Kreds, og Følgen var ogsaa, at Oldenburg og jeg, som var de sædvanlige Søndagsgæster, bildte hinanden ind, at vi havde en stor Nydelse af at høre Musik. Vi gik i mange Aar i teatret, hvergang "Dom Juan" gik og opnaaede ogsaa at faa endel af Numrene saaledes banket ind i Hovedet, at jeg endnu kan dem udenad. Man sværmede ogsaa for Holberg og kunde citere ham i det uendelige, hvilket havde tilfølgende, at jeg ogsaa maatte sætte Holberg over Alt, skønt jeg i Virkeligheden slet ikke var saa begejstret. Det er Skade, at man er saa taabelig at lade sig saaledes kommandere; men jeg har vel ikke været anderledes end de fleste unge Mennesker er. Etatsraadinden var, eller rettere er, thi hun lever endnu, en nydelig Dame, Kvinde til Fingerspidserne, maaske lidt for dydsiret. Det var et Hus, hvorfra al raa og udannet Tale maatte være som blæst bort, og skal jeg sige noget imod Huset, saa skal det være, at det var for udsøgt artigt, manglede noget af det naturligt menneskelige. Deres Bord var ikke særlig rigt, men super probert, og Maden ypperlig, hvilket var naturligt, da hun, som var Datter af Kogebogens Forfatterinde, Fru Mangor, naturligvis ikke ville gøre sin Moder Skam. Bordet begyndte med Bordbøn, idet hver bad stille for sig, hvilket jeg dengang ikke havde Ro eller følte Lyst til, da jeg mest var optaget af at passe paa, naar Etatsraaden var færdig; men nu tænker jeg med Glæde derpaa og tillige med Anerkendelse; thi de var det eneste af de Huse, jeg kom i, hvor det fandt Sted. Dog maa jeg tilføje, at min Fader altid foldede Hænderne før og efter Middagsmaaltidet, men der blev heller ikke sagt noget. Jeg synes, at i et christent Hus kan man nok bede idetmindste en Gang daglig sammen, og jeg har derfor i mit Hus indført Bordbøn, som nu er bleven mig saa kær, at jeg savner det, naar vi af Hensyn til Fremmede udelade det, og jeg vil haabe, at selv om mine Børn nu ikke have megen Tanke ved Bordbønnen, at de dog, naar de blive Ældre, ville ogsaa derigennem mindes, at de er opdragne i et Hjem, som dog idetmindste ønskede

Bordbøn.

at være Christus Venner, selv om de maaske ville finde, at det kun lykkedes i ringe Grad. Ved Middagsbordet hos Rothes kunde Etatsraaden pludselig sige til en af Sønerne: "Vil Du være saa god at holde Tale" om:-----det eller det, og Sønerne efterkom Opfordringen, rejste sig lidt efter og sagde Noget. Jeg erindrere nu hverken Tema eller Udførelse, men jeg sad i Uro for at en saadan Anmodning skulde bliver rettet til mig, hvilket dog aldrig skete. Kort sagt ugenert var jeg ikke, men bæret og beundrende. Efter Middag fik vi Unge os en Cigar og i Reglen en L'hombre, og det var egentlig det Bedste ved Dagen; thi der var baa- de Aand og Humør i Tyge og Valdemar Oldenburg, saa Spillet krydredes med megen Munterhed. Undertiden indbød Rothes mig til Familieselskab, hvor Etatsraaden havde sine mange dygtige og begavede Sødskende hos sig. Disse Selskaber var baa- de morsomme og interessante, og det var egentlig mærkeligt, at man tog mig med der, da det var en ældre Kreds og tilmed den nærmeste. Det har vel været for at gøre Tyge Rothe en Fornøjelse, men man har da heller ikke haft noget imod mig, siden man tog mig med. I den Rotheske Familie kaldte man Tyge, Valdemar Oldenburg og mig for Trekleveret, og vi holdt ogsaa godt sammen. I disse Familieselskaber blev der holdt Taler ved Bordet saavel af Konferentsraad Vigge Rothe (Jernbanedirektøren) som af Etatsraaden. Efter Bordet var man overgiven, og de gamle Mennesker dansede, gerne "Francaise" med en Mængde pudsige Trin og Fagter. Særlig morsom i denne Dans var Kommandør Andreas og Overretsprokurator Peter Rothe samt Svigerinde Amalie Garde og hendes Søster Hanne Petersen (Konferentsraad Petersen). Jeg bidrøg naturligvis ikke meget, men jeg morede mig godt, og syntes det var en Ære at være med, hvilket jeg synes den Dag i Dag; thi det var en virkelig morsom og intelligent Kreds.

Bord i "Niels Juel" 1857.

I Slutningen af August 1857 var jeg paa et 6 Ugers Togt med Skruekorvetten "Niels Juel", Komd. Kapt. van Dockum var Chef. Kapt.-Ltn. Holst Næstkommanderende, Kapt.Ltn. C.Hedemann, Pr.Ltn. Holch og C.Holbøll Secondlt. Christian Morgenstjerne, C. Garde og Jespersen. Desuden var Kommandør Braün med som Beseilingskommissær. Vi anløb paa dette Togt Cherbourg. Medens vi laa der kom Dronning Victoria en Dag ind paa Rheden med sin Yacht "Victoria and Albert". Hun ankrede ikke, men løb ind af det ene Indløb til Rheden, fik sin Salut og løb derpaa ud af det andet Indløb. Vi undrede os over dette Besøg, og man sagde os, at det ikke var usædvanligt; hun tog sig jevnlig en saadan Lysttur. v.Dockum var en meget myndig Mand og hans Opførsel overfor Komdr. Braün undrede os, idet han næsten intet Hensyn tog til ham, hvortil Braün ogsaa opfordrede ved sin Optræden, idet han havde en Mængde Sømandskab i Munden, men ikke i Virkeligheden. Han bad ikke om at faa Brødbakken; men han kunde sige: "Forhal mig den Brødbakke", eller naar

75
en Kop væltede hed det: "Den kærtrede" o.s.v. I Cherbourg kom en del Vaskekoner en Dag ombord, Braün var indladende med dem for at snakke Fransk, hvilket senere foranledigede, at v.Dockum gjorde Løjer med ham om den Lykke, han havde gjort hos Vaskekonerne, men tilføjede han: "de har nok bemærket, at du havde to Sæt Flipper paa, og at Du derfor var en god Kunde". Den snavsede Flip kunde nemlig ses indenfor den rene. Jespersen og jeg delte Lukaf, og jeg erindrer, at jeg engang barberede ham, hvilket formodentlig er første og sidste Gang jeg er optraadt som Barber. Marinemaler E.Larsen gjorde Togtet med for at gøre Studier, og han var meget flittig og opslog sine Studier til Tørring paa Messens Dæksbjelker i saa stor Udstrækning, at Chr. Hedemann en Dag spydig bemærkede, at Larsen nok vilde gøre os søsyge. Han lovede mig et Billede af Fregatten, men det glemte han senere - og saa døde han. Dengang var det almindeligt, at Underofficererne kommanderede Mandskabet under Exercits; men Admiral Bille mente, at Officererne selv burde gøre det, og da han kom ombord som Flaadeinspektør beordrede han Lt. Grev Holch, der var Chef for Batteriet, til at kommandere Exercitsen. Det kunde Holch aldeles ikke; han havde vist aldrig prøvet paa det. Da han derfor fik Ordren, kaldte han højt paa Overkanoneren og beordrede ham til at suflere sig. Bille saa lidt paa den Forestilling, som tog sig ret pudsigt ud; men han fik snart nok, og gik sin Vej uden at sige noget. v.Dockum var lidt yngre end Bille, han havde nogle Aar tidligere været Marineminister og følte sig for stor til at blive inspiceret af Bille. Dette viste sig blandt andet ved, at da Bille vilde gaa i land sagde han til v.Dockum, om han ikke havde en Bid Brød at byde ham, hvorpaa v. Dockum med høj Røst beordrede Hovmesteren til at sætte noget frem, men tilføjede: "Skynd Dem Hovmester, Admiralen vil snart i Land", Bille nød noget staaende og gik saa, næppe glad over den Inspektion.

Vinteren 1857/58 var jeg ansat paa Orlogsværftet og nød forøvrigt som sædvanlig Selskabelighed i stor Udstrækning. Desuden havde jeg i Forening med nogle af de nærmeste Kammerater dannet en Klub - Kartoffel Klubben kaldet - et navn den fik, fordi Aftensmaden hyppig bestod af varme Kartoffler, Sild og et Stykke Ostebrød bagefter, og Kartofflerne var saaledes det væsentligste i Maaltidet. Vi var 8 Kammerater i Klubben og samledes hos en Jødefamilie, der Samlingsaftenerne overlod os deres Dagligstue. Møderne begyndte med Diskussion om et eller andet Emne, og jeg, der var Formand, dirigerede og mulkterede strængt, saa at Mulktkassen voksede tilfredsstillende. Saa spiste vi til Aften og spillede derpaa L'homme. Det var fornøjelige Timer, vi tilbragte paa denne Maade, og Kammeraterne mindes den Tid ligesom jeg med udelt Glæde.

ombord i Fregatten
Bellona 1/5 58-
7/9 58.

I Slutningen af Maj 1858 gik jeg tilsøs med Sejlfregatten "Bellona" med Orlogskapitajn Baron Dirckinck Holmfeld som Chef. Kaptltn. Sigvard Lund var Næstkomdr. Løjtnanterne I. Albech, C. Wrisberg, A.B. Rothe, Morgenstjerne, Charles Hansen, C.A. Garde, O. Irminger, Koefod, Thalbitzer. Læger Bech og Rohde, Forvalter Nielsen.

Fregatten var bestemt til at være Artilleriskib til Værnepligtiges Uddannelse, og den havde derfor Station udfor Vedbæk, hvorfra vi kun lettede 1 á 2 Gange om Ugen for at indøve Mandskabet ogsaa i Sejlmanøvrer. Det var en ny Øvelsesmaade, som Bille havde indført, medens han var Marineminister. Tidligere gik Alt ud paa Sejlads og paa at gøre Besætningen til dygtige Sømænd; men Bille havde set, hvorledes man i Frankrig lagde Vægt paa at uddanne Matroserne ogsaa til Artillerister, og han drog sig Erfaringerne fra Eckernførde i 1849 til lære hvor man havde set, hvor nødvendigt det er at kunne skyde saa, at man træffer Maalet, og han gennemførte Eksercerskoler og Eksercerskibet ved Vedbæk, vistnok til stort Held for Marinen. Bille var i det Hele taget en oplyst og fremadskuende Mand. Han er saaledes oftere traadt op imod den Uvillie, der i Marinen næredes imod Hæren, og han virkede forstandigt paa Samarbejde mellem de to Værn. Men ellers var han en hensynsløs og i Omgang en meget ubehagelig, egoistisk Person, der ikke havde mange Venner i Marinen. Jeg kommer oftere til at omtale ham ix senere og nævnet kun dette for foreløbig at karakterisere ham, skønt jeg vel indser, at det, jeg saaledes skriver her om forskellige Personer, maaske er for løst henkastet. Men jeg vil jo ikke skrive en Karakteristik af Andre, men kun meddele det Indtryk, de i Hovedsagen har gjort paa mig, særlig for saavidt de blive Handlende i de smaa Begivenheder, jeg fortæller. -

Admiral Bille.

Store Folk - som Bille og v. Dockum - kan der naturligvis siges meget mere Godt om end det Lidt, jeg har skrevet. Men det ligger udenfor min Opgave, og det er jo ikke Meningen, at Fremmede end sige det store Publikum skulle æse disse Oplevelser. Jeg skriver derfor som det falder mig i Pennen. Albech, Morgenstjerne og Hansen besørgede Exercitsen, og vi andre Skibstjenesten; jeg var Manøvreofficer hos Chefen og følte mig undertiden lidt vigtig over den Tillid, han viste mig, naar der skulle ankres eller foretages andre større Manøvrer.

Vi havde naturligvis endel Bekendte i Land, som indbød os. Jeg kom endel hos Mægler Hvidts, der boede i en dejlig Villa i Vedbæk, hvor Døttrene, de senere Kommandørinder Lüders og Christiansen, der dengang ikke var forlovede, gjorde Honnør sammen med deres elskværdige, kvindelig fintfølede Moder, der sørgeligt nok blev sindssyg de senere Aar af hendes Liv. Lørdag E.M. kom Fregattens Musik iland for at glæde Strandvejens Beboere og saa dandsedes der undertiden.

al i Fregatten. I Fregatten havde vi et smukt Bal, som vor opmærksomme Chef vistnok helt betalte, medens Officererne indbød Damer og Herrer til at møde. Jeg indbød Hvidts og nuværende General Koefoed, medens Rothe tilfældigvis indbød hans (Koefoeds) tilkommende Hustru Marie Rothe, Datter af den foran omtalte Etatsraad Rothe. Skibet var smukt pyntet; Dækket forvandlet til en Balsal pyntet med Vaaben, Flag og Grønt. Stemningen var udmærket og det Hele meget vellykket, begunstiget af dejligt Sommervejr. For Kommandørerne, dengang Lt.n.e C.Bruun og Koch endte det lidt alvorligt, idet de kuldsejlede i Svanemøllebugten, da de henad Morgenstunden efter Ballet sejlede hjem til København; de blev imidlertid begge bjergede og tog ikke Skade af det kolde Søbad. Formodentlig har de drømt om Damerne istedet for at passe Fartøj og Sejl, thi Vejret var smukt, saa der skulde Uagtsomhed til for at dette Uheld kunde ske. Vi havde en udmærket Messe; vor elskværdige Næstkommanderende Sigvard Lund holdt Alle af. Han havde Hjertet paa rette Sted, som man siger, og saa var han saa uimodstaaelig pudsig. Skønt han ingen Landeiendom havde interesserede Vejret ham især for Landmandens Skyld, og han kunde f.Ex. saaledes til den nybagte Officer Lt.n. Thalbitzer, naar det var godt Vejr jevnlig bemærke: "Det gi'er Brød min Kammerat." Maaske spøgede der noget hos Thalbitzer om at købe Landeiendom og maaske det har foranlediget Bemærkningen, men Thalbitzer sagde, at han fik den næsten hver Morgen, naar Vejret var godt. Wrisberg var paa Vej til at blive gammel Pebersvænd; men det lykkedes paa dette Togt at faa ham næsten forlovet med Frøken Lindholm, som boede i Vedbæk den Sommer. Detaillerne ved denne Historie skal jeg ikke komme ind paa, men morsomt var det, at Wrisberg troede, at vi intet anede, skønt flere af os agerede med. Han fik imidlertid snart at høre, hvor godt vi var med, og det gik saaledes til. Efter Togtet fandt vi, at vor Messe havde været saa gemytlig, at vi bestemte os til at fortsætte Samværet om Vinteren, og vi samledes i den Anledning en Gang om Ugen i et Reataurationslokale paa Købmagergade. Wrisberg var altid meget præcis, men en Aften udeblev han mod Sædvane, og vi gik tilbords uden ham. Medens vi endnu sag ved Bordet kom han imidlertid og vi bestormede ham naturligvis med Spørgsmåal om Grunden til hans Udeblivelse, hvilket han ikke vilde ud med; men han lod bringe Champagne og saa skulde vi gætte, hvem han var blevet forlovet med. Han blev meget forbavset, da vi alle i Kor raabte: "Frøken Lindholm" og saa blev der en voldsom Gratuleringen og ingen Kortspil den Aften. - Sigvard Lund og Wrisberg diskuterede ofte sammen, og da de hver paa sin Maade var Originaler, var det meget morsomt at høre paa dem. Jeg erindrer saaledes en Samtale om Avancement i Marinen, der sluttede med, at Lund siger: "Men, min Kammerat hvad vil du saa gøre med de gamle Officerer?", hvortil Wrisberg af Mangel paa Argument svarer: "Lad dem komme

esmedlemmer i
egatten.

esmedlemmer
Bellona.

ud paa Fællede og blive skudt!" Desværre for Wrisberg blev han selv en af dem, der tidlig blev skubbet ud af Marinen; idet han gik af i 1875 som Kapitajn, hvilket faldt ham saa svært, at han skyede Verden og flygtede med sin forholdsvis unge Kone ud paa Strandvejen, hvor han lukkede sig inde. Den yngre Del af Messens Medlemmer gjorde jævnlig Skovture, som Forvalteren, Søkrigskommissær Nielsen, der havde sejlet i mange Aar, arrangerede med stor Dygtighed. Paa disse Ture var Rothe og Morgenstjerne især udmærkede; de havde begge meget Lune og var muntre og elskværdige. Det glæder mig nu at tænke tilbage paa de mange morsomme Timer, vi havde sammen, og jeg erindrer endel af dem; men de skulle helst fortælles, de er for smaa til at blive nedskrevne. Naar Morgenstjerne og jeg ~~gik~~ ^{mødes}, faar jeg ham til at fortælle om den Tid, og han fortæller da fra Exer-citsen om Underofficeren, der raaber: "Ikke pille i Næsen Mogens", eller naar han underviser i Hugning og det da hedder som Rettesnor for Læreren: "Engang imellem opmuntres Eleven ved et lille: Ha! eller Den traf". Iblandt Exercersko-lens Mandskab fandtes en Landsby Skolelærer, der kunde hele Lærebogen og Exer-cits udenad og fremsagde Alt i en snøvlede, ensformig Tone, naar han fik Stik-ordet. Den Mand var naturligvis en Kilde til megen Morskab for os.

Eskadre 1/9-
17/9 58.

Den 1ste September hejste Admiral Bille sit Flag ombord i Fregatten som Eskadrechef for Sejlskibet Bellona og de to Skruekorvetter Thor og Heimdal med Chefer henholdsvis Raffenberg og Ibsen. Det var en meget uensartet Eskadre og store Manøvrer kunde ikke foretages; men Bille var en meget aktiv Mand og Tiden blev ikke dreven bort. Vi undersøgte blandt andet, hvorledes i en Kamp Bellona under Sejl var stillet ligeoverfor Skruekorvetterne under Damp og morsomt nok klarede Fregatten sig rigtig godt ved bestandig at vende, saa den jævnlig fik Bredsidestillet saaledes, at ~~Kanonerne~~ ^{Korvetterne} kunde ^{be}skydes langskibs. Jeg tror nok, at Korvetterne blev mindre godt manøvrerede. Jeg blev ansat ved Admirals Stab som Signallofficer hos nuværende Vice-Admiral Meldal, der var Billes Adjutant. Det var en morsom og for en ung Officer belærende Stilling. Meldal var meget bestemt og det syntes mig næsten umilitærisk i sin Optræden overfor Bille, der f.Ex. kunde komme op paa Vagtsbænken, og skønt han paa Grund af sit slette Syn hverken kunde se Thor eller Heimdal, kunde han dog bemærke: "Skibene er jo ikke paa Plads". Hvortil Meldal saa i en arrig Tone svarede: "Ja, de er paa Plads." Naar vi havde Klartskib blev der atter skudt en Mængde Skud med Løst, og jeg troer, at dette Knalden og Rabalder, som de fleste ikke satte Pris paa, var en Nydelse for Bille. Han lod saa jævnlig en Mand bære bort som Saaret for at se, hvorledes de Tiloversblevne vilde klare sig med Arbejdet; men en Dag gik det for vidt med denne Øvelse, idet Admiralen sagde til en Matros, der sad i Kanonporten og ladede Kanonen: "Du er skudt og død", hvorpaa Matrosen lod sig falde ud af Porten og i Vandet, skønt Fregatten løb Fart. Om det var Gavtyvestreger af Matrosen eller Befibbelse ved jeg ikke; men vi fik travlt med at

I Koffardifart
med Odin 30/10
58-1/1 59.

Den 30te Oktober 1858 gik jeg ombord i det private Dampskib "Odin", der førtes af nuværende Admiral Duntzfelt for at gøre nogle Rejser med ham. Det var en Tur, jeg længe havde ønsket, og jeg var rigtig fornøjet, da det endelig lykkedes for mig at komme ud at se noget af Verden. Koffardilivet er altid tiltalende for Officererne, dels fordi de der kunde aflægge den militære Spændetroje, de have været i som Kadet og Officer, og dels fordi de derved faa Havne og Byer at se, som Orlogsskibe ikke komme til. Vor første Rejse gjaldt Hull. Jeg holdt i "Odin" en Dagbog, og jeg ser deraf, at jeg var stolt over, at jeg saa godt kunde passiare med Duntzfelt. Denne Stolthed skrev jeg ikke alene fra, at Duntzfelt var en del ældre end jeg, og at jeg allerede af den Grund saa op til ham; men den var ogsaa begrundet i, at jeg ikke var anlagt til Konversation, baade fordi min Tanke ikke stod mig bi i længere Tid, og fordi min Tunge gjorde Strike og gjorde mig forlegen. Overfor unge Damer savnede jeg ikke Konversationsstof; men imellem Mænd, der krævede noget mere alvorlig Samtale kunde det knibe, og jeg havde ikke Sindsro nok til da at kunne tie. Duntzfelt var meget snaksom, og det gik altsaa godt med vor Samtale. Skibet havde en engelsk Maskinmester Mr. Miles, og det var jo netop noget for mig til at øve mig paa; vi talte da ogsaa endel sammen og han, der især var stærk i at fortælle Anekdoter, lærte mig saa meget Engelsk, at jeg gik paa med mere Mod, da vi kom til England. Den 2^{den} November 1858 fik vi det høje Land, Flambourg-Head, norden for Humberen isigte, idet man altid anduver dette Punkt, fordi Landet ved Humberen er lavt og ikke kunde ses itide. Vi søgte derfor ned imod Humberens yderste Fyrskib "Spurn" og skulde gerne haft en Lods med til at føre os videre; men det kostede endel Sejlad, før vi fik fat i en Lods-kutter, idet Fiske og Lodskuttere lignede hinanden saa meget, at de let forvexles, og vi havde fat i flere Fiskere før vi fandt Lodsen, hvilket maa have været en Begivenhed for Duntzfelt, for jeg ser af min Dagbog, at det er omtalt som en Mangel, at Lodsernes Kuttere ikke er mere kendelige end, at de saa let forvexles. Jeg tror, at Lodskutterne nu fører et rødt og hvidt Flag paa Mastetoppen, idetmindste saa jeg paa Themsen, da jeg ifjor var i London, en saaledes mærket Lodskutter. En Lods fik vi imidlertid, og vi naaede da ogsaa Hull, efterat have tabt en Højvandstid, fordi vi maatte ankre paa Grund af Taage, men det havde til Folge, at vi kom i Dok om Dagen, Kl. 2 E.M. istedet for som ellers om Natten, hvilket var meget fornøjeligt for mig. Dokportene aabnes kun to Gange i Døgnet, nemlig hver Gang det er Højvande, og saa lukkes de igen for, at Skibene i Dokken kunde holdes flydende i Vandet, medens det udenfor i Floden falder med Ebbe. Jeg erindrer endnu tydeligt, hvor Indsejlingen til Dokken forbavsede og interesserede mig, al den Færdsel og navnlig al den Raaben overraskede mig. Vi passerede igennem to Dokker, før vi kom til det Sted, vi skulde ligge, og da Højvands-

Lods paa Humbe-
ren.

Hull Dok.

tiden, der varer c. 2 Timer, skal benyttes ikke alene af Skibene til at komme ud og ind af Dokken, men ogsaa af en Uendelighed af Lægtene og Pramme, der skulle transportere det lossede Gods op ad Floden eller bringe Gods til Indladning, saa er det naturligt, at der bliver stor Travlhed i Dokken, naar Dokportene aabnes, og at Færdse^fn paa den snævre Plads bliver vanskelig. Navnlig gør Lægter og Pramfolk Spektakel ved Raaben og Skrigen, naar man kommer dem for nær, og det kan kun vanskeligt undgaas, thi de stage sig frem med deres store Fartøjer og kommer saaledes altid ivejen for Dampskibene. Det var, som om vi kom ind i en Myretue, og jeg beundrede Lodsens, at han kunde finde Vej imellem de mange Forhindringer, og at han ikke lod sig anfægte af, at Pramfolk raabte forude, tvers og agter samtidig med at Havnepolitiet kommanderede fra Land, Alt i en Jargon, som jeg kun tildels forstod. Og da vi saa blev fortøjede ved Dokkajen, lige op til Gaden, saa fik jeg travlt med at iagttage den store Færdsel der, og jeg tabte baade Næse og Mund ved at se Alt det for mig Fremmede, der færdedes i Gaden. Svært belæssede Arbejdsvogne, trukne af store Heste i klodset, messingbeslaaet Seletøj, fulgte i Skridtgang den ene Vogn tæt efter den anden, og imellem disse Rækker af Vogne færdedes Drosker, cabs og Mennesker i broget Forvirring, medens Gadesælgerne frøgede Uroen ved af fuld Hals at meddele Publikum, at de havde noget Udsøgt at sælge. Det er næppe nogen ualmindelig Egenkab ved mig, at det Ny hurtig bringer mit Blod i Bevægelse og mig selv i en Spænding, der betager mig samtidig med, at det morer og interesserer mig. Jeg faldt i Staver overfor dette Virvar netop paa samme Maade, som jeg ifjor studse ved at se Færdslen paa Londons Gader. Det syntes mig ufatteligt, at nervøse Personer kunde leve i dette Sus og tilsyneladende befinde sig vel, og der er jo upaatvivlelig mange nervøse Mennesker, der færdes midt i Larven; men jeg fandt ud af, at man forholdsvis hurtig vænner sig til Uroen og gaar ret behagelig i denne Vrimmel uden at passe andet end sig selv. I København kender man saa mange Mennesker paa Gaden, at man skal have Øjnene med sig for ikke at fornærme Folk ved at gaa forbi uden at hilse, og det giver idetmindste mig en Uro, som jeg helst var fri for; men i den fremmede By har man ikke den Plage, men gaar saa dejlig alene. Og dette gælder ikke alene den Fremmede, der er i høj Grad ugenert, men ogsaa Englænderen; thi de kende ikke saa mange i den store By, som vi i vore smaa Forhold, og de gør i alle Tilfælde ikke det Væsen ud af et Møde, som vi gøre. De nikke æller tage en Finger til Hatten som Tegn paa Genkendelse, og saa er det forbi, medens en stor Forestilling med Smil skal sættes i Scene hos os. I Hull beundrede jeg en stor Banegaard, hvis Størrelse og Færdsel forbavsede mig; men der hørte næppe meget til at faa mig til at studse, thi vi havde dengang ^{hjemme} kun Korsør-Banen og en lille beskedne Banegaard, saa jeg var ikke forventet. Endvidere besøgte jeg Zoologisk Have og et Museum, hvori alt fandtes i broget Forvirring, ikke systematisk ordnet, som vi er vant til.

FORTSÆTTELSE AF

MIT LIVS ERINDRINGER

(3^{die} Hefte begyndt September 1892)

1858 - 1859.

Hull Novb. 1858.

En Aften var jeg i Hulls fineste Teater og saa først en Tragedie, derpaa en Hundedressur og sluttelig et Lystspil. Der var noget for enhver Smag; Tragedien for det tarvelige Publikum, Resten for den fine Verden. En Broder til Kommandør Jespersen færdedes jeg endel med i Hull, og vi var ogsaa sammen i Teatret. Vi havde Plads i "Pit", der svarer til vort Parterre, men der findes kun faa Sidepladser, og Damer kunne ikke gaa paa denne Plads; thi Publikum er meget blandet. Det bestod mest af unge Købmænd, Skibskapitajner og tvivlsomme Damer, der færdedes ugenert omkring, knækkende Nodder og passiarende. Forestillingen gav mig kun et daarligt Billede af engelsk Kunstsands, og denne Blanding af Kunst og Dyrehavsbakke har jeg senere oftere truffet i England, saa den er vist ikke ualmindelig. Med Tobaksrygning er Englænderne som bekendt mere sære, end de fleste andre Nationer, og det forekom mig saaledes aldeles mærkeligt og meningsløst, at det var forbudt at ryge Tobak i fri Luft paa Kirkegaarden, som jeg en Dag besøgte. Endnu holdes der over den Skik, men Tobakken trænger sig ellers stærkt frem ikke i Form af Cigarer, der er meget dyre, men i Form af smaa Piber, som endog fine Herrer ryge paa Gaden. Det er en Gene for os snavsede Tobaksrygere, at man i et engelsk Hus ikke kan faa sin Cigar efter Middag, hvilket f. Ex. var Tilfældet en Dag Duntzfelt og jeg spiste hos den danske Generalkonsul Mr. Grod. Istedet for at ryge Tobak inviterede han os til at gaa i Kirke med Familien efter Middag, og det gjorde vi da ogsaa; det var anden Gang den Søndag, at Grod var i Kirke, og det lod til, at saaledes gik det hver Søndag, hvilket for nogle Mennesker maaske kan blive en mere inderlig Samværen med Gud om Søndagen end andre Dage; men for Mange vil det vistnok virke sløvende, og Indtrykket af Formiddagens Prædiken maa let blive udslettet af det Indtryk, man faar om Eftermiddagen, og det er dog ikke Meningen. Efter Kirkegang fik vi Te med "toast" og "cakes" til, og Grods forbavsede mig med at drikke 3 á 4 Kopper. Til Middagen havde vi faaet først Skinke og Kalkun, der anrettedes samtidig saaledes, at Grod skar den ene og hans Hustru den anden Steg for. Derpaa serveredes to Slags Pie, der ligeledes behandledes af Vært og Værtinde, og saa fik vi til Slutning som Dessert Rosiner og Mandler. Portvin og Sherry til Maden, ingen Rødvin. Det var en reglementeret Familiemiddag, og skønt jeg meget tydelig husker Bordet, og at jeg var saa uheldig at vælte et Glas Vin - det eneste Duntzfelt netop havde bedt mig passe paa ikke skete, da Fruen var "particular" i saa Henseende - saa vilde jeg dog ikke erindret Retterne saa nøje, hvis jeg ikke havde noteret det i min Dagbog.

Toldvæsenet er en besværlig Institution for et Koffardiskib at komme til Rette med, og de er nok saa vanskelige i England som andetsteds. Efterat det almindelige Eftersyn af Skibet, med Opgivelse af hvad der findes af toldbare Varer, har fundet Sted, have de Lov til at visitere Skibet, naar de ville. Jeg fik det at føle, da vi senere med "Odin" kom til Liverpool; thi af en mig ubekendt Grund snusede de om i mit Lukaf, hvergang jeg var i Land, og naar jeg om Aftenen kom ombord, fandt jeg regelmæssig mit Lukaf gennemrodet, Køjeklæderne paa Gulvet, Køjebunden opbrudt, og mit Tøj hulter til bulter. I Hull saa jeg, at Duntzfelt trakterede og smurte godt; de Overordnede fik Frokost og Cigarer, de Underordnede Penge indtil 1/2 crown; men om D. har forsømt det i Liverpool, ved jeg ikke. Det er navnlig Spiritus og Tobak, de snuse efter, og der smugledes trods alt Eftersyn vistnok endel. Da jeg ifjor var i London med "Det Forenede Dampskibsselskabs" Skib "Vendsyssel" var Toldvæsenet meget opmærksom mod mig personlig; men at de havde Grund til at nære Mistanke mod Skibet viste sig desværre; thi en skønne Aften, da jeg kom ombord fortalte Kapitajnen mig, at Kokken var bleven arresteret, fordi han havde forsøgt at smugle Tobak. Han sad arresteret i 3 Uger og mistede sin Plads som Kok, saa det blev en dyr Tobak for ham. - Det engelske Toldvæsen er en kostbar Institution, idet Kysterne er bevogtede af Vagtmandskab, man sagde, 1 Mand for hver halve Mil og saa holdes desuden en stor Flaade af Toldkrydsere i stadig Virksomhed. Tolden er meget høj, og det frister naturligvis til Smugleri. Hos os i Danmark smugles der næppe ret meget; det kan ikke betale sig, men i England maa det kunne være en god Forretning, naar man da ikke bliver nappet. Da vi forlod Hull og sejlede hjemad til København, saa jeg noget mere af Floden, end jeg havde set for Indgaaende. Kysterne er flade og sandede og besatte med endel Fyrtaarne, men de frembyde ellers ikke noget af særlig Interesse. Paa Floden laa et gammelt Linieskib "Cornwallis", der benyttedes til Exercerskib, og en Kanonbaad, der benyttedes til Skarpskydningsøvelser, var attacheret Linieskibet.-

Pillau d.17/11

58.

"Odin" lossede endel af sin Last i København og derpaa sejlede den til Pillau, hvor vi ankom d. 17de Novb. 1858 og gjorde et forsøg paa at gennemsejle Isen op til Königsberg, hvor Lasten egentlig skulde losses; men Isen var for svær og vi maatte derfor losse i Pillau og sende Godset pr. Jernbane videre. Købmændene i Königsberg var naturligvis ikke tilfredse med dette Arrahgement, og de bød Duntzfelt 30=540 Kr. i Gratiale, hvis han gennemsejlede Isen og naaede Königsberg, et Forslag, der let kunde friste en fattig Skipper til at risikere mere end godt var. Gamle Kapitajn Wilhusen paa Thor, som vi nogle Dage senere spiste til Middag med i Pillau, undrede sig over, at Duntzfelt ikke havde foreslaaet Købmændene at give ham 15, hvis han gjorde forsøg paa at bryde Isen; men Duntzfelt gjorde Forsøget gratis og fik et lille Brud paa Maskinen under Forsøget. Mig interesserede dette Forsøg naturligvis meget, og naar jeg

?????

nu læser min Dagbog fra den Tid og ser hvor mange Smaating, jeg har noteret ikke alene om dette Tilfælde, men om adskilligt andet, som nu synes mig saa selvfølgelig eller saa ubetydeligt, at jeg slet ikke vilde lægge Mærke til det, saa maa jeg mindes det gamle Ord: " Man bruger uvilkaarlig sin egen Størrelse som Maalestok", og jeg var ikke meget stor dengang. Alt var saa nyt for mig, og jeg havde Ungdommens Videbegærlighed og Interesse, men ogsaa dens Hovmod og stærke Kritik parat. - De Unge gaa saa meget efter Skinnet; de lade sig saa let bedrage af Menneskers ydre Optræden og formaa ikke at trænge igennem Skallen, hvilket jeg anfører som Undskyldning for mig selv, hvis nogen skulde læse min Dagbog. Duntzfelt havde stor Evne til at behandle Mennesker; han havde Muttervitz, uforstyrrelig Ro, endel Viden i Forhold til de Folk, han kom i Berøring med, og en vis Flothed som imponerede baade mig og Andre. I Kbhvn. overværede jeg saaledes en Scene paa Rhederen, C.P.A.Kocks Kontor, som fremkaldte min Beundring. Kock havde fundet paa, at Mægler i Pillau, Burchardt^{chardt}, der tidligere havde haft Skibet, ikke skulde have det mere; men den danske Konsul paa Stedet, Hr. Martin Kuhr, skulde være den Lykkelige, da han vilde gøre Forretningen lidt billigere, og Kock havde derfor allerede skrevet til ham, at "Odin" vilde tage ham. Det syntes D. ikke om, da han havde været tilfreds hos Burchardt, og trods Kocks givne Løfte fik han dog hans Tilladelse til at blive hos sin gamle Agent, skønt Kock sprællede endel og gjorde sig vred. Vi sejlede med Tilladelse til at benytte Burchardt. Da vi saa kom ind til Pillau mødte vor Konsul ombord og sagde D., at han skulde ifølge Brev fra Kock være Skibets Agent, hvortil D. tørt bemærkede, at det blev der ikke noget af, han havde Tilladelse til at blive hos Burchardt. Det var et haardt Slag for Konsulen, der formodentlig har pralet af sin Erobring, og han for som rasende iland. Efter Middag opfordrede D. mig til at gaa med ham til Konsulens Kontor for, som han spøgende bemærkede, at yde Hjælp, hvis man vilde prygle ham. Det gjorde vi saa, og Konsulen foer imod D. straks, da vi var kommet indenfor Døren og just ikke slog, men skældte og smeldte i en uafbrudt Talestrøm, fortællende om, at hans Ære som Konsul led Skade ved en saadan Behandling o.s.v. Duntzfelt lod ham ganske rolig snakke uden at sige et Ord, og først da Konsulen begyndte at blive mat og læns paa Argumenter, anbefalede D. i en rolig Tone, at alt det han havde sagt skulde han adressere til Kock, men lade D. være i Fred og være gode Venner med ham, hvilket de da ogsaa bleve, inden vi forlod Kontoret. Burchardt var taknemlig over det Slag D. havde slaaet for ham, og han viste sin Taknemmelighed ved at indbyde os til Aftenselskab, hvor vi ved Ankomsten trakteredes ikke med Te, men med Rødvin og Kage. Saa spillede vi Whist med kontante Udbetalinger efter hvert Spil, en som det synes mig noget besværlig Mxx

Maade, og derpaa gik vi til Aftensbordet og fik først varm Budding, saa Haresteg med Øl til og sluttelig Ost og Brød. Saaledes spiser man altsaa i Pillau. Auch guth! Pillau var dengang kun en lille Havneplads, der først om Vinteren fik Betydning, naar Isen forhindrede Skibene i at naa Königsberg; den ligger imidlertid langt bekvemmere for Skibsfarten end Königsberg, idet Skibene maa losse en del af deres Last i Pramme for at kunne flyde op til Königsberg; ~~den~~ har Jernbane til Königsberg og dog kan den ikke komme frem; det tillades ikke, at den vokser. Købmændene med Kapitalen er nu engang etablerede i Königsberg, og der vil de ikke fra. Det er ikke noget enestaaende Tilfælde, thi Grimsby, Neufahrwasser, Swinemünde og Cuxhaven er stillede paa samme Maade, idet de alle ligger bekvemmere for Skibsfarten end de større Byer langt oppe paa Floderne, men de er og ville formodentlig bestandig blive ved at være Forstæder. Klokken 8 (?) skulde alt Lys slukkes ombord i Pillau Havn, hvilket var en streng Bestemmelse, om den skulde været overholdt; thi man havde da været henvist til at gaa iseng og sove 12 Timer i Træk. Men Sagen lod sig heldigvis ordne. Naar Vægteren kom Kl. 8 for at slukke, var D. og jeg gerne igang med at spille Skak, som altsaa maatte sluttes, og Loven ske Fyldest ved Slukning af Lampen. Men naar Lampen var slukket, saa erindrede D. Vægteren om, at han ikke havde faaet sin Snaps i Aften, og saa maatte der altsaa tændes Lys igen for at finde Flaske og Glas, hvorpaa Vægteren drak Snapsen og ønskede os Godnat, glemmende at slukke Lyset. Paa den Maade havde vi Lys hver Nat, saalænge vi vilde; men det kunde jo ikke bestaa for en streng Domstol, at man saaledes omgik Loven. Tæt udenfor Pillau findes en Barre, hvorpaa Søen med paalands Vind bryder saa stærkt, at Lodsbaadene ikke kan komme ud til de Skibe, der gerne ville i Havn, og i saa Fald dirigeres Skibene under Indsejlingen af Lodskommandøren, der staaende paa Land med et Flag viser, om der skal styres nordligere, sydligere eller lige ud. Sejlskibene maa have en Del Sejl paa for at kunne styre sikkert over Barren og straks efter at være passeret Barren, skulle de stoppe Farten. Der bliver saaledes ikke Tid til at bjerge Sejlene og ankre, men der er i Havnen lavet en Sandbanke, og den sejle de sig fast i. Det ser ret pudsigt ud at se dem komme for fulde Sejl og løbe paa Grund. Den 25de Novb. 1858 var vi udlossede og sejlede til Danzig for at indtage en ny Ladning til Liverpool. Sejladsen fra Pillau til Neufahrwasser varede kun c. 8 Timer og derpaa sejlede vi saa op ad den Snevre Flod Weichsel til Danzig, der er en gammel, interessant By, omgivet af Fæstningsværker. Her forbavsedes jeg ved at se Damer løbe paa Skøjter, hvilket jo nu ogsaa er almindeligt hos os; men dengang fandt man det fra et københavnsk Standpunkt skrækeligt ukvindeligt. Den tyske Flaade havde dengang sin Hovedstation i Danzig; men efter at de i Krigen 1864 havde taget Kiel fra os, er Danzig næsten nedlagt som

I Danzig.

Orlogsværft. Det var meget ugunstige Forhold for en Flaadehavn i Danzig, og Flaaden var da heller ikke af Betydning, hvad den desværre for os er bleven senere. I Danzig fik vi en Ladning Hvede og afsejlede med den en af de første Dage i December til Liverpool. Paa denne Rejse var vi nær ved at komme galt afsted, idet Strømmen satte os østen for Vingå udfør Gøteborg istedetfor, at Vejen er vesten for. Det var Tykning og heldigvis klarede Luften saa betids af, at vi undgik Grundstødning. D. havde sat sin Kurs langs den svenske Kyst, men det skal man ikke gøre i Kattegat, thi Strømmen sætter ofte rask øster i. Fra Skagen, som vi passerede den 4de Decbr. 1858, er Vejen til Liverpool 40 Mile kortere, naar man gaar norden om Skotland, end om man søger sønden om igennem den engelske Kanal; men det er et mere stormfuldt Farvand norden om. D. var i Tvivl om, hvilken Vej han ^kulde sejle, men saa fik vi stiv Kuling af SV, og var henviste til den kortere Vej norden om, noget jeg var meget glad over; thi Sejladsen norden om er langt interessantere end sønden om. Den 6te Decbr. om Aftenen fik vi "Noss Head" Fyr paa Skotlands N.Ø. Kyst isigte og samme Aften sejlede vi igennem det vanskelige Farvand kaldet "Pentland Skerries" imellem Skotland og Ørkenøerne; dette Farvand er smalt med mange Skær, og det, der gør det særlig vanskeligt, er den stærke Strøm, der ofte løber her. D. fortalte, at da han engang passerede igennem Pentland Skerries med fuld Fart c.8 Knob kastede Strømmen ham pludselig tvers i Farvandet, saa han tabte alt Styr paa Skibet, en Fornemmelse, som havde været meget uhyggelig. Vi mødte ikke særlige Vanskeligheder ved Passagen; men da vi nærmede os Kap Wrath, Skotlands N.V. pynt, som ligger c.14 Mile derfra, blæste det en forrygende Storm af Sydlig, og vø maatte ligge bi i 24 Timer. Endelig slap vi forbi Kap Wrath, der med Rette bærer sit Navn, og stod derpaa Syd efter og skulde helst sejle vesten for de skotske Øer, thi saa kunde vi fortne Rejsen ved at sejle baade Nat og Dag; men det blev der ikke noget af; thi det blæste op igen, og vi maatte søge indenskærs, hvilket blev mig til megen Fornøjelse, da Sejladsen mellem Øerne er interessant. Først stod vi imellem Lewis og Skotland syd i, og naaede henimod Aften Farvandet imellem Øen Skye og Skotland, hvor vi skulde holde gaaende om Natten isigte af Fyret paa Rona Øen. Det blev imidlertid for uhyggeligt at holde gaaende imellem de høje Bjerge, der i Mørket slugte Vandet saaledes, at det saa ud, som om der intet Vand var at sejle i, og allerede Kl.7 trak vi os tilbage ud i friere Farvand, hvor man kunde se Luft og Vand. Den næste Morgen ved Daggry stode vi efter Syd paa imellem Skye og Skotland, beundrede de høje, men nøgne Bjerge, der havde temmelig runde Former, og fik i det snev^{af}re/Farvandet en Lods ombord, som førte os igennem Kyle Achim. Det var heldigt, vi var saa taalmodige at vente til Lodsens kom; thi det viste sig, at vort

Ved Skotland
1858.

1 Skye Sound
1858.

Kort var fejlt, idet Fyrtaarnet var anbragt paa den fejle Side af Løbet, og vi vilde sandsynligvis været løbet paa Grund, om vi havde fulgt Kortets Anvisning. Kl. 1 Eftermiddag ankrede vi allerede i Bugten ved Kenlochdale, hvor vi laa dejlig i Ro om Natten, en stor Behagelighed efter i flere Døgn at være blevne kastede frem og tilbage i Søen; men det var jo smaa Dagsrejser. Næste Morgen lettede vi igen ved Daggry Kl. 8 F.M. og ankrede Kl. 1 $\frac{1}{2}$ E.M. udfør en lille By Tobermory, der ligger venligt paa Øen Mull; her slap vi saa fra den næste Morgen, men naaede den Dag ikke længere end igennem Mull Sound, imellem Mull og Skotland, det blæste en Storm af sydlig med Regn. Paa Mull findes endel Ruiner af danske Borge, saaledes fortalte man idetmindste, men jeg fik ikke Tid til at gøre Ture ud til dem. Vor Lods var en gammel Orlogsgast med et kobberødt Ansigt, der fornemmelig optoges af en mægtig stor Næse. Han svarede altid med faa Ord, og da det en Dag skyllede ned med Regn, spurgte jeg ham, naar vi dog kunde vente godt Vejr, hvortil han svarede paa sin korte Maade: "When rain". " Men det regner jo alt, hvad det kan", bemærkede jeg " Oh it is but drizzles" var den Trøst jeg fik, og det kan ogsaa regne her, naar det rigtig tager fat, som om det var i Troperne. Fra Mull Sound løb vi imellem Scaba og Long Island og ankrede udfør Kanalen ved Loch Crinen, der kun har en Dybde af 7 Fod, altsaa for smaa Skibe, der skulde til Glasgow. D. 13de December passerede vi igennem Nord-Kanalen imellem Irland og Skotland ind i St. Georges Kanalen og naaede næste Dag i tæt Taage ind til Liverpool, hvor vi fortojedes i Wellington Dock, efter at have været 8 Dage om at sejle fra Skotlands N.O. Kyst til Liverpool, unægtelig en besværlig Sejlads for et Skib, der har Hastværk. Vi havde paa denne Rejse haft Selskab af Lt. Charles Hansen, den samme jeg tidligere har omtalt fra Fregatten "Bellona".

Han skulde til Liverpool, for at købe et Skib til Faderen, der var stor Skibsrheder, og han gik straks iland ved Ankomsten til Liverpool, medens D. og jeg blev ombord. Vi laa ikke her saa nær ved Byen som i Hull; men da Omnibusser færdedes fra tidlig Morgen til Kl. 6 Aften fra Dokkerne til Byen, kunde man for to pence blive befordret; men naar jeg om Aftenen skulde hjem maatte jeg af økonomiske Hensyn i Reglen bruge mine Ben. Jeg led i det Hele meget under økonomisk Tryk i Liverpool, thi dels havde jeg brugt mine Penge i Hull og Danzig, saa at jeg levede paa Stumperne, og dels vilde jeg nødig tage fra Byen uden at have set mig godt om. Jeg maatte derfor i Reglen vandre alene, og jeg maatte, hvad der generede mig, undgaa D.s og Hansens Selskab, da det var mig for dyrt. Jeg erindrer, at D. foreslog mig, at vi om Aftenen skulde tage en Droske sammen, men jeg maatte desværre undskylde mig, hvilket han formodentlig har fundet snavset af mig, da han dog saa, at jeg daglig gik iland og blev borte til Middag. Vejen tilbage til Skibet var nemlig for lang til, at det kunde betale sig at gaa om-

I Mull Sound
1858.

I Liverpool
14/12 58.

bord for Middagsmaden, som jeg tog paa meget billige og jevne Steder i Byen. Det er svært at være fattig, men endnu sværere at være "pauvre honteux", hvilket er en taabelig Sygdom, som man som Ældre skammer sig over at have lidt af, idet man skammer sig over ~~at~~ ikke at have haft Frejdighed nok til at bekende sin Fattigdom, ligesom om en Søn kunde gøre ved, at han ikke havde en rig Fader. Imidlertid, jeg skammede mig - hvilket altsaa var dumt - og jeg havde Plagen deraf. Dog saa jeg mig godt om i Liverpool, men jeg gik ofte med en slunken Mave. Det som interesserede mig mest i Liverpool var den stærke Færdsel, der næsten er ligesaa stor som i London, og den kunde jeg siddende nyde, idet vor Consul Müller havde introduceret ~~et~~ ^{et} ~~et~~ os i "Palatine Club", en af disse rige Klubber, der er udstyrede med den største Luxus. I Klubbens Vindue, der vendte ud til en Hovedgade, havde jeg mange fornøjelige Timer. En Dag kørte jeg ovenpaa en Omnibus en Tur til den Zoologiske Have. Da jeg ved Billetkontoret vilde løse min Billet, hørte jeg en Stemme indenfor, som spurgte, hvem det var, og Svaret lød: "Oh, it is a poor man, that d'ont know, what to do with his money". Det var ikke meget opmuntrende for mig som Besøgende; men da jeg nu var kommen saa langt, vilde jeg dog se, hvad Haven bød. Billetsælgeren havde Ret, Haven var ikke værd at give Penge ud ~~for~~ for at se; thi det var et lille Terrain med kun faa Dyr. Zoologiske Haver er efter min Smag i Reglen ikke værd at gaa efter; jeg har, siden jeg saa Haven i Liverpool, set mange store Zoologiske Haver; men disse indespærrede, forknytte Dyr interesserer mig ikke, og Haverne er i Reglen kedelige. I Liverpool saa jeg det morsomste, jeg har set i disse Haver, idet man nemlig, fordi Haven var saa lille, havde forsøgt at gøre den større ved at opstille Kulisser med Bjerg og Skovdekorationer paa forskellige Steder undertiden paa en ret skuffende Maade. En Dag besøgte jeg St. George Hall og overværede en Retsforhandling, hvor Dommerne med de store hvide Parykker og lange Kapper imponerede mig. Østersstuerne, hvor man fik dejlige "native oysters" for en meget billig Penge, var jeg jevnlig i. Endvidere var jeg en Aften med D. i "Sultanens Divan", en rigt udstyret Kafé med Vægge af Spejlglas og stærk Belysning. Der serveredes kun Is og Kaffe, og det interessante ved Kaféen bestod i, at Byens "Demi monde", som er meget stor, færdedes her, og der var en stadig passerende Række af disse Damer igennem Kaféen. I "Royal Amphitheater" saa jeg "Much ado about nothing", en tarvelig Forestilling; men fornøjeligt blev det, da midt under Skuespillet ~~en~~ en Karl kom ind paa Scenen netop, medens Helten var ifærd med at fremsige en af sine store Replikker. - Højtideligheden blev brudt, da Folk først begyndte at fnise, og Publikum derpaa brød ud i en Lattersalve, som bragte den stakkels Skuespiller ud af Rollen.

Liverpool er som bekendt Englands næststørste Sø-Handelsby; men den er tillige stor Fabriksby, navnlig i Retning af Skibs og Maskinbyggeri. De største Anlæg i denne Retning findes paa den anden Side af Floden i Birkenhead, og her var jeg en Dag sammen med Mr. Miles. Vi kom først tilbage, efterat det var bleven mørkt, og det som fra denne Tur staaer mest levende for mig, var den imponerende Mængde Gaslys paa begge Sider af Floden og det Virvar af Dampskibe, der

færdedes frem og tilbage mellem de to Flodbredder. Jeg beundrede Dampbaadenes Manøvrer og forbavsende er det, at Uheldene er forholdsvis sjeldne. Et stort Havari, der havde fundet Sted tilsøs saa jeg paa et Dampskib, der var paasejlet lige foran Maskinrummet af et Sejlskib, og det var saa grundigt gjort, at jeg hverken før eller senere har set Mage til det, idet Hullet næsten gik fra Køl til Skandseklødning og var saa bredt at Sejlskibets Bougs hele Bredde kunde ses i Hullet. At man overhovedet fik det Dampskib i Havn, kan jeg kun forklare ved, at det maa være sunket paa grundt Vand. Vor Konsul Müller og vor Agent Mr. Heyn gjorde hver sin Middag for os, hvor vi blev trakterede omtrent som i Hull. Den 21de Decbr. 1858 var vi færdige i Liverpool og gik uden Lods ud af Wellington Dok, da Lodsen ikke mødte i rette Tid, og D. frygtede for, at de skulde lukke Dock-gates for os, men den Manøvre slap vi ikke fra uden Havari, idet det blæste haardt, og Sø og Vind flere Gange dundrede os op imod Dokkens Bulværk og imod andre Skibe, der nok havde fordret Skadeserstatning for den Ulykke, vi gjorde, ligesom vi heller ikke selv slap helskindet derfra. Lodsen kom til os, efterat vi var ankrede paa Floden udenfor Dokken og forklarede, at det ikke hastede; thi det blæste for haardt til at gaa tilsøs. Først d. 23 Decbr. kom vi afsted og næppe var vi komne tilsøs, før det atter blæste en Storm af N.V. Vi løb Nord efter i Læ af Irland, og ankrede Juleaften Kl. 3 i Islay Sound, der løber imellem Øerne Islay og det ca. 2500 Fod høje Jura, begge vesten for Skotland. Juleaften gik som sædvanlig uden Spor af Festlighed, hvilket jeg ikke holdt af, og næste Morgen lettede vi tidlig for gennem Mull Sound, som vi ogsaa passerede paa Udvejen, at gaa ud i bedre Farvand sønden om Hysker. Juledags Nat passerede vi vesten om Øen Skye, igennem et Farvand ved Glask Fyr, som om Dagen er godt afmærket, men om Natten vanskeligt, og da D. først ved livlige Meddelelser om Vanskelighederne havde bragt mig i Febertilstand, syntes vi ogsaa, at det var en meget farlig Sejlads forbi Glask Fyr. Jeg har i min Dagbog tegnet Farvandet af efter Kortet, og da jeg af Dagbogen ser, at jeg var saa beklemt under Sejladsen, at jeg senere betroede min Ængstelse til D, saa ved jeg ogsaa, at jeg var i Vinden og det tilgavns. Vi kom imidlertid lykkelig igennem, saa itide i Maaneskinnet en lille høj Ø, vi absolut skulde have i Sigte og sejlede sejerstolt videre nordan om Cap Wrath til Pentland-Skerries, hvor vi blev standsede af Storm og maatte ankere i Gulter Sund imellem Ørkenøerne. En Dag gik tabt her, dog ikke ganske; thi vort Spisekammer blev forsynet med Fisk og Kød, og det er ogsaa af Vigtighed. Saa sejlede vi over Nordsøen og fik tidligere end vi havde ventet Land isigte, idet vi Kl. 11 Aften d. 29. Decbr. saa Lys forude; der lodedes og da vi kun fik 15 Fv. Vand, forstod vi ikke, hvor vi var, før vi i Kortet opdagede en lille Banke under Norske Kysten "Syre Banke" kaldet, der kun er 1½ Mil lang, og den havde vi

Sejling fra Liverpool d 21/12 58.

?? have

netop truffet paa. Vi vidste saa, hvor vi var og stod videre igennem Kattedgat, passerede Helsingør om Natten Nytaarsaften, hvilket var en interessant Sejlads for mig, der ikke var vant til at sejle i snevre Farvande om Natten, og kom Nytaarsmorgen ind til Kbhn.

Ankomst til Kbhnv. d. 1/1 59. Hermed var mit Togt endt, og jeg flyttede ind i en lille Lejlighed paa 2 Værelser jeg havde lejet i Nyboder i Svanegaden. Det gør mig ondt at tænke paa,

I Svanegade 1859.

at ~~min Fader~~ jeg bedrøvede min Fader ved saaledes at flytte bort fra Hjemmet. Jeg havde Lyst til at prøve, hvorledes det var at bo paa egen Haand; det forekom mig, at jeg i mit Hjem var under vel stærk Kontrol af de mange Søstre, og Ungdommens Feltraab i Frihed, ingen Kontrol var det bestemmende for mig. At min Fader var utilfreds med dette Arrangement skrev sig fra, at han derved mistede en Indtægt, idet jeg nu ikke betalte Leje af mit Værelse hjemme, men kun for den Middagsmad, jeg fremdeles blev ved at nyde hjemme. Min Glæde over at bo paa egen Haand blev imidlertid ikke af lang Varighed; det var endel dyrere for mig at leve paa den Maade, og jeg flyttede hjem igen efter nogle Maaneders Forløb, da jeg om Efteraaret kom hjem fra Søtoget. I Svanegaden boede jeg ligeoverfor nuværende Kommandør F.Uldall, og vi havde endel Samliv paa gemytlig, kammeratlig Maner. En Dag kunde jeg saaledes ikke finde min Røgtobak - jeg havde lige købt mig et større Kvantum i blaa Pose med glimrende Udskrift - og jeg bestemmer mig da til at gaa over til Udalld for at faa min Pibe stoppet; men der fandt jeg underlig nok Tobak indpakket aldeles som mit, og det viste sig da ogsaa at være et Laan, Udalld havde gjort hos mig.

Forsøg paa at komme til Koffardis.

Kort efter at jeg var kommen hjem tilbød der sig en Plads ombord i en finsk Bark, ført af en dansk Mand Barfod, som en Slags "Master" (Navigator). Skibet laa i Antwerpen og skulde til Amurfloden i Sibirien. Jeg var ikke saa sen, skrev en Ansøgning om Orlov og ilede om Eftermiddagen, udenfor den reglementerede Audientstid til Admiral Bille, der dengang var Chef for Søofficerskorpset, og som saadan skulde paategne min Ansøgning til Kongen om Orlov. - Bille maa formentlig være bleven forstyrret i sin Middagssøvn; thi han modtog mig højst ubehageligt, og det blev værre, da han hørte mit Ærende. Melodien paa hans Ubehageligheder var Gnaveri, "de unge Officerer troede nok, at Autoriteterne altid skulde staa paa Pinde for dem" o.s.v. Og da jeg beskedent fortalte, at jeg ikke vilde ulejliget ham paa den Tid af Dagen, hvis det ikke havde været, fordi det finske Skib, jeg ønskede at sejle med, om nogle Dage var sejlklar, og jeg saaledes snart maatte rejse, saa bebrejdede han mig, at jeg troede, at kunne faa Lov til at sejle under fremmed Flag. Der kunde jo komme Krig, jeg blev taget til Fange o.s.v., og det var fuldstændig Galematias af mig at ville ud paa den Maade. Naar en høje Foresatte taler paa den Maade, saa kunde en modigere end jeg blive forknyt, og jeg bad da Admiralen om at faa min Ansøgning tilbage, jeg ønskede den ikke fremmet. Men dertil svarede han, at han skulde nok sende min Ansøgning til Ministeriet og skrive sin Mening paa den. Jeg gik

slukøret bort, troede, at jeg havde groveligen forset mig, og gik hjem til Uldall for at blive trøstet; men han gjorde ondt værre ved at le af mig og male sagen sortere. Saa gik jeg forknytt i Seng, sov uroligt og bestemte mig til næste Morgen at gaa lige til Marineminister Michelsen og tale min Sag. Af Michelsen, som jeg mødte hos næste Morgen, blev jeg modtaget meget elskværdigt; han roste mig, fordi jeg vilde søge Virksomhed og sagde, at han vilde tage paa sig at give mig Orlov inden Kongens Tilladelse, hvis Orlov under fremmed Flag kunde gives; men det skulde han undersøge. Jeg gik sjæleglad og taknemmelig fra Michelsen, og det er jo forbavsende at se den Forskel, de to Autoriteter tog den Sag paa. Bille var en Modstander af Koffardifart og en ubehagelig, hensynsløs Mand, der først og sidst tænkte paa sig selv og hundsede Officererne, naar han kunde. Michelsen var en dannet og hensynsfuld Mand. Op ad Formiddagen gik jeg op i Marineministeriets Sekretariat, hvis Chef, Justitsraad Petersen trøstede mig, da jeg sagde ham, at Admiral Bille havde været saa ubehagelig i Anledning af min Ansøgning, idet han svarede: Aah, Bille, det har ikke noget at sige. - Afslag paa min Ansøgning fik jeg imidlertid, saa Bille havde Ret i Realiteten. Meningerne om, hvorvidt Koffardifart er ønskelig for Officererne, har altid været delte; Modstanderne mene, at det militære gaar fløjten ved for megen Koffardifart, og der er tilvisse de Officerer, der ikke taae det ubundne Liv, men dem har jeg aldrig hørt til, saa af den Grund kunde man gerne ladet mig sejle. Bille var en Modstander af al Koffardifart, men det er næppe rigtigt; gælder det at blive Skibsfører, saa bør Authoriteterne strække sig langt selv overfor dem, der kun daarligt taale Koffardilivet. Og har man ingen Tjeneste at byde de unge Mennesker, saa maa de hellere slippes løs, end at de skulle drive Tiden hen i Gade og Selskabslivet. Jeg blev altsaa hjemme Resten af Vinteren og tog igen fat paa Selskabelighed, idet jeg dog ved Siden af læste endel og søgte at gøre Tiden frugtbringende for mig. Det har været en stor Lykke for mig, at jeg aldrig har haft Smag for Kneibeliv, der kedede mig og simpelt Selskab var mig modbydeligt. Jeg befandt mig ilde paa en Sangerinde-Kneibe, og Billard har jeg aldrig lært at spille, fordi det skulde læres paa Kaféer, hvor jeg ikke holdt af at komme. Jeg læste endel den Vinter, men det var ofte mere Pligtfølelse, end fordi det morede mig; det forekom mig nemlig, at et dannet Menneske, og det satte jeg megen Ære i at være, burde kende Litteraturen, især de store Digteres Arbejde. Romaner har jeg aldrig ret haft Smag for og har derfor ikke læst meget af den Slags; jeg vilde helst have et positivt Udbytte af min Læsning, og kunde jeg finde noget i den Retning, ser jeg af min Dagbog, at jeg gjorde Uddrag af det. Jeg finder ogsaa noteret, at jeg den Vinter i et Selskab hjemme holdt min Jom-

Vinteren 1859.

frutale-Tale, idet jeg udbragte Valdemar Oldenburgs Skaal i Anledning af, at han var bleven juridisk Kandidat. En stor Del af mit Liv har jeg savnet daglig tvungen Virksomhed, og det er en stor Mangel ved Søofficers-Stillingen, at man ikke har en bestemt Arbejdstid, men hyppig selv skal finde paa noget at beskæftige sig med. Havde jeg endda kunnet more mig med Snedkeri eller andet Haandarbejde vilde det hjulpet mig over flere Vanskeligheder, men at finde Lokale dertil i Kbhvn. er ikke let; man kan jo ikke paa 4de Sal tømre, saa at man bliver sagt op p. Gr. af den Uro, man foraarsager. En Tid gik jeg paa Snedkerskole og lavede f. Ex. min Chetonkasse og min Etagére, og i Korsør havde jeg et Værksted og arbejdede ogsaa noget der til megen Fornøjelse. Haandarbejde er stor Velsignelse, selv om det ikke er andet end Brænde-Hugning; det følte jeg, da vi i 1891 laa paa Landet i Fiskebæk. Tanken kan blive helt optaget af at hugge Brænde, hvilket kan synes underligt for den, der ikke har prøvet det. Arbejde er en stor Velsignelse, hvilket saa mange Mennesker glemme, de slide i Arbejdet, men glemmer at nyde det, hvilket gælder saavel aandeligt som legemligt Arbejde. Man skal lære sig selv, naar det ikke er En givet af Naturen, at dvæle med Glæde ved sit Arbejde. Jeg har aldrig rigtig forstaaet den Kunst; jeg har ilet med Feberhastværk efter at faa det færdig, og det duer ikke. Nu, da jeg er bleven ældre, gaar det dog bedre.

Ombord i Briggen
Ørnen 1859.

I Maj Maaned 1859 gik jeg tilsøs med Orlogsbriggen Ørnen med følgende Besætning: Kaptajn A.E. Knudsen, Chef; Colsmann Næstk. Tegner, Reche, Morgenstjerne og C.A. Garde Lieutenanter. Dr. med Borch, der nu er en bekendt Læge i Kbhvn, Skibslæge, og Aumodt Forvalter. Rejsen gik først til Island og derfra til Grønland og vi lovede os Alle meget af Turen, da der ingen dansk Orlogsmand havde været i Grønland siden Chr. IV^s Tid, og det saaledes var noget Nyt i Marinen. Skibet blev ikke udstyret med noget specielt for denne Expedition; vi vare udhalte som til en Vestindietour og var navnlig ikke forsynede med Ishud, der kunde gjort os skikket til at sejle i Is, hvilket vistnok ikke var rigtigt. Det eneste Extra, vi havde, var et større Antal af Vandstøvler end sædvanlig til Mandskabet; men i Grønland købte vi Skindbuxer og Trøjer med Hætter til en Fartøjsbesætning og gjorde Opsigt med vore grønlandsklædte Fartøjs-Folk, da vi ved Hjemkomsten roede med dem paa Kbhvn's Rhed. Vi havde en heldig Rejse til Reykjavig, idet vi kun var 8 $\frac{1}{2}$ Døgn undervejs. Jeg havde Hundevagt d. 17de Maj 1859, da vi ved Daggry fik Landet ved Kap Reykjanæs isigte, og da jeg kom op igen Kl. 8 F.M. sejlede vi imellem Melsækken, den inderste af Fugleskærene, og Carlsklippen, et c. 5 Kvart-mile bredt Sov, ind imod Reykjavig, hvor vi ankrede efter Lodsens Anvisning indenfor Engøen og Vigøen. Det er ikke nogen god Ankerplads, da der hurtig sætter Sø, saa at Forbindelsen med Land afbrydes, hvilket vi to Gange erfarede, da vi

Ophold ved Rey-
kjavig

der staar "Sov"
"Lov"

efter Grønlandstyren atter laa tilankers paa Reykjavig Rhed. Jeg har i min Dagbog skrevet endel om Opholdet paa Island og om de Personer, vi kom i Berøring med, og jeg maa bekende, at det gør mig ondt at læse det dengang nedskrevne. Thi Tonen er ikke god. Der er en Jagen efter at være spydig, vittig og kritisk, som jeg nu som Ældre skammer mig ved. Jeg kunde derfor have mest Lyst til straks at ødelægge Dagbogen, og naar jeg ikke gør det endnu, saa er det, fordi den indeholder endel faktiske Oplysninger, som jeg maaske kan faa Brug for i min Virksomhed som Officer. Men naar den Tid er forbi, at den kan komme til Nytte, saa ønsker jeg den ødelagt. (Er sket i 1902). Det mest fornøjelige ved Opholdet ved Reykjavig var Hestene, der rigtignok var magre og matte, efter at de i en haard Vinter havde maattet søge deres Føde i det Frie; men det forhindrede ikke, at vi jevnlige gjorde Ture tilhest ud i Landet. Der findes ikke Vogne paa Island, fordi der savnes banede Veje og hele Færdslen foregaar derfor paa Hesteryg. Man møder saaledes en Snæs belæssede Heste med kun nogle faa Ryttere til at lede Transporten. Naar Islændere mødes, pleje de at kysse hinanden, baade Mænd og Kvinder, men vil man kysse Kvinderne efter Landets Skik, saa maa man ogsaa være ligesaa opmærksom mod Mændene, der i Reglen snuse saa stærkt, at Snusen flyder over Munden, saa vi foretrak ikke at følge Landets Skik helt ud, men kun hilse med: "Scylar laxmador" eller saadan noget, der betyder "Goddag Landsmand". Hestene er ikke smukt holdte, thi de blive slet ikke holdte, men passe sig selv Aaret igennem. De er imidlertid udmærkede til Forholdene; de er smaa og nøjsomme, meget udholdende og klare sig forbausende godt paa Bjergstier og ubanede Veje. De er saa smaa, at en Rytter med lange Ben skal tage sig iagt, naar han rider over en Lavamark, hvor man krydser sig frem imellem ~~Reykjavig~~ Lavaklipper. En saadan Mark ligger udenfor Reykjavig, og den gør naturligvis et sørgeligt, øde Indtryk, idet Alt er forstenet, og man rider i timevis uden at se andet end Steenblokke, nogle saa høje som Hesten, andre kun en Fod høj. Man fortalte, at afdøde Kommandør Rothe, der var en høj og tillige nærsynet Mand, blev paa en saadan Rudetur staaende paa to Tuer, som hans lange Ben fiskede, medens Rothe med Lorgnet for Øjet kiggede efter Hesten, der uden Rytter fortsatte sin Gang. Jeg skal ikke indestaa for, om det virkelig er gaaet saaledes til, men det kunde godt være håndet.

Tur til "Lille Geiser".

En Tur, vi gjorde til "Lille Geiser" mindes jeg som særlig fornøjelig; den varede i to Dage og blev os anbefalet som heldigere end en Rejse til "Store Geiser", der tager 5 Dage og som endvidere kan lide af den væsentlige Mangel, at man kan være saa uheldig slet ikke at faa Lejlighed til at se Geiseren springe, fordi den ikke springer regelmæssig, hvilket derimod er Tilfældet

med den "Lille Geiser". Desuden var Hestene dette Aar saa svage, at de ikke kunde udholde det 5 Dages Ridt, og vi bestemte os derfor til at tage til "Lille Geiser". Vort Selskab bestod af Chefen, Kapt. Knudsen, Amtmanden Grev Tramp, Distriktslægen Hjaltelin, vor Skibslæge Borch, Li^utenant Colsmann, Reche og jeg. Toget satte sig i Bevægelse Kl. 8 F.M., en Kavalkade paa 21 Heste, idet vi hver havde en Reservehest og desuden var der to Førere tilhest og nogle Bagageheste. De usadlede Reserveheste og Bagagehestene blev af Førerne drevne foran Rytterne, idet Hestene i Reglen følge Sporet, hvor de andre Heste har gaaet, men undertiden, naar vi kom paa jevn Vej, holdt de af at gøre en Afstikker, og saa skulde Førerne afsted i vild Galop for at drive den Undvegne ind paa rette Vej igen. Det var naturligvis morsomt, og jeg meldte mig snart til Førernes Assistance og sparede ikke min Hest, naar der var noget at udrette. Paa saadanne Ture bevæger man sig snart over Lavamarker, snart igennem Moser og snart over rivende Elve, hvor det gælder om at trække Benene godt til sig for ikke at blive vaad, og forresten lade Hesten selv finde sin Vej. Naar man saa kommer til en jevn Vej er det en herlig Afveksling at ride i Galop, hvortil de smaa Heste er vant og derfor trods vore hjemme kunde holde ud. Vi naaede ved Middagstid Vifilsfjældet, som vi skulde over. Det er c. 1500 Fod højt og var temmelig stejlt, saa Vejen gik op ad det i Zikzag jevnlig igennem Snedynger. Toppen af Bjerget er et ~~Sten Plateau~~ ^{Sten Plateau} paa c. 1 Mils Bredde og derfra gaar Vejen jevnt nedad imod Dalen, hvor Geiser ligger. Paa Toppen af Bjerget fik vi Taage og Ruskregn og det var derfor velgørende, da vi Kl. 6 E.M. fik Øje paa den smilende lysegrønne Geiserdal, som vi naaede henad Aften. Vi gik efter vor Ankomst straks igang med at indrette os for Natten, som skulde tilbringes i Stedets Kirke; thi Vejret var for koldt til at ligge ude i det Telt, som Amtmanden førte med sig. Det faldt lidt underlig saaledes at skulle spise og sove i en Kirke; men den Vanskelighed kom vi snart over efterat vi, forsultne som vi var, havde stillet vor Hunger paa de gode Sager, vi medbragte. Bouillon og Æg kogte vi i en varm Kilde tæt ved og forøvrigt havde vi godt koldt Bord at glæde os ved. Da Maaltidet var endt, begyndte vi trods en betænkelig Ømhed i Bagpartierne efter det lange Ridt at se os lidt om, og vi fik endnu samme Aften et lille Udbrud af Geiser, der paa Dansk betyder "varmt Springvand". Et større Udbrud fik vi Lejlighed til at se den følgende Morgen i Solskin, hvilket forskønnede Synet meget, idet Solstraalerne farve Vandsøjlen i Regnbuens 7 Farver. Geiseren springer regelmæssig hver 3^{die} Time fra en Grube i Jorden, der er omtrent 2 Alen bred og 2 Alen lang. Forinden Springet høres et Bulder, som af fjerne Kanonskud, derpaa viser det varme Vand sig og springer efterhaanden højere, indtil det naaer c. 40 Fods Højde, som det holder i s. 8 Minutter, hvorpaa

Ved Geiser.

Madvig skriver
i sine erindringer
om en "sø-
skendeseng" - mon
tante har misfor-
stået noget her?

det jævnt aftager og forsvinder. Natten tilbragte vi altsaa i Kirken, hvor en Søsterseng indrettedes paa Bræder, der lagdes over Stolestaderne; et Lag Hø lagdes paa Bræderne, og Tæpper fik vi til at lægge over os. Det varede en Stund, inden vi faldt i Søvn; thi de vittige Hoveder lod deres Lune spille, men takket være vor høje Chefs Nærværelse hørte Lystigheden dog tilsidst op, og vi sov sødelig til næste Morgen, der var 1ste Pintsedag. Det er første og formodentlig sidste Gang, at jeg saaledes har boet i en Kirke, og havde det ikke været et fremmed Sted og i en uanselig Kirke, vilde jeg dog formodentlig fundet det anstødeligt at benytte den paa den Maade. De fleste af os rejste sig med synlig Besvær fra Nattelejet, der just ikke havde været syndelig blødt, og da vi saa havde vasket os og indtaget en Frokost, begav vi os ud i Egnen glade ved at have smukt Vejr. Som ovenfor fortalt saa vi nu Geiseren springe sine 40 Fod tilvejs, og vi undersøgte derpaa forskellige Steder, der havde Interesse at blive bekendt med. Jordbunden damper næsten overalt, da den er fyldt med Dampe fra det Indre; et Sted, der kaldtes Helvede, dannedes af en Grube i Jorden, og i denne sydede og kogte Massen i den, saa det nærmest saa ud som en mangefarvet Kedel, hvori en Kalkmasse boblede. Et andet Sted, Badstuen kaldet, vistes os ved Foden af en Fjeldvæg, hvor det varme Vand blæstes stødvis ud igennem to Huller, der var rigt farvede som en Muslingskal indvendig; det varme Vand faldt ned i et Bassin, der ligeledes var stærkt farvet, hovedsagelig med blaa Farver fra kraftig azur igennem lyseblaa til kridhvide Toner. Amtmanden holdt sig tilbage ved disse Ture paa den vulkanske og varme Jordbund, og vi troede, det var, fordi hans Fodbeklædning ikke egnede sig til at komme Heden nær; han havde nemlig ikke Læderfodtøj paa, men kun Gummi-Galosker, hvilket jeg næsten tror hidrørte fra den pure Fattigdom. Hans Sønner, der hyppig besøgte os i Briggen, led nemlig ogsaa af Mangel paa Fodtøj, og de fortalte endel om, at Skibet, der skulde bragt dem Støvler fra København, var udebleven. Man Santheden var nok den, at Papa sad meget daarligt idet, og ikke kunde faa mere Kredit. Han var velvillig og gemytlig, men hans Hjem gjorde et meget tarveligt Indtryk, hvilket ikke forhindrede, at Grevinden og den voksne Contesse holdt skarpt paa deres Værdighed. Han gjorde senere et Gilde for os, og der gik det meget hedt til med Drikkeri, idet Verten, naar han drak Glas med sine Gæster tog den ene Side af Bordet til Vidne, medens den anden Side maatte være Vidne for den, Verten drak med, og Alle skulde hvergang tømme Glasset, en Sport som vi snart protesterede imod, medens de tilstedeværende Islændere fandt, at den var meget god og rigelig benyttede sig af den.

Efterat vi havde beset Egnens Mærkværdigheder besteg vi atter vore Heste for at ride tilbage til Reikjavig, som vi naaede om Aftenen efter 8 Timers Ridt, vel tilfredse med Turen, som kun havde kostet hver af os 22 Kroner, en i Forhold til det vi saa, billig Fornøjelse. Inden vi forlod Reikjavig havde Chefen invi-

Grev Tramp.

teret Amtmanden ombord til en L'hombre, der begyndte Kl.7 E.M. og først endte den næste Morgen Kl.3. De maa have moret sig godt!

Kapitajn Adser Enevold Knudsen. Jeg holder ikke meget af at omtale Personer, men det kan ikke ganske undgaaes, naar man vil meddele sine Oplevelser; thi de Personer, man kommer i Berøring med spille uundgaaelig en stor Rolle i Ens Liv, og jeg vil derpaa nu meddele lidt om Knudsen, der nærmest maa henregnes til Originalernes Kreds. Da jeg fik Knudsen til Chef var han henimod de 50 Aar, hvilket jeg meget bestemt erindrer, fordi jeg mindes, at vi indbød ham til Middag i Officersmessen paa hans 50aarige Fødselsdag. Vor Messeforstander, Lieutenant Tegner, sad som Husmoder ved Bordenden og udbragte, da Stegen kom, en Skaal for Chefen, hvori han gentagende anbragte noget om vor "halvhundredaarige Chef", hvilket foranledigede Knudsen til, da han takkede for Skaalen at sige: "Tak skal De ha'e Tegner, De har saadan en behagelig Maade at minde En om sin Alder paa". Knudsen var af Middelhøjde og godt istand; han var næsten fuldstændig skaldet og havde et rødblisset uregelmæssigt, uskønt Ansigt, hvori en stor lys Knebelbart og et Par smaa graa stikkende Øjne var det mest dominerende. Jeg havde hørt Knudsen omtale fra min Barndom, idet en gammel Jomfru Hylter, der syede Drengetoj i min Faders Hjem, havde været i Huset hos Knudsens Forældre, medens han var Dreng, og senere til os Børn fortalte Historier om Knudsen, hvori hun altid omtalte ham saa kærligt, at vi Børn havde Forestillingen om Knudsen, som en smuk, ung Mand. Det morer mig derfor at tænke paa Søster Minnas Ansigt, da jeg en Dag i Cirkus viste hende Knudsen. Hun blev saa forbavset ved istedetfor den unge Mand at se en grim, chineseragtig Person, at hun med et højt Udraab benægtede Muligheden af, at det kunde være Knudsen. Trods det uheldige Ydre var han dog en i Marinen betydende Person, hvilket han ikke skyldte sin Dygtighed, men en vittig og skidden Mund, som Folk var bange for. Han bandede "som en Tyrk" og brugte saa kraftige Udtryk i sine saftige Udtalelser, at endel af hans Ytringer endnu leve i Marinen, og de citeres endnu, skønt han er død for mere end 15 Aar siden. Men trods denne skidne Mund var han, naar han vilde, en fin Selskabsmand; thi han havde et udmærket Hoved og forstod at belægge sine Ørd paa en saadan Maade, at han maatte fortjene Navn af en veltalende Mand. Han var Ungkarl og havde levet meget med i Verden, saa han havde derigennem en vis Verdenstone og forfinet Smag, der navnlig viste sig ved Bordet lige over for god Mad og Drikke. Til denne Beskrivelse af Knudsen, maa jeg dog endnu føje, at han havde et godt Hjerte, og var velvillig og behagelig i sin Maade at være paa. Det er Skade, at hans Vittigheder var saa grove, at de ikke taalte Gentagelse; thi vittig var han. Betegnende er det,

at han ikke medbragte en eneste Bog til Underholdning paa Togtet. I Reykjavig købte han sig ~~dog~~ dog et Værk, nemlig en islandsk Almanak, som han ikke forstod; men han vilde ogsaa kun bruge den til at se, naar Maanen - som han havde stor Tro til som Vejrforbedrer - stod op og gik ned. Da vi havde været 8 Dage tilsøs siger Knudsen en Dag til mig paa Dækket: "Ja, hvad er saa det Hele, Garde. Nu har jeg i en Menneskealder glædet mig til det store Øjeblik, da jeg skulde blive Chef og nu sidder jeg dernede ganske alene om Aftenen og keder mig, tronende i al min Herlighed, medens de mere dem inde i Officersmessen ved Siden af med Sang og Musik" o.s.v. Jeg meddelte denne Udtalelse til vor Næstkommanderende, og han opfordrede saa Chefen til at besøge os om Aftenen, naar han vilde. Det gjorde han da ogsaa jevnlig. Naar Sangen - vi havde en Kvartet af Morgenstjerne, Reche, Doktoren og Forvalteren til Klaverspil af Doktoren - var godt igang, mødte Knudsen med sit Toddyglas i Haanden; han bankede ikke paa, men gled sagte ind af Døren og satte sig lige indenfor i Sofaen, hvor Pladsen holdtes aaben til ham. I Reglen blandede han sig ikke i Samtalen; men passede sit Glas, og naar det var drukket ud bankede han paa Væggen, hvilket var Signal til, at Hovmesteren skulde bringe ham det næste. Naar det var drukket forsvandt han ligesaa lydløst, som han var kommen. Det er første og sidste Gang, at jeg har set en Chef blande sig paa den Maade med Officererne, men det kunde gaa med en Mand som Knudsen; han generede ikke. Han plejede ogsaa at indbyde den Vagthavende Officer til at spise sammen med sig, noget man vanskeligt vilde opleve nutildags. Han var meget gemytlig, naar man saaledes spiste hos ham. Han morede sig med at tale Politik med mig; jeg var naturligvis dengang "national liberal", og Knudsen var af den gamle, konservative Skole, der var utilfreds med den megen Frihed, og det endte gerne med, at han gjorde Løjer med min Politik.

Jeg har nu introduceret Knudsen og vil gaa videre i min Beretning om Briggens Sejlads. Efter c. 10 Dages Ophold ved Reykjavig sejlede vi til Grønnefjord, Franskmandene havde et Etablissement for Fisketørring og derfra til Stykkiskolen der ligesom Grønnefjord ligger på Islands Vestkyst.- Under Indkrydsning til Stykkiskolen grundstødte Briggen med en Lods ombord. Jeg havde Vagt, men havde ikke noget Ansvar for Sejladsen, da baade Chefen og Lodsens vare paa Dækket, og jeg havde saaledes kun Sejlene og Vendingerne at passe. Situationen ved Grundstødningen var ret pudsigt. Farvandet var smalt, og det gik Vending paa Vending med en 10 Minutters Mellemlum. Kl. 11 Aften - det var endnu høj lys Dag - hoppede Skibet i 3 Stød over en Grund og var derpaa fri. Da vi stødte første Gang blev der Døds-Stilhed paa Dækket, og man hørte kun Knudsen sige: "Hvad er dette Lods?" Og Lodsens svarede rolig: "Den Grund kender Ingen!" Det samme Spørgsmaal og Svar faldt mindst to af de 3 Gange vi stødte,

Grundstødning ved Stykkiskolen.

og det var ret pudsigt; thi enhver vidste jo, at det var Grundstødning, saa Knudsen havde for saa vidt ikke nødigt at spørge Lodsens; men det var vel ogsaa mere rettet til ham i Bebrejdelse. Briggen trak imidlertid ikke Vand, og vi gik senere til Grønland uden Reparation; der var kun stødt noget af Kølen. Det viste sig senere, at Lodsens havde Ret, da han svarede: "Den Grund kender ~~Kingen~~ Ingen!" thi vi havde virkelig opdaget noget Nyt, der ikke fandtes i Kortene, og baade Chef og Lods var saaledes ansvarsfri. Forinden Briggen gik til Grønland lod Chefen dens Tilstand bedømme af en Kommission, som jeg blev Medlem af, hvilket i og for sig var mærkeligt nok, da jeg var den yngste Officer i Skibet. Kommissionen undersøgte Skibets Køl ved Hjælp af en Vandkikkert, og lod medens Briggen arbejdede i høj Sø, affyre endel Kanoner, alt for at se, om ikke Rystelsen skulde aabne en eller anden Lækage i Briggens Bund; men da den holdt sig tæt trods al Forcering antoges den sikker, og Grønlandsrejsen begyndtes d. 21de Juni 1859. Jeg ser af min Dagbog, at jeg befandt mig meget godt i Briggen, ikke alene, fordi det var behagelige Messekammerater jeg havde; men navnlig fordi jeg erhvervede mig en vis Anseelse for Dygtighed, hvilket smigrede og glædede mig. Til at udbrede min Ros i saa Henseende bidrog væsentlig en "bekendt Mand" Jensen, vi havde taget med fra Kbhvn. som kendt med Grønlandsisen, hvilket det imidlertid senere viste sig, at han netop ikke var. Jensen havde været Styrmand paa en Grønlandsfarer; men var afskediget fra denne Tjeneste, man sagde p.Gr.af Uduelighed. Dette Geni skulde nu vejlede os; han var fuld af Skipperløgne med tilhørende hemmelighedsfulde Udtryk og Gebærder, og Chefen var i Begyndelsen af Togtet ganske i Lommen paa ham. Han skræmmede Knudsen ved at tale om, at naar vi naaede Grønland, saa duede Kompasserne ikke mere, da de store Jernmasser i Fjeldene forstyrrede Magnetismen. Solen viste sig næsten aldrig, saa Observationer kunde man ikke faa, og naar Knudsen da fortvivlet sagde: "Men naar vi hverken har Kompas eller Observationer til at vejlede os, hvad skulle vi saa sejle efter?" saa mødte Jensen med det forløsende Ord: "vi maa sejle paa mit Kendskab til Isen, der er af forskellig Udseende, eftersom det er Vest eller Øst-Is, vi møder"! Det var jo et meget beroligende Svar for den, der havde Tillid til Jensen; og Chefen hørte til dem; hvorimod jeg hørte til de Vantro, og netop derfor vandt jeg i Anseelse i Jensens Øjne; thi han vidste godt selv, at han var en Humbug.

Den 3^{die} Juli passerede vi Kap Farvels Meridian, c.30 Mile fra Land, og nu stode vi Nord efter op i Davidsstrædet. Nogle Dage senere fik vi Is isigte, og nu skulde Jensen - eller som han ombord kaldtes "Tatteraten" efter en stor Maageart, han altid snakkede om - nu skulde hans mægtige Kendskab til Isen staa sin Prøve, men ak, det gik galt, idet han raadede til at sejle vest i,

Begyndt Rejsen
til Grønland d.
21/6 59.

hvorved vi netop indvikledes i store Ismasser, istedetfor øst i, og derved dalede Tatterayens Stjerne. Men derved blev det ikke; thi da vi anduvede "Godhavn" skulde vi have fat i nogle blinde Skær, "Brændevinsskærene" kaldede, som Jensen havde talt om hele Rejsen. Han laa paa Fokkeraaen og kiggede ud efter de snart berømte "Brændevinsskær"; men kunde ikke finde dem, medens den vagthavende Officer i Mellemtiden fandt ud af, at det ikke kunde være, som Jensen sagde, blinde Skær; men maatte være nogle temmelig store Øer, vi alt var passerede. - Chefen blev nervøs under al denne Usikkerhed - man havde dengang ikke noget rigtigt Søkort over Farvandet, men nærmest kun et Landkort, saa det var ikke underligt, at man var usikker. Jensen blev kaldt ned fra Fokkeraaen og mødte med af Blæsten røde Øjne og fortalte Chefen, at han ikke kunde finde "Brændevinsskærene", hvorpaa Chefen i sin Ærgrelse fremkom med det smukke Ønske til Jensen: "Gid Brændevinsskærene sad paa tværs i Deres Hals, min gode Jensen", og dermed dalede Tatterattens Stjerne under Horisonten for aldrig mere at komme op paa den Rejse. Saaledes er mangen Stormand falden baade før og efter Jensens Tid. Den 16de Juli naaede vi velbeholdne ind til Grønlands tredje nordligste Koloni "Godhavn", og vi tilbragte nu otte interessante Dage her, hvor vi baade mødte Naturen og de Indfødte, der begge var fremmedartede for os. Inspektør Olrik kom ombord til os straks, efterat Ankret var faldet. Han var iført Sælskinds-Benklæder, blaa Uniformsfrakke og Hue; han var en yngre, net Mand, der modtog os venligt. Han fortalte, at da vi ved vor Ankomst havde skudt efter Lods, vare de Indfødte flygtede ind ad Landet til, fordi de frygtede Krigsskibet, idet Sagnet fortalte, at saadanne Skibe plejede med Magt at medtage nogle Indfødte til Danmark, naar de sejlede hjem. Dette Sagn skal have holdt sig imellem de Indfødte fra Chr. VI's Tid, da Fregatten "Blaa Heyren" var i Grønland og medtog nogle Indfødte; men at vi ikke var saa slemme opdagede de Indfødte snart, og vi fik da daglig Besøg af dem. Jeg kunde godt lide Grønlænderne, de er saa fredsommelige og barnlige, hvilket vi særlig havde Lejlighed til at iagttage paa en Expedition i to Fartøjer roet af Grønlændere til Skarvefjeld, en Basalklippe, der nærmest ser ud som en Pindebrændestabel set fra Enden. Ovenpaa Klippen findes en smuk grøn Slette med Kvaner.

Godhavn d.16/7
59.

IV^{de} Hefte
af

"Mit Livs Erindringer" (Begyndt Novbr. 1892)

1859 - 1863

"Godhavn" 1859.

Vi morede os dejligt i "Godhavn" og skønt der ikke fandtes europæiske Damer idet Inspektørens Familie var hjemme i Danmark, var vi dog daglig i Kvindeselskab, idet de grønlandske Fruentimmer ro Baadene, og er meget nysgerrige og ugenerte. Der var imellem dem 3 Søstre med mest europæisk Blod, og som var smukke og gjorde megen Lykke, naar der dansedes. Den ene af dem havde endog gaaet omkring paa Københavns Gader i Skørter/Kjole, idet hun havde været der med Inspektøren. Nu var hun i Grønlænderdragt ligesom de Andre.

I Godhavn laa foruden os Briggen Peru, som vi havde megen Fornøjelse af. Endvidere to amerikanske Hvalfangerskibe, hvoraf det ene havde været der nogle Aar tidligere og dengang ikke villet lyde Myndighederne paa Stedet, men uden deres Tilladelse taget Kogehuset i Besiddelse for at koge sit Spæk; men det fortrød han, da Orlogsmanden saa uventet kom isigte, og Kapitajnen skyndte sig til Inspektøren for at bede om Naade. Han var meget i Vinden og tænkte sig allerede hængende under vor Raanok; men vor Chef og Inspektøren blev enige om at lade Naade gaa for Ret og lade ham slippe med en Advarsel, der tildeltes ham af vor Chef i al Højtidelighed.

Alt det Ny, vi saa her i Grønland interesserede os naturligvis; vi krøb paa alle Ture ind i Grønlændernes Huse igennem de lange Gange, der var saa skidne ^{saa skidne} af Mennesker og de store Hunde, og som endelig endte i den lille Stue med Familien paa Brixen. Vi besaa Huset og dets Beboere og foretrak at krybe ud af Vinduet med Skindet for, istedetfor at søge samme Vej tilbage, som vi var komne af. Vi kørte med Slæde trukken af 6 store glubske Hunde, der ved Pisken styredes af Grønlænderen, som viste os ved at skære en bestemt Blomst af med Piskesnarten, at han var istand til om fornødent med samme Snært at klippe Øret af den Hund, der gjorde Oprør og ikke gik den Vej, Kusken vilde. Vi morede os over Kajakmændene, der paa Afstand, naar de ses forind, er meget smaa og kun vise en firkantet Figur med bevægelige Arme. Vi saa i Virkeligheden alle de mange Redskaber, vi tildels allerede tidligere havde gjort Bekendtskab med paa etnografisk Museum i Kbhvn. Vore Øvelser ombord i Briggen interesserede til Gengæld Grønlænderne; de lo af fuld Hals over vor Geværexercits, studsede ved vor Skydning med Kanoner og ynkede vor Skyden til Skive med Geværer; thi medens de hvergang kunde træffe Centrum, lykkedes det kun sjældent ^{for} vore Folk. Vi var hinanden til gensidig Fornøjelse, og da vi efter et Ophold paa 8 Dage skiltes ad, var Sorgen stor paa begge Sider.

Paa Vej til Island 1859.

Den 27de Juli 1859 gik vi atter tilsøs og stode med gunstig Lejlighed Syd paa igennem Davidsstrædet saaledes, at vi den 3^{die} August passerede Kap Far-

vels Meridian, netop en Maaned siden vi for opgaaende passerede samme Sted. De forskellige Maagearter, Tatterater, Malmukker og Kapsduer, var det eneste Levende vi mødte paa vor Sejlads. Senere saa vi endel Hvaler, der lode os komme mærkelig nær, inden de flyttede sig, men Skibe mødte vi ikke, og det er ret heldigt paa disse Breder, hvor Taage ellers hyppig vilde tvinge til at mindske Farten af Frygt for Sammenstød. Isbjergene, som vi mødte ret talrige paa Oprejsten, var som blæste bort. Det er ellers interessante Kolosser disse flydende Bjerge af rent Krystal-Udseende og som tage sig prægtigt ud, særlig i Solskin. Om alle disse Oplevelser paa Grønlandsrejsen skrev jeg ved minHjemkomst en kedelig Beretning og fik den optagen i "Tidsskrift for Søvæsen".

Sørene gaa istaa.

Chefen havde ikke megen Tillid til Observationer, og han kunde med et medlidende Skuldertræk spørge os, naar vi mødte med Resultatet af en Observation, om vi saa ogsaa troede paa den, hvilket var noget saarende efter al vor Ulejlighed. Men saa hændte det en Dag at Observations-Officeren glemte at trække Sørene op i rette Tid, og de gik alle istaa undtagen et, der var mindre paalideligt. Man skulde jo tro, at dette Uheld ikke interesserede Chefen, da han havde saa lidt Tro til Urene, og Officeren gik ret frejdgig til Chefen og meldte om sit Uheld. - "Tak, skal De ha'e, det var jo en net Historie, saa maa vi jo djævlengale mig rage os frem i Mørke Resten af Rejsen", var det lidet trøstende Svar, han fik. Knudsen blev mere og mere nervøs; han led af Gigt og udtalte ofte, at han ikke vilde mere tilsøs, og det holdt han ogsaa; det blev hans sidste Rejse, og han endte som Lodsinspektør ved København. Vor Næstkommanderende, Colsmann, var ogsaa syg det meste af Hjemrejsen af daarlige Øjne, saa Toppen duede ikke ret meget; men i Resten var der Humør, og vi havde det godt i Messen. Imidlertid naaede vi velbeholdne Reikjavig d. 20 August 1859 efter i længere Tid at have skudt efter Lodsens, der skulde bringe os tilankers. Han kom ikke af den gode Grund, at vi var for langt ude til, at han kunde naa os; men Chefen lovede ham Døden og Djævelen, naar han kom, thi saa slet at passe sin Tjeneste var dog utiladeligt. En stærk Regn gjorde Sejladsen endnu vanskeligere for os, og da endelig Lodsens kom ombord, stod vi og ventede paa, hvad Chefen nu vilde gøre. "Hvad er det for et Smøleri! Lods." hørte vi Chefen med høj Røst sige, og Lodsens lo og svarede: "Aah, ja og ja!?" "Jeg siger, at det er uforskammet at lade en Orlogsmænd vente saaledes i Timevis efter Lods". "Aah ja og ja!" bemærkede Lodsens i samme fornøjelige Tone. "Jeg skal klage til Ministeriet over, at De passer deres Tjeneste saa daarlig" "Aah' ja og ja!" svarede Islænderen øjensynlig uden at have forstaaet et Ord af hele Knudsens Tiltale, og Chefen gjorde saa kort omkring og sagde: "Giv ham en Regnkappe paa og en Snaps". Det skete og saa krydsede vi paa og ankrede paa Rheden.

I Reikjavig d 20/8
1859

Selskabelighed ved Reykiavig 1859.

I Reykiavig gjorde Chefen et stort Middagsselskab for Stedets Honoratiories, hvortil mødte grev Tramp; Amtmand paa Nordlandet Melsted; Biskop Thomander, en smuk gammel Mand, der mindede om Biskop Monrad; endvidere Etatsraad Jonassen med en stor rød og blaa Næse, Byfoged Finsen, Doktor Hjaltelin, Apotheker Randrup, der førte et stort Hus i Land, hvor hans Hustru og Døttre gjorde Lykke saavel hos de franske som hos de danske Officerer. Fremdeles en Englænder Hr. Bushby, der var paa Island for at bearbejde Svovlminer og en gemytlig Sekretair, hvis Navn jeg ikke husker. Man spiste og drak godt; drak Skaaler og var saa lystige, at Biskoppen, der næste Morgen Søndag, mødte en af Officererne iland, var uklar paa, at det var Søndag. Naa han kom vist ikke hyppig til Gilde, saa Naturen kunde jo let gaa over Optugtelsen. Nogle Dage senere gjordes der Gilde iland for Briggens Officerer; men Chefen var ikke med, fordi det blæste, og vi nogle Dage før havde maattet lade endel af vore Folk blive iland om Natten i en dansk Skonnert, som laa paa Rheden og som vi kunde naa ud til, men heller ikke videre p.Gr. af Søgang. Det var vel henad Midnat, at vi lagde til paa Siden af Skonnerten og bad om Husly, indtil Vejret bedagede sig. Styrmanden modtog os iført uldne Underbenklæder og viste os ned i Kahytten, hvor Skipperen laa i Køjen, dannet i et Skab iborde. Han var slet ikke gnaven over det uventede Besøg og producerede efterhaanden fra de smaa Skabe, der omgave Køjen, baade Kort og Cigarer, saa vi - Tegner, Doktoren, Reche og jeg - var snart igang med en L' hombre, medens Skipper, der ~~blev~~^{blev} i sin Køje, søgte at sætte sig ind i det ham ukendte Spil, snart hentede et, snart et andet ud af de ham omgivende Gemmesteder. Kaffe serveredes, og Tiden gik godt for os. Kun gik det ud over vor velvillige Skippers og Styrmandens Søvn, idet sidstnævnte var Vert for vore Folk i Kabysen, og jævnlig af Skipper kaldtes til Kahytsdøren for at faa Ordre til Servering og Bispising af de mange Gæster. Kl.5 om Morgenen lagde Blæsten sig noget, og vi toge Afsked med mange Taksigelser og naaede vel beholdne, men dyngvaade ombord efter en lang Rotur, hvor vi erfarede, at vor Chef havde været meget vred over, at vi saaledes blev borte.

Ejemrejse Sept.1859.

Midt i September forlode vi Reykiavig og sejlede hjemefter med en meget nervøs Chef, en Næstkommanderende med syge Øjne, der tvang ham til at holde sig nede i Messen, og med Officerer, der var lidt trøtte af, at Kommandoen ikke var, som den burde være. Den 23de Sept. maatte vi paa Grund af sydlig Storm lægge bi under Skagen, det var ikke formaaende at krydse Kattegat ind imod det stærke sydlige Vande. Jeg raadede om Aftenen til at holde gaaende i Læ af Skagen; men Chefen gav Ordre til for at undgaa de mange Sejlere, der krydsede ligesom vi, at holde gaaende for smaa Sejl imellem "Skagen" og "Marstrand" holdende begge Fyr isigte. Da jeg Midnat kom paa Dækket for at tage Vagt og afløse Reche, sagde han, at han ikke vidste, hvor vi var. Han

En Storm ved Skagen.

havde Klokken henad lo sat flere Sejl for ikke at drive af for Strømmen; Chefen var kommen paa Dækket, havde været rasende, bebrejdet Reche, at han sejlede for haardt ladet ham bjerge de fleste Sejl, og da Reche saa bad om Natordre, svarede han: "at dette førte ad Helvede til", og saa gik han ned. Den Besked kunde jeg jo ikke sejle videre paa; Fyrene havde flere Timer været ude af Sigte, det blæste en Storm og regnede stærkt; vi loddede og fandt over 90 Favne Vand, og jeg gik da ned til Chefen, fortalte ham om Situationen og foreslog, at vi skulde sejle SV over og sætte noget mere Sejl, saa vilde vi efterhaanden naa op i Læ af Skagen. Knudsen var blid som et Lam og svarede mig kun "Vær saa god" - hvilket viste, dels at han var mat, dels at han havde endel Tillid til mig. Kl. 7 om Morgenen havde jeg den Fornøjelse, at vi fik Skagen isigte, og da Vejret bedagede sig krydsede vi saa paa og gik videre til Hjøbenhavn, hvor Togtet endtes i Begyndelsen af Oktober 1859.

Vinteren tilbragte jeg i København og arbejdede noget med Korttegning paa Søkort-Arkivet, da jeg var udsat til Opmaaling den følgende Sommer. Den 7de Maj indskibede jeg mig sammen med nuværende Kommandør L. Holm som Chef i Kutteren Neptun - Fr. VII^s gamle Lystkutter - og vi gik paa Opmaaling i Neustadt Bugten, hvor vi havde Tilhold i Neustads, der dengang var dansk, og i Lübeck eller rettere i dens Forhavn Travemünde, der var belagt med Badegæster. Dette Togt hører til mine fornøjeligste Erindringer; jeg kom godt ud af det med Holm og havde en morsom Virksomhed ved Opmaalingen. Vi havde en smuk Kakhyt, der blandt andet var pyntet med et Billede, jeg endnu har, en Neger, der er glad over at have vundet en Gaas i Terningspil - den Neger mindes af mange Officerer, der besøgte os og omtales endnu af dem, som et kært Minde. Den eneste Misstemning imellem Holm og mig, som jeg erindrer, var, naar vi spillede Skak om Aftenen; thi den af os, der tabte, var da i Reglen vred og travede utilfreds op og ned af Dækket, indtil Sejrherreren kom med et beroligende Ord. Ellers gik alt godt, og Holm var en Mand, der med god Appetit nød de Maaltider, jeg som Messeforstander serverede for ham, samt roste mig for Andre for den gode Husholdning, jeg holdt. Jeg troer nu nok, at det mest var, fordi hans Fordringer var smaa, at han var tilfreds; men Resultatet var, at vi var glade og nød Sejladsen med Kutteren og ~~et~~ det behagelige Liv i det Hele. Dampskibet Hertha, med Officerer: afdøde Admiral Philip Schultz, ligeledes afdøde Komd. Christiansen og Lieutenant Funch; den sidste døde paa en sørgelig Maade i Grækenland, som Adjudant hos Kong Georg, idet han blev dræbt ved en Kedelexplosion i et græsk Skib, - var vi endel af Togtet sammen med, og Schultz var da meget elksværdig imod mig og hjorde altid Løjer med mig. Naar han og de andre fra Hertha spiste ombord hos os, var han i Begej-

Ombord i Neptun 1860

string over vort Køkken, hvilket mest var Narrestreger; thi vi havde kun en Matros til at lave Maden, og det var først igennem flittigt Studium af en Kogebog "Maren Kokkepige", at vi producerede spiselig Mad. - Om Aftenen spadserede vi lange Ture sammen, hvilket jeg ikke holdt saa meget af; thi Schultz maatte for sit Helbreds Skyld trave langt og hurtigt, og nogen stor Fodgænger har jeg aldrig været; men saa endte Turene gerne med en Pot Kegler og Aftensmad iland. I Travemünde flanerede vi op ad Byens Hovedgade forbi Badegæsterne, fulgte af en meget stor Hund, der tilhørte Christiansen og som jevnlige gjorde Skandale ved at være for næsvis overfor de tiltrækkende Aftensborde, der dækkedes ~~ix~~ⁱ Beboernes Verandaer, som laa ud til Promenaden. Funch og jeg troede, at vi vakte Opsigt hos Damerne paa disse Spadsereture - vi var begge kønne Løjtnanter - og saa var vi tilfredse. Man kræver ikke mere som ung og er glad over Lidt, i dette Tilfælde saa lidt, at vi, saavidt jeg erindrer, aldrig talte med nogen af Damerne; men kun naaede til at konversere en Opvartningspige i Kursalen, og som jeg til Funchs store Morskab i min Ukyndighed i at tale Tysk tiltalte med "Hun" istedetfor "De". I Begyndelsen af Juli blev vi færdige i Neustadt Bugt og sejlede sammen med Hertha til Wismar for at fylde Kul. - Konsulen her, Hr. Ibsen, gjorde Gilde for os, og havde til dette indbudt flere tyske Officerer med deres Hustruer. En Hauptmann "der Trossel" var Selskabets "maitre de plaisir" og var virkelig en gemtlig Mand. Han havde i Krigen 1848-50 været i Krig imod os, og der udspandt sig imellem Schultz og ham nogle Løjer, der foranledigede, at Schultz Dagen efter sendte ham en af vore Granater til Erindring. Efterat vi derpaa havde opmaalt Landgrunden ved Femern sejlede ~~xx~~ Hertha til Korsør, og vi gik til Stubbekøbing. Her besøgte jeg Købmand Bentzens, Toldforvalter Thomsens og Fangels paa Næsgaarden. Holm rejste til Bilsteds paa Petersgaard, hvor hans Hustru var Gæst, og jeg blev nogle Dage senere indbudt til Bal paa Petersgaard, hvor jeg morede mig dejligt. Saa sejlede vi til Nykøbing og Nysted, hvor vi glædede os over den smukke Hestehaven, og endte Turen med Opmaaling af Gedser Rev de sidste Dage i August Maaned 1860.

I Wismar med Neptun Juli 1860.

Til Koffardis med Najaden Okt. 1860.

Efter vor Hjemkomst arbejdede vi Alle paa Søkort-Arkivet for at gøre Kortene med vore Opmaalinger færdige; men det Arbejde morede mig ikke rigtig. Det bestod i matematiske Beregninger og Tegnearbejde, og dertil havde jeg ikke særlig Talent. Jeg benyttede derfor Lejligheden, der tilbød sig til Koffardifart, og sejlede d. 29 October 1860 med det fuldriggede Skib "Najaden", ført af Kapitajn Henschel til Havanna. Najaden var en gammel Orlogsmand, som Handelshuset Puggaard havde købt og forandret til Koffardiskib. Jeg gjorde Rejsen som Passager og betalte 100 Rdl. for min Kost, hvilket var dyrt nok for en stakkels, fattig Løjtenant, men Puggaards var ikke saa flotte, som Koch i sin Tid var, da jeg sejlede gratis med Odin. Jeg længtes imidlertid altfor meget efter at se Koffardilivet og navnlig brændte jeg af Begærlighed

efter at komme til et varmt Klima og se noget af alt det Vidunderlige, jeg havde hørt de ældre Officerer tale saa begejstret om. Najaden var ladet med 400 Tons Kul, og vi dingledede afsted, med denne Last over Nordsøen og passerede d. 4 Novbr. Kap Lizard i Kanalen, hvorpaa vi styrede efter Passaten. Jeg oplevede nu en Sejlads, som jeg den Dag i Dag tænker tilbage paa med Henrykkelse. Efter i Nordsøen at have døjet ondt paa Grund af Blæst og især paa Grund af Kulde, sejlede vi nu hver Dag nærmere til det gode Vejr og Varmen. Passaten er dejlig; en Ulempe er der, nemlig den, at Skibet jevnt ruller i den lange Sø, saa der aldrig er helt lige Dæk, og naar det er Stille, slaar Sejlene paa en irriterende Maade imod ^{Tak} ~~Sk~~kelagen og forstyrrer Indtrykket noget; men fraset disse Plager er Luften saa klar og gennemsigtig, dertil passende varm selv med 20° Varme, naar der er nogen Vind, at man ret delikaterer sig og nyder Udsigten til det dejlige mørkeblaa Hav og den skarpt tegnede Horizont. Jeg følte mig over al Maade vel og tilfreds; om Morgenen lukkede jeg, straks naar jeg vaagnede, Vinduet op i mit rummelige Lukaf, der laa i Dækshuset, og jeg indaandede da straks den dejligste friske, fugtige Luft; saa fik jeg nogle Pøse Vand over Hovedet ude paa Dækket, spiste min Morgenmad og gik saa ud paa Dækket i en let ugenert Paaklædning, hvor jeg hjalp Styrmandene med at tage Observationer for at bestemme Skibets Plads; gjorde Optegnelser til Maurys Journal, som jeg førte paa Rejsen, eller hjalp Folkene med at hale eller med et eller andet Matrosarbejde. Endvidere studerede jeg Skibet og søgte at sætte mig ind i en Styrmands Pligter, idet jeg haabede engang selv at faa et saadant Fregatskib at føre; jeg læste meget, saaledes "Wilhelm Meister" og "Bekentnisse erner schönen Seele" af Goethe. Den første morede mig, men da den manglede religiøs Grundvold tiltalte den mig dog ikke saa meget som den sidstnævnte, hvor Forfatteren synes at være naaet til Christendommen. Jeg troer ikke, at Hänschel, der var en meget religiøs Mand, holdt af, at jeg studerede Goethe saa meget, og han gjorde forskellige Angreb paa min Lektüre. Vi sad gerne sammen i Kahytten paa den varmeste Tid af Dagen, hver ved sit Arbejde. Han skrev bestandig Brev til sin Hustru, og saavidt jeg kunde se var det Oversættelser af engelske gudelige Bøger, som han læste ved Siden af. Jeg studerede Søkortet med Beskrivelser, læste the "master and his duties", som Hänschel laante mig, skrev Dagbog eller studerede Maury, som interesserede mig meget. Maurys Arbejder og Virksomhed var dengang noget Nyt. Han var amerikansk Søofficer og havde med stor Flid og Energi gjort Uddrag af mange forskellige Skibes Journaler af det Vejr og den Vind, de havde mødt paa deres Rejser over Atlanterhavet. Et Mid-

I Passaten Novbr.
1860.

foran skrevet Henn-
schell

foran stavet ander-
ledes (to andre maa-
ler)

Maurys Journal 1860.

deltal af Vind og Vejr paa forskellige Breder og Længder var saaledes fremkommen og nedlagt i Kort, der altsaa gav En Oplysning om, hvad man sandsynligvis kunde vente sig. Til disse Kort hørte hans interessante Udvikling af Theorier over Vind og Strømforhold. Det var altsaa paa de Søfarendes Erfaring, at han baserede sine Kort, og det gjaldt om, at saa mange Skibe som mulig, paatog sig at føre hans Vejr-Journal, som saa udleveredes gratis tiligemed hans Kort og Bøger til den, der paatog sig at føre Journalen. Jeg havde med Hänschells Tilladelse paataget mig at føre en saadan Journal, men det skaffede undertiden lidt Ulejlighed; thi der skulde observeres hver 4de Time, og Hänschell brummede derfor undertiden, naar jeg skulde have Vand halet op for at maale Vandets Temperatur eller, naar jeg bad Styrmandene hjælpe mig med at observere. Hänschell var ingen almindelig Pæreskipper, men en Mand af bedre Familie og ret godt undervist; men han var af Naturen en meget indesluttet Mand, en Egenskab, der formodentlig havde fundet rig Næring i det ensomme Liv, en Skibsfører lever ombord i sit Skib. En Dag spurgte han mig, om jeg kendte og troede paa de tre Troens Artikler. Det var ikke af Nysgerrighed, at han spurgte, men da han selv var en christen Mand, forstaaer jeg nu saa godt, at han kunde ønske at vide, hvad jeg tænkte om den Ting. Imidlertid var jeg dum, hovmodig og blev noget pikeret over dette Spørgsmaal, som jeg dengang syntes var noget nærgaaende at stille til mig. Jeg kendte dengang virkelig ikke ganske de tre Troens Artikler, som først af Grundtvig blev sat i Højsædet, som indeholdende Summen af Christendommen, og da de ikke ved min Konfirmation var bleven saaledes fremhævede, som de nu i Almindelighed og med Rette blive, var jeg noget uklar over Artiklerne, og da jeg i mit Overmod ikke vilde lade mig undervise, svarede jeg Hänschell afvisende paa en Maade, som ikke har tiltalt ham. Jeg fandt ud af, at Hänschell maatte være Grundtvigianer, hvilket for mig dengang var ensbetydende med et Ska-behoved, og jeg ser af min Dagbog, hvori denne Scene er foræalt, at jeg erkjendende hans Religiøsitet og kommen til det Resultat: "At denne stadige Talen om Bibelen og føren Bibelens Ord paa Læberne er mig ubehagelig" -

Bedre var jeg ikke, og jeg skammer mig nu ved det. Christendom var dengang for de Højkirkelige en Hemmelighed, de havde med deres Gud, og det undskyldte mig noget; thi først i mine ældre Aar er det gaaet op for mig, at Christendom ikke bør være en Privatsag alene, men tillige en Menighedssag, som man med Glæde skal tale med Andre om. Havde jeg forstaaet det dengang, vilde Samlivet med Hänschell have givet mig mere Udbytte end det gjorde. Nu havde hans Maade at se Tingene paa kun den Indflydelse paa mig, at jeg læste fle-

Om Hänschell 1860.

Mine Religionsbe-
greber 1860.

re af de Bøger, han havde, saaledes: Biskop Kierkegaards Forsvar for Grundtvigianismen og Kandidat Larsens Angreb paa den, uden dog at forstaa Sagen som andet end en theologisk lærd Strid; men uden Forstaaelse af, at det var en ny Aand, Grundtvig indblæste. Nu sidder Hänschell og jeg som ældre Mand saa jevnlig i hinandens Nærhed i Holmens Kirke og hører begge med Glæde Provst Rørdam - der er moderat Grundtvigianer - prædike, og kunde vistnok begge have Glæde af at tale sammen om de Spørgsmaal; men nu ses vi kun flygtigt paa Gaden, og vi tales sjældent ved. Jeg citerede før af min Dagbog, at det var mig ubehagelig denne stadige Talen om Bibelen, og jeg vil dvæle lidt ved det; thi, jeg troer, at den Yttring vil blive bifaldet af mange unge Mennesker, der havde den Slags Religion, som den jeg havde, nemlig en Moral-Lære for Pligter, Tro paa en altstyrende Gud, men ingen fuld Forstaaelse af Syndens rædselsfulde Magt og af Christus frelsende Kærlighed og Hjælp til at besejre denne Magt Synden. Jeg anede ikke dengang, at jeg ret beset slet ikke var andet end Jøde; thi skønt jeg havde den dybeste Ærbødighed for Alt, hvad Kristus havde lært og ikke tvivlede om, at han var Gud, saa var hans Frelsergerming mig uklar; jeg synes, at en hæderlig Vandel var tilstrækkelig for at blive salig. Og det er ikke let for unge Mennesker, at forstaa andet, særlig ikke, naar man som jeg, var i en Stilling, der førte med sig, at man skulde være en "rask Fyr", der ikke var bange for at være med i Verden, naar det ønskedes af andre saakaldte raske Fyre. Det, der efter min Erfaring skal prædikes for de Unge er ikke saa meget om Pligter, om at være et pænt, ulasteligt Menneske med en udvortes dadelfri Opførsel som: Øv Dit Hjerte i Kærlighed, bliv et kærligt Menneske, elsk DinNæste og for at kunne gøre det, maa du have Christus til Hjælper, kun han formaaer det. Derved kan du blive lykkelig; thi "som Hjertet er saa har man det, som Hjertet er saa faaer man det." Lær de Unge, at de kunne godt være med i Verdens Virksomhed, naar de kun tage Kristus med i den og bruge ham som Vejleder for, hvad de maa og ikke maa. Saa blive de muntre og lykkelige Mennesker, der takke Gud for Livet, han gav dem.

Mit Studium af Bibelen 1860.

Jeg ser af min Dagbog, at jeg oftere kommer tilbage til Spørgsmaalet mine Religionsbegreber, og jeg ser, at jeg maa være gaaet alvorlig i Rette med mig selv, idet jeg anstiller Betragtninger over, hvorfor jeg troer paa, hvad der staar i Bibelen. Jeg skriver, at jeg oftere har følt det gavnlige, det velgørende ved at bede, og jeg har saaledes i Praxis følt, at Christendommen

er en Magt i mig; men Bibelen kender jeg ikke mere til, end det, jeg lærte i "Balles Lærebog" i min Skoletid, og hvad jeg ellers har hørt om ved at gaa i Kirke. Jeg skammer mig selv ud, fordi jeg har ladet det ny Testament, som jeg fik af Broder Peter til min Konfirmation, staa urørt paa min Bogreol i 11 Aar, og jeg bestemmer mig til at ville studere det grundig, mest med det praktiske Maal for Øje, at jeg vil kende, hvad jeg tror paa. Hvor langt jeg drev det med dette Studium, ved jeg ikke; men jeg har en Anelse om, at jeg ikke er kommet ret langt. Thi fortsat Læsning af Bibelen er ikke saa let en Sag. Man støder paa saa me^egt, der synes En besynderligt, at man let gaar i staa. Og de Unge - jeg kan jo se det paa mine egne søde Børn - tænke ikke paa at læse noget saa alvorligt i deres Fritid som Bibelen; de foretrække en god Roman. Nu, da Provst Rørdam har udgivet det Ny Testament med sine fortræffelige forklarende Anmærkninger, nu er det mig en stor Glæde og Velsignelse at læse i Bibelen, og jeg troer ogsaa, at Unge maatte kunne finde Behag i den Læsning, naar de toge sig det for som et dagligt Arbejde.

Unge Læsning af Bibelen.

Af alt, hvad jeg har skrevet i min Dagbog, vil det fremgaa, at jeg virkelig var et alvorligt, et søgende Menneske. Jeg gav mig saaledes til med stor Iver at studere Biskop Cummings Fortolkning af "Johannes Aabenbaring" og den gjorde saa stærkt Indtryk paa mig, at jeg anskaffede Bogen, da jeg kom hjem og har den i mit Bogskab. Men - trods denne Stræben - trods denne Trang - saa lykkedes det mig dog ikke at naa helt til Christus, og hvorfor? Det er ikke let at besvare nu, men jeg tror, at det var hovedsagelig, fordi jeg

Engel paa Forstaaelse af min Synd. ikke forstod, at jeg var en Synder. --- Og det var for endel min Tids, min Opdragelses Fejl. Jeg tror ikke, at Præsterne prædikede som nu og pegede paa, at vi var bund fordærvede; jeg tror, at der svævedes hen over det med Talemaader. Selv Folk som Biskop Fog, der saa ofte har henrevet mig, pegede ikke saa sikkert paa Synden, at jeg følte mig greben som Tolderen. Jeg tror, at Jesu Bjergprædiken med dens Fremstilling af det christne Ideal burde stilles mere op for Menneskene som Maalet, end der gøres. Den Præst, der nu efter min Mening bedst fremhæver det, er Pastor Sørensen; han rammer ofte Hovedet paa Sømmet ved sine skarpe Ord. - Først Annas Død aabnede mit Blik helt for min Syndighed, og det var unægtelig noget sent. Mon det er ene min egen Skyld? Jeg haaber det ikke.

Læs Jesu Bjergprædiken.

Hvis nogen læser det her nedskrevne, saa vil jeg bede dem - og kære Læser, du maa ikke for min Skyld, men for din egen Skyld ikke forsømme det: Læs: Jesu Bjergprædiken, der findes i Mathæus Evangeliet 5te, 6te og 7de Kapitel, og du vil faa at vide, hvad Jesu fordre af dig for at være en Christen, og du vil ~~se~~ se, hvor langt- hvor sørgeligt langt du er fra Maalet.

Har du læst det med Eftertanke, saa vil du forstaa, at du er en stor Synder. Og det skal der til for, at Christus kan komme os nær.

Det ligger mig paa Sinde, om jeg dog kunde føre et Menneske - kun et, og jeg vil være taknemmelig - paa rette Spor- Læs derfor Bjergprædikenen.

Livet ombord 1860.

Søndag d. 9de Decbr. 1860 var vi om Middagen paa 20° N Brede og 66° W. Længde kun 20 Mile fra Portorico. Vejret var fremdeles dejligt, dog begyndte Varmen nu at genere idetmindste i Kahytten, hvor vi havde indtil 24 Graders Reaumur; men paa Dækket blæste den friske Vind Kølighed, saa der var dejligt. Vi havde i Reglen rum Vind i Passaten, men dog ikke til Stadighed, en Tid var den helt sydlig istedet for NO og vi maatte ligge bidevind. Det var heller ikke fortsat klart Vejr, men kunde undertiden blive overtrukket, som hjemme hos os. Om Aftenen havde vi i Reglen det dejligste Maaneskin eller, naar Maanen ikke var der, den smukkeste Stjernehimme med det dejlige Stjernebillede Sydkorset, som kun ses paa disse Breder, for os. Det er et prægtigt stort Kors dannet af Stjerner, og jeg glædede mig ofte ved at se paa det og takke Gud fordi han havde sat dette opløftende Billede paa sin Søns Død for os paa sin Stjernehimme. Vi mødte i Nærheden af Portorico en Dønning fra NO, der fik Skibet til at rulle, saa man kunde frygte for, at Masterne skulde gaa ud af Skibet; men det afløstes af lidt mere Vind og mere tvers, saa at Skibet laa støttere, og saa var den Ubehagelighed glemt. Dagene gik meget ensformigt, nogle Maager, Flyvefisk eller en lille Regnbyge var velkomne Afvexlinger, ikke at tale om et Skib isigte, det var en ren Lækkerbidsken.

Folkene i Najaden 1860.

Kahytsoppasseren var Neger, og han tog sig hver Morgen en Tur op tilvejs for at se ud efter Sejlere, og naar han havde været ^{saa} heldig at opdage en, kom han henrykt til mig visende sine hvide Tænder og pegende, hvor den saaes. Han klatrede som en Kat og saa som en Falk, og saa havde han den gode Egenskab, at det morede ham at vaske mit Tøj, jeg ~~fx~~ tror mest, fordi han blev hvidere i Haandfladerne ved Vask og haabede saa smaat paa, at det Sorte efterhaanden helt skulde blive vasket af. Han vilde saa nødig altid hedde: "Du sorte Rad". Saa havde vi en Islænder, der for første Gang sejlede til Varmen, og jeg undrede mig over, at jo sydligere vi kom jo mere Tøj iførte han sig. Da han saa en Dag stod til Rors i nogle og tyve Graders Varme iført tyk ulden Nattrøje og et stort uldent Halstørklæde viklet flere Gange om Halsen, spurgte jeg mig for, hvorfor han pakkede sig saa voldsomt ind, da han dog svedte svært ved det, og jeg fik den i sanitær Retning mærkelige Oplysning, at da han ikke havde været i varm Klimat før, var det nødvendigt at sikre sig imod Feber; det havde hans erfarne Kammerater raadet ham til. Hans gode Venner stod paa Afstand og lo af ham; men Feber fik han dog, trods det udmærkede Raad, da vi kom til Havanna. Heldigvis forlod Febereren ham, uden at han døde. Mandskabet havde meget mere Frihed, end de havde til Orlogs. Der

arbejdedes kun med alle Mand, "holde overalt" som det kaldes, i 2 Timer daglig, fordelt paa Formiddag og Eftermiddag; men ellers var det kun Vagten, der arbejdede, og ofte saa man dem paa Vagten vaske deres Tøj eller reparaere det. Rorgængeren passede Skibet, og Styrmanden spiste næsten altid samtidig med Kapitajnen og mig i Kahytten. Overstyrmand Petersen var en flink Fyr, der aldrig var ledig og altid i godt Humør; men det forbavsede mig ofte paa hans Vagt at se saa meget Arbejde, han tog sig paa, der gjorde, at han aldeles ikke kunde passe Sejladsen. En Dag læste han, en anden Dag skrev han, og en tredie sad han paa Hug paa Dækket, havde placeret et lille Spejl, et saakaldt Søndagsøje, paa en Togende, og saa sæbede han sig dygtig ind til Barbering. Det fandt man var i sin Orden - en mærkelig Forskel paa Orlogsmanden, hvor den Vagthavende maa staa saa stiv som en Tinsoldat paa sin Post. Men der hænder jo ogsaa flere Ulykker ved Sammenstød, netop paa Grund af slet Udkik, saa jeg vil ikke rose Methoden. Vi levede godt ombord - hvilket jeg anfører; thi at det gamle Ord: "Uden Mad og Drikke duer Helten ikke" holdes i Ære paa Søen, finder jeg heldigt, fordi Livet er saa ensformigt, at man virkelig mere end iland lader Maaltiderne spille en Hovedrolle i Dagens Begivenheder. Vi fik to Retter Mad til Middag, og om Aftenen jevnlig varm Aftensmad; Frokosten husker jeg ikke, men den har næppe været særlig fed, da vi spiste Middag allerede Kl. 12 $\frac{1}{2}$. Vi havde blødt Brød og endnu temmelig friskt efter 3 Ugers Ophold i Søen, hvilket jo er al Ære værd; det opbevarede i Rum Fade og holdt sig godt der. Kaal spillede en Hovedrolle ved vore Maaltider; Sidefartøjerne var fyldte med Kaalhoveder, og da vi nærmede os Havanna, maatte vi skynde os at spise væk paa dem; dog holdt de saa godt ud, at vi endnu Juleaften i Havanna spiste en Ret brunet Kaal til Aften. Det var en udmærket Grøntret, der blev tillavet snart som kogt, snart stuvet og snart brunet, altid til stor Glæde for Nyderne. En anden Artikel vi havde stor Fornøjelse af var Æbler, som Hänschel trakterede med om Aftenen sammen med Guava Gelé fra sidste Havanna Rejse. Der er faa Spiser, der formaa saa godt som Æbler at bortdrive Kvalme, og jeg bilder mig ind, at det vilde være et godt Middel mod Sæsyge. Om Aftenen spillede Henschell og jeg ofte Skak, som interesserer mig meget; men jeg har den slemme Fejl at ængre mig, naar jeg taber, og da det jevnlig hændte, var Glæden ikke ublandet.

Vor Mad i Najaden 1860.

Bibelen og Maury.

I Begyndelsen saa Henschel lidt skævt til Maury og mit ivrige Studium af hans Vejrlære, men Vinden drejede sig, da jeg en Dag fortalte Hänschell, at Maury var en religiøs Mand, hvilket fremgik af hans Bøger. Jeg citerede Stykker af hans Bøger, saaledes siger Maury: Bibelen gør ofte Hentydninger til Naturlovene, og først efterhaanden som vi lærer disse at kende, forstaa vi Bibelens Hentydninger, og han fortsatte: "The Bible called the earth "the round world"; yet for ages, it was considered a heresy for Christian men to

say, the world is round; and finally sailors circumnavigated the globe, proved the Bible to be right and confounded theologians so called." Det er jo ogsaa et ret mærkeligt Bevis paa Bibelens Ufejlbarhed.- Og fremdeles anfører han et andet Uddrag af Bibelen, som ikke er blevet forstaaet, idet der skrives: "Canst thou bind the sweet influences of the Pleiades?" Til Forklaring af disse Ord skriver Maury, at det nylig er bleven oplyst, at Jorden og Solen og alle andre Stjerner drejer sig om et fjernt "centre of attraction", og at dette center ligger i Retning af Stjernen "Alcyon", der er en af Pleiaderne, og han tilføjer derpaa: "Who therefore, can ever bind the sweet influences?" Man er jo nutildags ifærd med at opstille saa meget om, hvorledes Bibelen modsiger sig selv paa flere Steder, og jeg tør ikke sige, at det er umuligt; thi det er jo Mennesker, der have skrevet Bibelen. Men, jeg holder ikke af den Bibel-Kritik, og vil man øve den, saa maa man passe vel paa, at Fornuften bruges som tjenende og ikke som dominerende. Man maa ikke sætte Fornuftens Ræsonnementer som No.1 og ville, at Aabenbaringens Indhold skal bøjes ind derunder og tilpasses derefter; men man skal sætte Aabenbaringens Lys som No 1 og finde sig i, at Fornuften retter sig efter dette og gaar ved den af dette Lys anviste Vej. Man skal kort sagt læse i Bibelen med Tro og under Bøn.

Da Hänschell var bleven klog paa at Maury var en Mand efter hans Sind, tabte Uvillien sig imod ham, og jeg hørte senere, at Hänschell selv førte Maurys Journal paa sin næste Rejse.

St. Domingo isigte
d 10/12 60.

Den 10de December 1960 fik vi Land isigte efter 41 Dages Sejlads. Det var Kap Francois paa St. Domingo ~~imellem denne Ø og Portorico~~ vi saa, og der tænkte først paa at løbe østen om St.Domingo imellem denne Ø og Portorico igennem den saakaldte "Mona passage" for des hurtigere at komme i Læ af Land, thi Skuden slingrede voldsomt; men Resultatet blev, at vi løb imellem Domingo og Cuba og sønden om den sidste Ø. Her passerede vi tæt til den lille Ø "Caymanbrach", hvorfra en Baad med Indfødte kom ud for at sælge Skildpadder, Appelsiner, Limoner, Penaner, Yams og Papegøjer. Jeg betragtede denne Baad, dens Besætning og dens Varer med store Øjne; det var jo første Gang, jeg saa den Slags, og i min Fantasi havde jeg ofte glædet mig til det Syn. De mange Fortællinger, jeg havde hørt af Søfolk om "Varmen" havde saaledes forstyrret mine Begreber, at jeg f.Ex. længtes efter at faa et Fyr at se, idet det forekom mig, at det i den frygtelige Hede maatte brænde anderledes og se anderledes ud end her hjemme. Men det blev mig jo en Skuffelse; thi Fyr brænde og se ens ud i alle Klimater. Man indbilder sig at skulle se en hel Del mere, end der virkelig er, og saaledes gaar det i alle Forhold i Livet, hvor for Resultatet vel kan blive Fornøjelse, men tillige Forundring og ^{lidt} Skuffelse.

Der staar Penaner-
tar vi rette til
Bananer?

over, at der dog ikke var mere mærkelige Ting at se. Vi købte endel af Bumbaaden, som slæbte en Tid ved Siden af os, og da vi havde set og spist os mæt, slap vi Baaden.

Den 16de Decb. 1860 efter 6 Dages Sejlads fra "Kap Francois" passerede vi Cubas NV. Pynt "Kap Antonio", hvilket maa kaldes en hurtig Rejse; men saa brugte vi derfra til Havanna 7 Dage, forsinkede ved Stille og Modvind af Nordlig rebet Merssejl Kuling, frygtende for at Golfstrømmen, der satte os øster efter med fra 1 $\frac{1}{2}$ -2 $\frac{1}{2}$ Knobs Fart skulde føre os forbi vort Maal, saa at vi skulde faa en lang Sejlads tilbage igen imod Strømmen. Vi plejede det 1300 Fod høje Bjerg ved Havanna "Pan de Mantangas" og Iron-hills; men fat paa Havanna kunde vi ikke faa, da vi altid fik Stille. Endelig fik vi efter 55 Dages Rejse fra København en passende Vind, der d. 23de December bragte os tilankers i Havannas Havn.-

Havanna har en af de største Havne i Verden, et dejligt stort Bassin med et smalt med Forter forsynet Indløb. Vi kom først til Kaj for at losse vore 400 Tons Kul, hvortil vi brugte 9 Dage og saa halede vi bort fra Kajen, der hver Dag koster Penge og ankrede ude i Bassinet for at vente paa vor Sukkerladning. Det var en ubehagelig Tid, medens vi lossede Kul; thi alle Vinduer og Døre maatte holdes tæt lukkede i Kahytten for at saa meget som mulig at undgaa Kulstøvet, der dog trods al Paapasselighed trængte ind overalt. Heldigvis var det ikke særdeles varmt i den Tid vi lossede Kul, nogle Dage endog kun 15^oR. om Middagen, saa at vi maatte klæde os som hjemme; men i Reglen stod Thermometret paa 20°, og denne Varme var med lukkede Vinduer drøj nok. Jeg gik imidlertid meget iland, men hele Dagen kunde jeg ikke holde ud at gaa, og til Maaltiderne maatte jeg møde ombord, da Alt i Land var saa urimelig dyrt i Forhold til mine Pengemidler. Et Æg kostede saaledes 40 Øre, 1 u Oxekød 72 Øre, 1 u Smør 2 Kr., Brød med et Glas Mælk til, som var min sædvanlige Aftensmad, kostede 60 Øre og saa fremdeles. Jeg travede imidlertid trolig Gade op og ned; thi jeg havde jo god Lyst til at se mig om, og alt

Livet i Havanna 1860. interesserede mig. Om Formiddagen var Gaderne som uddøde, Menneskerne sad i deres Huse for halvlukkede Skodder - Vinduer bruges ikke; men Kl. 4 begyndte man at vaagne op, Skodderne aabnedes for at den kølige Aftenluft kunde komme ind, og naar det var bleven mørkt, og Gassen tændt, saa var der Røre overalt, idet Alle skulde ud at trække frisk Luft i den hede By. Især samlede man paa Promenadens store Plads, hvor Militær-Musikken hver Aften spillede. Jeg saa her en P \ddot{a} gt og et Liv, jeg aldrig før eller senere har set Mage til. Ekvipagerne holdt i 3 á 4 Rækker udenom Pladsen, hvor der spilledes, og disse Ekvipager var uhyre rigt udstyrede med Guld og Sølv, dejlige Heste

og elegant klædte Kuske og Tjenere. Damerne i lyse Toiletter sad skødesløst henkastede i Vognene, viftende sig, i Reglen to i hver Vogn, men deres Brus af Silke og klare Stoffer fyldte Vognen, og de unge Dandyer holdt enten tilhest ved Siden af eller de gik paa Visit fra Vogn til Vogn, iført Sort og høje Silkehatte. Det var virkelig et imponerende Syn, og det morede mig mangen Aften at se paa dette Liv. Havanna er ikke alene en stor By, men en By med uhyre Rigdomme, og der findes mange pragtfulde store Bygninger i Byen. I den gamle By er Gaderne snevre og rædselsfuldt smudsige - man gider ikke fjerne Snavset - men i den ny By-Forstæderne er der brede smukke Gader. Det er imidlertid i den gamle By, at man samles om Musikken; thi der ligger Gouvernørens Palads, og Smudset ses ikke i Gasbelysningen. Men naar Musikken er forbi, og Solen igen kommer paa Himlen, saa dufter Gaderne af Solens Brand paa Appelsinskaller, Grøntsager og Sardindaaser, der udenvidere kastes paa Gaden. Renligheden i Husene er næppe støbre end udenfor, idetmindste fortalte en dansk bosiddende Urmager Hr. Jensen, at hans Privet ikke var tomt i de sidste 3 Aar, og saadan gik det overalt, saa Byen maa hvile paa Skarngruber, og det er ikke underligt, at den gule Feber raser her, snarere mærkeligt, at den undertiden, som dengang jeg var der, fortrækker engang imellem. Den ovennævnte Urmager besøgte jeg jævnlig; han var i Kompagni med en Englænder Mr. Gordon, og de havde vist en god Forretning. Hänschell og jeg spillede jævnligt L'hombre hos dem i deres lille Værelse til Gaarden ved Siden af Butikken; her sad vi mangen Aften i Skjortearmer og morede os godt. Trakterede blev vi ikke; jeg erindrer kun en Gang at være indbudt for at nyde noget, og ved den Lejlighed havde Mr. Gordon uhyre travlt med paa Spid at stege en Kalkun, som vi derpaa fortærede med god Appetit. Baade Gordon og Jensen var Ungkarle og spiste formødentlig ellers paa Spisehus. - En anden dansk Uhrmager Hr. Sandbech bragte Hänschell mig ogsaa i Forbindelse med. Det var en pudsigt, tør Fyr paa en 40 Aar. Han havde haft det sørgelige Tilfælde, at da han engang havde samlet sig en lille Formue, blev han en Aften, da han spadserede i en afsides Gade, overfalden af sin egen Compagnøn, en Spanier, der kneblede og bandt ham, tog hans Nøgle fra ham og gik hjem til deres fælles Butik, som han ganske udplyndrede og derpaa forsvandt med det altsammen, uden at Sandbech nogensinde, trods alle Anstrengelser, hørte mere til ham. Politiet er nemlig her, som i de fleste spanske Byer, meget ligegyldigt; der begaaes stadig mange Forbrydelser, Mord hører til Dagens Orden, og at løbe med Pengeskassen er en almindelig Sport; men det hænder næsten aldrig, at Politiet fanger Gerningsmændene. Saaledes fortalte man mig idetmindste, at det dengang

Smaat med Renlighed

Havanna 1860.

Landsmand.

Landsmænd i Havanna
1860.

var, maaske er det nu, 33 Aar senere, bleven bedre. Sandbech var Filosof i sin tale og ret pudsigt at høre paa, idet han, stadig arbejdende paa Urene, kunde lade Munden løbe i Takt med Urets Dikken. Han talte meget ugenert og ligefrem om alt muligt, selv Ting, som man ellers undser sig for at berøre, og han havde altid en stor Tilhørerkreds i sin Butik, særlig kom der mange spanske Præster, og naar disse kom leverede Sandbech dem Salve paa Salve af sin filosofiske og livlige Svada. Samtalen gik ~~kvikligt~~ ved saadanne Lejligheder paa spansk, som jeg nogenlunde kunde følge, da jeg kendte hans Teorier af de danske Samtaler, han ellers førte. Jeg havde paa Rejsen til Havanna læst lidt Spansk i en "Parleur" og klarede mig godt med de saaledes erhvervede Kundskaber, idet jeg til Støtte havde et lille Ordforraad opskreven paa en Seddel, som jeg medførte i Lommen. Vor Konsul besøgte jeg ogsaa, men kun paa hans Kontor, ellers nød jeg ingen Opmærksomhed af ham; det var vistnok min egen Skyld, at jeg ikke under mit 2 Maaneder lange Ophold i Havanna kom i Forbindelse med flere Mennesker; men jeg turde ikke, da alt var saa dyrt og dertil kom, at jeg ikke vilde skille mig fra Hänschell, der i Land kun besøgte de to nævnte Urmagere og forøvrigt omgikkes de danske Skibsførere, der laa paa Rheden, særlig et af Grosserer Soss' Skibe "Frigga", Kapt. Leerbeck, der havde Konen med. Det var første og vist ogsaa sidste Rejse, hun gjorde med Manden; hun havde været søsyg hele Rejsen, og da hun kom til Havanna vilde Manden ikke have hende iland før om Aftenen, naar det var bleven køligt, medens hun helst vilde løbet ogsaa om Formiddagen. Vi fulgtes jevnlig ad, og saa var Manden altid utilfreds med, at hun vilde have Hat paa, medens de spanske Damer aldrig gaa med Hat, men med Slør over Hovedet. - "Alle Folk glo efter os" sagde han sa jevnlig; og det generede ham. Og naar hun saa i Forundring og Henrykkelse stillede sig ved et Vindue og saa ind i Stuen, hvor Familierne sad i deres Gyngestole rygende, baade Damer og Herrer, saa var lol ude; thi hun var et livligt Menneske, der ikke kunde tilbageholde sine Udbrud, medens han var overdreven ængstelig for, at de ikke skulde opføre sig fint nok. Det var nu ikke besynderligt, at hun ikke kunde tilbageholde sit "Nei see dog"; thi det ser underlig ugenert ud. Vinduerne er som store Døre og naa næsten til Jorden, de er i Reglen forsynede med enkelte lange Jernstænger for dog ikke at være helt aabne; i Værelserne sidde Beboerne saa i fuld Gasbelysning, og Folk gaa forbi paa Gaden og er næsten som inde i Stuen med dem, da næsten intet adskiller. Man kan høre Alt, hvad de talte om; men der tales vel ikke meget og i alt Fald ikke Hemmeligheder. Selv om man, saaledes som jeg, ikke kommer i Familierne vil man dog fra Gaden være midt i Familielivet, og det gør Gaderne interessantere end vore. De mere vel-

Mon Soss er fejlskrift for Soss?

Livet i Havanna 1860

havende Familier bo dog næppe saa offentlig, men opholde sig om Aftenen paa en første Sal eller til Gaarden. Paa Altanerne ses derimod Mange ogsaa af den fine Verden. - Slaveriet var endnu ikke forbi dengang, og jeg erindrer, at jeg paa en af mine Spadsereture fik Lejlighed til at se en Mængde Negere komme hjem fra Arbejde til deres Bolig, en stor Kaserne. De stillede op til Mynstring i Kasernegaarden og nogle af dem bleve afstraffede med Piskeslag paa de nøgne Kroppe, formodentlig for Forseelser, de havde begaaet under Arbejdet. Man fortalte mig, at det dengang var forbudt at indføre ny Slaver, men de Ejere, der havde saadanne, havde Ret til at benytte dem indtil deres

Havanna 1860.

Død. Der indførtes ogsaa en Mængde Chinesere som fri Arbejdere, og medens jeg var i Havanna, kom en Dag et stort Sejlskib med en Ladning Chinesere; men man sagde, at der ogsaa i Smug indførtes Negere som Slaver. Nu er det vist forbi med alt Slaveri, efterat hele den civiliserede Verden har fordømt det, og efterat den amerikanske Borgerkrig er endt med Forbud mod Slaveriet

Negerne morer sig.

der. Hellig tre Kongers Dag var en Festdag for Negerne, da de paa denne Dag kom i store Skarer til Byen for at more sig. De mødte udmejede og forklædte, opførte Danse paa Gaden og overfaldt Folk med Tiggerier; vi var iland for at se paa Lystigheden, og Hänschell blev da ogsaa til Publikums store Mor-

Udenfor Havanna.

skab standset af en Negerinde, der vedblev at danse om ham med underlige Fagter, indtil han friede sig for hende ved at give hende 1 Bizette (2 realer). Kl. 6 Aften hørte Lystigheden op og saa drives Negerne hjem, i Reglen temmelig drukne. Udenfor Byen var jeg kun to Gange; den ene sammen med Gordon og Jensen pr. Sporvogn langs Stranden, og jeg fik det Indtryk, at Landskabet nærmest Byen er fladt og ufrugtbart, og at man skal langt bort for at naa til Sukkerplantagerne. Den anden Tur foretog jeg sammen med Hänschell ligeledes pr. Sporvogn for at se "Botanisk Have" og "Landbefæstningen". Vi traf i Sporvognen en dansk Mand, Doktor Sass, der var saa venlig at vise os om; han var Læge i Fæstningen og syntes at være "bon camarade" med Officererne. Til Tak for hans Opmærksomhed mod os inviterede Hänschell ham til Frokost den følgende Dag. Vi indrettede Alt paa det prægtigste ombord med Boeufsteg til Frokost, og jeg gik iland til den aftalte Tid for at hente Doktoren; men han udeblev, og vi maatte spise vore Herligheder alene uden Sass, om hvem vi senere hørte, at han imellem de andre Danske betegnedes som en Plattenslager. Han har formodentlig funden ud af, at vi ikke duede til den Forretning. Jeg mødte ham engang senere i Operaen, og han vilde da ikke kende mig igen, hvilket bekræftede vor Formodning. Operahuset var et glimrende Lokale, med mange Etager, rummelige Loger, meget brede Gange, hvor Folk promenerede imellem Akterne, rigt udstyret og glimrende oplyst.

Havanna 1860.

Ombord var Livet ikke tiltalende, medens vi laa i Havn. Matroserne arbejdede under Sang; men den var næsten altid uhøvisk og raa, saa det var generende at høre deres Brøl, naar jeg havde noget Læsning eller Arbejde for i Kahytten. Heldigvis kunde jeg ofte gaa iland ogsaa om Formiddagen paa en nærliggende Plads, hvor jeg morede mig med at skyde til Skive med Pistoler, eller jeg sejlede en lille Tur i Havnen med Skibets Storbaad. En Dag var jeg nær ved at tilsætte Livet paa en saadan Sejlads.

Jeg kuldsejler i
Havanna 1861.

Jeg havde været ombord i et dansk Skib, der førtes af Kapt. Boysen, og da jeg vil sejle hjem igen, giver han mig 4 levende Høns med, der lagdes bundne agter i Bunden af Baaden. Et Tordenvejr trak op over Byen, medens jeg endnu var ombord hos Boysen, men da det kom langsomt op, mente vi, at jeg nok kunde naa ombord i "Najaden" inden det brød løs; men heri forregnede jeg mig. Først kom Regnen og gjorde mig og min Ledsager - en Dreng Hans - vaade til Skindet, og saa kom Vinden susende, hvorfor jeg i det afgørende Øjeblik gav Hans Ordre til at losse Storskjøde; men av - det vilde ikke lade sig losse, da det havde taget Tørn over Hønsene, der laa i Bunden af Baaden; Hans kunde ikke faa sin Kniv til Kapning af Skødet hurtig nok frem, og i et nu var Baaden gaaet rundt, kastende sit Indhold hensynsløst i Søen, hvor der jævnlig saas Hajer, som dog ikke viste sig ved denne Lejlighed. Hurtige maatte de ogsaa have været, om de ved denne Lejlighed skulde faa sig en Bid; thi det varede ikke mange Sekunder, før Hans og jeg saas ridende paa Baadens Køl, ivrigt beskæftigede med at hale Hønsene fri af Søen, hvilket dog kun lykkedes for den enes Vedkommende, medens de tre andre maatte lade deres Liv ved Drukning og bleve spiste til Middag samme Dag. Folkerne fra en amerikansk Bark, der laa i Nærheden var saa gode at bjerge baade de skibbrudne og deres Baad, og jeg tog mig Moralen til Indtægt saalydende: "Hold Dine Skøder fri til Affiring og kast los, naar der kommer Vind."-

I Havannas Havn kom naturligvis mange store interessante Skibe, og jeg benyttede jævnlig Lejligheden til at bese dem; jeg var saaledes ombord i en stor amerikansk Passager-Damper med rummelig og elegant udstyrede Kahytter, samt i to spanske Orlogsmænd, hvis Herligheder jeg har givet en nærmere Omtale af i min Dagbog, men det som var Nyt og Interessant dengang, er det ikke mere nu efter 32 Aars Forløb, saa det er nok bedst, at jeg slutter med, at jeg beundrede det besete og var forbavset over meget af den Herlighed, jeg saa. Hvad jeg derimod ikke beundrede var den Langsomhed, hvormed Sukkeret kom til os. Handælshuset Morales & Co, der skulde købe Sukker til os, vilde vente til der kom rigelig med Sukker i Markedet, og først d. 22de Januar, 19 Dage eftarat vi var udlossede og klare til at indtage Ladning, kom de første 130 Kasser Sukker i en Pram paa Siden. Det var jo altid en

Handelsforhold i
Havanna 1861.

Begyndelse, men saa gik der flere Dage, inden den næste Sending kom, og da vi ialt skulde have 1923 Kister (Kasser), repræsenterende en Vægt af 377 Tons, ombord, saa blev vi ikke fuldladede og klare til Afsejling før d. 19de Februar 1861, efter et Ophold paa c.2 Maaneder. Et saa langt Ophold vilde nu tildags fortære hele Fortjenesten, men Forholdene have forandret sig siden den Tid fra Sejl til Damp, og Fragterne er gaaet ned ad i samme Forhold. Fragten var dengang c.57 shilling pr.Ton til Kanalen, og Kapt. Leerbech, der laa en Maaned i Havanna, havde 2000 Udgift der til Told-Lods-Havnevæsen og Gouvernøren m.Fl. Vi slap noget billigere, da vi ikke laa ret længe ved Bolværk; men Skibet kostede daglig saa meget, at vi ved det længere Ophold næppe tilsidst havde færre Udgifter. De stakkels Skippere staa temmelig magtesløse overfor Købmændene, der i Reglen behandle dem overlegent og kun har Skuldertræk tilovers for deres Klager. Leerbech maatte betale af sin Fragt 1% til Mægleren, 2 % til Huset, der fragtede ham og 2 % Regningens Modtagelse etc, ialt 5 %, og Hänschell fortalte, at "Morales" i 1856 havde beregnet sig 2½ % til Afdrag i Fragten, fordi de selv havde ladet Skibet med Sukker for deres Regning, og selv var Mæglere for det. Hänschell havde paa en tidligere Rejse haft sin Hustru med til Havanna; hun blev dengang syg og døde der. Han havde denne Gang et Trækors med, som vi en Morgenstund bragte ud paa Kirkegaarden for at sætte det paa hendes Grav. Under Gravningen, som han selv udførte, ser jeg ham pludselig kaste Spaden og løbe bort saa rask han kunde, og det var ikke til at undre sig over, at han fik Hastværk; thi en stor Skorpion var bleven forstyrret ved hans Spadestik og rejste sig hvæsende imod ham. Da Fyren havde fjernet sig, tog H. fat igen; men det vedblev at vrimle med Kryb fra den stærkt befolkede Jordbund, heldigvis dog ikke med flere Skorpioner. - En af de sidste Dage, jeg opholdt mig i Havanna fik jeg en Hjemkaldelses Ordre fra Marineministeriet; men da Skibet næsten laa sejlklart, bestemte jeg mig til at følge det.

2000 hvad?

Paa Kirkegaarden i Havanna 1861.

Hjemrejse fra Havanna 1861.

Den 19de Februar 1861 havde vi vor Sukkerlast og gik tilsøs, fulgte et Stykke paa Vej af Kapt. Boysen, som jeg tidligere har omtalt heri Bogen. Jeg havde den sidste Tid været meget ked af Havanna, idet Opholdet der, efterat det havde haft Nyhedens Interesse, blev trættende, og det var uden ikke underligt, at jeg nu higede efter at komme hjem; thi de sidste Efterretninger hjemme fra lød paa, at Krigen med Tyskland stod for Døren, og jeg kunde da ikke føle mig tilfreds med at gaa ledig, som jeg gjorde. Denne Længsel efter at komme hurtig afsted paavirkede min Sindsstemning, og jeg kan af min Dagbog se, at jeg oftere var utilfreds med Hänschell og Al ombord. Hjemrejsen var derfor ikke saa fornøjelig for mig som Udrejsen, og saavel Storm som stille Vejr satte mig i daarligt Humør, jeg krævede god

Vind og smukt Vejr, kort sagt, det bedste, det uopnaaelige, og det fik jeg naturligvis ikke altid. Jeg kender ikke det Middel, der er bedre til at lære Mennesker Taalmodighed end Sejlads med et Sejlskib. Utaalmodighed og Begeresyge er Menneskets sædvanlige Skødesynder, og jeg bekender, at jeg i rigtig Maal er forsynet med den Skavank. Fremad, rastløst fremad og straks utilfreds, naar det ikke gik efter mit Hoved, saaledes var jeg som ung, og skønt det er bleven lidt bedre med Aarene, saa har jeg dog endnu saa ondt ved at vente paa Vorherre, vente taalmodigt til han giver Vind i Sejlene.

Der står nok i manus s 276 ikke "S", men evt. "ds" ??

I tre Dage fulgte vi Golf-Strømmen indtil 28° S Brede og havde glimrende Hjælp af den 77 a 97 Kvartmil i Døgnet; men saa gik vi ud af den, tidligere end Maury angiver, og det var jeg til en Begyndelse utilfreds med, og jeg fandt, at Hänschell sejlede som en gammel Nathue. Jeg navigerede efter Lærebøgerne, han efter Erfaringen, og naar jeg ser tilbage paa den skarpe og ofte meningsløse Kritik, jeg selv udøvede i min Ungdom, saa bestræber jeg mig nu for foruden at skamme mig selv, da tillige at se skaansom paa Ungdommen, naar den kritiserer og tillige erindre, at jeg selv som Gammel ikke skal tage for megen Notits deraf, men gaa mit eget Skud uden at se til højre eller venstre. Hänschell gik saa tidlig af paa Golfstrømmen, fordi Storme gerne følge denne Strøm, og han vilde nødig i Stormvejr; han ønskede først at gaa sikkert og Hurtigheden satte han i 2^{den} Linie. Den 24de Februar krydsede vi 75° Vest Længde paa 31° N. Brede, medens Maury mener den skal krydses 1° nordligere, men han tilføjer rigtignok, at de fleste Forlis falde i golfstrømmen. - Skønt det kun har Interesse for Søfolk, vil jeg dog her efter min Dagbog angive vor Rute hjemad. Jeg var iaar, 1893 ligeved at komme igen i de samme Farvande med Krydserkorvetten "Valkyrien" til Ny-York, saa det utrolige, at jeg atter skulde komme der, kan maaske hænde.

Maury anbefaler:

Najadens Sejlads blev:

Krydse	75° W Syd paa	32° N. Brede;	vi krydsede paa	31° N. Brede	Datum
70	-----	34	-----	34	2 Marts
65	-----	35	-----	35 $\frac{3}{4}$	4 -
66	-----	37	-----	36	5 -
55	-----	38	-----	37	7 -
50	-----	39	-----	38	8 -
45	-----	40	-----	39	11 -
40	-----	42	-----	42 $\frac{1}{4}$	13 -
35	-----	43	-----	44	15 -
30	-----	44	-----	45	17 -
25	-----	47	-----	46 $\frac{1}{2}$	18 -
20	-----	48	-----	47 $\frac{1}{2}$	20 -
15	-----	49	-----	48 $\frac{1}{2}$	21 -

Straks efterat vi havde forladt Golfstrømmen, fik vi d. 23de Februar en tre Dages Storm, der fulgte Orkanlovene, og som det interesserede mig at iagttage. Vinden begyndte som sydlig og gik igennem Vest til N.O., hvorfra det saa blæste haardt i to Døgn. Resten af Rejsen havde vi ret godt Vejr, men lidt Blæst, Modvind og Stille bragte jo som altid paa Søen Afveksling i Ensformigheden.

Kanallods 1861.

Den 24 Marts fik vi Kanallods ombord for at gaa ind til Falmouth, hvor Skibet skulde indhente Ordre for, hvor Lasten skulde bringes hen. Det var et herligt Øjeblik, da vi fik fat i den Lods, og jeg skyndte mig med at udsørge ham, om Danmark var i Krig med Tyskland, og da han svarede, at det havde han ikke hørt, saa beroligede det noget; men det syntes at interessere ham saa lidt, om der var Krig eller ej, at jeg tvivlede paa hans Svar. Da vi imidlertid senere i Falmouth fik fat i Aviser viste det sig, at Danmark var ifærd med at udruste endel af sin Flaade; men Krig var der endnu ikke, og jeg mente derfor at turde følge "Najaden", der fik Ordre til at losse sin Last i København, og saaledes kunde bringe mig helt til Hjemmet. Jeg kom da ogsaa tidsnok hjem til at blive udkommanderet med Linieskibet Frederik den VI, der hørte til de i Anledningen af Krigsudsigterne udrustede Skibe. Det var en ret betydelig Udgift Ministeriet ved denne Lejlighed satte Staten i, og det endte med Rigsretstiltale, hvor Ministeriet frifandtes. Bille var dengang Marineminister.

Strømmen i Kanalen.

Naar man sejler i den engelske Kanal spiller Strømmen en stor Rolle i Skibets Navigering. Strømmen løber undertiden voldsomt i Kanalen, hvilket er en naturlig Følge af, at den forbinder de to store Have: Atlanterhavet og Nordsøen; men den regelmæssige Ebbe og Flod spiller dog Hovedrollen, og man maa derfor paa hvert Sted i Kanalen vide, naar det er højeste og naar det er laveste Vande. Det er ikke saa vanskeligt at sætte sig ind i; men nogen Viden skal der til, og jeg benyttede mig nu af den engelske Lods, vi havde ombord for at komme ind i Sagen. Da Kanalen forbinder de to Have, maa det, som i den vestlige Del kaldes "Flod" blive "Ebbe" i den østlige Del, nemlig østlig gaaende Strøm (current east), og Grændseskællene imellem de to Benævnelser ligger imellem "Dungeness" og "Beachy Head". Og naar man saa ved, at Maaens Kulminations Klokkeslet + Havnetiden giver Højvandsklokkeslettet, saa er Regningen let nok; thi laveste Vandstand haves saa 12 Timer paa hver Side af Højvandet. I selve Doverstrædet er Floden 3 Timer i Foraarstiden og løber i 9 Timer. Vi have jo ogsaa noget Tidevand ved vore Kyster dog ikke saa betydeligt som i Kanalen; men Folk ved Esbjerg og Øerne sønden for skulle nok kunne fortælle os om de Forhold; thi Forskellen i Vandstanden er dog f.Ex ved Manø saa stor, at man ved Ebbetid kører fra Manø til Ribe, medens store Jagter og mindre Skonnerter sejler paa den samme Strækning i Flodtiden.

Jeg har ofte selv, da jeg var i Krydstoldvæsenets Tjeneste 1871-74 kørt Turen, og vi maatte passe Tiden meget nøje, at ikke Floden skulde komme og overraske os under Kørslen.

I Falmouth d. 23^{de}
Marts 1861.

I Falmouth laa vi kun nogle Dage og efterat have forsynet os med ferske Provisioner, sejlede vi til København. Det er et herligt Øjeblik naar man efter at have spist salt Kød og Beskøjter i lang Tid faar noget rigtig Mennekeføde ombord i Form af Fisk, fersk Kød og blødt Brød, og der er alminde- Glæde den Dag. Det er en Glæde, man ikke kender iland, hvor man altid svælger som i Ægyptens Kødgryder, og de der ikke har prøvet det vilde maaske vanskelig forstaa, at det kan betyde saa meget, men det gør det nu allige- vel. Om Falmouth er der ikke meget at fortælle; det er en pæn lille By med hvide Huse, grønne Vidusskodder og Skifertage. Vi traf her Kapitajn Andre- sen, som vi havde ligget sammen med i Havanna; han var vred, meget vred paa Købmændene over, at de holdt ham tilbage her; men jeg husker ikke med hvad Ret. Vi sejlede fra Falmouth med dejligt Vejr, løb Kanalen igennem paa 50 Timer, fik Vindstille i Dover-Strædet og maatte ankre ~~xx~~ i Nærheden af et Fyrskib "Warne", der ligger ~~midt~~ i Strædet til Advarsel imod en farlig Grund der. Det var ret morsomt for mig at ankre paa dette Sted; thi jeg fik her Lejlighed til selv at iagttage Strømmen og undersøge, om Lodserne havde gi- vet mig ordentlig Besked. Ved Middagstid var det Højvande og altsaa skulde Ebben andetsteds løbe til Kl. 6 E.M. øst efter; men allerede Kl. 3 $\frac{1}{2}$ EM. var det stille Vande; Kl. 4 Flod med vestlig Strøm som Kl. 6 løb stærkest nemlig med 2 Miles Fart og derpaa tog den jævnt af, saa at vi Kl. 9 $\frac{1}{2}$ EM kunde lette og benytte en let Brise, der førte os ud i Nordsøen.

Strømmen ved Warne
Fyrskib.

Langfredag d. 29de Marts 1861 passerede vi igennem en Fiskerflaade paa c. 400 Fiskekuttere fra London og Hull. De laa paa en Banke, i Nordsøen kaldet "Sorte Banke", og vi købte os nogle dejlige Østers og store Kabliau hos dem. Da vi nærmede os Skagen fik vi Nordvind af østlig Vind og laa nu i c. 8 Dage og krydsede i Skagerak med stiv Kuling imod os. Det er en stor Taalmodigheds prøve, naar man længes efter at komme fremad, saaledes at blive stoppet af Storm og Nordvind. Om Aftenen gik jeg mismodig tilkøjs, fordi Vinden ikke vilde føje sig, haabende paa gunstigere Vind, men den var og blev østlig - det var den saakaldte Paaske-Østen- vi droges med. Denne Modgang fik ~~xx~~ i- midlertid ogsaa en Ende og endelig ankrede vi velbeholdne ved København, og jeg sagde Farvel til "Najaden".-

Linieskibet Frederik
VI 1861.

Kort efter min Hjemkomst fik jeg Udkommando med Sejllinieskibet "Frederik VI". Dengang laa Skibene ikke færdige til at gaa tilsøs saaledes som nu; de var helt tomme, naar Ekviperingen begyndte og Officererne havde saaledes god Lejlighed til at gøre sig bekendt med de Skibe, de skulde sejle med, in-

den Kommando blev hejst. Saavidt jeg husker, ekviperede vi i 2 Maaneder. Næstkommanderende, nulevende Kommandør Wilde - ogsaa kaldet Danmarks Wilde - p.Gr.af sin flotte Optræden tog mig til Assistance ved Rullernes Udarbejdelse. Der var dengang ikke noget detailleret Rulle-Reglement at rette sig efter, og enhver Næstkommanderende nedlagde sine personlige Ideer i Rullerne, saaledes at det blev et temmelig forskelligt Arbejde, der fremkom.

Wilde var en Mand rig paa Ideer og havde meget Nyt, som han ønskede at sætte i Scene; men han var ikke Mand for at udføre sine Ideer i Detaillen, dertil var han for urolig; men det skulde gøres af en Kanoner og jeg, som i den Anledning i lang Tid mødte hos ham i hans Hjem for at blive sat ind i hans Rulleprincipper. Det var nogle ret besynderlige Formiddagstimer, vi saaledes tilbragte hos ham. Han gik i Reglen med store Skridt og vældige Haandbevægelser op og ned af Gulvet i sit Værelse, fremsættende sine Ideer, som Kanoneren og jeg saa andagtsfuldt hørte paa. I Reglen blev der ikke udrettet meget, fordi han havde saa meget andet, der skulde paases ved Siden af, og naar det nærmede sig til Frokosttid forsvandt han hyppigere og hyppigere i Dagligstuen, og kom saa fornøjet tilbage og indbød os til en god Frokost. Efter Frokost skulde han paa Visitter, og saa var den Dags Arbejde endt. Saaledes gik det i lang Tid og tilsidst maatte Kanoneren og jeg tage fat alene, og det fortnede mere paa Arbejdet. Resultatet var, at Rullerne blev udmærkede og vandt megen Anerkendelse, hvilket sikkert skyldtes Wildes Ideer, der i mange Retninger var nye og gode. Han er endnu den Dag i Dag stolt af Fr.VI^s Ruller og har jevnlig talt til mig om dem, rosende sit store Værk.

Den Dag, vi modtog Folkene, og Rullerne skulde til at virke var ogsaa en stolt Dag for Wilde.

Mandskabet stod opstillet i Land paa "Elefanten" udfor Skibet, forskellige Borde med Skribenter vad var opstillede, Wilde gik omkring med en stor Stok i Haanden udpegende de forskellige Folk, der skulde udsættes til de vanskelige Poster og derpaa Grupperne af Artillerister, Matroser og Skibsmændsgaster. De ved Bordene indførte Folkenes Navne i Rullerne, og derpaa førte Officerer~~ne~~ og Underofficerer dem ombord i Linieskibet for at vise dem, hvortil de var ansatte, hvor de skulde spise, og hvor de skulde sove.

- Paa denne Maade blev den 100 Mand store Besætning forholdsvis hurtig anbragt.- Arrangementstalent havde Wilde i høj Grad. Den næste Dag kommanderede han alle Folk, der var ansatte ved Sejlene, tilvejs uden nogen Forberedelse eller Indøvelse i Entring. Jeg ventede, at Halvdelen af dem vilde falde ned; men Styrken blev imponeret, ikke en gjorde Vanskeligheder. Alle entrede op og ud paa Ræerne og ikke en eneste kom tilskade. Saa sattes Fol-

kene igang med at skure Dækket og male paa Batterierne til en lystig Musik af c.6 Musici. Soldaterne - vi havde dengang Soldater ombord - fik hver en Klat hvid Oliemaling i den venstre Haand; de stillede op paa Batteriet et Par Alen fra hinanden og saa gned de med Arme og Hænder Malingen paa Dæksbjælkerne i Takt til Musikkens Dansemelodier. Det var noget Wilde havde set eller hørt om fra den franske Marine, men hos os var det ukendt og forbausende; men det fortnede paa Arbejdet og muntert gik det. Den traditionelle Maade at male et Skib paa med Sort og Hvidt brød han sig ikke om, han malede baade Gult og Brunt og fik et smukt Skib ud af det. Den Dag, vi højste Kommando blev Chefen - den senere Admiral Joh.Gottlieb - modtagen ombord med Musik, og medens der skurede paa underste Batteri, dansedes der med Chefens Damer paa Dækket. Liv og Komers var der nok af, men da denne Uro blev ved hele Togtet, som kun varede i 6 Uger, blev det for meget, og officererne blev kede af, at der var saa meget paa Færde og saa lidt Ro til de egentlige Arbejder, saa jeg troer ikke, at det vilde været tilfredsstillende, omTogtet havde været i længere Tid.

I de 6 Uger, vi var ude, omsejlede vi Sjælland og havde Bal overalt, hvor vi ankrede. - Næstkommanderende kommanderede, naar alle Officerer var paa Dækket, til Manøvre, og Wilde vilde have, at alt skulde gaa flot til, saa han tumlede dygtigt med Folkene; men en Dag brændte han sig dygtigt. Merssejlene skulde løbe ved en Ankring, og de Matroser der stod ved Faldene bar sig meget fornuftigt ad ved at fire Merssejlene ned; men det gik Wilde for langsomt, og han kommanderede dem til at kaste los, hvilket skete, og ned fløj Merssejlene med en saadan Fart, at Ræerne knækkede, hvilket Chefen ikke takkede ham for.

Vinteren 18⁶¹/62 var jeg hjemme og gik paa Bal.

Forlovelse 1862.
Den 2^{den} Marts 1862 blev jeg forlovet med Anna Christine Simony, Datter af daværende Stiftamtmand Christian Frederik Simony. Jeg var meget lykkelig, og jeg erindrer, hvorledes alle Mennesker kom mig imøde med Venlighed, og hvor fyldt jeg var af Taknemmelighed imod Gud og Menneskene. Jeg syntes, at Verden var saa skøn, og Menneskene saa elskelige, at jeg kunde omfavnet dem alle. Det er en dejlig Tid, naar man saaledes er i Fred med Alt og Alle. Simonys var tilfredse med Partiet, og min Familie var ogsaa fornøjet, saa alt harmonerede. Jeg var forlovet i 3 $\frac{1}{4}$ Aar, og saa giftede jeg mig "paa Postdampskib (Eidern)", som jeg fik at føre i Postfart imellem Korsør og Lübeck.

Det var en velsignet Tid, og jeg blev modtagen med stor Kærlighed i den Simonyske ~~Familie~~ Kreds. Simonys boede dengang i Ny Kongensgade N° 9, 1 Sal, og jeg mindes med inderlig Taknemmelighed de mange Timer, jeg tilbragte i deres Hjem. Min Svigerfader havde været i ansete Stillinger, blandt andet som Justitsminister i flere Aar og nu indtog han en smuk Stilling som Stiftamtmand. Hans Hjem var ikke rigt, men velhavende udstyret, og det var en stor elegant Lejlighed, han beboede paa 1ste Sal, medens han selv havde sit Kontor i Stueetagen. Han gav jevnlig store Selskaber, enten for Familien, eller for Omgangskredsen og desuden hvert Aar et stort Middagsselskab for Ministre og andre Herrer, der havde indbudt ham, og et andet for de Embedsmænd i Stiftamtet, som bar hans Underordnede. Det gik ved disse Middage flot til med Mad og Drikke, og han holdt aldrig et Selskab, uden at han var saa god at indbyde mig. Jeg kom herved i Berøring med endel store bekendte Mænd, saaledes med Hall, Spønneck, Martensen, Fenger, Wolffhagen, Tietgen, Broberg, Liebe og mange flere. Tietgen var dengang en opgaande Stjerne, der følte sig berettiget ved at være i Middagsselskab med Ministre. Jeg kendte ham allerede tidligere, idet min Søster Doris i 1861 var bleven forlovet med hans Svoger, nuværende Jægermester Jørgensen, og vi i Tietgens Hus var blevne modtagne med stor Glæde. Tietgen boede dengang paa Nørregade, i en mindre Lejlighed, og i sin Glæde over at være kommen i Familie med et anset Hus som min Faders ønskede han, at vi skulde betragte ham som nær Slægt; men det slog aldrig fuldt an; thi hans Grosserer Manerer og Flothed med megen Mad og Champagne, naar vi kun var faa Mennesker samlede, huede ikke rigtig min Familie, der var tarvelig og fintfølende. Med Simonys faldt det derimod straks i Samklang, og det gode Forhold har holdt sig uden Mislyd til den Dag i Dag. Min Fader gjorde et Aftenselskab i Anledning af min Forlovelse, og til det var indbudne foruden Simonys, min ansete og velhavende Onkel Blichenbergs (Højesteretsadvokat), Tietgens og Collin Lundh, der i endel Aar var kommet i min Faders Hus. Collin Lundh plejede dengang at underholde Selskabet med morsomme Viser og mig morede han med at synge om en ung Mand, der blev forlovet, men aldrig naaede at blive gift, fordi han altid manglede Midler. Det var ikke af Ondskab, at han valgte den Vise, men af Mangel paa Takt. Han mente mig det godt, hvilket jeg senere oftere har erfaret, og jeg staar endnu i Venskabsforhold til ham. Jeg anfører denne lille Kejtethed kun for at vise, hvorledes mine Udsigter til Giftermaal var saa smaa - jeg var dengang Premierlieutenant med kun 3 Aars Anciennitet som Officer - at Lundhs Mangel paa Tro til

Simonys Hus 1862.

Forlovelsesselskab
1862.

min Fremtid vel kunde være rimelig nok, men imod al Beregning har jeg til Dato endog haft mere end det nødvendige, og Vorherre har gjort min ofte svage Tillid til ham i saa Henseende til Skamme. - Simony havde Handels og Søfartsinteresser og her mødtes han og jeg i fælleds Interesse. Naar jeg var der om Aftenen, blev han altid oppe i Dagligstuen efter Te, hvilket ikke tidligere havde været hans Sædvane, og vi talte da meget sammen om, hvad der rørte sig i Verden.

Familien Simony 1862. Han var mageløs elskværdig imod mig, forekommende og kærlig og jeg tør sige, at han ogsaa satte Pris paa mig. Ved mit Bryllup udtalte han i sin Skaal, "at Anna ikke kunde faaet en Mand, der var mere kærkommen og passede bedre til deres Forhold end jeg." Der var kærlige Ord, og han viste i sit Forhold overfor mig, at det var mere end Ord. Jeg skylder ham megen Taknemmelighed; thi han optog mig som en kær Søn i sit Hus. - Min Svigermoder lever endnu (Januar 1893), og hun har ogsaa været kærlig og god imod mig; men jeg har aldrig set saa meget op til hende, som til ham, skønt jeg kender hendes rene Tanke, hendes gode naturlige Forstand, hendes friske, muntre Sind; men jeg har aldrig haft ret mange Interesser fælleds med hende. Hun var nøjsom og slet ikke ærgerrig, og var en god Modvægt imod Simonys Lyst til at leve flot og stort, idet hun vilde holde ham og Børnene til Tarvelighed og snarere dæmpede end ansprede dem til at stræbe fremad i Verden. Hendes Interesse for, hvad der rørte sig i Verden var meget ringe, og Simony fik ofte Skænd af hende, naar han talte om Forretninger og Pengesager med større Interesse, end hun syntes om. Følgen deraf var, at han aldrig talte med hende om andet end Familie og huslige Sager. Med Annas Sødskende kom jeg snart paa en god Fod. Ellen og Elisabeth var voksne, Daniel var i Købmandslære i Stubbekøbing, og Frederik var lige bleven Student. Julius og Christian gik i Skole.

Naar jeg tænker paa de Samtaler, jeg førte i Simonys Kreds i denne Tid, saa synes jeg nu, at de undertiden var temmelig umodne, og jeg vil deraf lægge mig paa Sinde ikke at være for nøjeregnende med de Anskuelser unge Mennesker have som deres Hjertens Overbevisning; thi de er vel i Reglen kun lidt fordøjede og i mange Tilfælde kun Eftersnak. Trods mine 28 Aar var jeg ikke meget moden i min Tale, og jeg erindrer saaledes, at jeg engang forsvarede Søren Kierkegaards Optræden overfor Biskop Mynster, noget jeg havde lært af Søster Anines Sympathier i den Sag, uden at jeg egentlig selv havde tænkt dybt over det. Simony og hans Hustru var af en anden Mening, men de var begge for kloge til at tage mig det ilde op, og de tog det let med Forsvaret. Jeg sværmede for Shakespeare, Goethe og Schiller, som jeg havde læst sammen

med Topsøe og krammede ud med min Viden i saa Henseende. - Jeg erindrer, at jeg læste "Romeo og Julie" højt for Damerne om Aftenen og blev rød i Hovedet, hvergang Ammen kom med en saftig Bemærkning; men dannet, sværmende for høj Poesi syntes jeg, at jeg maatte agere at være.

i Hertha 1/6
1862.
Atter kom jeg paa Opmaaling med Ph. Schultz og Holm i 1862, og Schultz søgte at lindre min Længsel efter Hjemmet paa bedste Maade og lod mig saaledes ved Landgrunds-Opmaaling tilbringe c.12 Timer i Fartøj, saa jeg var dødtræt om Aftenen. Skønt jeg selv har Indtryk af, at jeg ikke var meget elskværdig, blev jeg dog venligt behandlet af Schultz og Holm, og jeg erindrer aldrig, at de have vist mig deres Utilfredshed. Holm har været og er endnu min trofaste Ven. Efter 4 Maaneders Togt lagde Skibet op i Slutningen af September, og jeg havde derpaa noget Kontorarbejde paa Arkivet i Løbet af Vinteren.

i Torden-
1863 fra
5/9.
Ved Nytaarstid fik jeg Ordre til som Elev at gennemgaa en Eksercerskole, der holdtes paa Orlogsværftet og senere kommanderedes jeg tilsøs med Fregatten Tordenskjold, Orlogskaptajn I. Gottlieb som Chef, Kaptajn Obelitz som Næstkommanderende og følgende Løjtenanter: W. Pedersen, de Coninck, Mariboe, C.A. Garde, Jöhnke, Fugl og Sølling. Overlæge Hornemann, Læge Rohde og Provi- antforvalter Nielsen.

Fregatten højste Kommando d. 10 Juli 1863 og tog Station ved Vedbæk, hvor Mandskabet uddannedes i Eksercits saavel ombord som iland. I Begyndelsen af August Maaned afsejlede vi til Østersøen og Bælterne og sluttede Turen midt i September. Medens vi opholdt os i Sundet havde vi Ordre til at foretage nogle Krigsmanøvrer sammen med en Deling Kanonbaade under Løjtenant Skibsteds Kommando, og Hovedmanøvren var ansat til at foregaa udfor Skodsborg en Dag, da den svenske Konge og Frederik VII, der havde sin Sommerbolig paa Skodsborg, fra Altanen skulde nyde Synet. Men netop som Manøvren skulde begynde, meldte Maskinmesteren i Tordenskjold, at Maskinen var kommen i Uorden, og Manøvren maatte opgives, hvortil Gottlieb meget laconisk bemærkede "saa faar jeg ikke en svensk Orden denne Gang", hvilket jeg nok tror var en ^{stor} Sorg for Gottlieb.

Paa vort Togt i Østersøen besøgte vi Kiel, hvor Stemningen var meget fjendt- lig imod alt Dansk. Vi kom jevnlig sammen med Hærens Officerer, der var op- fyldte af Historier om al den Uvilje, de mødte fra Befolkningens Side. Offi- cererne spiste paa en Restauration hos en Mand, der hed Heinrich og som gik for at være dansksindet; men det Sindelag var ikke meget fast; thi jeg herte senere, at han, da Tyskerne kom til ham det følgende Aar, gik for at være en ivrig Slesvig-Holstener. En Dag bragte et af vore Fartøjer en dansk Dragon- officer Beck ombord, som ønskede at se Fregatten. Han forklarede, at han kom

med et Lokomotiv fra Altona, hvor han laa i Garnison. Han var halvfuld, da han kom ombord, og da vi netop skulde spise til Middag i Officersmessen, blev han indbudt til at deltage i vort Maaltid, Grød og Fisk, og trakteredes dertil med rigelig Vin, som syntes at smage ham fortræffeligt, og hvoraf han tog saa rigelig til sig, at han blev meget omtaaget. Han forklarede os gentagne Gange, at han hed Premierløjtenant von Beck, som han hver Gang stavede for os og ønskede vore Visitkort, hvorpaa man bragte ham et Spil Kort. Straks efter Middag førtes han ned i et Fartøj og bragtes ledsaget af Underlægen til Jernbanestationen, meget tilfreds med det livlige Ophold, men uden at have set noget af Fregatten.

Ombord i "Fylla" fra
8/10 63 til 19/9 64.

Kort efter min Hjemkomst med "Tordenskjold" fik jeg atter Udkommando med en nybygget Krydser "Fylla", der skulde paa Togt til Vestindien. Besætningen i "Fylla" var Krieger, Chef; L.Schmidt Næstkommanderende; Barentzen og C.A.Garde, samt Kadet Jensen, der skulde gøres færdig tilsøs. Endvidere Doktor Wienstedt, Maskinmest^re Lund og Forvalter Bech. Den 8de Oktober 1863 afsejlede vi fra København og stod ud i Nordsøen, hvor vi en skønne Dag overraskedes af, at der viste sig Ild i Kullene i forreste Kulkasse. Ilden var heldigvis opdaget itide og slukkedes hurtig; men Gentagelse maatte jo forhindres, og der foretoges derfor nogle Forandringer, da vi kom til Portsmouth, hvor vi ankrede d. 12 Oktober, altsaa efter en temmelig hurtig Rejse. Vi fik Tilladelse til at fortøje paa Orlogsværftet og fik Arbejdere derfra til Skibets Reparation. Jeg besaa naturligvis Orlogsværftet, var ombord i det gamle Linieskib "Victory", hvor Nelson faldt i Slaget ved Trafalgar. I Dækket var nedlagt en Sølvplade, hvorpaa stod de simple Ord: "Here fell Nelson". Med Chefen Kapt. Krieger gjorde jeg en morsom Tur til "Brighton", et Badested en halv Snes Mil fra Portsmouth. Vi tog afsted med Jernbanen og kom ved Frokosttid til Brighton, hvor vi blev modtagne af Kriegers Venner, Kenos, en rig Græker, der var bosat i London, men laa ved Badestedet med sin Familie, der bestod af Hustru og en Broder samt nogle mindre Børn. Desværre var Konversationen fransk, og det generede mig endel, saa at jeg var temmelig tavs ved Bordet; men lidt sagde jeg dog formodentlig. Inden Frokost var vi ved Stranden for at se paa de Badende, og det forbavsede mig at se Herrer og Damer ugenert tumle sig imellem hverandre i Vandet; de havde vel Badedragter paa, men det var dog endel friere, end jeg var vant til hjemme fra, hvor det at faa en Dames Ankel at se, naar hun i sølet Føre løftede op, var en Raritet. Dette Badeliv ved Stranden var noget helt nyt for mig, der kun kendte vore kedelige Badehuse i Sundet. Her var en aaben Strandbred med Sand og Rullesten, og Kanalens Bølger rullede muntert op paa Strandbredden, saa in-

Brighton 1863.

tet Badehus kunde staa fast, men man blev kørt i et Badehus ud i Vandet og saa styrtede man sig i Søen, og hvergang en Bølge rullede mod Land gjorde alle omkring for at tage Bølgeslaget paa Nakken, hvorpaa Bølgeslaget rullede forbi under megen Munterhed. Efter Badet klædte man sig paa i Vognen og kørte til Land, hvor man placerede sig paa Strandbredden lige i Solen. Der var meget livligt paa denne Strandbred, et Musikkorps spillede, Børn kørte med Ponier og Æsler og Damerne gik med udslagent Haar for at faa det tørret. Ved det ny Badested, vi nu har faaet paa Fanøs Vestkyst, maa man have det samme Badeliv, som det jeg her har beskrevet, saa nu er det ikke saa ukendt, som da jeg var i Brighton. Der er noget friskt og fornøjeligt ved et Bad paa den Maade, især maa det være morsomt for Damerne, der her tillands ellers lukkes inde i deres Badekasser.

At Brighton er den fine London-Verdens Badested fik jeg Bevis paa efter Frokost, da vi gjorde en Køretur paa Promenaden. Kenos havde to Vogne, hvoraf Krieger og jeg fik den ene med Krieger som Kusk. Køreturen varede c. 1 Time, og man kørte op og ned af de samme Alleer i en Uendelighed; naar man kom til Verdens Ende vendte man. Fornøjelsen bestod i ligesom i flere Hovedsteder at vise sig og sin Ekvipage. Der var en voldsom Færdsel, mange dejlige Køretøjer, mange pyntede Damer og Herrer, men de saa alle ud, som om de kedede sig, og det gjorde de vist ogsaa. Jeg har senere set det samme Promenadeliv i Hyde Park i London, i Boulogneskoven i Paris, i Berlin og i Rom, og ligesaa morsomt som det er for Fremmede saaledes at kunne iagttage den fine Verden ligesaa kedeligt synes det mig, det maa være for de Indfødte. Mig interesserede det levende, da jeg aldrig havde set saadant før, og da vi om Aftenen efter en god Middag tog med Toget til Portsmouth, syntes jeg, at jeg havde oplevet uhyre meget.

Portsmouth Oktober
1863.

Der laar Strømvejr
-fejl for Stormvejr?

Efter 6 Dages Ophold ved Portsmouth var vor Reparation m.m. tilendebragt, og vi klare til at sejle; med det naaede vi dog først d. 20de Oktober 1863, da vi blev opholdt af Strømvejr to Dage paa Reden udenfor Portsmouth. Denne Red kaldes meget betegnende for Spithead, thi der kommer let Sø, som spytter En over. Vor Sejlads gik igennem Spanske Sø saaledes, at vi s. 31te Oktober var paa 34 $\frac{1}{2}$ ^o N. Brede og 17 $\frac{3}{4}$ ^o Vest Længde, saa naaede vi Atlanterhavet. Den 14de November var vi paa 19 $\frac{3}{4}$ ^o N. Brede og 51° West Længde og d. 20de November udfør Øen Saba. Efter en Rejse paa 32 Dage fra Spithead ankrede vi endelig d. 21 November i Bassinet ved Øen St. Croix. Gouvernør Birch boede i Bassinet og til ham skulde Chefen melde sig; men da det var besørget, gik vi til

St. Thomas, hvor vor Post ventede os. En af de største Glæder, man har paa et Sætoget er Posten. Især, medens man er ung, tror man altid, at der maa være hændet noget i den lange Tid, man har været borte, og man bliver regelmæssig overrasket over, at der dog ikke er hændet mere, selv om Posten har bragt Meddelelser om store Begivenheder. Saaledes er det idetmindste gaaet mig; jeg var forberedt paa Alt, naar Posten kom og blev egentlig regelmæssig skuffet. Ikke dermed sagt, at jeg ikke nød mine Breve, men Indholdet svarede forsaavidt ikke til Forventningerne, som det Ny, de bragte, i Reglen kun var ringe. Det var denne urolige Higen efter noget Nyt, som er saa taabelig og utilfredsstillende. Den, der formaaer at glæde sig i Nutiden og over hvad den bringer, er lykkeligere.

1863 - 1868

MIT LIVS ERINDRINGER

V HEFTE

Ombord i Fylla i Vestindien 1863.

Den 15de November 1863 døde Kong Frederik d.VII og denne alvorlige Efterretning, der gav Anledning til vor sørgelige Krig 1863-64 modtog vi i St. Thomas i Begyndelsen af December 1863. Der blev ivrig Diskussion imellem Officererne om Følgerne af Kongens Død, og jeg erindrer, at de Fleste var meget alvorlige og frygtede for Følgerne. Til os var der ingen Ordre fra Marineministeriet, og det bestemtes derfor, at vi skulde foretage den tidlige projekterede Rejse til Sydamerika. Der var dengang ikke telegrafisk Forbindelse imellem Danmark og St.Thomas, og vi vidste altsaa, at vi ikke kunde faa ny Efterretninger før midt i December 1863, da det engelske Postdampskib kun kom to Gange om Maaneden fra Europa.

Tur til Sydamerika Decbr. 1863.

Rejsen til Sydamerika foretoges under Sejl og varede i 5 Dage, saaledes at vi d.12 Decbr. ankrede paa La Guayras Rhed. Man ligger meget kedeligt her, da Dønningen fra Havet bestandig ruller imod Land, saa at Skibet dingler Nat og Dag, som om man var under Sejl. Det var derfor heldigt, at Opholdet kun varede i 3 Dage, hvorpaa vi gik til Puerto Cabello, der ligger nogle faa Timers Sejlads vesten for. Hensigten med vor Ekspedition til Sydamerika var den, at reklamere en Sum Penge hos Regeringen i Venezuela, som Danmark havde tilgode der. Det var en gammel Gæld, som afkrævedes hvergang et af vore Krigsskibe kom til Vestindien; men altid med samme uheldige Resultat. I Venezuela var stadig Revolution; den ene Præsident afløste den anden, og hvergang haabede man, at den ny Magthaver vilde indløse Gælden til os, og det vilde de nok ogsaa gerne; men da de ingen Penge havde, lykkedes ~~at~~ det ikke. Chefen og Barentzen tog tilhest op til Hovedstaden Caracas for at tale med Præsidenten, og de havde en dejlig Tur; men Penge fik de ikke. Vi andre morede os paa bedste Maade under deres Fraværelse, og ~~vor~~ ^{vor} Konsul Hr. Rosen og en Købmand Herold foranstaltede flere Ture for os. Blandt andet for vi en Dag op ad Bjerget, og jeg erindrer, at jeg var henrykt ved at se alden rige Vegetation og de dejlige Udsigter. Vi gjorde ogsaa en Ridetur c.7 i Følge til St.Esteffe, et Slags Beværtningssted nogle Mile fra Byen. Desværre har jeg ikke nedskrevet noget ~~fra~~ om disse Ture, og det er Skade; thi man glemmer dog Enkelthederne, skønt det i Øjeblikket synes umuligt, naar man riftøg har moret sig. Jeg erindrer, at Vejen til St.Esteffe var temmelig jevn, at vi red igennem store Kaffeplantager, og at der i Beværtningen, hvor vi spiste, var en Mængde Abekatte, Pappegøjer og Slangar, der rigelig ugenert bevægede sig omkring i Stuerne, og til Tider forstyrrede vor Madro. Den 17de December forlod vi Porto Cabello og

Fylla Julen ved St.
Croix 1863.

naaede "Bassinnet" paa St. Croix d. 22de hvorpaa vi tilbragte Julen der. Paa Grund af Landesorgen var der ikke større Selskabelighed i Julen, som ellers plejer at give megen Lystighed af sig. Dog gjorde vi en Ridetur til "Blue Mountain" indbudne dertil af Politimesteren Hr. Forsberg. Det var en dejlig Tur, og det imponerede mig, at Forsberg, da vi gjorde Hvil paa Toppen af Bjerget trakterede med Champagne drukket af Ølglas, som smagte saa henrivende efter det lange Ridt i den stærke Varme, at jeg ikke erindrer hverken før eller senere at have drukket saa dejlig Champagne. Blue Mountain ligger paa Nordsiden af St. Croix, hvorfra der er en henrivende Udsigt ud over det høje Landskab og det stolte blaa Hav.

Nytaarsaften havde vi Juletræ ombord for Folkene; det vil sige Træet var ikke Gran, thi det havdes ikke i Vestindien; men saa vidt jeg erindrer et Appelsintræ, der var pyntet med Lys og Guldpapir. Dr. Knudsen, Fætter Georges Svigerfader var vor eneste Gæst; men han fyldte godt, da han var en meget hyggelig og gemytlig Mand. Folkene klædte sig ud og spillede Komedie; en Tombola var arrangeret med Gevinster som Tobak, Knive, Beklædningsgenstande og mere. Vi morede os alle dejligt. En anden Dag gjorde vi en Tur til "Liberation Hill", hvis Ejer Hr. Damm var ugift. Hans Hjem var, som ofte Hjemmene i Vestindien, kun meget lidt og tarveligt møbleret, saa at det gjorde et lidt øde Indtryk; men Drikkevarer havde Manden til Overflod, og han drak selv tappert for. Paa en anden Plantage, som vi en anden Dag besøgte, nemlig "Work og Rest", boede Hr. Hvid med sin Familie. Det var nette Folk, og de havde det hyggeligere inden Døre, da Fruen og en smuk Datter tillige pyntede paa det Hele.

I Reglen er Værelserne i Vestindien større end hos os; der er mange og store Vinduer og Døre, men Gardiner bruges ikke, da man altid lever i Træk, og man lader sig derfor nøje med Jalousie-Skodder for Vinduerne. I de fleste Huse er der kun Skodder og ikke Vinduesruder. - Polstrede Møbler, Portierer og Tæpper findes ikke, da Klimaet er for varmt dertil, og Møblementet er derfor i Reglen Rørstole i alle mulige Faconer og Gyngestole. Til St. Thomas gjorde vi jevnlig Ture og blev her ligesom paa St. Croix gæstfrit modtagne af mange Familier. Nulevende Kommandør Nicolai Jacobsen var dengang Havnekaptajn paa St. Thomas, og jeg kom jevnlig i hans hyggelige Hjem, hvor hans elskværdige Hustru havde indrettet Alt mere paa dansk, end man ellers traf paa. Rothe var Vice-Gouvernør og boede paa St. Thomas; hans Familie var i Danmark; men han inviterede os dog jevnlig til Middag i det smukke Guverne-

mentshus, hvor Broder August senere fra 1872-1881 residerede som Guvernør og efter sigende førte et mere gæstfrit Hjem, end man ellers var vant til, hvilket betyder meget, naar det er i Vestindien, hvor man lever raskt. Den 7 Februar 1864 gjorde vi en lille Tur til en nærliggende Ø, Crab Island, for at hente en syg Mand Montesanto, der skulde til St.Thomas for at blive opereret. Han var en stor Plantageejer og strøede sit Guld rigeligt til vor Læge Folkene. Ved vor Tilbagekomst til St. Thomas traf vi den svenske Korvet "Gefle" der med Officerer Adlerborg, Rosen, Lionhøft o.fl. Vi færdedes en del med de svenske Officerer, og drak mange Glas paa det skandinaviske Forbund, da vi Alle efter det gode Forhold, hvori den svenske Kong Carl XV havde staaet til Fr.VII sikkert troede, at Svenskerne vilde være vor Allierede mod Tyskland. Det er i de senere Aar oplyst, at der virkelig var en Slags Alliance, og at Carl XV havde givet Løfte, som han ogsaa var villig til at indfri; men de svenske Ministre modsatte sig, og Danmark blev som sædvanlig ladet i Stikken. I Slutningen af Februar gik vi til St.Domingo og derefter Portorico, hvor vi anløb Mayaguez og St Juan. I Mayaguez traf jeg en Skolekammerat Falbe, der var Købmand og Konsul der.

? mon der skal stå:
"vor Læge og Folkene"

Møde med svensk Or-
logsmand i St.Thomas
1864.

Krigen 1864.

Medens vi saaledes tumlede om i Vestindien var Krigen brudt ud hjemme. Den 1ste Jan. 1864 var Ministeriet Hall gaaet af, og Monrad havde taget Styret, som førte til, at Krigen erklæredes d.1ste Februar. Allerede 4 Dage senere forlod Hæren Dannevirke uden Sværds slag, og indviede den sørgelige Krig med et Tilbagetog, der senere er bleven forherliget og udraabt som om det var en Sejr; men at det var et Nederlag for den gode Aand og Troen paa fremtidig Sejr er vistnok, saa mig synes det, at det havde været bedre at blive, om saa hele Armeen var bleven fangen dengang, og Freden sluttet. Vi havde formodentlig dog paa det Tidspunkt ikke faaet Freden paa ringere Betingelser, end vi senere opnaaede, og Nationen var da ikke blevet saa ydmyget, som den senere blev, da Alt blev taget. Det er et sørgeligt Tidernes Tegn, at man nu fra Hærens Side paa enhver Maade søger at skaffe sig Laurbær fra den Tid, der kun var Skuffelse paa Skuffelse, og man taler nu ikke om Nederlagene; men fremhæver i Artikler og Tale det personlige Mod, der vistnes og skaffer derved Glands over vor Skam. Thi en Skam er og bliver det, at Dannevirke overhovedet blev befæstet og besat, naar det skulde forlades som det blev uden Kamp. Nationen var flammert op til at tro, at det var en stor Fæstning, der længe kunde tage et Tørn - og saa - den rædselsfulde Skuffelse! Men nu fremhæves det, som en heroisk Beslutning Meza og hans Generaler toge, da de bestemte Tilbagetog, hvilket maaske er rigtigt kun set fra et militært Standpunkt; men det er kun daarlig Trøst; naar man der-

ved samtidig fuldstændig nedbryder al Tro paa Muligheden af Sejer, og det gjorde man.

Jeg vender nu tilbage til Fylla, hvor vi med hver Post ventede Hjemkaldelsesordre; men den kom underlig nok ikke. Vi vare jo ikke noget meget stort Skib; men da vi havde saa faa Skibe hjemme, kunde vi dog ikke forstaa, at man ikke vilde have os med til Hjælp. I Marts Maaned blev jeg syg af Blodgang, og efterat have tilbragt 3 slemme Dage i mit lille Lukaf i Skonnerten i den voldsomme Hede og daarlige Luft, der naturligvis var der, blev jeg den 8de Marts bragt i Land og indlagt paa Sygehuset udenfor Christiansted paa St.Croix. Jeg havde selv ønsket at blive ombord, indtil vi kom til St.Croix; men det var maaske ikke rigtigt; thi jeg var forfærdelig medtaget, da jeg endelig naaede til Sygehuset, der ligger dejligt tæt udenfor Byen. Da Dr. Knudsen saa mig, sagde han: "Hvordan er det dog, De ser ud Menneske! Der er sku ikke Plads til de Raske ombord, saa til de Syge er der da endnu mindre. Nu maa vi først se at fodre Dem lidt op." Jeg blev anbragt i en stor Seng omgivet af hvidt Omhæng til Værn imod Myggene (Musqvitterne). Hvor jeg dog nød at ligge i frisk dejlig Luft, istedetfor i det væmmelige Lukaf ombord. Der var to Vinduer paa Værelset, og den friske Passatvind stod lige ind til mig fra Søen. Da jeg senere kom op og kunde sidde ved Vinduet, havde jeg den dejligste Udsigt ud over Landet. Jeg var saaledes godt logeret, og blev fortræffeligt plejet af Inspektør Simmelkjærs Plejedatter, en ældre, lidt kulørt Pige, Miss Jette. Den ene Dag blev jeg fodret op med et lille Maaltid hver anden Time, og den næste Dag fik jeg amerikansk Olie i en Uendelighed. Ombord havde man efter Recepten hjemme fra sultet mig og kun givet mig Risvand, og var jeg bleven flere Dage paa den Kost, var jeg næppe gaaet Sygdommen igennem; men nu rettede jeg mig snart, og da jeg ingen Smerter havde, men kun var frygtelig mat, befandt jeg mig snart som Blommen i et Æg og skæev henrykt hjem om mit dejlige Ophold paa Hospitalet - næsten som den lille fattige Pige hos Dickens, der synes, at Hospitalet er et Paradis. - Efter 10 Dages Ophold paa Hospitalet, hvoraf jeg de sidste Dage gjorde smaa Rideture op ad Bjerget, blev jeg udskrevet, og det passede Brillant; thi d.15 Marts fik vi Hjemgangsordre og d.20de Marts forlo-
de vi Vestindien og satte Kursen hjemad efter c.4 Maaneders Ophold der.

De østerrigske Krigsskibe var paa Vej til Nordsøen, og Fregatten Schwarzenberg var allerede den 17 Marts i Lissabon. Vi holdt derfor paa hele Rejsen skarpt Udkig efter mulige Fjender, og gik med skarpladte Kanoner. - Den 26 Marts var vi om Middagen paa 25° N.Brede og 56° Vest Længde. Den 1ste April paa 37 N.Br. og 42° V.Længde. Den 7 April paa 46° N.Br og 23° V.Lgd. og d.11 April ankrede vi i Queenstown paa Sydkysten af Irland efter 22 Dages Sejlads.

Paa Sygehuset.
Fylla 1864.

Hjemrejse d.20/3
64.

I Queenstown fra d.
11 April 1864 til d.
15de April 1864 og d.
16de April løb de ø-
sterrigske Fregatter
ind til Brest.

hvoraf vi havde været 5 Dage under Damp. At vi anløb Queenstown var begrundet i, at vi der skulde indhente Efterretninger om Forholdene hjemme inden vi gik ind i Nordsøen. Vi hørte da der, at Düppel var stormet af Tyskerne d. 28 Marts, og at Angrebet var tilbageslaet; men tillige, at Stillingen ikke kunde holdes ret længe, da den næsten var skudt sammen. Den 18de April maatte den ogsaa bukke under.

I Queenstown var man meget dansksindet. Nogle endog til Latterlighed. Der var saaledes en Herre, der under hele vort Ophold viste sig i danske Farver paa Slipset og Lommetørklædet. Han fortalte, at han og 99 andre Herrer havde meldt sig som Frivillige til den danske Hær. De vilde møde fuldt udrustede med Heste og Vaaben, og de anmodede kun om, at Regeringen vilde sende en Fregat til Irland for at hente dem. Han viste mig et Brev fra Udenrigsministeriet, hvori man høfligt afslog Tilbudet, hvilket han ikke kunde forstaa, da det dog maatte være en ren Bagatel for Danmark at sende en Fregat efter dem - som om vi havde Fregatter paa Lager. Der blev gjort flere Fester for os, og Stemningen var høj; men det reddede ikke Düppel. Den Fattigdom, jeg saa i Queenstown forbavsede mig; thi skønt der laa Sne i Gaderne, gik dog en stor Del af de fattige i bare Fødder, og alle Kvinderne var iført nogle sorte Regnkaaber med Hætter, der hang om dem, som om den var deres eneste Klædningsstykke. Ved Siden af denne Fattigdom, der viste sig saa iøjnefaldende, saaes flotte Ekvipager og elegante Huse, der gjorde Modsætningen saameget mere skrigende.

Ombord i Fylla. ved
Kbhvn d. 21/4 64.

Da Efterretningerne lød paa, at østerrigske Krigsskibe var paa Vej til Danmark (Allerede d. 17 Marts kom Fregatten Schwarzenberg til Lissabon og d. 29 marts kom Fregatten Radetzky til Gibraltar. Den 16 April løb begge Skibe ind til Brest) for at angribe os, var det nødvendigt at være forsigtig, og vi sejlede derfor ikke hjemad igennem Kanalen, men gik norden om Skotland og naaede velbeholden København d. 21de April 1864. Vi havde naturligvis straks efter Afsejlingen fra Vestindien gjort Skonnerten krigsberedt og holdt skarpt Udkig efter Krigsskibe; men heldigvis mødte vi ingen. I Kbhvn. gik Ltn. Schmidt og Bärentzen fra Skibet, og jeg avancerede til Næstkommanderende. Istedet for de afgaaede Officerer fik vi to Reservelieutenanter, og vi fik Ordre til hurtigst mulig at forsyne Krydsere med, hvad den behøvede og derpaa afgaa til Admiral v. Dockums Blokadeeskadre udfør Swine-møde. Det var lidt drøjt for en forlovet Mand at skulle saa hovedkulds afsted, og jeg fik kun netop Tid til at besøge Anna og fortælle hende, at det var dejligt, jeg skulde med i Krigen, hvilket hun slet ikke syntes.

Paa Blokade 1864.

Den 25de April 1864 meldte vi os hos Eskadrechefen, der med sit Skib Fregatten Sjælland laa udfør Rügen. Eskadren bestod foruden Sjælland af Linieskibet Skjold, Orlogskapitajn P.Wulff. Fregatten Tordenskjold, Orlogskapitajn Meinertz. Korvetten Thor, Kapitajnltn. Hedemann; Skonnerten Fylla, Kaptltn. Krieger; Skonnerten Absalon, Kaptltn. Wilde; Dampskibet Frega, Prltn. Rothe. Den 17de Marts havde Sjælland og Skjold været i Ilden og bestaaet en hæderlig Kamp imod to tyske Korvetter "Arcona" og "Nympe" assisterede af et Dampskib Loreley og en Division Kanonbaade. Fjenden kom ud fra Swinemünde og blev saa eftertrykkelig angreben af de danske Skibe, at de hurtigt gjorde omkring og igen løb i Havn efter at have lidt endel Skade. Desværre lykkedes det ikke vore Skibe at afskære dem; thi de var forsigtigere end som saa. Sjælland havde i denne Kamp 3 Døde og 17 Saarede.

Fyllas Modtagelse ved Eskadren 1864.

Vor Modtagelse ved Eskadren var ikke behagelig. Skonnerten stoppede op tværs af Flagskibet, og Chefen gik ombord for at melde sig til v.Dockum. Da Chefen var kommen tilbage saaes et Signal til os hejst i Flagskibet, og det lød paa, at vi skulde løbe den Kommanderende agten om. Da vi kom agten for Fregatten stod v.Dockum paa Hytten og raabte med vældig Røst: "Skonnerten maa ikke lægge sig ivejen for Flagskibet". Det var en meget hensynsløs og ubehagelig Tilrettevisning, og Krieger ærgrede sig grundig over den, men bed Tænderne sammen og sagde Intet. Jeg tror Ubehageligheden var rettet imod Personen Krieger, der under forrige Krig var kommen i et skævt Forhold til v.Dockum under deres Samværen i Nordsøen; men her havde v.Dockum aabenbart Uret og hævnede sig paa en brutal Maade. Følgen var imidlertid, at Krieger kom i Krigshumør og tog fat med en Ilterhed, der var os ganske ukendt. Det satte imidlertid Trit i det Hele, hvilket maaske var ret hensigtsmæssig, da vi paa Vestindietogtet havde vænnet os til at tage Tjenesten mere gemytlig end ønskeligt var i Krigstid. Vi var Repetitor - det er det Skib, der skulde gentage Flagskibets Signaler - og endvidere den, der skulde opjage Koffardiskibe, der forsøgte paa at bryde Blokaden, og vi udførte efterhaanden denne Tjeneste med saa stor Hurtighed og Nøjagtighed, at vi snart erhvervede et saa godt Navn i Eskadren, at jeg oftere senere har hørt Officerer fremhæve vor gode Tjeneste. De to Reserveofficerer Aaris og Rønne, havde væsentlig Andel i det gode Resultat, og det var heldigt for os, at vi i Mangel af faste Officerer fik to saa flinke og brave unge Mænd ombord. Fornøjelserne i Eskadren var ikke talrige; Skibene laa i Reglen i Klump med stoppede Maskiner, driven- de øst for Rügen. Naar Mørket faldt paa, gjorde vi saa en lille Tur Syd efter, hvorefter Eskadren stoppede, og Fylla gik paa Forpost nærmere Swinemünde, hvor den fjendtlige Flaade laa. Undertiden søgte vi med Fylla tæt ind un-

Paa Blokade med Fylla 1864.

Fjenden viser sig.

der Kysten; men vi blev aldrig opdagede af Fjenden, der efter den Erfaring, han havde høstet d.17 Marts, fandt det raadeligt at blive i Havn. Om Dagen saa vi dog engang lidt til ham, nemlig paa Krigens Fødselsdag d.5te Juli, da en 6 a 8 Skibe kom udenfor og sejlede imod Fylla, der laa c.2 ½ Mile sydligere end Eskadren. Da de var komne os saa nær, at der maatte tages Bestemmelse, om vi skulde angribe dem eller ej, spurgte Krieger mig om min Mening, og da jeg udtalte, at jeg syntes, at Eskadren var lovlig langt borte og Fjenden meget større end os, blev der ikke noget af det, hvilket under de givne Forhold maaske var det Rette. Men Følgen deraf var, at vi ikke kom til at løsne et skarpt Skud under hele Krigen, idetmindste ikke imod Fjenden. Blokaden

Paa Blokade med Fylla 1864.

var undertiden temmelig langtrukken og kedelig. Den ene Dag lignede den anden og kun en eller anden uforsigtig Koffardimand, der vilde bryde Blokaden, skaffede os lidt Adspredelse. Heldigvis havde vi Post, hver 8de Dag med et engelsk Dampskib "Newsky", som Regeringen havde lejet til denne Tjeneste, saa vi var dog ikke helt udenfor Verden. Newsky bragte os ogsaa Proviant og Kul. En Dag laa den paa Siden af et Dampskib, jeg tror Holger Danske, for at løse Kul til den. Begge Skibe laa til ankers tæt ved den tyske Kyst, da man

Holger Danske beskydes fra Land under Kulfyldning.

pludselig begyndte at skyde paa dem med Kanoner fra et Feltbatteri. Holger Danske kastede los, skød igen, og gav Newskys Kaptajn Ordre til at søge ud efter fra Landet, hvilket han udførte paa den Maade, at han satte Skruen i gang, surrede Roret og krøb derpaa selv og hele Besætningen ned i Lasten. Da de havde løbet et Stykke Vej paa denne Maade, var de udenfor Skudvidde og kom saa atter tilsyne. Foruden de foran nævnte Skibe var til forskellige Tider følgende Skibe ved Eskadren: Fregatten Jylland, Panserkorvetten Dannebrog og Dampskibene Holger Danske og Geiser og flere. De tyske Kanonbaade viste sig nu og da, og "Tordenskjold" havde en lille Kamp med dem vesten for Rügen; men det var især en Aviso "Grille", der jevnlige drillede os. Dette Skib havde langt større Fart end noget af vore Skibe, og dets Kanoner var mere langtrækkende. Af disse Fordele benyttede Grille sig, idet den løb ud imod Eskadren, skød paa den og piskede saa indefter, naar de store Skibe rørte sig. I de tyske Blade gjordes der et stort Nummer ud af Grilles Bedrifter, og den højstkommanderende Søofficer Prinds Adalbert fortalte uimodsagt forskellige ærtige Historier om Grilles Officerer og eget Heltemod; men Sandheden var, at Tyskerne aldrig traf noget af vore Skibe med deres Skud, og at de aldrig turde komme os saa nær, at vi kunde naa dem med vore Kanoner.

Dampskib Grille 1864.Paa Blokade med Fylla 1864.

En Dag foretog Admiralen med Fylla en Rekognosceringstur til Danziger Bugten, hvor Fregatten Jylland havde Station for at blokere og bl.A. passe paa,

Rekognoscering til Danzig Bugt.

at en i Danzig nybygget Korvet "Veneta", ikke slap ud. Vi løb tæt ind under de fjendtlige Batterier, der skød efter os, men ikke traf os. Da Vaabenhvilen blev afsluttet d. 12 Maj, skulde Blokadens Ophør meddeles til Autoriteterne i Swinemünde, og Fylla fik dette Hverv og løb ~~ind~~ under Parlamentærflag ind imod Land. Da vi var i Nærheden af Swinemünde kom "Grille" ud imod os ligeledes med Parlamentærflag paa, og Chefen sendte mig ombord med Notificationerne. Der var en Mængde tyske Officerer ombord i Grille, og man førte mig ind til Chefen, som jeg derpaa overrakte Brevskaberne. Vi vekslede nogle faa Ord, efterat han havde læst Papirerne, og derpaa gik jeg igen i mit Fartøj og roede ombord i Fylla. Jeg var ikke kommet ret langt fra Skibet, før jeg saa, at den Officer, der havde fulgt mig til Faldrebet klappede sig paa Bagdelen og sendte mig en Hilsen paa den Maade. Et Øjeblik var jeg i Tvivl, om jeg ikke skulde ro ombord igen og beklage mig over Officerens Opførsel, men jeg bestemte mig til at lade, som om jeg ikke havde bemærket det. Da vi kom tilbage til Eskadren, fik jeg Ordre til at møde hos Admiralen, der vilde have nøje Besked om, hvad der var forefaldet imellem mig og Officererne, hvilket jeg ogsaa meddelte, dog uden at omtale den tyske Officers uhøviske Adfærd. v. Dockum spurgte mig om, hvad Sprog jeg havde talt til dem, og han syntes vist ikke rigtig om, at jeg havde talt Tysk; men han sagde dog ikke noget derimod, hvilket ogsaa vilde været latterligt, om han havde gjort det.

Under Parlamentær-
flag 1864.

Vaabenhvile fra
11/5 - 25/6 64.

Nordsø-Eskadrens
Modtagelse ved
Kbhvn. d. 15/5 64.

Dagen efter Vaabenhvilen var sluttet gik Eskadren til Øresund, og ankrede udfør Dragør. "Sjælland" og "Thor" gik til København og var tilstede der, da Admiral Suensons sejrige Nordsø-Eskadre bestaaende af Fregatterne Jylland, Niels Juel og Korvetten Heimdal - efter Slaget ved Helgoland ankrede d. 15de Maj F.M. paa Kbhvns Rhed. Jeg var desværre ikke tilstede ved denne Højtid; men den blev mig beskrevet som opløftende og herlig. Danmark havde haft saa megen Sorg - Skuffelse paa Skuffelse fra Hærens Virksomhed- og saa kom Krigens eneste Lyspunkt - nemlig Sejren ved Helgoland - og kastede sine opmuntrende Straaler ind til Folket netop, som Vaabenhvilen var sluttet. Straks efterat Nordsøeskadren var ankret gik Kongen ombord til Admiral Suenson i hans Flagskib "Niels Juel" og dekorerede Eskadrechefen med Storkorset. Folket jublede Skibene imøde fra Langelinie og fra Baadepaa Rheden, og det var en begejstret Modtagelse, man gav de hjemvendende Sejrherrer. Nogle Maaneder senere kritiserede man ubarmhjertigt Suensons Virksomhed og fandt, at han burde udrettet endnu mere. Dog har i de senere Aar Sandheden sejret, og

hans Buste staar nu i Nyboder til Minde om hans hæderlige Kampe. Østerrigerne havde en Eskadre paa en halv Snæs Skibe under Udrustning; men heldigvis gik det saa langsomt med disse Skibe, at kun de to Fregatter Schwarzenberg og Radetzky samt 3 prøjsiske mindre Skibe kom med i Kampen ved Helgoland. De danske Skibe havde i denne Kamp 17 Døde og 51 saarede, medens Østerrigerne havde 37 -- og 92 -- og det var Østerrigerne, som flygtede og overlod de Danske Valpladsen.

v.Dockums Eskadre havde altsaa foreløbig Station udfør Dragør, og det var temmelig drøjt at ligge Kbhvn saa nær uden at maatte gaa derop. Imidlertid skiftedes Skibene til at gaa 8 Dage op til Kbhvn. for at proviantere og forfriske sig, og vor Tur kom da ogsaa d.26 Maj. Den 8de Juni aabnedes Jernbanen til Helsingør i Kongens Nærværelse og alle i Sundet værende Krigsskibe ankrede derfor op paa Linie udfør Helsingør.

Stor dansk Flaadesamling 1864.

Der var ialt 15 Krigsskibe og det var et stolt Syn, da alle disse Skibe smykkede sig med Flag og afgav Salut for Kongen. Derpaa gik alle Skibene til Storebelt, og Danmark har ikke siden den Tid haft en saa stolt Samling af Krigsskibe. Følgende Skibe samledes der: Skjold, Sjælland, Jylland, Tordenskjold, Niels Juel, Dannebrog, Dagmar, Hejmdal, Thor, Absalon, Hekla, Fylla, Dian og Rolf Krake. Det var altsaa 1 Linieskib, 4 Fregatter, 4 Korvetter 6 Skonnerter, ialt 15 Skibe. - v.Dockum var Chef for hele Flaaden og manøvrerede meget med den paa Kieler Bugt. Fylla var Repetitor og havde en meget morsom Virksomhed, der bestod i at gentage den Kommanderendes Signaler, og den skulde derfor lægge sig udenfor Linierne, hvor dens Signaler bedst kunde ses. Fylla var det eneste Skib, der ikke holdt Linie med de andre, men maatte bryde igennem, hvor den vilde for hurtigst at komme paa en heldig Plads, og det udførte vi saa godt, at vi ofte blev roste. Det var en dejlig Tid for os, utvivlsomt den bedste paa hele Togtet.

Krigen udbryder paa Ny 1864.

Den 26de Juni var den Glæde forbi, idet vi da atter var samlede paa vor gamle Blokadestation udfør Swinemünde. Vaabenhvilen var løben ud uden at føre til Fred, og Blokaden gik nu sin ensformige Gang, som da vi sidst var der. Absalon var det eneste Skib, der ^{nu}og da gjorde nogle Afstikkere. Det førtes af Kaptajn Wilde, som ikke holdt af at være i Søen, navnlig ikke i et Skib som Absalon, der altid dingledede og gjorde Chefen, der ikke var søstærk, søsyg. Han fandt da ogsaa paa de utallige Grunde til at fjerne sig og tilbragte megen Tid borte fra Eskadren. En Dag blev han dog altfor længe i Rønne, og v. Dockum, der ellers ikke kunde staa for Wildes Munterhed var meget vred over hans Udeblivelse og lovede ham denne Gang en skarp Tilrettevisning, naar han kom. Jeg var tilfældigvis ombord i Admiralskibet, da

Wilde kom tilbage for at melde sig og saa scenen paa Afstand. v.Dockum sad paa Dækket, da Wilde blev meldt, og vi stillede os op i Forventning om at se en angergiven Synder, der kom for at bede om Naade. Men Wilde kom, som om han mødte i en Balsal, hilsende og snakkende til de Nærmeststaaende og med 2 Matroser efter sig. Matroserne var belæssede med Blomster, Jordbær, Frugt og andre Delikatesser, og i dette Optog nærmede han sig v.Dockum, der straks kapitulerede, glemte sin Tilrettevisning og smilede henrykt ved Synet af al den dejlige Mad hans egen kære Wilde bragte ham. Hvor menneskeligt, at v.Dockum i denne Saltspisningstid faldt for Kødets Fristelser.

Als erobres 1864.

Den 29de Juni oprandt den sørgeligste Dag i hele Krigen, idet Fjenden overrumplede vore Soldater paa Als og næsten uden Modstand tog den sidste Stump af Slesvigs Grund fra os. - Hæren forsøgte paa at skyde Skylden paa "Rolf Krake", der var tilstede under Kampen, og skønt jeg vil indrømme, at den maaske burde udrettet noget mere, end den gjorde, saa er dog Tabet af Als Hærens Skam, og det hævdes heller ikke nu, at Stabschefen Oberst Blom havde Ret til at begynde sin Rapport om Overrumplingen saaledes: "Da det ikke lykkedes Marinen at forhindre Fjendens Overgang over Alssund, saa o.s. v.---". Denne Rapport, som General Steinmann underskrev og sendte til Krigsministeriet, har sat meget ondt Blod imellem Hær og Flaade, idet man i Flaaden ikke har kunnet glemme, at Hæren saaledes forsøgte at skubbe Ansvaret fra sig. Søofficererne havde stor Uvillie imod Samvirken med Hæren; thi Marinen har baade efter Eckernførde Affæren i 1849 og Alsaffæren i 1864 erfaret, at Hæren skubber fra sig, og at Hærens mange Penne efterhaanden ogsaa formaaer at faa Autoriteter og især Publikum til at tro, hvad de sige. Nu foreligger Generalstabens interessante Beretning om Krigene; men hvem gider nu saa mange Aar efter føre en Fejde om, hvis Skylden var. Marinen har tiet, og den staar endnu som den næsten eneste skyldige i Publikums Øjne; men en skønne Dag gaaer det vel op for Folket, at Hæren ikke er saa snehvid, som den giver sig Udseende af.

Der står "havde"

Generalstabens om Als Tab i Aaret 1892.

I Generalstabens ovenomtalte Værks III^{die} Del findes et Afsnit betitlet "Tilbegablik over Kampen paa Als" og her fremkommer endelig i 1892 altsaa 28, siger og skriver 28 Aar efter Kampen paa Als, en retfærdig Dom, som viser, hvorledes Hæren har mishandlet Marinen. Jeg kan ikke nægte mig den Glæde at give et lille Uddrag af dette Værk, der er skrevet af Landofficerer:

1) Om Fordelingen af Tropperne siges, at det nordligste Afsnit af Halvøen ved Alssund - altsaa der, hvor Fjenden gik iland - "var utvivlsomt det mest udsatte og burde derfor sikkert have været stærkere besat."

2) "6te Brigades Opstilling var mere udstykket end ønskeligt var."

3) Underretning om Situationen kom først sent (1 Time efter Landgangen) til Kommandoens Kundskab. (Der manglede telegrafisk Forbindelse). "Uklarhed over Situationen spiller i det Hele en Hovedrolle ved Begivenhederne paa den Dag."

4) Det dadles, "at Feltartilleriet saa godt som ikke kom til Anvendelse".

5) Om det maritime Forsvar (Rolf Krage) (Rothe) siges, at Eskadrechefen Muxoll vel havde givet for stor Garanti ved at love at sikre imod Landgang paa Als søndre, østre og nordre Kyst til "Storskovens nordre Udkant"; men man kunde sige forud, at det maatte være umuligt for Rolf Krage fra sin Station i Augustenborg Fjord at komme tidsnok til at modsætte sig Udførelsen af et overraskende Baadangreb over det smalle Alssund," hvilket Pr.Ltn. af Ingeniørkorpset O.Larsen ogsaa i en skriftlig Rapport om Overgangsstederne havde gjort Kommandoen opmærksom paa.

6) Overkommandoen havde udtalt, at Angrebet paa Als enten: maatte ske i Fartøjer over Alsfjord til Nordlandet eller ved Broslagning over Alssund, "forberedt ved Artillerikamp" - Og derfor ventede Alle en Artillerikamp først, og Ingen tænkte paa en Overrumpling, som den, der fandt Sted.

Hærens Tab ved Als. Medens Tabet paa fjendtlig Side var 33 Officerer og 339 Døde og Saarede, havde vi et Tab af 73 Officerer og 3019 Underofficerer og Menige, Døde, Saarede og Savnede.

Altsaa vi 3092 mod Fjendens 372. Det er sørgelige Tal, der vise, hvor slet Forsvaret var organiseret.

Foruden de ovenfor gengivne Anker dadler endvidere Generalkommandoen, at Løbegravene var uheldig anlagte, saa at de kom Fjenden mere end os til Nytte, og at Positionsskytset var for spredt. Det er saaledes forfærdeligt at læse om, hvor faa Skud Kanonerne i Batterierne fik Lejlighed til at skyde mod dem. Den nordligste Kanon, nærmest Landgangsstedet fik slet intet Skud. De to næste fik 50 Skud. Den 3^{die} kun 16 Skud. Den 4de 10 Skud o.s.fr., og saa blev de overmandede.

Det er efter min mening et ^voverordentlig slet Resultat.

Dog bør jeg fremhæve, at en Hovedgrund til vort store Mandefald i Krigen 1864 var den, at Fjendens Kanoner naaede længere end vore, og at hans Soldater var bevæbnede med Baglade- Geværer, medens vore kun havde Forladere. Men

mit Skøn bliver dog, at det ikke bør ventes i Fremtiden, at vor Hær skal kunne tage det op med en større Stats Tropper, selv om Antallet er lige; thi baade Fjendens Vaaben, Førelse og Mandskabets Uddannelse vil staa saa langt over vor, at vi slet ikke kunne komme med. Det er derfor rigtigt, at man nu gennem sig i Fæstningen København; men jeg tvivler meget paa, at den vil kunne frelse Danmark. Kan Flaaden ikke afværge Landgang - og det er den fortiden ude af Stand til - saa kan Hæren det endnu mindre.

Forsaavidt har Venstre Ret, naar de vil forhindre et Forsvar, naar vi er alene; men vi kunde med Lethed ved vor Flaade blive en værdifuld Allieret; men det vil ingen udenfor Marinens Kreds indrømme, eller arbejde hen til. - Hæren skulde saa reduceres til 10.000 Mand og Borgervæbning for Resten.

Efter Tabet af Als samledes Hæren paa Fyen, som sattes i Forsvarsstand. General Steinmann, der har et stort Ansvar for sine uheldige Dispositioner ved Als, gjordes til Overgeneral istedet for Gerlach. Jeg ved ikke, hvorfor denne Forandring af Overkommandoen fandt Sted. Generalstaben tier ~~derom~~ derom i sit Værk og meddeler tørt, at Forandringen skete. Efter Krigen blev Chefen for Rolf Krage (Rothe) afskediget, hvorpaa han og Muxoll fik 1 Maa-neds Fæstningsarrest. Hærens Officerer rørte man ikke, men hædrede dem. Det var en skammelig Uretfærdighed.

Belært af Erfaring passede Hæren nu bedre paa det dem betroede Forsvar. Tropperne sov ikke om Natten saaledes som de havde gjort det ved Als; men de bivouakerede saalænge det var mørkt. Bomme udlagdes langs Kysterne paa 8 Fod Vand og en Mængde andre Sikkerhedsforanstaltninger, som man havde for-sømt ved Als, toges nu. Fjenden lavede sig virkelig til at angribe Fyn; men da Folket nu efterhaanden var bleven klog paa, at fremmed Hjælp ikke kunde ventes, og man tilmed frygtede for, at den østerrigske Flaade kunde naa til vore Farvande og bemægtige sig Kbhvn., der var blottet for Tropper, begyndte man højroestet at skrive og tale om Fredsslutning, og denne Stemning i København bevægede Kongen til at tage et nyt Ministerium, idet Bluhme afløste Mon ad. Den 12te Juli afsendtes Skrivelser med Forslag om Fredsslutning saavel til Prøjsen som Østerrig, og det blev "Fylla" der overbragte disse under Palamentærflag. Denne Gang var det ikke mig; men Krieger selv, der gik ombord i "Grille" med skrivelserne; jeg tror, han havde nogle Meddelelser om Indstilling af Fjendtlighederne at bringe ved samme Lejlighed. En foreløbig Vaabenhvile afsluttedes; men da den ikke førte til Fred begyndte Krigen igen, dog kun kort Tid og en sidste Vaabenhvile begyndte d. 3^{die} August 1864, og d. 6te August samledes Flaaden atter ved Humlebæk i Sundet. Her laa vi nu

Danmarks Forsvar.

Fyens Forsvar 1864.

"Fylla" som Parla-
mentær om Fredsun-
derhandlinger 1864.

i 5 Uger og saa begyndte man, da Udsigterne til at det vilde lykkes at faa Fred blev bedre, at hjemsende de trætte Krigere, og "Fylla", der havde været længst tilsøs, blev først hjemkaldt saaledes at vi strøg Kommando d. 19de Sept. efterat have været 11 Maaneder under Vimplen.

Freden sluttes d.
30te Oktober 1864.

Først i Slutningen af November forlod Fjenden Jylland, hvorpaa Kongen tog derover og fik en begejstret Modtagelse af Befolkningen, hvilket han nok kunde trænge til, da Københavnerne havde vist ham alt andet end Venlighed paa Grund af Krigens sørgelige Gang. Man var næsten fjendtligsindet mod Kongen, og der var en Tid, da han næppe turde vise sig offentlig. Der var ingen Tro til, at han følte som Dansk, og man kastede endel af Skylden paa ham.

Kong Chr. IX^s Stilling 1864.

Nogen Sandhed var der maaske heri; Kongen kunde vistnok ikke forsone sig med "Eider-Politiken" og han sympathiserede kun lidt med sin Premierminister Monråds politiske Ideer. Det er derfor højst sandsynligt, at han kun modstræbende har fulgt med, og det har vel næppe gavnet Sagen. Hvor stor Kongens Andel i Ulykkerne har været er endnu ikke helt opklaret; men glædeligt er det at se, hvorledes hans ridderlige, rettænkende Karakter dog igennem Aarene har vundet Sejer overfor Befolkningen, saa at han fortiden er lige saa agtet og æret som dengang mistænkt og ilde set.

Efter Krigen begyndte en bitter Kamp i Danmark om, hvem der havde Skyld i det daarlige Udfald, og megen Bitterhed lød i Skrift og Tale. Det national-liberale Parti havde haft Ledelsen før og under Krigen og nu rejste Reaktionen sig med "Augustforeningen" i Spidsen og dømte haardt, - vistnok med endel Sandhed - de Foranstaltninger, som de Nationalliberale havde truffet. Det var sørgelige Tider med Ufred og Splittelse. Men at der er god Livskraft i Danmark, skønt man amputerede det for 1/3 af sit Landområde, har heldigvis vist sig; thi Landet er trods den sørgelige Fred dog gaaet godt fremad siden Krigen. Jeg vil nu ikke skrive mere om Politik. - Det kan man læse om saa mange Steder, og jeg har ikke haft særlig Anledning til at se noget i saa Henseende paa nært Hold, saa jeg kan dog ikke give nye Oplysninger; jeg vender derfor tilbage til mine mere private Forhold.

Ansøgning om Postdampskib 1864.

Kort efterat jeg var kommet hjem, sattes den regelmæssige Postdampskibsfart imellem Tyskland og Korsør atter igang efterhaanden, som Postdampskibene ikke længere behøvedes til Krigstjenesten. Flere af disse Skibe havde tidligere haft Søofficerer til Førere, og da nu næsten alle Officerer var udkommanderede med Krigsskibene, tænkte jeg mig Muligheden af at kunne faa et Skib at føre, i det mindste indtil den Officer, der efter sin Alder skulde have Skibet, kunde frigøre sig for Orlogstjenesten. - I den Anledning mødte jeg en Morgenstund hos nuværende Kontreadmiral Chr. Schönheyder - der

var bekendt for at være en hensynsløs og idetmindste i sin Mund skarpt talende Mand - at jeg maaske turde gøre mig Haab om at blive Sætteskipper, indtil den ældre Officer, der skulde have Skibet, kom hjem. Til min store Forundring svarede han: "De kan godt begære at faa Skibet, og De skal ogsaa faa det. Disse gamle Rystepetere have vi haft nok af." Jeg takkede og ilede lykkelig til Simonys for at fortælle, at nu blev jeg Skibsfører til Foraa-ret, og saa kunde vi gifte os. - Det var en meget lykkelig Begivenhed for mig; jeg havde tidligere tænkt mig Muligheden af at faa en Sejl-Koffardiskib at føre, og havde ogsaa i sin Tid søgt at blive Broder August's Efter-

Skal måske være "Mel-følger som Fører af Barkskibet "Birgitte Melchir", men at faa Postdampskib, cjiior"

det havde jeg ikke troet allerede nu at kunne opnaa, og jeg erfarede, hvad jeg saa ofte har set i Livet, at Gud sørger vidunderlig for et Menneske. Jeg var bleven lykkelig forlovet uden at kende stort til min Forlovede, som jeg, da vi blev forlovede, endnu aldrig havde været i Værelse sammen med uden i Selskabsdragt. Jeg kendte hende fra Middagsselskaber hos Mægler Hvidts og forøvrigt fra Bal og havde ialt været maaske lo Gange sammen med hende. Simonyerne kendte jeg aldeles ikke; jeg vidste ikke engang, hvordan de saa ud. Paa dette svage Grundlag friede jeg til Anna Simony og fik mærkelig nok et "Ja", skønt hun blev forbavset over, at Tilbudet kom saa snart. Set fra et Verdens-Fornuft-Standpunkt var det jo Galskab at knytte mig for Livet til et Menneske, jeg kendte saa lidt som Anna, og til en Familie, om hvem jeg kun vidste, at Simony var en anset og agtet Mand. Men fra mit nuværende Standpunkt indser jeg nok, at det ikke var saa taabeligt endda. Thi i saadanne Forhold maa man lade Forstanden raade lidt; men Hjertet skal være det, som regerer, og er der Hjerte med i Spillet, saa ved jeg, at Vorherre leder og fører En rigtig. Saaledes gik det her, og saaledes er det gaaet mig i mit andet Ægteskab. Guds Velsignelse har været over begge Forbindelser. Derfor, I Gammelkloge ryst kun paa Hovedet; jeg vil ikke være med til Betæneligheder, naar to modne Unge, der virkelig holde af hinanden, bliver enige, selv om Midlerne til Ægteskab synes at mangle. Vorherre sender dem; det har jeg erfaret i de 30 Aar, der nu er forløbne, siden jeg fik Postdampskib at føre; men det kræves, at man bruger sin Forstand.

Guds Førelse.

Da Broder August var syg til Døden i 1893 talte han ofte til mig om Guds vidunderlige Førelse; at det slet ikke var gaaet, som August havde ventet sig; men at Gud havde ført ham saa kærligt og mildt; han bebrejdede sig, at han ofte selv havde villet arrangere saa meget og ikke vilde tage med Tak, det han fik; men han vidnede nu, at Guds Godhed mod ham havde, trods hans egen Modstand, været uendelig stor. Dette vil vistnok ethvert christent

Mit Kendskab til Anna, da jeg blev forlovet med hende.

Broder August's Vidnesbyrd.

Menneske erkende, naar det nærmer sig mod Afslutningen, og det er dog dejligt at høre det udtalt og herligt, at Erkendelsen naaes. Lær derfor, I Unge itide at lade Gud raade. Kaster al eders Sorg paa Herren.

Min Forlovelse med Anna i 1862.

Det vil mere mine Børn at høre, hvorledes det gik til, at jeg blev forlovet, og jeg kan godt fortælle Jer det; der var ikke megen Romantik, ej heller noget særlig interessant ved det; thi, det laa ikke for mig. Jeg syntes, at jeg nu var i en Alder, 28 Aar, hvor det ikke vilde være urimeligt, om jeg gjorde et saadant Skridt. Der var dog et vist Haab om, at det kunde gaa mig, som det var gaaet andre Søofficerer, at de ved den Tid havde faaet lidt Extra-Fortjeneste udover Gagen, hvorpaa de kunde gifte sig. Paa dette Grundlag har min Tanke hvilet, da jeg flere Vintre efter hinanden traf Frøkenerne Simony i Selskabslivet, og syntes godt om Anna. Det vilde ligge fjernt fra mig at fri i et Øjeblikks Beruselse - dertil var jeg altfor forsigtig af Naturen; men da jeg havde afgjort med mig selv, at hun vist var den Rette, skrev jeg til hendes Fader og lagde en Billet indeni til hende selv. Forinden jeg afsendte det, lod jeg min Fader læse Brevet til Simony - medens jeg ikke viste ham det til Anna bestemte - og da han billigede mit Skridt, afsendte jeg det Fastelavns-Søndag d. 2^{den} Marts 1862 pr. Bybud til Stiftamtmanden i Ny Kongensgade No. 9.

Hvorledes jeg blev forlovet med Anna 1862.

Jeg har senere hørt fortælle om, hvorledes mit Brev blev modtaget, og det staar nu saa tydeligt for mig. Søndagene i det Simonyske Hus havde deres særegne Præg forskellig fra Hverdagens. Ikke alene derved, at Børnene - som om Hverdagen kun fik The og Rugbrød til Søndags Morgenmad fik Kaffe og udelukkende Hvedebrød; men efter Kirkegang forherligedes Søndagen ved Selskabelighed, og det var en temmelig fast Stok, som regelmæssig mødte. Den Dag mit Brev kom, skulde der som sædvanlig være Selskabelighed med Onkler og Tanter samt nogle Veninder. Svigermoder havde derfor travlt i Huset og for hende er mit Brev vistnok kommet lidt ubelejligt. Svigerfader var derimod paa sit Kontor i Stueetagen og var fri for Forretninger, saa ham passede Tiden godt. Jeg ser i Tanken, hvorledes han med mit Brev i Haanden kom op til sin Hustru sigende: "Her er saamænd et Frierbrev til Anna." Hvorledes Svigermoder havde Betæneligheder overfor det fremmede Menneske, hvorledes han rask gav Anna Brevet og bad om hendes Svar. Det søde Menneske var hurtig til at svare, og efter at jeg i Feberhede havde ventet paa Svaret højst 1 Time, fik jeg et sødt Brev fra hende og et kærligt Velkommen fra hendes Fader. Jeg fløj til deres Hjem, hvor Elisabeth lukkede mig op, og snart var jeg omgivet af hele den Simonyske Familie, dog først efter en lille ~~Tæte~~ tæte à tæte med Anna. Svigermoder var betagen, og gjorde mig blandt andet det underlige Spørgsmaal: "De har da vel ikke Brystsyge?" Jeg har formodentlig set noget febrilsk ud. Hun vilde have, at Forlovelsen skulde holdes hemmelig; men Simony sagde: "Hvad skulde det nytte til; vi kan saamænd ikke lære Garde at kende paa et

Par Dage". Og dermed blev det bestemt, at Hemmeligheden kun skulde bevares Søndagen over, og at Anna skulde spise hos min Familie den Dag. Jeg husker saa tydeligt, da hun kom i vores Dagligstue, yndig og beskeden. Hun tog straks hele min Familie med Storm, og det gode Indtryk, hun gjorde i Begyndelsen, blev stærkere og inderligere med Aarene, saa at hun indtog en stor Plads i Alles Hjerter. Hun kunde le med de Glade og havde Hjerter og forstandige Raad for de Sørgende.

Forlovelsestiden
1862-65

Forlovelsestiden var rig paa Selskaber, idet man gerne vilde vise Stiftamtmandens Datter og derigennem Forældrene Opmærksomhed. Vor Skaal blev da jevnlig drukket, og jeg erindrer blandt andet, at General Schepelern i et stort Herreselskab udbragte vor Skaal, som saa Ministre og andre Stormænd maatte drikke, hvilket unægtelig var noget fordringsfuldt. Jeg svarede i Forlovelsestiden aldrig paa Skaalerne; det havde jeg ikke Kurage til. Min første Skaaltale udenfor Hjemmet holdt jeg først ved mit Bryllup og skilte mig efter Sigende godt fra det, idet jeg udbragte en Skaal for mine Svigerforældre med Tak til dem for al den Kærlighed, der i saa rigt Maal var bleven mig tildelt, samt en anden Skaal for gamle Onkel Bech, Familiens Veteran, som altid havde vist mig stor Venlighed.

I Postfart med
"Eideren" 1865.

Den 15de Marts 1865 om Eftermiddagen afsejlede jeg som Fører af Postdampskibet "Eideren" fra København til Lübeck for at gaa i Postfart imellem Korsør og Aarhus. Skønt det var saa silde paa Aaret, var Isen dog ikke borte fra vore Farvande, og det hændte mig, at jeg om Natten udfør Møen løb fast i en Isflade og maatte blive siddende der til det blev Dag. Det var en uheldig Begyndelse; men jeg kom heldigvis ikke til anden Skade, end at jeg slog nogle Hjulskovle itu. Den følgende Dag naaede jeg Lübeck og begyndte min regelmæssige Fart med 1 Passager, en Enke, der bragte sin Mands Lig med sig fra Syden. Jeg erindrer godt, at jeg var lidt uhyggelig ved at skulle begynde med et Lig; men jeg forvandt det snart, da Enken var net, og jeg af Styrmanden hørte, at Skibene saa jevnlig medførte Lig, saa at det slet ikke for ham var noget usædvanligt.

Bryllup 1865

Min Sejlads gik da heldigvis ogsaa godt, og den 28de Juni 1865 fik jeg nogle Dages Orlov for at holde Bryllup i København. Vi blev viiede i Holmens Kirke af Stiftprovst Paulli og om Aftenen var der i Simonys Hjem et stort Aftenselskab, hvortil hele den talrige Slægt paa begge Sider var budne. Min Fader, August og Christian samt af mine Søstre Anine, Marie, Minna, Agnes, Doris og hendes Mand Jørgensen samt vistnok Søster Emilie og hendes Mand Petersen var med blandt Gæsterne. Vi spiste i den store 3 Fags Dagligstue i Ny Kongensgade, og Stemningen var rigtig fornøjelig. Min Svigerfader holdt

som foran meddelt en kærlig Tale til os, jeg svarede, min Fader talte, og gamle Onkel Bech talte. En Mængde dejlige Gaver fik vi, og jeg forstaar nu, at min Familie maa have anstrengt sig svært; thi flere af de gode Sager vi have endnu at pynte vort Bord med skriver sig fra min Slægt; saaledes fik vi en Opsats af min Fader, et Par Stager af Augustes, en stor Presenterbakke med Kaffekedel i Galge af Christian, et broderet Tæppe af Søstrene og saa videre. Sølvtojet fik vi mest af den Simonyske Slægt. Den næste Dag rejste vi til vort lille Hjem i Korsør, hvor vi derpaa tilbragte 3 lykkelige Aar.

Vor Omgangskreds i
Korsør 1865-68.

Anna sejlede hyppigt med mig, og vi fik snart en rar Omgangskreds i Korsør, iblandt Søofficererne der. Vi omgikkes Schoustrups, Wulffs og Holbølls, der alle førte Postdampskib ligesom jeg, Etatsraad Rambusch's og Ejeren af Taarnborg, Bechs. De sidste var Herregaardsfolk, som vi nødigt vilde i Kast med; men de gjorde Visit hos os og var altid udsøgt opmærksomme mod os. Datteren Helene, nuværende Fru Christiansen, var begejstret Tilbeder af Anna og udraabte hendes Ros i hele sin Kreds, saa at vi ofte hørte, hvorledes hun havde berømmet hende. Vi var de Unge i Kredsen; de 3 Søofficerer var ældre gifte Mænd, Bech havde kun voksne Børn og Rambusch var henimod 70 Aar. Trods den store Forskel i Alder gik vor Selskabelighed dog godt. Vi førte ikke stor Selskabelighed, jeg tror, at vi kun 1 à 2 Gange havde dem om Vinteren; men naar der blev Tale om Selskab vidste hele Kredsen det længe iforvejen, og Alle glædede sig til, at den store Dag skulde oprinde. Med Wulffs (nuværende Admiral Wulff) havde vi det især gemytligt. Anna indtog en høj Stjerne hos dem. Jeg erindrer pludselig, at vi endnu havde to Familier i vor Omgang, som jeg nær havde glemt, nemlig Distriktslægen Tolderlund og Hustru, der var hyggelige Folk, og Udskrivningschefen Oberst Lützens, der var meget gemytlig. Det var saaledes 7 Familier, ialt 15 Personer, vi saa hos os, naar vi havde Selskab, og det faldt os egentlig aldrig ind, at vi var saa unge i Forhold til de Andre. Vi var begge muntre og glade ved vort Hjem og vore Gæster, saa at de i Reglen slog Gækken løs, naar de var hos os. Jeg erindrer saaledes, at hele Selskabet, engang da vi fik en Mellemret mere end sædvanlig, rejste sig fra Bordet og med Oberst Lützen i Spidsen marcherede en Appetittur om Bordet, inden vi tog fat igen. Der var sikkert ikke nogen paatrængende Nødvendighed for denne Motionstur, thi vi fik, saavidt jeg husker, kun 3 Retter Mad; men de var altid oprømte hos os. Onkel Christian Simony sendte os hvert Aar en Kasse med Vin, og vi havde formodentlig gjort Væsen af denne Vin, thi den spillede en stor Rolle i vore Selskaber. Der var en voldsom Smasken og Smagen, naar den gik rundt. De to forvante Mænd Lützen - forhenværende Husar-

officer og Schoustrup forhenværende Rigmand - var utrættelige med deres Løjer, naar Onkel Christians Vin kom frem. Bechs var lidt stive, men de maatte med i den almindelige Munterhed og var meget elskværdige. Det var indrettet paa Gemytlighed og passede godt i Korsør; men det lod sig ikke overføre paa Kbhvn. Jeg erindrer saaledes, at da vi flyttede til Kbhvn., havde vi en Aften indbudt Bechs til et Aftenselskab hos os. Selskabet var saamænd fint nok; thi Svigerfader Simonys og Augustes var der. Men Bechs kom ikke, før vi skulde tilbords. Der var dækket et med mange kolde Retter besat Aftensbord, og da Bechs lige kom fra en stor Diner, kunde de intet spise, hvilket betog os Andre Appetitten. Efter Bordet var der højtidelig Konversation og slet ikke morsomt. Det er det eneste Selskab, som jeg erindrer er mislykket for os; men vi havde baaret os forkert ad ved at indbyde de Folk paa den Maade. - De levede i Kbhvn. sammen med de rige Købmanskredse og Aristokratiet, der spiste til Middag Kl.6 og ingen Aftensmad spiste. En anden Fadæse havde vi gjort samme Aften, idet vi havde indbudt en Familie, der i lang Tid havde vist os Venlighed med Indbydelser, som vi aldeles ikke vidste, hvorledes vi skulle faa kvitteret, og saa sprang vi i det og bad dem til dette Selskab, hvor de følte sig saa imponerede, at deres Konversationsevne, der ellers kun var ringe, under disse Omstændigheder fuldstændig svigtede. Og der havde jeg mine store Gæster staaende i en Kreds og mine to smaa Gæster i en anden. Det var miserabelt, og da Gæsterne vel var gaaede udtalte vi vor Utilfredshed med Selskabet overfor Svigerfader, der imod Sædvane ikke vilde trøste os, men mente, at Selskabet ikke var heldigt sammensat. Det er heldigvis den eneste Gang, at vi havde gjort fiasco med vore Selskaber.

Et uheldigt Selskab 1869.

er står "havde"

Postfarten 1865-1868. I Postfarten gik alt sin regelmæssige Gang. Kl.10 Aften, naar Jernbanetogget kom fra København, ringede alle de til Afgang liggende Skibe 1ste Gang, og naar det ringede 3^{die} Gang i mit Skib, stod jeg paa Broen og kommanderede: "Kast los for. Hal ud i Forvarpet o.s.v." Tja, Tja, Tja Hjulene gik rundt; og "Eideren" satte Kursen til Lübeck. Man skulde gaa hvad enten det blæste, regnede eller sneede, saa jeg plejede aldrig at se ud efter Vejret. Jeg gik fra mit Hjem i Mulm og Mørke til Skibet, klædte mig om og gik paa Broen. Der stod jeg saa, til vi naaede Langelands Sydende, saa kom Styrmanden op og løste mig af omtrent Kl.2 Nat, og jeg var da i Reglen saa søvning, at jeg sov som en Sten i mit Lukaf, medens vi løb over Kieler-Bugt. (Vi sejlede omtrent 1 Aar paa Lübeck; men saa forandredes Ruten til Korsør Kiel). Styrmanden purrede mig, naar vi var i Nærheden af vor Anlægsplads. Paa Kieler-

turen fik jeg kun sovet 2 Timer, medens vi var i Gang; Resten skulde indhentes, medens vi laa ved Land; men det kunde jeg ikke rigtig lære; thi naar Passagererne vel var gaaet i Land om Morgenens, begyndte Losse og Lade Spillene at gaa, og saa kunde jeg ikke sove. Følgen var, at jeg ~~xxxxxxxx~~ vaagede mere end godt var og blev endel nervøs. Samme Aften gik vi saa tilbage til Korsør, som vi naaede omtrent Kl. 5 om Morgenens, og saa skulde vi atter afsted til Aarhus Kl. 10 E.M. Kl. 4^{E.M.}/støppede vi saa i Aarhus og laa Natten over der. Jeg besøgte i Aarhus to Familier, nemlig Læge Glæsels og Apotheker Meyers, og naar jeg kom i Havn blev jeg regelmæssig indbudt til L'hombre et af Stederne. Denne L'hombre varede undertiden til Kl. 1 om Natten og mangen Gang har jeg siddet og spillet med søvndrukne Øjne; men saa sov jeg glimrende den Nat i Aarhus Havn. Næste Dag sejlede vi til Korsør og saa begyndte Rumlen forfra den følgende Dag med Rejse til Lübeck. Jeg var saaledes ikke ret længe hjemme ad Gangen, og naar der skulde være Selskab, maatte det altid regnes ud i forvejen, at det blev paa en Dag, da idetmindste 3 af os var i Havn. Skønt Livet til sine Tider var anstrengende nok, især naar det traf ind med flere Dages Taage, befandt vi os dog alle vel ved vor Virksomhed, der var godt lønnet og holdt os i Aande. Vi havde jevnlig interessante Rejsende med os, og min egen Familie benyttede sig ogsaa af Skibet og rejste frem og tilbage med det, hvilket var os tilladt. En Dag benyttede Kongen mit Skib, idet han i Store Belt ønskede at gaa ombord i et russisk Krigsskib, der ventedes med Kejserinde Dagmars første Forlovedes Lig. Han var ~~død~~ i Udlandet og bragtes derfra hjem med et russisk Skib.

Der er uklart, om der står 10 E.M. 10 FM (der står: "10 E.M.").

Kongen ombord i Eideren.